

Втората книга на Моисей, наречена ИЗХОД ВЪВЕДЕНИЕ

1. Заглавие. Подобно на всяка от останалите четири книги на Петокнижието, Изход е обозначен с евреите според първата фраза от еврейския текст, Ве'еле шемот, „И ето имената“. Името Изход е съставено от две гръцки думи, означаващи „изход“ или „излизането“ (на израилтяните от Египет), и е възприето от английските преводачи от Вулгата, които от своя страна го вземат от LXX. Този термин се отнася, разбира се, до централната тема на книгата. Думите „Втората книга на Моисей“ не се появяват в еврейския текст, а са добавени по-късно.

2. Авторство. Въпросът за авторството на книгата Изход е тясно свързан към всички книги на Петокнижието, и по-специално на Битие, на което тя е продължение. Книгата Изход играе важна роля в проблема с идентифицирането на автора на Петокнижието, тъй като някои от нейните твърдения посочват Моисей като автор на специфични части от него. Моисей, например, е трябвало да запише битката срещу амаличаните „в книга“ (гл. 17:14). Това, заедно с Числа 33:2, сочи към факта, че Моисей е водил дневник. От Изх. 24:4 е видно, че той е записал обредите, съдържащи се в гл. 20:21 до 23:33, „книгата на завета“ (гл. 24:7). Според гл. 34:27 той е авторът на откровението, записано в стихове 11–26. Доказателствата, запазени в самата книга Изход, по този начин сочат конкретно Моисей като автор на исторически и други сведения, открити в нея. Освен Моисей, никой друг не е споменат в Петокнижието като автор на която и да е негова част.

Използването на много египетски думи и точното описание на египетския живот и Обичаите, появяващи се в първата част на книгата, силно подсказват, че авторът е бил образован в Египет и е бил добре запознат със страната и нейната култура. Никой друг известен еврей след времето на Йосиф не е бил квалифициран да напише историята за Изхода. Само Моисей изглежда е бил „обучен във цялата мъдрост на египтяните“.

(Деяния 7:22). Най-силното доказателство за авторството на Моисей обаче се намира в Новия завет. В Марк 12:26 Христос цитира от Изх. 3:6 и посочва източника си като „книгата на Моисей“ (вижте GC 434). Тези три съображения – прякото свидетелство на самата книга, косвеното доказателство, че авторът е бил образован в Египет, и свидетелството на Христос – всички гарантират точността на еврейската традиция, че Моисей е написал книгата Изход.

3. Историческа обстановка. Първата книга на Моисей, Битие, представя кратък преглед на историята на Божиите избраници от сътворението на света до края на патриаршалната епоха, период от много векове. В първите си две глави обаче Изход, продължението на Битие, обхваща само около 80 години, а в останалата част от книгата - само около година.

Въпреки че липсата на археологически доказателства ни пречи да правим догматични заключения по различни точки от историята на израилтяните в Египет, изглежда има достатъчно доказателства, които да оправдаят заключението, че Йосиф и Яков са влезли в Египет по времето на хиксосите. Тези семитски владетели били приятелски настроени към своите расови роднини, евреите, и под тяхно ръководство Йосиф се издигнал до почит и слава. Като чуждестранни нашественици и владетели обаче, хиксосите били мразени от местните египтяни, въпреки че могли да управляват лекомислено и да работят в интерес на своите поданици.

Когато хиксосите управлявали Египет около 150 години (ок. 1730-1580 г. пр.н.е.), Секененре, местен египетски принц на Горен Египет и васал на хиксосите, се разбунтувал. Разказът за този бунт се появява в легендарна история от по-късен период и не разкрива успеха или неуспеха на опита му да възстанови независимостта на Египет. Мумията му показва ужасни рани по главата, ням свидетел на насилствена смърт, претърпяна вероятно на бойното поле, докато се е сражавал с хиксосите.

Истинската борба за свобода започна с Камос, син и наследник на Секененре. Той успя да прогони хиксосите от Горен и Среден Египет и да ограничи властта им до източния район на Делтата. Камос обаче не доживя да види окончателното прогонване на хиксосите. Това беше постигнато от по-малкия му брат Ахмос, който победи омразните врагове и принуди столицата им Аварис да се предаде. С падането на Аварис хиксосите загубиха последната си крепост в Египет. След това те се оттеглиха в Шарухен в Южна Палестина, който от своя страна беше завладян от Ахмос след тригодишна кампания. Загубата на Шарухен и последвалото отстъпление на хиксосите на север бележат края на тяхната власт и изчезването им от историята.

След като успешно победили хиксосите, владетелите на Тива станали безспорни монарси на цял Египет. Като царе от Осемнадесетата династия, те не само освободили Египет, но и покорили Нубия и Палестина, и изградили силна и богата империя. Съвсем естествено било тези владетели, които „не познавали Йосиф“ (Изм. 1:8), да гледат с подозрение на тези чужденци, израилтяните, които заемали земята Госен в източната Делта.

Не можело да се очаква от местните египтяни да им се доверят, тъй като те се били заселили там под управлението на хиксосите, били расово свързани с тях и били облагодетелствани от тях.

Хронологията на царете от Осемнадесетата династия все още не е окончателно установена. Следните дати, макар и базирани на най-добрите налични доказателства, са само приблизително верни. Ахмос е последван от Аменхотеп I (1546-1525 г. пр.н.е.), който предприема походи на юг и запад. Синът му Тутмос I (1525-1508 г. пр.н.е.), който прокара сирийските си походи до река Ефрат, е първият цар, който записва използването на азиатски роби при строителството на храмовете си. Възможно е той да има предвид евреите. Той е последван от слабия си син Тутмос II (1508-1504 г. пр.н.е.), след чиято смърт Хатшепсут, дъщеря на Тутмос I, управлява Египет мирно в продължение на 22 години (1504-1482 г. пр.н.е.). Вероятно тя е станала приемна майка на Мойсей, тъй като първите 40 години от живота му са по време на царуването на Тутмос I, Тутмос II и Хатшепсут. Според библейската хронология, възприета за този коментар, Мойсей избягал от Египет няколко години преди началото на едноличното царуване на Тутмос III.

В началото на царуването на Хатшепсут, жреческа революция я принуждава да приеме властта на племенника си Тутмос III. Внезапното ѝ изчезване по-късно може да се дължи или на насилие, или на естествени причини. Ако, както изглежда правдоподобно, Хатшепсут е принцесата, осиновила Мойсей, този бунт на жреците може да е резултат от отказа на Мойсей да стане член на жреческата каста (виж РР 245). Веднага щом Тутмос III става единствен владетел (1482-1450 г. пр.н.е.), той се отправя на военна кампания към Палестина и побеждава коалиция от сирийски и палестински принцове при Мегидо. Неговата азиатска империя се крепи чрез демонстрация на сила чрез ежегодни кампании. Подобно на дядо си, той заявява, че азиатски роби са били използвани в програмата му за изграждане на храмове. Вероятно той е бил фараонът, от когото Мойсей е избягал. След Тутмос III, на трона се възкачва синът му Аменхотеп II (1450-1425 г. пр.н.е.). Той започна царуване на пресметната плашеща сила над чуждестранните си владения и се вписва забележително добре в ролята на

Фараонът от Изхода. По някаква причина, спомената в небиблейски записи, не престолонаследникът, а друг син на Аменхотеп II, Тутмос IV (1425-1412 г. пр.н.е.), го е последвал на трона. Изчезването на престолонаследника може да се е дължало на убийството на всички първородни синове по време на десетата египетска напасть.

Такъв е историческият фон на драматичните събития, описани толкова живо в книга Изход. Не съществуват съвременни, небиблейски записи за Изхода, тъй като египтяните никога не са записвали неблагоприятни за тях събития.

4. Тема. Главната цел на Моисей при писането на книгата „Изход“ е била да опише чудната Божия намеса в полза на Неговия избран народ, като ги е освободил от робство, и Неговото милостиво снизхождение при сключването на заветни отношения с тях. Да покаже, че нито тяхната многократна невярност, нито противопоставянето на най-великата нация на земята биха могли да осуетят Божия план за тях, е темата, която преминава през книгата като златна нишка. Историите за „Изход“ говорят на въображението на младите и укрепват вярата на по-възрастните. Те призовават за доверие в Божието ръководство днес и ни заклинат да следваме смирено, където и да ни води Той.

5. Очертание.

I. Изходът от Египет. 1:1 до 15:21.

A. Пребиваването в Египет. 1:1–22.

1. Имената на синовете на Яков. 1:1–6.

2. Размножаването и потисничеството на израильтяните в Египет. 1:7–22.

Б. Подготовката на Моисей за лидерство. 2:1 до 4:31.

1. Раждането, запазването и младостта на Моисей. 2:1–10.

2. Убийство, бягство и пребиваване в Мадиям. 2:11–22.

3. Смъртта на фараона е подходящ момент за Изхода. 2:23–25.

4. Призивът към Моисей. 3:1 до 4:17.

5. Завръщането на Моисей в Египет. 4:18–31.

В. Десетте бедствия и Изходът. 5:1 до 13:16.

1. Първата поява на Моисей и Аарон пред фараона. 5:1–18.

2. Подновяване на Божието обещание да избави Израел. 5:19 до 6:12.

3. Родословия на Рувим, Симеон и Левий. 6:13–26.

4. Второто явяване на Моисей и Аарон пред фараона. 6:27 до 7:13.

5. Първата напасть: водата се превърна в кръв. 7:14–25.

6. Втората напасть: жаби. 8:1–15.

7. Третата напасть: въшки. 8:16–19.

8. Четвъртата напасть: мухи. 8:20–32.

9. Петата напасть: болест по добитъка. 9:1–7.

10. Шестата напасть: цирей. 9:8–12.

11. Седмата напасть: град. 9:13–35.

12. Осмата напасть: скакалци. 10:1–20.

13. Деветата напасть: тъмнина. 10:21–29.

14. Провъзгласяването на десетата язва и установяването на Пасхата. 11:1 до 12:28.

15. Десетата напасть: всички първородни убити. 12:29, 30.

16. Изходът. 12:31–42.

17. Указания относно Пасхата и първородните. 12:43 до 13:16.

Г. От Египет до Синай. 13:17 до 19:2.

1. Преминаване през Червено море. 13:1-7 до 14:31.
2. Песента на Моисей. 15:1-21.
3. Мара и Елим. 15:22-27.
4. Пъдпъдъци и манна в пустинята Син. 16:1-36.
5. Маса и Мерива. 17:1-7.
6. Победата над Амалик при Рефидим. 17:8-16.
7. Посещението на Йотор. 18:1-27.
8. Пристигане на Синай. 19:1, 2.
- II. Израел на Синай. 19:3 до 40:38.
- A. Даването на Декалога. 19:3 до 20:21.
1. Божественото проявление. 19:3-25.
2. Декалогът. 20:1-17.
3. Терорът на Израел. 20:18-21.
- B. Книгата на завета. 20:22 до 23:33.
1. Закони относно олтара. 20:22-26.
2. Правата на еврейския роб. 21:1-11.
3. Закони относно живота и собствеността. 21:12 до 22:17.
4. Закони относно различните грехове. 22:18-20.
5. Закони относно помощта за нуждаещите се. 22:21-27.
6. Разни закони. 22:28 до 23:33.
- B. Потвърждаване на завета. 24:1-18.
- Г. Указания относно скинията и нейното обзавеждане. 25:1 до 31:17.
1. Приносът за скинията. 25:1-9.
2. Ковчегът. 25:10-22.
3. Трапезата с присъдените хлябове. 25:23-30.
4. Светилникът. 25:31-40.
5. Завесите и дъските. 26:1-37.
6. Олтарът за всеизгаряне. 27:1-8.
7. Съдът. 27:9-19.
8. Масло за лампите. 27:20, 21.
9. Свещените одежди. 28:1-43.
10. Правила относно поставянето на свещеници. 29:1-37.
11. Ежедневните сутрешни и вечерни жертвоприношения. 29:38-46.
12. Олтарът за кадене на тамян. 30:1-10.
13. Закони относно откупа на души. 30:11-16.
14. Умивалникът. 30:17-21.
15. Мирото на помазването. 30:22-33.
16. Свещеният тамян. 30:34-38.
17. Призивът на Веселеил и Ахолиав. 31:1-11.
18. Призив да се спазва съботата. 31:12-17.
- Д. Моисей получава двете каменни плочи. 31:18.
- Е. Отстъпничество и подновяване на завета. 32:1 до 34:35.
1. Златният телец. 32:1 до 33:11.
2. Молбата на Моисей и нейният успех. 33:12-23.
3. Новите каменни плочи. 34:1-35.
- Ж. Строежът на скинията и нейното обзавеждане. 35:1 до 40:38.

1. Нов призив за спазване на съботата. 35:1–3.
2. Дарове за скинията. 35:4–29.
3. Назначени Веселеил и Ахолиав. 35:30 до 36:7.
4. Завесите и покривалата. 36:8–38.
5. Ковчегът. 37:1–9.
6. Трапезата с присъдените хлябове. 37:10–16.
7. Светилникът. 37:17–24.
8. Олтарът за кадене на тамян. 37:25–28.
9. Мирото за помазване и тамянът. 37:29.
10. Олтарът за всеизгаряне. 38:1–7.
11. Умивалникът. 38:8.
12. Съдът. 38:9–20.
13. Сумата на приносите на народа. 38:21–31.
14. Светите одежди. 39:1–31.
15. Моисей проверява работата и издига скинията. 39:32 до 40:38.

ГЛАВА 1

1 Израилевите деца, след смъртта на Йосиф, наистина се умножават. 8 Колкото повече са потискани от нов цар, толкова повече се умножават. 15 Благочестието на акушерките, които спасяват мъжките деца живи. 22 Фараонът заповядва да хвърлят мъжките деца в реката.

1. Сега. От еврейската частица „ние“, която по-често се превежда като „и“.

Това е първият случай на употребата му в началото на книга. Всички исторически книги на Стария завет, с изключение на четири, започват по този начин.

Израилевите деца. Относно имената на синовете на Яков вижте Бит. 29:32 до 30:24; 35:18; 46:8–26; 49:3–27.

5. Седемдесет души. Тук е даден разказ за малцината, които са мигрирали с Яков в Египет, като се подчертава забележителното числено увеличение на израилтяните по време на годините им на пребиваване. Този растеж е изпълнение на обещанията, дадени на Авраам (Битие 15:14) и на Яков (Битие 46:3). Относно числото 70, в което е включен и самият Яков, вижте Битие 46:27.

7. Израилтяните се плодеха. Семейството на Яков се умножи по чудотворен начин, както по време на живота на дванадесетте патриарси, така и след смъртта им. Благословиите, произнесени над човечеството при сътворението (Бит. 1:28), и обещанието, дадено по-късно на Авраам (Бит. 22:17), сега се осъществиха в осезаема степен.

Земята беше наситена. Това се отнася по-специално за земята Госен, където живеяха евреите (Битие 47:11). Климатът на Египет, плодородието на почвата, естествената мъжественост на еврейската раса и Божията благословия заедно доведоха до изключителен растеж на населението.

8. Нов цар. Не просто друг индивид, а нова династия. Тъй като този коментар приема датировката на Изхода от средата на XV век, може да се предположи, че Йосиф е живял по време на управлението на хиксосите в Египет (вижте върху Бит. 39:1; също стр. 191 и сл., 492). Съответно, царете от Осемнадесетата династия, които освободили Египет от властта на хиксосите, били фараоните на потисничеството.

Хиксосите били азиатски народ като евреите и макар и египтизирани, те били приятелски настроени към Йосиф и семейството му. Но прогонването на хиксосите довело до нов дух на национализъм и всички чужденци били гледани с подозрение, особено тези, предпочитани от хиксосите. Приносът на Йосиф за благосъстоянието на народа

ще бъде забравен, главно защото е бил азиатец и министър на чуждестранен цар. Поколениято, преживяло седемте години глад, било умряло и потомците на синовете на Яков се сблъскали с изцяло нова ситуация – местно египетско население и династия, която мразела израилтяните.

9. Той каза. „Той“ би бил ранен цар от Осемнадесетата династия, или Ахмос, великият освободител на Египет, или неговият син Аменхотеп I (1546-1525 г. пр.н.е.), в случай че не е същият човек като царя, живял по времето на раждането на Моисей. Ако обаче той е бил царят, в чийто дворец е бил отгледан Моисей, тогава се има предвид Тутмос I (1525-1508 г. пр.н.е.), бащата на Хатшепсут.

Към своя народ. Кралят несъмнено се е съветвал със своите министри и съветници. В малкото документи, които хвърлят светлина върху освободителната война, два пъти се твърди, че кралете Секененре и Камос са свикали своите съветници, преди да предприемат действия. Въпреки че Камос вече е взел решение и не е последвал съвета им, той е обсъдил въпроса с министрите си.

Повече и по-могъщ. Фараонът вероятно преувеличаваше, тъй като Египет е бил велика нация от векове. Това беше вид преувеличение, в което безпринципни хора се отдават, за да оправдаят краен и неразумен начин на действие.

10. Нека постъпим мъдро. Фараонът предложил хитър политически ход, за да избегне опасността от революция и възможността израилтяните да се обединят с враговете му, хиксосите, и след това да напуснат Египет. Вероятно не толкова от завладяването на царството му се страхувал, колкото от съюз с враговете си. Сред евреите имало много квалифицирани работници и затова фараонът предложил да ги задържи като роби, за да може да ги използва за различните си строителни проекти. Възможно е той да е възприел тази политика спрямо евреите по време или скоро след бунта срещу хиксосите, техните расови роднини.

11. Надзорници. Буквално „надзиратели на [принудителен и неплатен] труд“. Фараонът се надявал, че потисническото отношение ще сломи физическата сила на израилтяните и ще забави забележителното им увеличаване на броя. Освен това той очаквал да смаже духа им на независимост и самоуважение. Накрая ще може да осъществи огромните си строителни проекти, без да натоварва собствения си народ.

Градове със съкровища. Тъй като земята Госен се е намирала в източната делта, фараонът е натоварил израилтяните да работят по храмове и други правителствени сгради в източния граничен район. В древността националното богатство често се е съхранявало в храмове, вероятно под закрилата на боговете.

Питом. Това име е обяснено като еврейски превод на египетското Пер-Атум, „Дом на [бога на слънцето] Атум“. Някои учени го идентифицират със сегашния Тел ел-Масхута във Вади Тумилат, на около 12 мили западно от езерото Тимса в източния район на Делтата, където Навил открива големи складове за зърно през 1883 г. След като установява, че този град е построен от Рамзес II, към когото изглежда се отнася името на втория град, Навил го смята за фараона на потисничеството. Според това мнение Навил е имал много последователи. Други идентифицират Тел ел-Масхута с библейския Сукхот (гл. 12:37), откъдето израилтяните са напуснали Египет, доколкото надписите разкриват, че египетското име на мястото е било Теку. Докато не се появят по-категорични доказателства обаче, местоположението на Питом остава несигурно.

И Раамзес. Този град е идентифициран от Флиндърс Петри с Тел ел-Ретабех в Уади Тумилат, на 13 километра западно от Тел ел-Масхута. Други учени обаче биха отъждествяват „Раамзес“ с Танис, библейския Зоан (Числа 13:22), наричан преди Аварис, столицата на хиксосите. Дълго след изгонването им от Египет, Рамзес II го разширява и разкроява и го кръщава на себе си.

Рамзес II обаче не може да е бил фараонът на потисничеството. Библейската хронология на периода от Изхода до монархията на Израел изисква поне дата от 15-ти век за Изхода (виж 1 Царе 6:1), който следователно се е състоял два века по-рано от царуването на Рамзес II. Името на града-склад тук, наречено „Раамзес“, трябва да се разбира като модернизиране на по-старо име. Друга илюстрация на тази практика се среща в Бит. 47:11, където земята Госен е наречена „земята на Раамзес“. Никой няма да защити тезата, че влизането на Яков в Египет се е случило по време на царуването на Рамзес II; следователно старото име на региона, наречено „Раамзес“ в Бит. 47:11, изглежда е било отхвърлено в полза на по-модерно (виж върху Бит.

47:11). Древният град Лаис също е наречен Дан в Бит. 14:14 (вижте този текст), въпреки че е получил това име много векове след смъртта на Авраам и Моисей. Най-разумното обяснение за тези и други текстове, в които съвременните имена на градове се прилагат в повествованието към по-ранни времена, е да се предположи, че по-късните преписвачи са заменили по-стари, остарели имена с по-модерни, в опит да изяснят повествованията за по-късните поколения.

12. Колкото повече се умножаваха, първият план на фараона не постигна целта си. Евреите се увеличавали по брой пропорционално на степента на потисничество и египтяните, естествено, били ужасени от такъв безпрецедентен растеж. Станало очевидно, че преследването и изпитанията не могат да осуетят Божията цел и мерките, предназначени да унищожат Неговия народ, се оказали източник на по-голяма сила.

Те бяха опечалени. Ужасът на египтяните се дължеше на провала на техния план. Присъствието на враг в техните граници, който не можеше да бъде покорен, беше смущаващо и дразнещо.

14. Вгорчиха живота им. Неустрасими, египтяните положиха още по-големи усилия да поробят Израел. Стихове 13 и 14 не описват ново потисничество, а продължаване и засилване на вече действащата програма за тежък труд.

В хоросан и в тухли. Докато камъкът е бил материалът, използван главно от египтяните за техните големи храмове и други обществени сгради, тухлата е била използвана до голяма степен за дворци и по-малки сгради, за градски стени, за крепости, за храмови огради и за складове, като тези, споменати в стих 11.

Всякакъв вид служба. Първоначално евреите са били наети да се грижат за царските стада и черди (Бит. 47:6), но по-късно са се заели и със земеделие (Втор. 11:10). Няма страна, където старателните грижи и труд са толкова постоянно необходими през цялата година, както в Египет. Ежегодните разливи на Нил изискват изключителна бдителност, за да се спаси добитъкът и да се предотврати наводняването на къщи и села и отмиването на речните насипи. Обработването на земеделие е непрекъснато през цялата година и успехът зависи от напоителна система, която изисква постоянен труд и непрестанно внимание. Ако „полската служба“ включваше и копаенето на канали (Йосиф Флавий, Древности, ii. 9.1), животът на евреите наистина щеше да бъде огорчен. Да работят под жаркото египетско слънце, без сянка и почти без полъх на вятър, от...

от изгрев до залез слънце, и с краката във водата (Второзаконие 11:10), е изключително изтощително преживяване. Когато Мехемет Али построил своя Александрийски канал, около средата на 19-ти век, той загубил 20 000 работници от общо 150 000. Процентът на загубите може да е бил горе-долу същият и в древността. Но що се отнася до фараона, колкото повече евреи загивали, толкова по-добре това отговаряло на злата му цел.

15. Говори на еврейските акушерки. Вторият опит на фараона да контролира нарастването на броя на евреите не се преструваше, че скрие истинската си цел. От жестоко потисничество той стигна до открито убийство. Поставя се под въпрос дали акушерките всъщност са били еврейки, тъй като в този случай царят не би могъл да бъде сигурен в тяхното сътрудничество. Фразата, преведена като „еврейски акушерки“, може да се преведе и като „акушерки на еврейските жени“, което означава акушерки, които са помагали на еврейските жени при раждане. Но имената им определено са семитски, а не египетски, Шифра означава „красота“, а Пуа – „блясък“ или „блясък“. Това потвърждава превода в KJV (вижте на стих 17).

16. Табуретките. Буквално „два камъка“. Дадени са различни неубедителни обяснения на този термин, никое от които не е необходимо да се повтаря тук, тъй като истинското му значение е открито от египтолога Шпигелберг. В Египет са били използвани родилни столчета, състоящи се или от два камъка, или от камъни, подредени във формата на подкова. Разпространеният египетски израз „да седнеш върху тухлите“ за „раждане“, както се среща в различни древни надписи, разкрива значението на думите на царя: „Наблюдавайте ги, когато са върху двата камъка“. Използването на този египетски израз потвърждава Моисеевото авторство на Изход.

Ако е син. В целия древен свят е било разпространена практика нежеланите деца да се оставят да умрат или, по-често, да бъдат погълнати от птици или диви животни. Заповедта на царя отразява и езическия обичай да се убиват всички мъже от враговете и да се принуждават жените и момичетата да станат домашни роби на завоевателите. В много древни завоевателни войни цялото мъжко население е било избито под меч. Фараонът очевидно е възнамерявал да използва живи мъже за специфичните строителни проекти, които е имал предвид, но да остави евреите да изчезнат като народ с това поколение. По този начин той е планирал да се отърве от потенциален враг в рамките на своите предели и същевременно да осигури доставка на жени робини за египетските домакинства.

17. Акушерките се бояха от Бога. Ясно е, че акушерките бяха еврейки, защото те „се страхуваха от Бог“ и знаеха, че Той е забранил убийството. Въпреки че може би не са били запознати с думите на шестата заповед от Декалога, „Не убивай“, те са били запознати с наредбата, „Който пролее човешка кръв, от човек ще се пролее и неговата кръв“ (Битие 9:6). Боейки се от Бога повече, отколкото от царя-тиранин (виж Деяния 4:19; 5:29), тези смели жени се осмелиха да пренебрегнат царската заповед. Страхът от мъжете прави човека жертва на обстоятелствата, но страхът от Бога носи покой сред смут и мир пред лицето на смъртната опасност. Това сигурно е било преживяването на двете главни еврейски акушерки, върху чиито плещи е лежала сериозна отговорност.

19. Еврейските жени. От еврейските жени несъмнено се е изисквало да работят в нивите заедно с мъжете. Тъй като са били свикнали да работят на открито, не е невероятно раждането да е било сравнително лесно за тях. Арабските жени, расово свързани с евреите, водят напрегнат живот и се нуждаят от малко помощ при раждане. Този факт обяснява правдоподобността на извинението, предложено на фараона от еврейските акушерки. Няма доказателства, че историята им е била поставена под въпрос по някакъв начин.

Те са жизнерадостни. Буквално „Те са енергични“. Резултатът бил, че акушерките рядко били викани. Търсенето на услугите им било малко, тъй като всяка роднина или позната от женски пол обикновено можела да осигури цялата необходима помощ. Това може да обясни защо евреите били необходими само две акушерки, въпреки големия им брой.

21. Направил им къщи. Бог възнаградил акушерките за тяхната вяност, като им дал семейства и запазил потомството им. Че това е значението на израза, става ясно от паралелни текстове, в които е използван в този смисъл (виж Рут 4:11; 2 Царе 7:11, 27).

Като пренебрегнала безмилостната заповед на царя, те помогнала за изграждането на семейства на Израел и следователно техните собствени семейства бяха изградени от Бога. Те рискуваха собствения си живот, за да спасят народа си.

22. Фараонът заповяда на целия си народ. Провалът на всичките му планове за отслабване на еврейския народ подтикна царя към актове на открито насилие. Този нов указ постави отговорността на всеки египтянин да изпълни желанието на царя. Задачата за унищожаване на евреите сега беше прехвърлена от надзирателите и акушерките към обикновените хора.

Всеки син. Твърди се, че големият брой израилтяни при Изхода изключва издаването на подобна убийствена заповед. Вероятно е обаче много египтяни, които може да не са били враждебно настроени към израилтяните, да са я игнорирани или тя да е останала в сила само за кратко време. Фараонът може да е отменил указа, след като е осъзнал по-пълно предимствата, които могат да се извлекат от свободния робски труд, или когато строителните му планове са се разраснали. Тъй като 80 години по-късно е имало толкова много способни мъже, напускащи Египет, това жестоко изискване не е могло да продължи да бъде в сила дълго.

Понякога се повдига възражението, че е много малко вероятно който и да е монарх да е имал заповядал такова масово и хладнокръвно унищожаване на невинни деца. Трябва да се отбележи обаче, че в древността човешкият живот, особено този на човек от друга раса или нация, е бил пренебрегван. Беше обичайно да се избиват пленници, взети във война, да се унищожават цели народи и да се жертват нежелани деца на боговете.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-22PP 241-242; SR 104-106

6-10SR 104

7-10ПП 241

11-14SR 105

12-14ПП 242

13, 14 CP 147

16 CP 105

22 ПП 242; CP 106

ГЛАВА 2

1 Моисей се ражда, 3 и е хвърлен в ковчег сред плочите. 5 Намерен е и отгледан от дъщерята на фараона. 11 Убива египтянин. 13 Изобличава евреин. 15 Бяга в Мадиям. 21 Жени се за Сепфора. 22 Родил се Герсам. 23 Бог уважава вика на израилтяните.

1. Един човек отиде. Тъй като Аарон беше с три години по-възрастен от Моисей (гл. 7:7) и изглежда се е родил преди влизането в сила на царския указ, този еврейски израз би трябвало да се преведе като „един човек беше отишъл“. Следователно указът трябва да е бил издаден около времето, когато е трябвало да се роди Моисей. Бракът на родителите на Моисей вероятно

се е случило повече от десетилетие преди да бъде даден този съдбоносен указ, тъй като Мириам е била достатъчно голяма по време на раждането си, за да играе ролята, описана в стихове 4, 7 и 8.

Дъщеря на Левий. Въпреки че в еврейския език „дъщеря“ може всъщност да означава „внучка“, Йохаведа очевидно е била истинската дъщеря на Левий (вижте Изх. 6:20). Нейният съпруг е бил Амрам, син на Каат (Изх. 6:18) и внук на Левий (ст. 16). Тъй като Каат е роден преди Яков да се премести в Египет (Бит. 46:11), вероятно е сестрата на Каат, Йохаведа, която се е омъжила за сина на брат си Амрам, да е родена много по-късно (вижте Числа 4:11).

26:59). Хронологията на пребиваването в Египет (виж Изх. 12:40) прави подобно заключение необходимо, доколкото Моисей е роден 135 години след влизането на Яков в Египет. Йохаведа, майката на Моисей, следователно трябва да се счита за дете на старостта на баща си.

2. Син. Моисей беше третото дете на Йохавед, защото Аарон беше с три години по-голям от него (гл. 7:7), а Мириам беше още по-голяма (гл. 2:4).

Хубаво дете. Още като бебе Моисей е дал доказателства за острия си интелект, емоционалната си стабилност и физическото си съвършенство, които са белязали по-късните му години. Всичко това се подразбира от еврейската дума, преведена като „хубав“. Йохаведа е видяла в тези качества знак за божествено одобрение, което е приела като знак, че Бог му е отредил някаква специална задача. Според Деяния 7:20 той буквално е бил „привлекателен [„красив“, RSV] за Бога“.

В превода на Кралския превод на Великобритания това е преведено като „изключително красив“. Йохаведа, разбира се, би обичала и защитавала Моисей, дори ако той не беше толкова „добро“ дете, защото майките често посвещават най-дълбоката си любов на слаби и болнави деца. Усилията на Йохаведа да запази живота на Моисей обаче са възхвалявани в Евреи 11:23 като акт на вяра и това предполага осъзнаване от нейна страна, че Бог го е предопределил за важна роля и следователно ще се намеси, за да запази живота му. Това обаче не потвърждава непременно твърдението на еврейския историк Йосиф Флавий (Древности, II, 9, 3), че на Амрам е било разкрито преди раждането на детето, че той е определен да бъде спасител на Израел.

3. Ковчег. След като бебето е било скрито три месеца, по някаква неизвестна за нас причина изглеждало практически невъзможно да го крият по-дълго. Вярвайки, че Бог ще се намеси за запазването на живота му, майка му измислила план, чрез който да изпълни буквата на царската заповед и въпреки това да не отнеме живота на детето.

Тя щеше да направи всичко по силите си и да се уповава на Бог за останалото.

Двете думи, преведени като „ковчег“ и „папур“, са египетски и заедно с много други, открити в Петокнижието, показват, че писателят е бил добре запознат с египетския език. Думата *tebah*, „ковчег“, произлиза от египетската *tebet* и се използва в Библията само тук и в Битие 6 и 7, за Ноевия ковчег. Означавайки буквално „кутия“, тя може да описва всеки подобен на кутия съд.

Думата „гоме“, „папур“, идва от египетската „кама“. Тя обозначава папируса. растение, известно в древността като основен материал, от който се е правила древна хартия за писане. Папирусът е здрава тръстика с триъгълно стъбло, високо от 3 до 4,5 метра. Въпреки че е често срещан в древен Египет, вече не се среща там. Папирусът е бил използван и за строителни цели и за изграждането на по-леки речни лодки. Такива плавателни съдове са изобразени върху много древноегипетски паметници и може да са послужили на Йохавед като модел за направата на Мойсеевия ковчег.

Слуз. Същата дума, използвана в Битие 11:3 за асфалт или битум, който беше внесен в Египет от района на Мъртво море. От египтяните е бил използван предимно за балсамиране на мъртвите.

В знамената. Суф, от египетската дума „тюфи“, означаваща „тръстика“, е третата дума в този стих, заимствана от този език. Водни растения от всякакъв вид изобилстват в затънтените води на Нил и в блатистите местности, свързани с него. Целта на Йохавед, поставяйки ковчега в гъсталак от тръстика, вероятно е била да го предпази от отплаване. Някои коментатори предполагат, че Йохавед е знаела мястото, където египетската принцеса е обичала да идва, и го е поставила там с надеждата, че нейното съжаление може да се събуди при вида на красивото и безпомощно бебе (виж РР 243).

4. Неговата сестра. Това е Мириам (виж Изх. 15:20, 21; Числа 12:1; РР 243). Изглежда, че тя е била единствената сестра на Моисей (Числа 26:59).

5. Дъщерята на фараона. В еврейската традиция тя се нарича Термутис, Мерис или Бития. Разнообразието от имена и отсъствието им от египетските записи правят преданието безполезно.

Разумен извод от библейската хронология, основан на 1 Царе 6:1 и други подкрепящи твърдения (вижте GC 399), е, че Изходът се е състоял около средата на 15 век пр.н.е. Тази дата води до заключението, че Моисей е израснал при Тутмос I (1525-1508 г. пр.н.е.), Тутмос II (1508-1504 г. пр.н.е.) и царица Хатшепсут (1504-1482 г. пр.н.е.). Хатшепсут е била забележителна жена. Тя е била единственото законно дете на Тутмос I и е била омъжена за полубрат си Тутмос II, за да може той законно да наследи баща си на трона. Но законният брак на Тутмос II, подобно на този на баща му, отново не е осигурил мъжки наследник. Когато Тутмос II умира, след само четиригодишно царуване, жреците на Амен, с внезапен преврат, коронясват незаконен син на Тутмос II, който по това време е бил още момче и е служил в храма като малолетен свещеник. Тъй като Тутмос III, както по-късно е известен, е бил твърде млад, за да царува, леля му Хатшепсут е действала като регент в продължение на 22 години. Царуването ѝ е било мирно. Тя е построила големи храмове и е издигнала огромни обелиски. Експедиции са били изпратени до Пунт, вероятно крайбрежието на Сомалиленд в Източна Африка, с търговски цели, както и до Синай и Нубия, за да добиват мед, тюркоаз и злато. Подкрепена от могъщия министър-председател Сененмут, Хатшепсут е заемала трона в продължение на 22 години; след това тя и Сененмут изчезват от летописите. Наследявайки я, Тутмос III е изтрил името ѝ от всички паметници в опит да заличи спомена за нея от историята на Египет. Този факт придава тежест на предположението, че той я е отстранил от трона и че тя и Сененмут са починали от насилствена смърт.

Когато Моисей се родил, Хатшепсут била просто дъщеря на Тутмос I. Раждането на Моисей се случило много години преди брака ѝ с полубрат ѝ Тутмос II и повече от 20 години преди тя да започне личното си царуване, след смъртта на съпруга си.

Да се измие. Ангели завели принцесата до мястото, където лежал Моисей (стр. 243). Фактът, че една принцеса трябва да се къпе в откритата река, със сигурност не е в съответствие с обичаите на съвременния мюсюлмански Изток, където това се прави само от жени от по-нисшата класа. Но е било в хармония с обичаите на древен Египет. Сцена на къпане от древноегипетска гробница изобразява египетска жена от висше положение, придружена от четири слугини. Това е в съответствие и с възгледите, разпространени в древен Египет, за светостта на Нил и че водата му дава плодородие и гарантира дълъг живот. Поради тази причина Нил е бил почитан като бог.

6. Едно от децата на евреите. При отварянето на малкия ковчег принцесата разпозна в плачещото бебе, дете на евреите. Състраданието към безпомощното дете и съчувствието към непознатата му еврейска майка я подтикнали да го спаси, като го осинови

нейната собствена. В коментара към гл. 1:22 се отбелязва, че жестокият царски указ вероятно не е останал дълго в сила. Описаното тук събитие може да е изиграло важна роля за постигането на промяна. Разстроена от тъжната участ на еврейските деца, дъщерята на фараона може би е умолявала баща си да отмени убийствения му указ. Ако това е вярно, Моисей вече се е превърнал в пасивното средство, чрез което е бил спасен животът на безброй еврейски деца.

7. Медицинска сестра. Всичко несъмнено беше уредено от майката. Мириам беше разположена близо до мястото, където Моисей се носеше, за да наблюдава съдбата на малкия си брат и вероятно ѝ бяха инструктирани какво да каже, в случай че някой египтянин намери бебето. Сега тя изпълняваше инструкциите си с възхитителна преценка и такт. Появяваше се на мястото в точния момент и предлагаше брака си в точното време, нито твърде рано, нито твърде късно. При това не казваше нито твърде много, нито твърде малко.

8. Слугинята си отиде. Вярата и находчивостта на любяща майка, както и тактът и умението на благоразумна сестра, бяха увенчани с успех. Не само животът на Мойсей беше спасен, но и той беше върнат в собствената си люлка и в обятията на собствената си майка. По този начин беше направено така, че той да може да получи от нея онези първи впечатления, които са толкова незаличимо запечатани в ума на детето.

9. Твоята заплата. Тъй като бебето, еврейско дете, е било настанено в еврейски дом, трябва да се вземе мярка за изясняване на предполагаемата връзка на Йохаведа с него като негова дойка. За да покаже ясно, че е станало собственост на дъщерята на фараона, да заглуши въпросите за произхода му и причините за запазването му жив, и да запечата устата на доносниците, които биха искали да го видят убит, както са правили други еврейски момчета, принцесата посочва заплата, която ще плати за грижите, които му е оказана.

Жената взе детето. Показателно е, че тук Йохаведа не е наречена „майка“ на Мойсей, а просто „жената“. Изглежда, че нито с думи, нито с дела тя не е издала истинските си чувства, нито е разкрила действителната си връзка с детето. Какъв самоконтрол е изисквал този страстен час, никой език не може да опише. Тя прие детето така, както би го взел непознат, но в сърцето ѝ имаше страстна радост и веселие.

Ако беше отпуснала бдителността си само за миг, възлението можеше да разкрие целта ѝ. Всичко зависеше от това да запази спокойствие дори при най-трудните обстоятелства, но любовта може да издържи всичко. Великият въпрос, който стои в основата на всяко служение, не е толкова въпрос на интелекта, колкото на сърцето, подкрепяно от Божията подкрепяща сила.

10. Детето порасна. Йохаведа беше спасила живота на сина си, като прехвърли правата си на майка на дъщерята на фараона. Сега тя го получи обратно, сякаш назаем, и просто като бавачка, наета за годините му на детството. Тя го предаде, за да го задържи, загуби го, за да го намери отново, прегърби се, за да може да победи. Времето, през което детето беше с майка си, не е посочено в Библията, но е дадено като 2 или 3 години от повечето коментатори, всъщност е било около 12 години (PP 244). През тези години на детството са положени основите на характера и по-късния религиозен опит. Наставленията, пренебрегнати сега, не биха могли да бъдат наваксани по-късно. Задгробният живот на Моисей ясно показва, че родителите му са използвали добре годините, отредени им, за да го възпитат по пътя, по който трябва да върви.

Тя го доведе. Много коментатори са изразили мнението, че майката на Моисей завела сина си в двореца по собствено желание веднага щом го отбили от кърмене, на възраст може би две или три години. Както бе отбелязано по-горе, това всъщност се случило около 12-годишна възраст. Идеята, че тя го е предала доброволно, се основава на липсата на каквито и да е индикации, че е била принудена да го предаде. Освен ако не го е завела в двореца по време на предходния период.

съгласна, да направи това по нейна собствена инициатива би изглеждало като проява на странна липса на майчина обич. Дали Йохаведа би се отказала от син, когото е обичала толкова много, без да е била задължена да го направи? Тя сигурно го е задържала колкото е могла. Нейното предаване на Мойсей на 12-годишна възраст би означавало, че срокът ѝ на служба като „медицинска сестра“ е трябвало да изтече с края на това, което обикновено се смята за период на детство (виж РР 244).

Моисей. Моше е сравнимо с египетското мес или месу, което означава „дете“, „син“ „роденият от.“ По време на Осемнадесетата династия, при която е роден и отгледан Моисей, е било обичайно да се избират имена за членовете на царското семейство, обозначаващи ги като потомци на боговете. Имена като Ахмос, „Роденият от [лунния бог] Ах“; Камос, „Роденият от [обожествената душа.] Ка“; Тутмос, „Роденият от [бога] Тот“; и общоприетото име Рамос (по-късно Рамзес), „Роденият от [слънчевия бог] Ра“; в ежедневието често са били съкращавани до „Моисей“.

Изследователите на египтологията биха казали, че дъщерята на фараона дала на детето, което е приела, име, подобно на Тутмос или Ахмос, от което частта, отнасяща се до езическо божество, е била пропусната от Моисей, когато той „отказал да бъде наречен син на дъщерята на фараона“ (Евр.

11:24). Отново, тя може да е пропуснала титлата на който и да е бог и вместо това да му е дала само съкратеното име „Моисей“, тъй като нито е знаела земния му произход, нито е могла да твърди, че като евреин е син на египетски бог. Вероятно е обаче името, което е дала на детето, да е египетско, макар че формата, в която го познаваме днес, е еврейска.

Извлече го. Името Моше буквално означава „извлечен“. То е причастната форма на глагола маша, „извличам“, и има същите съгласни като него.

Тъй като египетското име Моисей и еврейският глагол маша са били сходни по звучене и свързани по значение, евреите може да са транслитерирали Моисей като Моше. По този начин това би съответствало на твърдението на египетската принцеса: „Защото го извадих от водата“. Това твърдение предполага, че тя го е приела като дар от речния бог Нил. В египетския пантеон Нил е обожествен като Хапи, въпреки че самият поток е бил известен като „Итру“, по-късно просто като „Иру“.

Евреите транслитерират това като Йеор и с едно изключение (Дан. 12:5–7) библейските писатели го използват изключително (49 пъти), когато се отнасят до Нил и неговите притоци (виж Бит. 41:1; Ис. 7:18; Езек. 29:3; Наум 3:8; и др.). Първоначално името на Моисей на египетски може би е било Хапмос или Ирумос, което означава „Роденият от [евр. „извлечен от“] Нил“. Като отказал „да се нарича син на фараоновата дъщеря“ (Евр. 11:24), той естествено би пропуснал споменаването на египетско божество.

Преводачите на LXX превели името му Мишки. В обяснение на това име, Йосиф Флавий (Древности, II, 9, 6) обяснява Мо като египетско име за Нил и използва египетско за всеки, „извлечен“ или „спасен“ от него. Според това обяснение, Моисей би имал предвид „спасеният от Нил“ – най-подходящо име за този, предопределен да спаси народа си от земята на Нил. Не е ясно обаче дали обяснението на Йосиф Флавий се основава на факти или на пожелателно мислене.

11. Когато Моисей порасна. Свещеният летопис мълчи над почти 30 години от живота на Моисей. Следващото записано събитие е за инцидент, който се е случил, когато той

беше на 40 години (Деяния 7:23). Годишите на младостта му преминаха под ръководството на царски учители, които му предадоха „цялата мъдрост на египтяните“ (Деяния 7:22). Част от образованието си той получи от свещениците, а друга част от армейските командири. Такова беше обучението, което обикновено се дава на царски принц. Тъй като Моисей беше „силен в думи и дела“ (Деяния 7:22), не би било погрешно да се предположи, че е ръководил важни военни експедиции до чужди страни (виж РР 245). Той обаче не стана египтянин по душа. Външният му вид, облеклото, речта и поведението му може да са били изцяло египетски, но той остана евреин по характер, религия и лоялност. Това става ясно от събитията, разказани в Изход 2:11–13 (виж Евр. 11:24).

Той излезе. Моисей беше стигнал до момента в живота си, в който осъзна, че трябва или да стане египтянин, безрезервно, или да застане на страната на презиращия си народ. Изглежда, че преди този случай той е взел решението „да страда с Божия народ“ (Евр. 11:25) и се е смятал за избран инструмент за тази задача (Деяния 7:23–

25). Той смятал, че най-накрая е готов да напусне двора с неговите „удоволствия на греха“, да се откаже от перспективата за наследяване на трона и смело да се застъпи за каузата на потиснатия си народ (виж РР 246, 247). От Деяния 7:23 става ясно, че Моисей отишъл в земята Госен с цел да проучи ситуацията и да изготви планове.

Това, че в съзнанието си той се е отказал от всякакви претенции за египетския трон, е доказателство, че мотивите му не са били егоистични. По-скоро той е бил подтикван от искрена любов към народа си и омраза към техните потисници, факт, подчертан от термина „братя“, използван два пъти в Изх. 2:11.

Той забеляза египтянин. Вероятно това беше един от надзирателите, споменати в гл. 1:11 или един от наеманите от тях надзиратели. Такива лица са изобразени върху египетските паметници като въоръжени с дълги дървени тояги, които са използвали свободно върху гърбовете на безделници. Тяхната власт несъмнено е била често злоупотребявана и наказания несъмнено са били налагани за най-малката грешка или за никаква вина. Властта често се изразжда в тирания и жестоко потисничество и като пример за такава злоупотреба с власт този инцидент е предизвикал гнева на Моисей (Деяния 7:24).

12. Убил египтянина. Забелязвайки, че няма други, които да станат свидетели на деянието, той убил египтянина. Фактът, че надзирателят продължил да бие еврейския работник, докато Моисей се приближавал, показва, че висшите служители като цяло одобрявали подобна злоупотреба с власт от страна на своите подчинени. Действието на Моисей не може да бъде извинено, въпреки че несъмнено е било провокирано от праведно негодувание. Въпреки че е бил способен военен водач и любимец на египетските армии (РР 245), той е бил лишен от определени лидерски качества, необходими за служба в Божието дело (РР 247).

13. Вторият ден. Това беше следващият ден (Деяния 7:26). Моисей се надяваше, че евреите ще приемат неговото лидерство и ще го подкрепят в общо въстание срещу египтяните (Деяния 7:246). Въпреки че на старейшините на Израел беше разкрито, че Моисей ще бъде техен избавител (Деяния 245), „те не разбраха“ (Деяния 7:25). Фактът, че той прекара повече от един ден сред собствения си народ, предполага, че това е било нещо повече от случайно посещение. Завръщането му в близост до инцидента подсказва, че е сметнал, че моментът е узрял за бунт.

„Защо биеш?“ Скандалът, на който Моисей стана свидетел при второто си посещение сред своите хора беше битка, в която си разменяха удари, и той смяташе за свой дълг да убеди двамата мъже да се въздържат от по-нататъшна битка. Като се намеси тук, Моисей със сигурност постъпи правилно.

14. Кой те направи княз? Не неговата намеса сега, а погрешното му действие от предния ден изложи Моисей на порицание. Нямаше никакво предположение за съдебна власт в самото запитване „Защо биеш ближния си?“, освен ако не беше съчетано с деянието от предния ден. Насилието на един ден направи неефективно доброто убеждаване на следващия. Доброто влияние, което образованието и положението на Моисей биха могли да му позволят да упражни върху народа си, беше загубено от самото действие, към което той беше подтикнат от съчувствието си към тях.

Моисей се страхуваше. След като се отказа от верността си към Египет с деянието си от предния ден, да бъде отхвърлен сега от собствения си народ постави Моисей в опасно положение. Той беше сам и без приятели.

15. Фараонът чул. Ако нашата идентификация на дъщерята на фараона с Хатшепсут е правилна, това събитие трябва да се е случило през последните години от нейното регентство, когато авторитетът на племенника ѝ се е увеличил и малко преди той да я свали и официално да се възкачи на трона като Тутмос III. Делото на Мойсей е било правилно интерпретирано в двора като открито неподчинение на Египет и се е предполагало, че той е възнамерявал да седне на трона (PP 247). Съдбата на нацията очевидно е била заложена на карта и Мойсей е бил незабавно осъден на смърт. В продължение на близо 40 години Хатшепсут е покровителствала Мойсей в двора, може би въпреки опасенията на други членове на кралското семейство, и като е уредила той да се възкачи на трона, несъмнено е планирала да затвърди собствения си контрол над нацията. Внезапното ѝ изчезване от историята около това време може да се е дължало на известната ѝ подкрепа за Мойсей.

Моисей избягал. Бягството на Моисей със сигурност не било лесно. Източната граница на Египет е бил охраняван от Средиземно море до Суецкия залив от система от кули с обитатели, всяка от които е била на видно място една след друга. Една египетска история, паралелна на бягството на Мойсей, тази на Синухе, показва колко трудно е било бягството в Азия. Синухе, придворен на крал Аменемхет I, по някаква неизвестна ни причина, почувствал при смъртта на краля, че собственият му живот е в опасност и съответно избягал в Сирия, където прекарал много години като изгнаник. Той дава живо описание на опасностите, свързани с преминаването на границата. Свит за известно време в един храст, за да не го видят стражите, той прекосил границата през нощта. Напредвайки в пустинята, той щеше да умре от жажда, ако не бяха някои азиатци, които го намерили и му дали да пие вода и преварено мляко. Нямаме сведения за трудностите, които Мойсей е претърпял по време на бягството си, но не е погрешно да предположим, че това е било трудно преживяване за някой, който досега е познавал само лукса на дворцовия живот и не е бил запознат с трудностите.

Земята на Мадиям. Това е донякъде неясен израз, тъй като мадиямците са били номади. Основните им селища изглежда са били от източната страна на Акабския залив, където са открити повечето от древните им надписи. Но от време на време те са мигрирали на север към границите на Моав (Бит. 36:35; Чис. 22:4, 7) и на запад към Синайския полуостров, който изглежда е бил „земята на Мадиям“, в която е избягал Моисей (виж Изх. 3:1; ПП 247).

16. Жрецът на Мадиям. Мадиямците са потомци на Авраам чрез Хетура (Бит. 25:1, 2) и е възможно известно време да са останали поклонници на истинския Бог. Поне Рагуил, при когото Моисей е направил своето жилище (Изх. 2:18, 21), е бил свещеник на истинския Бог (гл. 18:12, 23; виж PP 247).

Седем дъщери. Това не е първият случай в библейската история, в който жените са пасеха стадата на баща си. Рахил пасеше овцете на баща си Лаван и

поил ги (Битие 29:9). Подобна практика е в съответствие с простотата на примитивните времена и народи, нито пък би се смятала за странна в Арабия дори и в наши дни.

18. Рагуил, техният баща. Рагуил означава „приятел на Бога“ и предполага монотеизъм. Преводът на Кралския еврейски превод транслитерира името му като Рагуил в Числа 10:29, въпреки че еврейският правопис не се различава от дадения тук. Рагуил е бил известен и като Йетро (Изм. 3:1; и др.). Различни други библейски герои са били известни с две имена, като например Соломон, чието второ име е било Едидия (2 Царе 12:24, 25).

19. Един египтянин ни избави. Очевидно Моисей не беше разкрил националността си и тъй като носеше египетски костюм и си бръснеше главата като египтянин, дъщерите на Руил естествено взеха дружелюбния непознат за египтянин. Учудването на Руил от ранното им завръщане и деловото им обяснение, че египтянин ги е защитил от пастирите, ясно показват, че са свикнали с това грубо отношение и че баща им не е бил в състояние да ги защити. Като свещеник изглежда не е имал голямо влияние върху пастирите в региона. Това може би се дължи на факта, че Руил все още е бил поклонник на истинския Бог, въпреки че повечето от неговите съплеменници са изоставили религията на своя прародител Авраам, за да се покланят на идоли.

21. Моисей беше доволен. Моисей беше избягал от Египет без никакъв определен план, освен за да спаси живота си и сега се сблъскваше с практическия проблем да си изкарва прехраната. Гостоприемното посрещане на Рагуел, резултат от приятелската помощ на Моисей при кладенеца, доведе до уговорка, според която Моисей постъпи на служба при него.

Сепфора. С течение на времето Сепфора, една от седемте дъщери на Рагуил, станала жена на Моисей. Това име, което означава „птица“, все още се носи от много жени от Арабската пустиня.

22. Гершом. Значение „изгнание“, от гараш, „да прогоня“ или „да отблъсна“.

Моисей обяснил името, като се позовал на факта, че е „чужденец [гер] в чужда земя“. Въпреки че бил спасил живота си, той живеел в изгнание и изразил чувството си за самота и унижение, като дал име на първия си син.

За пореден път много години отминават в мълчание. Бивш принц от най-могъщия царски дом по онова време прекарва дните си като пастир. Той е заменил двореца си с шатра, лукса на Египет с пустинния живот в Синай, множеството си от слуги и армията си със стадо овце и кози. Каква промяна! И все пак 40 години, прекарани в обширните пустинни пространства, го правят човекът, когото Бог може да използва за избавлението на Своя народ от Египет. През тези години Моисей научава уроци, важни за него като водач на бунтовен народ. Качествата, които Моисей развива през дългите си години пустинен живот, сам с Бога и природата, са безценни и си заслужават дългото уединение и унижение, необходими за постигането им. По-късната му история показва, че тези години не са били загубени, а че той е бил усърден ученик под Божието наставничество и е завършил курса си с отличие.

23. С течение на времето. Този израз обхваща период от около 40 години (Деяния 7:30).

Египетският цар умира. Тутмос III, от когото Моисей е избягал, умира около 1450 г. пр.н.е., след еднолично царуване от 32 години, което от своя страна е предшествано от съвместно царуване с Хатшепсут, продължило вероятно 22 години.

Израилтяните въздъхнали. Смъртта на Тутмос III не донесла облекчение от потисничеството, а изглежда го направила още по-тежко. Древноегипетски документи разкриват, че Тутмос III е наследен на трона от сина си Аменхотеп II, който се оказал жесток цар и безмилостен завоевател. В началото на царуването си той се завърнал от...

Азиатска кампания със седем ханаански принцове като пленници. Плавайки нагоре по Нил към столицата си Тива, той окачва тези принцове от кораба си с главите надолу. Когато пристига в Тива, обесва шестима от тях на градската стена и отвежда седмия в нубийската столица Напата, където получава същото отношение. Аменхотеп II осигурява послушанието на поданиците си у дома и в завладените земи чрез пресметната и ужасна администрация. Неговият характер, разкрит от светските записи, съвпада добре с този на упорития фараон, който засилва потисничеството на израилтяните, когато Моисей се застъпва за тях по време на изливането на бедствията.

25. Бог имаше уважение. Верен на завета Си с Авраам, Исаак и Яков, Бог си спомни Своя угнетен народ. Тъй като те бяха обект на Неговото специално внимание, Бог пое по чудотворен път, за да изпълни Своята милостива цел по отношение на тях. Човешките изрази, използвани за описание на отношението и действията на Бог, понякога могат да изглеждат недостойни за едно вечно, всезнаещо и всемогъщо същество. Трябва да се помни обаче, че ограничените думи дават в най-добрия случай несъвършена картина на волята и пътищата на Безкрайния.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-25PP 242-251; SR 106-110

2 ПП 242

2-6ПП 243

6-8SR 107

7, 9 ПП 243

8, 9 АН 238

10 ПП 244

11, 12 ПП 246

11-15FE 342; SR 109

14-16, 21стр. 247

23 1Т 264

23-25PP 251; SR 147

ГЛАВА 3

1 Моисей пасе стадото на Йотор. 2 Бог му се явява в горящ храст. 9 Той изпраща него, за да избави Израел. 14 Името на Бога. 15 Неговото послание към Израел.

1. Йотор. Друго име за Рагуил (вижте на гл. 2:18).

За неговото свещенство вижте гл. 2:16; за местоположението на Мадиама вижте гл. 2:15.

Задната страна на пустинята. Планината Хорив трябва да се търси в централната част на Синайския полуостров (виж на стр. 509) и според този стих домът на Йотор е бил отделен от нея от пустиня. Следователно домът му трябва да е бил на изток или югоизток от Хорив, а не на североизток, както някои смятат. Само по този начин е възможно да се обяснят следните два факта: (1) Когато Моисей се завърна от Мадиама в Египет, той мина през Хорив, където Аарон, идващ от Египет, го среща (гл. 4:27). (2) Израилтяните не срещнаха мадиамци по време на пътуването си през пустинята, въпреки че пътят за вкъщи на Ховава, мадианец, се отдели от техния, когато тръгнаха от Синай (Чис.

10:30). Думата, преведена като „зад“, понякога означава „запад“, както в RSV на Съдии 18:12; Езек. 41:15; Зах. 14:8; Ис. 9:12. Това се дължи на факта, че евреите обичайно са се обръщали на изток, когато са давали указания, и следователно западът е бил „зад“ тях, както изтокът е бил „пред“. Това е ясно от LXX на Ис. 9:12. Това е допълнително доказателство, че

Хорив се намираше на запад от дома на Йотор. Думата, преведена като „задна страна“, е предадена като „западна страна“ в RSV.

Божията планина. Книгата Изход е написана след явяването на Бог на Израел при Хорив, което му дава името „Божията планина“. Хорив и Синай са две имена за една и съща планина (виж Изх. 19:11; Втор. 4:10). От 5-ти век сл. Хр. Хорив се идентифицира с един от планинските върхове в южната централна част на Синай, наречен Джебел.

Муса, „Хълмът на Мойсей“. Висок е около 2250 метра и се издига на около 450 метра над околните долини. Забелязано е обаче, че тази планина е невидима от най-голямата равнина в околността, Ер-Раха, която се смята за „пустинята Синай“ (гл. 19:2). Тази равнина предлага място за голям брой хора и с някои по-малки долини, които се вливат в нея, има редица водни извори. Рас ес-Сафсаф (около 1900 метра), друг връх на същата планина, обаче гледа към равнината Ер-Раха.

Поради тази причина много учени, които приемат традиционната идентификация на обикновения ер-Раха с пустинята Синай, вярват, че планината Синай трябва да се отъждестви с Рас ес-Сафсаф, а не с Джебел Муса.

Други са отъждествили планината на закона с Джебел Сербал, която се намира някъде на 24 километра северозападно от Джебел Муса, най-впечатляващата планина на целия Синайски полуостров. Джебел Сербал, с височина само около 2140 метра, далеч не е една от най-високите планини в района, но се издига стръмно от Вади Фейран, чиято средна надморска височина е само 627 метра. Именно голямата разлика в надморската височина обяснява впечатляващия характер на Джебел Сербал. Това е една от причините някои учени да виждат в него Хорив, а във Вади Фейран – „пустинята Синай“ от Изхода. Втората причина е...

че традицията, свързваща Джебел Сербал с планината Синай, изглежда е по-ранна от тази, която идентифицира Джебел Муса с планината Синай. Тъй като няма категорични доказателства в подкрепа на нито една от двете идентификации, сега не може да се определи дали Хорив е Джебел Муса, по чиито склонове се намира известният манастир „Света Екатерина“, където Тишендорф е открил Синайския кодекс, или съседният Рас ес-Сафсаф, или дори Джебел Сербал.

2. Ангелът Господен. Контекстът (ст. 4–6, 14) ясно показва, че този „ангел на „Господ“ беше самият Господ, второто лице на Божеството (виж РР 252, 311, 366). Още по времето на Авраам Господ се беше разкрил под тази форма и име (виж Бит. 22:11).

Пламък от огън. Еврейският текст гласи буквално „от средата на храста“, не че е имало само един храст близо до планината Хорив, а по-скоро че е бил единственият храст, на който е било придадено особено значение. Горящият храст е бил подходящо видимо представяне на посланието, което Бог е предал там на Мойсей. За разлика от по-благородните и възвишени дървета (Съдии 9:15), тръненият храст може да бъде сравнен с народа на Израел в тяхното унижение, презиран от света. Огънят, който изгаря, но не поглъща храста, може да се смята за символ на пречистващото страдание на робството. Но храстът не е бил

погълнат; и в наказващия пламък Господ не предава народа Си на смърт (Пс. 118:18).

5. Не се приближавай. Когато Моисей се приближаваше до храста, той не очакваше да получи видение, нито пък осъзнаваше присъствието на Бог. Затова, когато се приближи, за да разгледа „това голямо явление“ (ст. 3), той беше увещан да стои на безопасно разстояние от храста.

Събуй обувките си. Тъй като обувки, каквито ги познаваме днес, не са били носени нито от египтяните, нито от жителите на източната пустиня, по-правилно е еврейската дума на'ал да се преведе като „сандал“. Практиката да се събуват обувките преди влизане в храм, дворец или дори в частни домове винаги е била универсален обичай в Близкия изток. Тъй като обувките или сандалите носят прах и други нечистотии, благоговейният ориенталски ум е смятал за светотатство да се влиза в чисто или свято място с обувки. Същата заповед, дадена на Моисей по това време, по-късно е повторена на Исус Навин (Исус Навин 5:15).

Свята земя. Мястото, където стоеше Моисей, беше свято, не защото беше старо светилище или свещено място, непознато преди това за него като такова, както някои коментатори смятат, а заради Божието присъствие.

6. Богът на баща ти. Преходът от „ангел Господен“ (ст. 2) към „Господ“, Йехова (ст. 4), и след това към „Бог“ (ст. 4, 6) изключва идеята Йехова да е просто национален Бог, както твърдят по-висшите критици. Това показва, че трите израза са повече или по-малко синоними. След като запознава Моисей с факта на Своето присъствие, Бог се представя като Бог на бащите му, Авраам, Исаак и Яков. По този начин Бог му напомня за обещанията, дадени на патриарсите, които Той е на път да изпълни на тяхното потомство, децата на Израел. В израза „баща ти“ тримата патриарси са класифицирани като едно цяло, поради личните отношения, които всеки от тях е имал с Бога, и обещанията, които всеки е получил директно от Бога.

Моисей скри лицето си. Славата на светия Бог никой грешен човек не може да понесе; затова беше Съвсем естествено е Моисей да скрие лицето си. По-късно Илия направи същото на същото място (1 Царе 19:13) и дори светите ангели пред Божия престол на небето правят същото (Исая 6:2).

8. Изведете ги. Буквално „нагоре“, за онази част от Палестина, която те трябваше да окупираш лежи на много по-високо ниво от Египет. Библейските писатели са внимателни да посочват подобни разлики във височината с изрази като „изкачване“ или „слизване“ (виж Бит. 12:10; 13:1; 37:25; 39:1; 42:2; 46:3, 4; 50:25).

Добра земя. Земята, в която израилтяните е трябвало да бъдат „отведени“, е наречена „добра земя“. земя“ поради голямото ѝ плодородие (виж Втор. 8:7–9) и „голяма“ в контраст със земята Госен. Въпреки че плодородието на Палестина не е било равно на това на Египет, то все пак е било голямо. Богатата почва на изток от Йордан дава огромни реколти от зърно през пролетта и осигурява пасища през цялата година. Западният регион е по-малко продуктивен, но когато се обработва внимателно, дава отлични реколти от маслини, смокини и ечемик. От съвременна гледна точка Ханаан изглежда малка страна, не много по-голяма от щата Върмонт в Съединените щати и малко по-малка от Белгия в Европа. Но за израилтяните по времето на Моисей тя изглеждала просторна, значително по-голяма от целия регион Делта на Египет, от който те са заемали само малка част. Земята, обещана в завета, който Бог сключи с Авраам (Битие 15:18–21) и действително притежавана от Давид и Соломон (1 Царе 4:21), включвала не само Палестина, но и значителна част от Сирия (виж Великите империи по време на пребиваването в Египет).

Земя, в която текат мляко и мед. Използвана тук за първи път, но често срещана по-късно. В книгите (Числа 13:27; Втор. 26:15; 31:20; Йер. 11:5; 32:22; Езек. 20:6; и др.), това е пословичен израз за изобилна земя и не бива да се настоява за точно буквално значение. Той е бил замислен като фигуративно описание на голямото плодородие и естествената красота на Ханаанската земя. Млякото и медът са най-простите и най-отбрани продукти на земя, изобилстваща от трева и цветя, и са се срещали в Палестина в голямо изобилие.

Мястото на ханаанците. За обяснение на произхода и историята на различните споменати народи вижте Бит. 10:15–17. Изброяването на народите на Палестина, направено тук, е непълно, като само пет от десетте, чиято земя е била обещана на Авраам (Бит. 15:19–21), са изрично споменати. Добавен е обаче един, този на еврейците. Възможно е те да са наследили кенезейците или кадмонеите от времето на Авраам.

11. Кой съм аз? Голяма промяна настъпи с Моисей. Четиридесет години по-рано той се беше предложил като освободител. Той отиде при братята си и уби един от техните потисници, очаквайки те да разберат, „че Бог чрез ръката му ще ги избави“ (Деян. 7:25). По това време обаче той не беше квалифициран за лидерската позиция, към която се стремеше, нито пък израилтяните бяха готови за избавление. 40-те години в Мадяна го бяха научили на смирение и го бяха изпълнили с пълно недоверие към себе си. Осиновият принц от царския дом на Египет беше станал пастир, следвайки преследване, презряно от египтяните (Битие 46:34), и се чувстваше толкова несигурен в себе си, че се страхуваше от фараона. Какво влияние можеше той, презрян пастир от източната пустиня, да очаква да има върху могъщия цар на най-могъщата нация на земята? Освен това, какво влияние би могъл да има върху собствения си народ? Те го бяха отхвърлили, когато беше могъщ човек; щяха ли да приемат лидерството му като завърнал се беглец? Подобни мисли може би са минали през ума на Моисей, когато е получил призива да се върне в Египет и да освободи народа си. Неохотата му да приеме призива, недоверието му към себе си и към народа си могат лесно да бъдат разбрани.

12. Аз ще бъда с теб. Бог не опроверга аргументите на Моисей, а го увери в божествено другарство и помощ. Никакво човешко умение, никаква земна сила или изобретателност сами по себе си не могат да постигнат това, което е възможно в сътрудничество с Бога. Няма по-голямо обещание, което може да се даде на водач на Божия народ от това, дадено на Моисей по времето, когато е бил призван.

Знак. Бог даде на Моисей знак, че не е изпратен на безплодна мисия, но беше знак, чието изпълнение щеше да дойде по-късно, подобно на този, даден на Езекия от Исая (4 Царе 19:29). Преди обаче знакът да може да се изпълни, Моисей трябваше да се подчини и да изпълни задачата, която му беше възложена.

13. Как е името му? На прага да приеме божественото призвание, Моисей попита какво трябваше да каже, в случай че хората го попитат за божествените му пълномощия. Предположението, че хората биха могли да зададат този въпрос, не бива да се дължи на непознаване на името на техния Бог. Името, с което Бог се е разкрил на бащите им, не би могло да изчезне напълно от паметта им и самото споменаване на Божието име не би могло да е било от голяма полза за Моисей. Въпреки това, природата и силата на Този, Който е изпратил Моисей, щяха да бъдат изразени в това име и тъй като имената означаваха толкова много за семитския ум, беше важно Моисей да разкрие на народа си истинската природа на техния Бог, Който сега беше готов да ги избави от робство.

14. Аз съм, Който съм. Следователно Бог разкри на Моисей, или по-скоро му обясни, името, с което се беше открил на Авраам при сключването на завета (Битие 15:7). На еврейски, както и на английски, това име е форма на глагола „да бъда“ и предполага, че неговият притежател е вечният, самосъществуващ (виж Йоан 8:58; DA 469). Неговата всеобхватна универсалност изключваше всякакво сравнение на Бога на израилтяните с божествата на Египет и други народи. То беше предназначено да осигури на Моисей и неговия народ силна утеха в страданието им и мощна подкрепа за увереността им в осъществяването на Неговата цел да ги избави.

Аз съм, който ме е изпратил. „Аз съм“ е съкратена форма на „Аз съм, Който съм“ и е предназначено да изрази същата идея.

15. Това е моето име. От еврейската дума, преведена като „Аз съм“, произлиза производното от Яхве. Яхве е доста последователно преведено като „ГОСПОД“ от KJV, като цялата дума е изписана с главни и малки букви, както е показано тук. ASV от 1901 г. транслитерира Яхве като „Йехова“. За евреите това винаги е било свещеното име, с което истинският Бог се отличава от всички фалшиви богове. Вижте стр. 172, 173.

16. Съберете старейшините. Бог продължава, като дава на Моисей допълнителни инструкции, позовавайки се на към изпълнението на мисията си. При пристигането си в Египет той първо трябвало да информира старейшините, като представители на народа, а именно главите на семейства, домакинства и племена, за Божия план за тяхното избавление. „Старейшините“ не били непременно мъже на голяма възраст, а такива, които били признати за водачи от народа (виж гл. 6:14, 15; 12:21).

Аз със сигурност те посетих. Повторение на думите, използвани от Йосиф на смъртното му легло (Битие 50:24). Те могат да се тълкуват като „Аз направих както Йосиф пророкува и можеш да бъдеш сигурен, че всичко, което обеща, ще се сбъдне.“

17. Вижте стих 8.

18. Те ще слушат. Моисей си мислеше, че ще го презрат, ще си обърнат ушите на думите му и отхвърлят неговото ръководство. Но Бог му каза, че приемането му този път ще се различава значително от това, което беше получил 40 години по-рано. Сърцата на хората са в Божиите ръце и самият Бог беше ръководел делата на Своя народ по такъв начин, че те да бъдат готови да разпознаят Моисей като избрания от Бога инструмент за своето избавление.

А сега да тръгваме. Молбата на фараона за разрешение да напусне страната е формулирана така, че да изрази точното отношение на Израел към него. Той нямаше право да ги задържа, но съгласието му беше необходимо за тяхното заминаване, както беше и съгласието на бивш цар за заселването им в земята Гесем (Битие 45:16–20). Той нямаше основателна причина да откаже молбата им да отидат на тридневен път в пустинята, защото завръщането им в края на този период се подразбираще в молбата. Дали това беше измама? В никакъв случай. Бог познаваше сърцето на фараона и нареди на Моисей в началото да не иска повече, отколкото трябва или да даде, или, като откаже, да покаже коравосърдечието си. Ако фараонът се беше съгласил, Бог вероятно щеше да му разкрие изцяло Своя план и да поиска окончателното освобождение на Своя народ. Когато фараонът отказа първото и разумно искане (Исх. 5:2), Моисей трябваше да демонстрира силата на Бога на евреите чрез чудеса и съдби.

Съответно, Моисей упорито искал разрешение хората да отидат и да служат на своя Бог (гл. 7:16; 8:1; 9:1, 13; 10:3). Едва когато царят предложил да им позволи да принесат жертви в Египет, Моисей добавил към молбата си важния израз „както ни заповяда“ (гл. 8:27), което предполагало, че може и да не се върнат. Разбира се, фараонът се страхувал точно от това.

19. Не с могъща ръка. Фараонът не би бил склонен да пусне народа, дори когато могъщата Божия ръка беше поставена върху него (виж гл. 8:15, 19, 32; 9:12, 35; 10:20, 27). Бог предвидил съпротивата му и планирал съответно. Маргинално тълкуване на KJV, „но от силна ръка“, е базирано на LXX и е последвано от RSV, но не е предпочитано от еврейския текст.

20. След това. Това твърдение не противоречи на стих 19. Значението на стихове 19 и 20 е, че фараонът не би бил склонен да пусне Израел, дори след като бъде поразен от силната Божия ръка, а че ще бъде принуден да го направи против волята си. Дори след деветото бедствие фараонът все още отказва да ги пусне (гл. 10:27) и когато най-накрая дава разрешение след смъртта на първородния си син и всъщност ги изгонва (гл. 12:31–33), той скоро променя решението си и ги преследва (гл. 14:5–9). Силната Божия ръка не е нарушила волята на царя, но въпреки това е била инструмент за избавлението на Израел.

22. Всяка жена ще взема назаем. Очевидно евреите не са възнамерявали да връщат това, което те се опитваха да се осигурят от египтяните. Затова те бяха обвинени в измама, а Бог беше обвинен не само в това, че е одобрявал акта им на измама, но и в това, че я е планирал и ръководил. Но глаголът, преведен като „заемам“, трябва да се преведе като „искам“, както в RSV. Израелтяните е трябвало да поискат дарове от своите египетски съседи като принос към необходимите разходи за дългото пътуване. Те бяха работили в продължение на много десетилетия като роби, в полза на египтяните, чиито данъци бяха по-леки пропорционално на стойността на безплатния труд, положен от евреите. Последните със сигурност имаха право на това, което в действителност би било само малка награда за дългите години положен труд. Израелтяните поискаха, без да възнамеряват да възстановят, а египтяните удовлетвориха молбата им, без да очакват да получат обратно, защото Бог благосклонно настрои сърцата им към израелтяните (ст. 21). Египтяните бяха ограбили евреите и сега евреите отнесоха плячката от Египет като частично обезщетение (PP 281).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-22ПП 251-253

1 СТ 406, 417; Ed 62; FE 342, 360; GW 333; MH 474; PP 247, 251; 4T 343, 442, 611

1, 2 ДА 23

1-3ПП 251

2 СР 110

2-5МН 212

4, 5 МХ 508

4-6ПП 251

5 CS 83; Ед 243; FE 192; GW 179; PK 49; PP 350; TM 60; 5T 711

5, 6 МХ 436; 8T 284

7, 8 ПП 252

7-10SR 111, 147

10 FE 287; MH 475

10, 11 4T 611

10-13ПП 252

12 CH 313; DA 641; 7T 221; 8T 144

14 DA 24; 1T 292; 5T 704, 725; 6T 20; 9T 260

14-22ПП 253

ГЛАВА 4

1 Моисеевият жезъл се превърна в змия. 6 Ръката му е прокажена. 10 Не иска да бъде изпратен. 14 Аарон е назначен да му помага. 18 Моисей си тръгва от Йотор. 21 Божието послание към фараона. 24 Сепфора обрязва сина си. 27 Аарон е изпратен да посрещне Моисей. 31 Хората им вярват.

1. Те няма да повярват. Предишният въпрос на Моисей, следващ Божието обещание за напътствие и защита (гл. 3:13), е предполагал готовност да отиде и желание за допълнителна информация. Сега изглежда, че Моисей все още е бил силно против идеята да приеме задачата. Правени са опити да бъде защитен, като се обяснява, че е имал предвид: „Ами ако хората не ми повярват?“ и т.н. Но твърдението му е категорично и не може нито да бъде преведено, нито обяснено по този начин. Възможно е от влизането на Яков в Египет, повече от два века по-рано, на Израел да не е било дадено божествено откровение и следователно лесно може да възникне съмнение относно валидността на твърдението на Моисей, че е получил божествена задача.

13. То се превърна в змия. Тъй като вярата на Моисей все още не беше достатъчно силна, за да разчита на бъдещия знак, обещан му (гл. 3:12), Бог предостави незабавни знаци, чрез които можеше да потвърди мисията си. Тези три знака бяха предназначени да убедят израелтяните във факта, че Бог се е явил на Моисей, но същевременно служеха за укрепване на вярата на Моисей и за разсейване на страха му от провал. Това трябваше да бъде доказателство, че Бог е призвал Моисей да бъде водач на Израел и го е дарил със силата да изпълнява тази отговорност.

4. За опашката. Змиеукротителят обикновено хваща змиите си за врата, така че те не може да го ухапе. Моисей беше инструктиран да покаже доверието си в Бога, като хване змията за опашката ѝ.

6. Ръката му беше прокажена. Проказата се смяташе за абсолютно нелечима. Нейната мигновена поява и премахване противоречаха на целия опит и биха били приети като доказателство за свръхестествена сила. Този знак може би е служил и като предупреждение, че този, който се съпротивлява или не се подчинява на Моисей, ще понесе тежки последици. Докато целта на първото чудо беше да докаже, че Моисей е човекът, когото Господ е призвал да бъде водач на Неговия народ, второто беше да стане ясно, че като Божи пратеник му е дадена силата, необходима за изпълнение на задачата.

8. Гласът на първото знамение. Бог олицетвори тези знамения като имащи „глас“, защото те трябваше да свидетелстват за Него в лицето на Неговия избран инструмент. Според Писанието всичко има „глас“, ако само се вслушаме със сърцата си – денят, нощта, небесата, животните, птиците небесни, рибите и дори самите камъни. Те викат на глас и издигат гласовете си, провъзгласявайки волята на своя Създател, независимо дали човек ще чуе или не (виж Пс. 19:1–3; Йов 12:7, 8; Авак. 2:11; Лука 19:40).

9. Водата. Египтяните почитали Нил като източник на национален просперитет. Силата да се превърне животворната вода на Нил в кръв би означавала власт над египетските богове и власт да се опустоши египетската земя. От това знамение Израел трябвало да се научи на доверие в Бога, докато фараонът и египтяните по-късно чрез същото знамение били водени да се боят от Него (гл. 7:15–19). Така на Моисей било поверено не само словото Божие, но и Неговата сила. Той бил първият пророк и чудотворец, изпратен от Бога при Неговия народ, и по този начин станал прототип на Христос (Второзаконие 18:15; Йоан 1:45; Деяния 3:22).

10. Не съм красноречив. Това, че този, който е бил „силен в думи и дела“ (Деяния 7:22), се твърди, че му е трудно да говори, изглежда неоправдано, предвид Божието обещание да успее в мисията му. Дългото му отсъствие от Египет и фактът, че не е говорил...

Езикът по време на престоя му в Мадиям несъмнено го е накарал да се чувства негоден да се яви пред фараона, но е трябвало да е готов да се уповава на Бог. Предполага се, че Моисей се е страхувал да говори на иврит, защото е живял сред мадиамците. Това обаче не може да е била причината, тъй като мадиамските надписи се различават много от древноеврейските. Еврейската традиция, че Моисей е имал трудности с произнасянето на определени еврейски букви, също няма доказателства.

12. Аз ще бъда с устата ти. Бог търпеливо разсъждаваше с Моисей като с приятел. Той Този, който беше създал човешката уста, със сигурност е бил способен да му придаде способността да говори свободно.

13. Моля те, изпрати. Когато всички извинения, които Моисей можеше да предложи, се оказаха невалидни, Скрытите му мотиви за това станаха очевидни. Това, което първоначално изглеждаше като съмнение в собствените му способности, сега се разкри като недоверие към Бога (виж стих 19). По практически причини той отказа да отиде. Неговият кратък, почти груб отговор на божествената задача е дори по-категоричен на иврит, отколкото на английски.

14. Гневът Господен. Използваният израз е силен, но вероятно не означава нищо повече от това, че Бог е бил недоволен. Той не наказва Моисей по друг начин, освен като раздели между двамата мъже отговорността, която Моисей трябваше да носи сам.

Левитът Аарон. Не е ясно защо тук Бог говори за Аарон като за „левит“. Някои предполагат, че сред израилтяните е имало и други със същото име и че това обозначение е било необходимо, за да го отличат. Но не е ясно защо думите „брат ти“ не биха били достатъчни в този случай. Други смятат, че обозначението предвижда бъдещото посвещаване на племето му на специалната служба на Бога.

Той излиза. Предполага се, че Аарон е планирал да посети Моисей в Мадиям, за да го информира за смъртта на царя, от когото е избягал (виж гл. 2:15, 23). При никакви обстоятелства Аарон не е тръгнал на път, докато Бог не му е заповядал да тръгне (гл. 4:27).

16. Твоят говорител. Бог обеща да бъде и с двамата мъже – с Моисей, за да може той да изрази точно това, което Бог му е разкрил, и с Аарон, за да може той да говори ясно и убедително. Позицията на Моисей беше почетна, въпреки че тази на Аарон може би е изглеждала такава на хората.

Вместо Бог. В гл. 7:1 Бог обещава на Моисей, че брат му ще бъде негов пророк или говорител. Божественото вдъхновение трябваше да почива върху Моисей. Аарон трябваше да приеме думите на Моисей като думи на Бог и да направи всичко, което Моисей му заповяда.

17. Вземи този жезъл. На Моисей му беше заповядано да вземе не какъв да е жезъл, а конкретния, който вече беше преобразен в змия. Множественото число „знамения“ сочи към бедствията, които е трябвало да сполетят Египет, тъй като само едно от трите дадени му досега знамения е трябвало да бъде извършено с жезъла.

18. Пусни ме. Моисей не спомена на Йотор истинската цел на пътуването си от страх че Йотор ще откаже разрешение на жена му и децата му да го придружат, и е възможно също така, че вест за завръщането му в Египет може да стигне до двора, преди да е готов да се яви там, което ще направи мисията му още по-трудна.

19. Върви, върни се. Докато Моисей се приготвял да се върне в Египет, Господ му се явил го за втори път с уверение, че не трябва да се страхува за личната си безопасност, тъй като фараонът и всички, които бяха потърсили живота му, вече бяха мъртви.

20. Синовете му. Моисей имал двама сина (гл. 18:3, 4), Герсам, чието раждане е споменато в гл. 2:22, и Елиезер, който вероятно е бил само бебе. Последният изглежда е бил

роден след завръщането на Моисей в дома на Йотор, доколкото гл. 2:22 говори само за един син, роден от него преди божественото проявление на планината Хорив.

Качете ги на магаре. Самите древни египтяни никога не са яздили животни, въпреки че често са изобразявали чужденци, особено деца и благородници, като яздещи магарета. Тази словесна картинка подсказва, че Моисей се е отказал от предишните си египетски обичаи и е възприел семитския начин на живот.

Божият жезъл. Жезълът на Мойсей (гл. 4:2) се е превърнал в „Божия жезъл“ в резултат на чудесата, записани в стихове 3 и 4.

21. Всички тези чудеса. Бог се явил на Моисей още веднъж, или преди да напусне Мадиям, или по пътя към Египет. При този случай Бог дал на Моисей информация относно това какво трябва да очаква в Египет. Изразът „всички тези чудеса“ не се отнася само до трите знамения, споменати в стихове 2–9, но и до всички чудеса, които той трябвало да извърши в присъствието на фараона.

Закоравете сърцето му. В Христовата притча за сеяча и семето няма разлика между семето, разпръснато в един вид почва, и това, посято в другите, или пък в начина, по който е било посято. Всичко зависи от приемането на семето от всеки вид почва. По подобен начин закоравяването на сърцето на фараона по никакъв начин не е било Божие дело, а по-скоро съзнателен избор от негова страна (виж РР 268). Чрез многократни предупреждения и прояви на божествена сила Бог изпраща светлина, предназначена да посочи на фараона грешката в неговите пътища, да смекчи и покори сърцето му и да го накара да сътрудничи с Неговата воля (виж ДА 322). Но всяко следващо проявление на божествена сила го прави по-решен да прави каквото му е угодно. Отказвайки да бъде поправен, той презира и отхвърля светлината, докато не става нечувствителен към нея и светлината накрая се оттегля. Така неговата собствена съпротива срещу светлината закоравява сърцето му. Дори езичниците осъзнават факта, че фараонът и самите египтяни са закоравили сърцата си, а не Бог (1 Царе 6:6).

Коментаторите имат широко различно разбиране за закоравяването на сърцето на фараона, което тук се приписва на Бог. Общо има десет такива твърдения. Осем от тях (Исх. 4:21; 9:12; 10:20, 27; 11:10; 14:4, 8, 17) използват думата хазаг, което означава, че Господ ще направи сърцето на фараона „твърдо“, така че то да не се помръдне и чувствата му към Израел да не се променят. В гл. 7:3 е използвана друга еврейска дума, каша, която предполага, че Господ ще направи сърцето на фараона „кораво“ или „безчувствено“. В гл. 10:1 е използвана трета дума, кабад, което означава, че Бог е направил сърцето на фараона „тежко“ или нечувствително към божествено влияние. Че различните думи се използват горе-долу взаимозаменяемо, става ясно от изучаване на контекста.

Има и десет твърдения, които сочат, че фараонът е закоравял сърцето си. Четири от тях (гл. 7:13, 22; 8:19; 9:35) използват думата chazaq, „да направя твърд“, пет (гл. 7:14; 8:15, 32; 9:7, 34) думата kabad, „да направя тежък“, и един (гл. 13:15) думата qashah, „да направя твърд“.

Закоравяването на сърцето на фараона е очевидно преди всичко във факта, че той не обръща внимание на искането на Господа да пусне Израел. Отказът му не се ограничава до язвите, които египетските магьосници са могли да имитират, а включва и тези, които самите магьосници са признавали за „Божия пръст“ (гл. 8:19).

Това продължи и след четвъртата и петата бедствия, които сполетяха египтяните, но не и израилтяните, факт, за който царят беше информиран (гл. 9:7). Закоравяването на неговия

Сърцето му беше демонстрирано още по-ясно, когато наруши обещанието си да пусне Израел, при условие че Моисей и Аарон премахнат чумата, и когато беше принуден да признае, че е съгрешил (гл. 9:27). Така, когато на Моисей беше казано, преди да стигне до Египет, че Господ ще закорави сърцето на фараона (гл. 4:21), Бог имаше предвид продължаващия отказ на царя да Му се подчини и да освободи израилтяните.

Бог не се наслаждава на страданието и смъртта на нечестивите, а по-скоро желае това всички хора се покаят и ще бъдат спасени (Езекиил 33:11; 1 Тим. 2:4; 2 Петрово 3:9) и кара Своето слънце да свети върху злите и добрите (Матей 5:45). Но както слънцето влияе на различните материали по различни начини, според тяхната собствена природа – например, то топи восък и втвърдява глината – така и влиянието на Божия Дух върху сърцата на хората произвежда различни ефекти според състоянието на сърцето. Разкаялият се грешник позволява на Божия Дух да го води към обръщане и спасение, но непокаяният се закоравява сърцето си все повече и повече. Същото проявление на Божията милост води в случая на единия до спасение и живот, а в случая на другия до съд и смърт – на всеки според собствения му избор.

22. Израел е мой син. Като обявява Израел за първороден син на Бога, Моисей е трябвало да използва език, познат на египетския цар. Всеки фараон се е смятал за син на бога на слънцето Амон-Ра.

23. Ще убия сина ти. За изпълнението на това предсказание вижте гл. 12:29. Моисей не изрече тази заплаха, докато всички други средства за убеждаване не бяха изчерпани, в това, което той знаеше, че е последната му среща с царя (гл. 10:29; 11:4, 5; РР 273). По този начин той очевидно изпълни една от многото специални директиви, получени след завръщането му в Египет (гл. 6:11; 7:9, 15, 19; и др.).

24. В хана. Преводът „хан“ е подвеждащ. По пътя между Мадиям и Египет не е имало ханове или дори кервансараи. Използваната тук еврейска дума има по-скоро значението на „място, където се пренощува“ (вж. Исус Навин 4:3, 8; Исаия 10:29). В RSV пише „на място за настаняване по пътя“. Инцидентът вероятно се е случил на кладенец или водопой, където семейството е спряло за през нощта.

Опитвал се да го убие. Някои смятат, че Моисей е преживял нещо подобно на Яков във Фануил (Битие 32:24–32). Други предполагат, че го е сполетяла внезапна, тежка болест, която той и Сепфора са разпознали като Божие наказание за това, че не е изпълнил една от Неговите заповеди. Всъщност, ангел се явил на Моисей по заплашителен начин, сякаш възнамерявал да го убие (РР 255).

25. Сепфора взе остър камък. Египетските хирурзи обикновено използвали каменни ножове. Според Исус Навин 5:2 това са били и обичайните инструменти за извършване на обряда на обрязването.

Отрязва препуциума. Моисей се върна в Египет с двамата си сина (виж Изх. 4:20). Очевидно Герсам, по-големият, е бил обрязан в съответствие с Божиите инструкции към Авраам (Битие 17:10–14). В случая с Елиезер, по-малкия син, този обред е бил пренебрегнат (РР 256). Не вярвайки в необходимостта от обрязване, Сепфора се е съпротивлявала на намерението на съпруга си да обреже Елиезер в определеното време. Появата на ангела ясно показва, че нейното противопоставяне не извинява Моисей за извършването на обряда. Сега, когато животът на съпруга ѝ е в опасност, тя смята за необходимо сама да извърши операцията.

Кървав съпруг. Тези думи са очевидно израз на укор. Те показват че Сепфора е извършила обряда неохотно, не от желание да се подчини на Бога, а от

необходимост, за да спаси живота на съпруга си. Изглежда, че иска да каже, че Моисей е бил лош съпруг, заради който е било необходимо да пролее кръвта на синовете ѝ в съответствие с национален обичай, който тя е смятала за варварски.

26. И той го пусна. Бог прие забавянето на Сепфора и възстанови Моисей.

Заради обрязването. Когато ангелът освободи Моисей, Сепфора повтори укорителни думи, добавяйки буквално в обяснение „заради обрязванията“. Тя може би е имала предвид обрязването, извършено в Мадиям над Герсом, както и това над Елиезер.

27. Върви в пустинята. Тази инструкция към Аарон сигурно е била дадена известно време преди Моисей да напусне Мадиям, защото те се срещнали в Хорив, в сърцето на Синайския полуостров (виж гл. 3:1), скоро след като Моисей си тръгнал от тъста си. Също толкова сигурно е, че указанията, дадени на Аарон, са били по-пълни, отколкото показва краткият разказ на Изход. Доколкото пустинята се е простирила от границата на Египет през Синайския полуостров и до Арабия, Бог сигурно му е казал точно пътя, който трябва да поеме, за да се срещне с брат си.

29. Всички старейшини. Що се отнася до старейшините, вижте гл. 3:16. Въпреки че Моисей и Аарон нямаха властта да свикват главите на племената и семействата, тези мъже откликнаха на поканата им.

30. Аарон проговори. Аарон веднага пое задълженията си на „говорител“ (ст. 16), заявявайки на старейшините факта, че Бог е призовал брат му да извърши тяхното избавление. Аарон също, а не Моисей, както би трябвало да очакваме (ст. 17), извърши знаменията (виж РР 263). Бог очевидно или е наредил, или е одобрил това делегиране на власт. В по-късни случаи виждаме Аарон повече от веднъж да е изискван от Бог да извърши чудесата (гл. 7:19; 8:5, 16).

31. Хората повярваха. Това беше още едно доказателство за божествена благосклонност. То е в рязък контраст с обичайното недоверчиво отношение на израилтяните, които толкова често „не вярваха в Бога и не се уповаваха на Неговото спасение“ (Пс. 78:22). Копнежът им за избавление и тези прояви на чудотворна сила спечелиха благоприятен отклик от старейшините.

Те наведоха глави. Вярата на народа и богослужението, в което тя беше изразена, доказаха, че Божието обещание към бащите все още живее в сърцата им. Въпреки че вярата им не издържа последвалото изпитание, все пак, като първи израз на чувствата им, тя свидетелстваше за факта, че Израел е готов да последва Божия призив.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-31ПП 253-257

1, 3, 4 ПП 253

6-8ПП 254

10 4Т 314

10-14ПП 254

14 ПП 320

15-17ПП 254

16 3Т 293

18 ПП 255

19 СР 111

21 ПП 268

22, 23 DA 51; PP 273

24 ПП 255

25, 26 ПП 256

27-31 ПП 257

ГЛАВА 5

1 Фараонът смъмря Моисей и Аарон за посланието им. 5 Той увеличава задачата на израилтяните. 15 Той спира оплакванията им. 20 Те викат към Моисей и Аарон. 22 Моисей се оплаква на Бога.

1. Влязоха и казаха на фараона. След като Моисей и Аарон бяха приети от старейшините на Израел за техни назначени от Бога водачи, двамата мъже отидоха при фараона и си осигуриха изслушване пред царя. Древни записи ясно показват, че за един обикновен човек не е било лесно да получи аудиенция от царя. Предишният опит на Моисей в двора сега му беше от полза, защото той знаеше как да се обърне към царя.

Празник. Молбата, отправена към фараона, била разумна. Израилтяните не могли да принесат жертвените си животни в присъствието на египтяните, без да предизвикат изблик на религиозна враждебност, тъй като сред животните, предназначени за клане, имало и такива, които египтяните смятали за свещени и следователно не бивало да бъдат убивани при никакви обстоятелства. За да се избегне тази опасност, празникът на израилтяните трябвало да се проведе отвъд пределите на Египет, в пустинята.

2. Кой е Господ? Фараонът или не знаеше името на Бога на израилтяните, или се преструваше, че е такъв. Както и да е било, той се чувстваше по-висш от всеки чужд Бог. Не бяха ли баща му и дядо му потискали израилтяните без намесата на техния Бог? Защо би си правил труда да обръща внимание на Бог, който толкова очевидно не се интересува от делата на собствения си народ и очевидно не е в състояние да им помогне?

3. Да не би да ни нападне. Отказът на фараона не уплаши Моисей и Аарон далеч, защото упованието им беше в силата на Този, Който с времето щеше да изпълни Своята благодатна цел. Знанието, че са съюзени с божествена сила, обаче не ги направи властни. Те останаха учтиви и внимателни и положиха всички усилия, за да убедят царя да промени решението си. Те посочиха колко е необходимо хората да се съобразят с изискванията на своя Бог и да празнуват заповядания празник. Вместо да заплашат царя с наказание, ако той продължи да отказва да пусне Израел, те протестираха пред фараона, че наказание ще сполети израилтяните, ако не се подчинят на толкова ясна заповед на своя Бог.

4. Върви си на работа. Фараонът не искаше и да чуе за тази идея и не направи нищо. директен отговор на тяхната молба. Подозирайки, че Моисей и Аарон тайно кроят план за бунт срещу службата му, той им заповядал да се върнат към задълженията си като роби. Това ясно показва, че самоличността на Моисей не е била разпозната. Царят не знаел, че Моисей преди е живял в двора, нито че неотдавнашното му място на пребиваване не е Египет, а земята Мадиям.

5. Хората на земята. Сякаш царят беше казал: „Обикновеното стадо вече не е годно за нищо и ти искаш да го накараш да спре да работи напълно?“ Моисей и Аарон бяха въвели реформа в спазването на съботата и този факт беше дошъл до вниманието на царя (РР 258). Хората бяха безделни и се нуждаеха от повече работа, за да погълнат енергията си. Така разсъждаваше той.

6. Надзирателите на народа. Думата, преведена тук като „надзиратели“, не е същото като това от гл. 1:11 и вероятно обозначава друг клас служители. „Надзирателите“ от предишния пасаж са били надзирателите на работата, вероятно малцина в

брой и висок ранг, докато „надзирателите“ тук са били египтяни от по-нисък ранг и по-многобройни. „Надзирателите“, буквално „писарите“, несъмнено са били евреи, както е видно от израза „надзиратели на израилтяните“, използван в гл. 5:14, и от грубото отношение, на което са били подложени. Вероятно са били наемани като бригадири и е трябвало да дават отчет за извършената работа.

7. Слама за направа на тухли. Нямайки намерение да се поддава на страх от Бога на евреите и горд със сигурността на собствената си власт, фараонът бил решен да наложи волята му. Подозирайки, че желанието им да отидат в пустинята не е нищо друго освен извинение, измислено от безделници и подтикнато от жажда за свобода, която би могла да застраши царството, той измислил план как да направи потисничеството по-жестоко, отколкото вече беше.

В древен Египет тухлите са били правени точно както днес, понякога със, а понякога без слама. По-често тухлите са съдържали някакъв вид растително свързващо вещество заедно с глината, обикновено слама, наричана тебен на библейски иврит и тибн на днешния египетски арабски. Процесът на производство на тухли в древен Египет е представен от няколко модела, открити в египетски гробници, както и в стенопис в гробницата на везира Рехмир, живял при Тутмос III в средата на 15 век пр.н.е. Той показва мъже, които вадят вода от басейн, смесват кал с мотика, носят сместа в делви на тухларите, а тухларите оформят тухлите в дървени калъпи. Бригадир с тояга в ръка наблюдава групата работници. Мъжете, носещи тухли, са описани като „пленници, които Негово величество е довел за строежа на храма на Амон“. Някои от изобразените пленници са семити и приличат на евреите.

Мойсей не представя евреите като правещи „тухли без слама“, както понякога погрешно се твърди. По-скоро, указът на фараона изрично изисква от тях да използват слама, но сами да си я осигурят. Ако евреите бяха продължили да правят тухли без слама, те щяха да нарушат указа, а това едва ли щяха да позволят настояниците. Такива тухли биха били с определено по-ниско качество, тъй като нарязаната слама увеличава здравината на глинените тухли няколко пъти. Това се дължи отчасти на наличието на самите сламени стъбла и отчасти на химическото действие на разлагаща се растителна материя върху тухлената смес. Когато сместа се остави да престои няколко дни, тухлите са едновременно по-здрави и по-лесни за изработка. Някои погрешно са интерпретирали наличието на тухли без слама в стените на някои древноегипетски сгради като доказателство, потвърждаващо разказа от гл. 5:7, 8. Такива сведения обаче се основават на неразбиране на библейските записи и непознаване на изкуството на тухларството, практикувано в долината на Нил (вижте „Библийският археолог“, том 13, № 2 [май 1950 г.], стр. 22–28).

8. Приказката за тухлите. Думата, преведена тук като „приказка“, означава по-скоро „ежедневното“ необходим брой“ и показва, че от евреите се е изисквало да произвеждат фиксиран брой тухли всеки ден. Въпреки че сега е трябвало сами да си набавят слама, като я събират от нивите, необходимият брой тухли е трябвало да остане същият както преди.

14. Служителите. Египетските надзиратели редовно са изобразявани с тояги в ръце. Една картина от храмова стена в Тива от времето на Тутмос III показва надзирател с вдигната тояга в ръка, който казва на работниците: „Тоягата е в ръката ми; не бъдете мързеливи.“ Когато новата директива на царя била въведена в сила, скоро станало невъзможно за израилтяните да произведат необходимия брой тухли. Следователно,

Еврейските офицери, чиято работа е била да дават ежедневен отчет за свършената работа, са били наказвани от своите египетски повелители.

15. Извика към фараона. Еврейските надзиратели очевидно са имали достъп до царя. Когато тези мъже били несправедливо бити заради неспособността си да принудят народа си да произведе необходимото „брой“ тухли, те се оплакали на царя, смятайки, че египетските надзиратели са лично виновни.

17. Вие сте мързеливи. Фараонът изглежда е бил доволен от щастливата си мисъл да тълкува като мързел желанието на израилтяните да се покланят на своя Бог. Очевидно е сметнал за умно да обвинява претоварените от работа хора в мързел и да използва религията като извинение за това.

21. Отвратителни. Немили бяха думите, които еврейските надзиратели изричаха на Божиите пратеници. Думите, провокирани от гняв, обикновено са ирационални. Това може да обясни тяхната смесена метафора, намекваща за ефекта, който злият им „ухание“ би имало върху „очите“, а не върху носа на фараона. Те отидоха дори по-далеч, като образно обвиниха Моисей и Аарон, че са сложили меч в ръцете на египтяните, за да ги убият. Те предположиха, че Моисей и Аарон са накарали царя и неговите съветници да ги заподозрат в мързел. Разбира се, надзирателите несъмнено са претърпели тежък побой (ст. 14), вероятно прилаган като бастинадо, обичайната форма на телесно наказание в Египет. Това побиване по босите стъпала е изключително болезнено и смъртта нерядко е резултат от многократното му прилагане.

22. Моисей се върна при Господа. Двамата братя не отговориха на думите на служителите. Може би сърцата им бяха твърде пълни за реч и вероятно така или иначе не знаеха какво да кажат. Вместо това се обърнаха към Бога, единствения им източник на утеха и напътствие.

Господи, следователно. Думите на Моисей не отразяваха дух на недоволство или неподчинение, а на недоумение и питане. Въпросът и оплакването произтичаха от вяра, която не можеше да разбере Божиите действия. В същото време той призоваваше за помощ в този час на нужда и за премахване на това, което изглеждало противно на Божията природа и Неговата воля.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-23PP 257-259; SR 112-115

1, 2 ПП 333

1-5ПП 257

2 DA 51; Ev 560; GC 269; PP 280; SR 117

10-17, 21стр. 258

22, 23 ПП 259

ГЛАВА 6

1 Бог подновява обещанието Си чрез името Си ЙЕХОВА. 14 Родословието на Рувим, 15 от Симеон, 16 от Леви, от когото произлязоха Моисей и Аарон.

1. Сега ще видиш. Моисей не получи директен отговор на оплакването си.

Вместо това, Бог отново обеща избавлението на Израел чрез силна ръка. Тъй като Моисей сега не беше подготвен да разбере Божиите действия, нямаше да има никаква полезна цел да му се даде обяснение. Сякаш Бог казваше на Моисей: „Какво аз правя, ти сега не знаеш, но ще разбереш отпосле“ (Йоан 13:7). Предвид факта, че дори след чудотворното им избавление от Египет и славния им поход през пустинята, в който евреите видяха толкова много доказателства за силата и милостта на Бога, и

въпреки че многократно се бунтуваха срещу Него, те едва ли щяха да са склонни да напуснат Египет, освен ако потисничеството, под което живеяха, не се беше увеличило значително. Сигурно е, че никога нямаше да са склонни да напуснат, ако бяха знаели всичко, което ги очаква. Това може да обясни, поне отчасти, защо Бог не разкрива всичко, което може да каже за бъдещето. Ако учениците знаеха предварително какво предстои за техния Учител и за самите тях, те може би никога нямаше да се подчинят на Неговия призив: „Следвайте Ме“. Ако онези, които приеха адвентната вест преди 1844 г., знаеха за голямото разочарование и за трудните години, които предстояха, вероятно никога нямаше да има адвентно движение.

3. Всемогъщият Бог. Под това име, „Ел-Шадай“, Свещеният летопис дава различни разкази за откровението на Бог, както на Авраам (Битие 17:1), така и на Яков (Битие 35:11). Пълното име не е използвано от Бог в нито едно записано явяване пред Исаак, въпреки че самият Исаак го е използвал в прощалната си благословия към Яков (Битие 28:3).

С името си Йехова не бях известен. Значението на това твърдение не е изцяло ясно. Според Бит. 15:7 Бог се е разкрил на Авраам като Йехова, дори преди да обяви името Си „Ел-Шадай, Бог Всемогъщ“. По-късно Той се е разкрил на Яков като Йехова (Бит. 28:13). Че Авраам е знаел това име, е очевидно и от името Йехова-ире, което е дал на мястото, където е отишъл да принесе в жертва Исаак (Бит. 22:14). Че Моисей е смятал това име за известно от началото на историята, е видно от Бит. 2:4 и Бит. 4:1, 26. Следователно привидното значение на това твърдение не може да бъде истинското му значение, защото никой вдъхновен писател не би си противоречил по такъв начин.

Евреите винаги са смятали, че името показва или личните характеристики на именувания, или мислите и емоциите на този, който го е дал, или съпътстващите обстоятелства по времето, когато е било дадено името. Сега Бог е бил на път да разкрие Себе Си по-пълно, отколкото в миналото, освобождавайки Своя народ със „силна ръка“ (Изх. 6:1), като всъщност ги взема за Себе Си за народ (ст. 7), установява завета Си с тях и им дава Ханаанската земя (ст. 4). Тъй като това е вярно, изглежда, че в ст. 3 Бог трябва да говори за новото значение, което преживяването на освобождението би донесло на името, а не за самото име (вж. стихове 1–7).

Подобен проблем се среща в Откр. 19:11–16. В стих 12 се казва, че „никой не е знаел [Гръцки, „знае“, както в RSV]“ името на Христос, когато Той се появява яздец на „белия кон“, водещ небесните войски. И все пак в стих 11 Той е „наречен Верен и Истинен“, а в стих 13 „името Му се нарича Божие Слово“. Това са имена, с които Христос вече е бил познат по характер, поне до известна степен, от Своите хора. В стих 16 обаче Йоан говори за Христос като за „Цар на царете и Господ на господарите“, но конкретно описва тази титла като ново „име, написано, което никой не е знаел, освен Той самият“ (ст. 12). От 1 Тим. 6:15 е ясно, че тази титла е била прилагана към Христос още в апостолски времена.

Очевидно е, че твърдението на Йоан, че „никой не е знаел“ името, се отнася не до самата титла, а по-скоро до новата роля, в която Христос се явява като защитник на Своя обсаден народ, за да „управлява всички народи с желязна тояга“ (Откр. 12:5; вж. 19:15).

4. Моят завет. Вижте върху Бит. 15:9; Бит. 17:7, 8; вижте също гл. 26:3; 28:13.

5. Чу стенанието. Бог вече беше уверил Моисей, че викът на Неговите угнетени Хора бяха идвали пред Него (гл. 3:9; вж. гл. 2:24), но уверението беше повторено заради оплакването на Моисей. Той, както и неговият народ, трябваше да бъде сигурен, че Бог не ги е забравил, а ще ги подкрепи в страданието им и скоро ще ги избави.

6. Велики съдби. Че освобождението не може да се постигне по мирен път, но би изисквало демонстрация на сила от страна на Бог, сега се намеква. Намеци за

Предстоящите съдби са били извършени предварително (гл. 3:20; 4:23). Вярно е, че те не са били наричани така, въпреки че Бог е обещал на Авраам, че ще съди народа, на когото ще служат (Битие 15:14). Язвите, които предстоят да сполетят фараона и неговия народ, не са просто „чудеса“ или „знамения“ в обичайния смисъл, а и наказания, наложени на горд и жесток народ от божествен Съдия.

7. Ще го направя. Бог продължи да дава обещания, като ги натрупваше сякаш едно върху друго. Той щеше да направи Израел Свой специален народ, щеше да им се яви като великия Избавител, щеше да ги въведе в Обетованата земя и щеше да им я даде за притежание. Всички тези обещания бяха изпълнени в определеното време. Израилтяните бяха официално приети за Божи народ на Синай (гл. 19:5, 6), където Бог едновременно стана особено, но не изключително, техен Бог (гл. 20:1, 2).

9. Те не послушаха. Израилтяните, очаквайки бързо избавление, но още по-угнетявани поради нежеланата намеса на Моисей, бяха твърде обезсърчени, за да бъдат ободрени дори от благодатните обещания и уверения, които Моисей беше натоварен да им даде.

Те отказваха повече да се доверяват на някой, за когото смятаха, че ги е измамил, някой, който очевидно беше само мечтател, визионер, ако не и по-лош. „Мъка на духа“ смазваше душите им и „жестоко робство“ изтощаваше телата им ден след ден, в резултат на което им липсваше нито време, нито воля да слушат.

Самарянската версия има допълнение към стих 9, което, макар и вероятно да не е написано от Въпреки това Моисей хвърля известна светлина върху разсъжденията на разочарованите израилтяни. В съответствие с по-късно изявление на израилтяните (гл. 14:12), там се казва: „А те му казаха: Остави ни да служим на египтяните, защото е по-добре за нас да служим на египтяните, отколкото да умрем в пустинята.“

11. Излезте от земята му. В новото поръчение, което Моисей получи, вече не се споменава за тридневно пътуване, както първоначално (гл. 3:18; 5:3). Прави се ясно изявление, че израилтяните трябва да напуснат страната завинаги. На Моисей е наредено да се яви отново пред фараона и без колебание да поиска израилтяните да бъдат освободени от робство.

12. Как тогава ще ме послуша фараонът? Горчивите оплаквания на израилтяните отчаяха Моисей, в резултат на което той отново отказа задачата. Той беше изпълнил Божията воля и се беше явил както пред народа, така и пред царя, но изпитваше силно разочарование, тъй като както народът, така и царят отказаха да го слушат. Веднага се завърна цялото му първоначално недоверие към себе си и нежелание да поеме тежкото бреме на лидерството.

Необрязани устни. Това е типичен еврейски израз, който означава същото като „бавноговорящ“ в гл. 4:10. По подобен начин „необрязани“ уши (Ер. 6:10) са уши, които не чуват, а „необрязано“ сърце (Ер. 9:26) е сърце, което не разбира.

13. Даде им заповед. Божият отговор на новия протест на Моисей не е записан. Той Изглежда, че Той не е отговорил официално на аргументите на Моисей, а по-скоро е дал авторитетна заповед, която не е давала възможност за отказ. Моисей е бил изпратен при израилтяните и при царя не с молба или предложение, а с императивна заповед.

14. Това са главите. В този момент Моисей прекъсва разказа си, за да вмъкне раздел върху генеалогията, в която той започва семейната история на Израел от момента, в който я е оставил в гл. 1:5. Социалната организация на Израел се е основавала на племето и затова е било важно да се води отчет за разделенията и подразделенията на различните семейства. С оглед на

Тъй като повествованието е достигнало повратна точка, това изглеждаше подходящо място за вмъкване на информацията. Под „бащини домове“ се разбират „семейства“ (виж 1 Лет. 4:38; 1 Лет. 5:13; 1 Лет. 7:40; и т.н.). „Главниците“ са признатите вождове и основатели на различните израилтянски семейства.

На Рувим. За имената на тези четирима синове на Рувим вижте Битие 46:9.

15. За Симеон. За имената на синовете на Симеон вижте Бит. 46:10.

16. За Леви. За тримата синове на Леви вижте Бит. 46:11.

Според техните поколения. Този израз се използва, защото Моисей не спира със синовете на Леви, но продължава към внуците, правнуците и другите потомци, за да установи точната връзка на Моисей и Аарон с Яков и другите племена.

Годините от живота на Левий. Като по-голям брат на Йосиф, Левий трябва да е навършил 40 години по време на слизането си в Египет, тъй като Йосиф е бил на около 39 години по това време (виж върху Бит. 27:1). И тримата му синове са били родени преди това време (Бит.

46:8-11). Тъй като е починал на 137-годишна възраст, той сигурно е прекарал повече от 90 години от живота си в Египет и е надживял с много години брат си Йосиф, който е починал на 110-годишна възраст (Битие 50:26). Моисей вероятно е записал продължителността на живота на Левий, защото Левий е бил негов собствен прародител.

17. Синовете на Герсон. Синовете на Герсон са споменати първи, тъй като той е бил най-големият син на Леви. Ливни означава „белият“ и може да се отнася до особено светъл тен; Шими може да означава „този, който чува“.

18. Синовете на Каат. Амрам означава „събиране“; Ицхар – „прясно масло“; Хеврон – „другар“; и Узиил – „Бог е моята сила“.

Годините от живота на Каат. Каат, който е роден преди слизането на Яков в Египет (Битие 46:11), изглежда е прекарал по-голямата част от дългия си живот от 133 години в Египет и е възможно да е продължил да живее в периода на потисничество.

19. Синовете на Мерари. Маали означава „приятният“, но значението на името Муши е неясно. Махалитите и Мушитите са били сред най-важните левитски семейства по време на Изхода (Числа 3:33; 26:58).

20. Амрам. Че този Амрам е „човекът от дома на Леви“, споменат в гл. 2:1

Не може да се съмнява. Той беше внук на Левий. Бог беше обещал на Авраам, че четвъртото поколение от онези, които ще отидат в земята на потисничеството, ще се върнат в Обетованата земя (Битие 15:16). Следователно четирите поколения ще бъдат тези на Левий, Каат, Амрам и Моисей.

Йохавед. Означава „Йехова е славен“. Йохавед е най-ранното известно човешко име, свързано с божественото име Йехова, което се появява тук в съкратената си форма „Йо“.

Сестрата на баща му, Йохаведа, за която се говори само най-общо като за дъщеря. Името на Левий в Изх. 2:1, което може да означава всяка женска потомка на Левий, тук е наречено леля (дода, преведено „сестра на бащата“) на Амрам и следователно сестра на Каат. Това е в хармония с приетия превод на Числа 26:59. Ако този текст, макар и несигурен, е пълен, той показва, че Йохаведа е била буквална дъщеря на Левий. Въпреки че такъв брак е бил забранен от Моисеевия закон (Лев. 18:12), той очевидно е бил разрешен в по-ранни времена.

Тя роди. Синовете на Амрам са изброени според възрастта. Тъй като е бил три години по-голям от Моисей (Изх. 7:7), Аарон е бил посочен първи. Сестра им Мириам е била още по-голяма (виж гл. 2:4),

но не се споменава тук, тъй като имената на жени се появяват в древни генеалогични списъци само в изключителни случаи. Въмъкването на името ѝ в този текст в LXX, Вулгата и един еврейски ръкопис изглежда е дело на по-късен преписвач.

21. Синовете на Исаар. От тримата синове на Исаар, братът на Амрам, само Корей се споменава отново в Библията (виж Числа 16:1; 1 Летописи 6:37). Името му означава „плешивият“. Значението на Нефег е неизвестно; Зихри означава „моята памет“.

22. Синовете на Озиил. Синовете на Озиил, най-малкият брат на Амрам, се споменават отново по-късно в повествованието. Мисаил, чието значение на името е неясно, и Елцафан, което означава „Бог е скрит“, по-късно са наети от Моисей да изнесат телата на Надав и Авиуд от лагера (Лев. 10:4). Елцафан, наречен Елизафан, е споменат като глава на каатците в Числа 3:30. Името Зитри означава „моето скривалище“. Имената на тези мъже, родени по време на тежкото потисничество в Египет, отразяват чувствата на родителите им по време на раждането им. Елцафан може да е роден в особено мрачен час, когато бъдещето на Израел е изглеждало най-заплашително и е изглеждало, че Бог се е скрил. Зитри, подобно на Моисей, може да е роден тайно и скрит за известно време.

23. Аарон си взе Елисавета. Името на жената на Аарон означаваше „моят Бог се е заклел“. Баща ѝ, Аминадав, споменат тук за първи път, беше потомък на Юда чрез Фарес и Есрон и беше прародител на Исус (вижте 1 Лет. 2:3–10; Мат. 1:4). Аминадав означава „моят народ е съгласен“.

Наашон. Транслитерация на Нахшон, от корена нахаш, „змия“. Нахшон е бил „магьосник“, тоест някой, който е използвал змии като средство за гадаене. По това време Наашон е бил „вожд на синовете Юдови“ (Числа 2:3).

Тя го роди. За съдбата на двамата най-големи синове на Аарон, които станали първите свещеници според левитския закон на Синай, вижте Левит 10:1, 2. Надав означава „той е съгласен“, а Авиуд – „той е баща ми“.

Елеазар. Елеазар, което означава „Бог е помогнал“, става първосвещеник след смъртта на Аарон (Числа 20:23–28), а първосвещеническата служба е увековечена чрез неговите потомци (1 Летописи 6:4–15). Смъртта му е описана в Исус Навин 24:33.

Итамар. Значението на името на най-малкия син на Аарон е неясно. Подобно на другите синове на Аарон, Итамар станал свещеник и бил натоварен със задължението да записва доброволните дарения на хората за построяването на скинията (гл. 28:1; 38:21).

24. Синовете на Корей. Не всички синове на Корей бяха унищожени с баща си във въстанието в пустинята (Числа 26:11). Тримата синове, споменати тук, станаха глави на „семејства на Корейците“, чиито потомци бяха известни като храмови певци по времето на Давид (1 Лет. 6:22, 23, 31; Пс. 42:1; 44:1; и др.). Асир означава „затворник“; Елкана, „Бог е основал“; и Авиасаф, „баща ми е събрал“.

25. Путиел. Тъстът на Елеазар, споменат другаде. Първата част на името е египетска, втората – еврейска, и името означава или „Бог е дал“, или „посветен на Бога“.

Финеес. Финеес е египетско име, което означава „негър“ и може да е показвало, че Финеес е имал необичайно тъмен тен (вж. Либни, „белият“, в Изх. 6:17). Наличието на египетски имена за хора от еврейски произход в книгата Битие е още едно доказателство, че това е исторически разказ, написан от човек, запознат с Египет. Не е изненадващо да се намерят египетски имена сред израилтяните, след като са живели толкова дълго в

Египет. Такива имена биха били подобни на англизираните имена на неанглогоезичните имигранти в Америка. При тези обстоятелства е изненадващо да се открият толкова много израилтяни с еврейски имена, факт, дължащ се на нежеланието им да приемат обичаите, начините и езика на своите потисници.

26. Че Аарон и Моисей. В заключение на родословието, авторът му добавя бележка, че споменатите тук Аарон и Моисей (ст. 20) са същите Аарон и Моисей, на които е било заповядано да изведат израилтяните от Египет.

27. Това са те. Изразът „това са Аарон и Моисей“ (ст. 26) се повтаря в стих 27 със значително обръщане на реда на имената. В самото родословие Аарон стои на първо място, като по-възрастен от двамата, но тук, в очакване на историческия разказ, който следва, Моисей има предимство пред по-големия си брат, като божествено назначен спасител на Израел.

28. Стана. Стихове 28–30 са повторение на мисълта от стихове 10–12. След като е вмъкнал генеалогична част, Моисей продължава повествованието оттам, където го е оставил в стих 12, и по този начин повтаря последната част от повествованието, за да го свърже с историята, която следва.

29. Аз съм Господ. Това е единствената важна вариация в повторението на стихове 10–12. Възможно е всяко откровение, дадено на Моисей, да е било потвърдено с тези начални думи „Аз съм Господ“, които имат силата на онази начална фраза, толкова често срещана в изказванията на по-късните пророци: „Така казва Господ“.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1, 2-4ПП 259

9 ПП 260

11, 12 ПП 263

ГЛАВА 7

1 Моисей е насърчен да отиде при фараона. 7 Неговата възраст. 8 Неговият жезъл се превръща в змия. 11 Магьосниците правят същото. 13 Сърцето на фараона е закоравяло. 14 Божието послание към фараона. 19 Реката се превръща в кръв.

1. Бог за фараона. Последното възражение на Моисей (гл. 6:12, повторено в стих 30) беше премахнато от Бог. Моисей не искаше да се яви втори път пред фараона, който беше толкова много по-висш от него в светското му гледище, но Бог му напомни, че като представител на Бога на небето и земята, той е по-висш от фараона. Силата на фараона беше само човешка; неговата беше божествена. Той трябвало да бъде за фараона като „бог“, с власт и сила да налага подчинение.

Твоят пророк. Както пророкът е говорител на Бога, така и Аарон трябваше да говори от името на Моисей, да тълкува заповедите му на фараона и на израилтяните (виж гл. 4:16).

3. Ще се закоравя. Вижте на гл. 4:21.

Умножете знаменията ми. Божията цел да разкрие силата Си както на Израел, така и на египтяните чрез дълга поредица от чудеса е ясно заявена тук за първи път.

Преди това бяха дадени три знамения (гл. 4:3–9) и беше споменато едно от бедствията (гл. 4:23). Сега знаменията и чудесата щяха да се умножат, далеч надхвърляйки всичко, което самият Моисей би могъл да очаква (гл. 3:20; 6:6).

4. Положи ръката ми върху Египет. Бог предвиди упоритостта на фараона, който имаше привилегиите да противопостави волята си на Божията, ако пожелае. По този начин щеше да има голяма демонстрация на божествена сила, която щеше да привлече вниманието на целия Египет и на околните народи. В резултат на това силата и величието на истинския Бог щяха да бъдат

уважаван и народите биха се страхували да се намесят в делата на Неговия народ (виж Изх. 15:14–16; Втор. 2:25; 11:25; и др.).

Моите армии. Буквално „Моите войнства“, както в RSV. Когато напуснаха Египет, израилтяните „бяха невъоръжени и несвикнали на война“ (PP 282; виж също гл. 13:18). Организацията им за пътуването беше само частично завършена, когато напуснаха Госен, и не беше усъвършенствана, докато не стигнаха до планината Синай.

5. Египтяните ще узнаят. Фараонът се преструваше, че не познава Бога на Евреи (гл. 5:2), но Моисей е уверен, че египтяните ще се запознаят добре с Него. Те ще трябва да признаят, че Той е единственият истински Бог и че другите така наречени богове са само дърво и камък.

6. Моисей и Аарон го направиха. Послушанието на Моисей и Аарон към Бога беше последователно и безпрекословно от този момент нататък, докато Аарон не започна поклонението пред златния телец (гл. 32:21–24) и Моисей не удари скалата, когато му беше заповядано да ѝ говори (Числа 20:8–11).

7. Осемдесет години. Възрастта на Моисей се потвърждава от твърдението, че е бил на 120 години по време на смъртта си (Второзаконие 31:2; 34:7), която се е случила 40 години след Изхода (Второзаконие 29:5). Възрастта на Аарон при смъртта е посочена като 123 години (Числа 33:38, 39).

9. Покажете чудо. Беше очевидно, че ако фараонът им даде друга аудиенция, щеше да поиска да покажат пълномощията им, за да потвърдят твърдението си, че са пратеници на Всевишния Бог. Докато такова изискване не беше поставено, нямаше нужда да се извършват чудеса пред него. Поради тази причина те не бяха извършили чудо на предишната си среща. Сега обаче дойде времето, когато пълномощията им щяха да бъдат поискани и им беше дадена изрична заповед да покажат първия знак (виж гл. 4:3, 4).

Вземи жезъла си. Това беше овчарският жезъл на Мойсей, наричан още „Божият жезъл“ (гл. 4:20). Според гл. 7:15–18, на Моисей е наредено да отиде при фараона, за да поиска на Израел да бъде позволено да напусне Египет и да обяви, че ще удари водите на Нил с жезъла в ръката си. От стихове 19 и 20 става ясно, че това чудо е извършено от Аарон, който взел жезъла на Моисей и протегнал ръката си над водите на Египет. Следователно жезълът, който Аарон държал над Нил, може да е бил не друг, а жезълът на Моисей, превърнат в змия. Имало е само един жезъл, с който и Моисей, и Аарон са извършвали чудеса (PP 263).

10. То се превърна в змия. Еврейската дума, използвана тук за „змия“, танин, не е същото като използваното преди това, нахаш (гл. 4:3), но е малко вероятно да се има предвид различен вид. Двете думи несъмнено се използват синоними.

11. Мъдреците. „Мъдреците“ били образовани в науката и изкуството на писането. „Магьосниците“ са били чародеи, които твърждали, че могат да правят магически заклинания. Думата, преведена като „магьосници“, е египетският еквивалент на еврейската дума, преведена като „магьосници“. Магията е била обект на много внимание и изучаване в Египет, както показват запазените текстове за магията. Тя се е състояла до голяма степен от заклинания, за които се е смятало, че имат власт над зверове и животни, особено над влечуги. Че тези мъже са изпитвали реални резултати в практикуването на магия, е очевидно от факта, че са били толкова високо ценени през вековете. Следователно трябва да се предположи, че са извършвали поне някои от чудесата си чрез силата на зли духове, макар че много от тях несъмнено са били само хитрост (виж PP 264).

Те също. Жезлите на магьосниците всъщност не се превърнаха в змии, както жезълът на Аарон. Нито магьосниците, нито самият Сатана можеха да създадат живот. Чрез силата

на зла магия, техните пръчки били направени да изглеждат като змии (виж РР 264). Както в гл. 8:18, те извършили действията, но не постигнали същите резултати.

12. Погълнаха жезлите им. Змията на Аарон се обърна срещу съперниците си и ги погълна, като по този начин демонстрира явно превъзходство над тях. Така се прояви върховенството на Бога на евреите в първото чудотворно знамение, извършено в присъствието на фараона.

13. Той закоравя сърцето на фараона. Буквално „сърцето на фараона беше закоравяло“. KJV тук изглежда приписва резултата на пряко действие от Бога. В стих 22 идентичният еврейски израз е преведен като „сърцето на фараона се закоравя“, както е в превода на RSV на стих 13. Чудото не е направило впечатление на закоравялото му сърце. Доколкото той можеше да види, Моисей и Аарон бяха направили малко повече от това, което неговите собствени магьосници можеха да направят (виж също гл. 4:21).

Както Господ беше казал, Бог беше предупредил Моисей за резултата от тази среща с фараона, за да не се разочарова от отношението на царя. Докато Моисей знаеше предварително точно какви развития да очаква, фараонът не знаеше нищо друго освен това, което Моисей му беше казал. Тази ситуация даде на Моисей ясно предимство пред фараона.

14. Вижте гл. 4:21.

15. Иди при фараона. Тук Бог дава на Моисей последни инструкции как да обяви на фараона първата от поредица божествени присъди над египетската земя. Тива е била столица на страната по времето на фараоните от Осемнадесетата династия, но е трудно да се предположи, че Моисей е извършил тези чудеса там, на стотици мили южно от Делтата, където се е намирала земята Госен. Псалм 78:43 говори за бедствията, извършени „в полето Зоан“. Тъй като библейският Зоан е древният Танис, в източната част на Делтата, град, построен седем години по-късно от Хеврон в Палестина (Числа 13:22), трябва да е, че царят е бил временно пребиваващ в или близо до Танис по време на бедствията. Известно е, че е имало царски дворци в различни части на страната.

Той излиза. Тази забележка и тази от гл. 8:20 предполагат, че царят е ходил на реката всяка сутрин. Доколкото храната и просперитетът на Египет са зависели от Нил (виж Бит. 41:34), едно от задълженията на царя е било да се покланя на бреговете му всяка сутрин (виж Ж.А. 265).

Жезълът. Вижте стих 9.

17. Ще разбереш. При предишно посещение фараонът беше заявил: „Не знам Господ“ (гл. 5:2). Моисей сега предупреждава безразсъдния монарх, че скоро ще му бъде дадена възможност да научи нещо за Божията сила (виж гл. 9:14). Богът на Нил, източникът на плодородието и благословията, трябваше да се превърне в проводник на смъртта.

Язвите, сполетели египтяните, бяха предназначени не само да доведат фараона и неговия народ към разпознаване на истинския Бог, но също така и за да разруши доверието в силата и защитата на техните фалшиви богове (гл. 12:12). Всяка от десетте язви беше болезнено буквална и същевременно насочена срещу някаква фаза на фалшивата религия. В милостивото Божие провидение, физическото страдание, причинено от всяка язва, трябваше да накара царя и неговите съветници да преосмислят пътищата си, за да могат да научат глупостта на служенето на идоли и мъдростта на сътрудничеството с небесния Бог. В древен Египет интересите на царя и жреца бяха тясно свързани, като самият цар винаги беше посвещаван в жреческата каста. Фараонът и жреците правилно предположиха, че стабилността както на църквата, така и на държавата е заложена на карта. Народът и съветниците на царя, от повече

практически съображения, бяха готови да се подчинят много преди царя и свещениците (гл. 10:7). Едва след десетата язва, в резултат на която следващото поколение царска власт и свещеници умря, последните бяха, за момента, готови да се подчинят (PP 272, 283). В язвите, които сполетяха Египет, виждаме предварителен преглед на по-страшните и обширни Божии наказания, които скоро ще се стоварят върху земята (GC 269, 627).

Превърна се в кръв. Тези думи не означават, че водите на Нил просто биха придобили цвета на кръв, както някои коментатори тълкуват този пасаж, а по-скоро, че те на практика биха се превърнали в кръв. Излишно е да се пита дали водата би издържала различните съвременни тестове, микроскопски и други, чрез които се анализира кръвта. Водата изглеждаше като кръв и беше приета за кръв.

Не става въпрос само за обезцветяване на водата от червена почва от Абисиния. Някои предполагат като възможна причина висока концентрация на „криптогамни растения и инфузории“, нещо подобно на „червения прилив“ от микроскопични организми, който убива милиони риби и носи смрад и дразнещ газ до бреговете, заливите и протоците. Може да се постави под въпрос дали така променената вода би могла да изпълни всички спецификации на това библийско бедствие. Със сигурност времето не би могло да бъде контролирано от човека.

19. Върху водите на Египет. Промяната във водата се разпростира до „потоците“ или различните ръкави на Нил, „реките“ или нилските канали, „езерата“ или големите стоящи езера, образувани от Нил, и всички „басейни“ или изкуствени резервоари, където се е съхранявала вода за употреба след годишното наводнение. Тези четири термина показват точно познание за Египет. Въпреки че Аарон трябвало да протегне ръката си над Нил само на едно място, промяната щяла да засегне целия Египет.

В дървени съдове. Не е посочено дали водата в делви или други контейнери е била нарисувани преди или след чудото.

22. Египетските магьосници направиха това. Точно както по време на предишното посещение на Моисей, отново бяха потърсени консултации с магьосниците. За пореден път те фалшифицираха истинско чудо, като сякаш превърнаха определено количество вода в кръв. Въпросът откъде е дошла водата, използвана от магьосниците, е отговорен в стих 24, което предполага, че новоизкопаните кладенци осигуряват задоволителна питейна вода. Това, че магьосниците действително са превърнали водата в кръв, не е задължително да се подразбира от неясния израз „направиха това“. Те трябваше само да убедят фараона, че са способни да направят това, което Моисей и Аарон бяха направили. Не беше подложен на критичен анализ на тяхното мнимо чудо, което, въпреки че беше трик, впоследствие беше прието за истинско. Ако тези мъже притежаваха силата, която твърдяха, че имат, щяха да могат да превърнат кървавата вода на Нил обратно в нормална вода. Това, че царят се задоволи с имитация на чудо, показва глупост, в неговия случай вероятно резултат от закоравялото му сърце. Той вярваше в това, в което искаше да вярва.

23. Фараонът се обърна. Убеден, че Моисей и Аарон са просто магьосници, притежаващи сили, малко по-висши от тези на неговите собствени магьосници, фараонът отпрати Божиите пратеници и се върна в двореца си. Страданията на страната му, лишена от животворния си източник на вода, не направиха голямо впечатление на закоравялата му душа.

24. Египтяните копаели. Страдайки много, египтяните изкопали кладенци, за да задоволят нуждите си по време на извънредната ситуация. Поради азотните свойства на почвата в Египет, водата от кладенците има горчив и солен вкус. Тя обаче била достатъчна за пиене и готвене по време на чумата (ст. 25). Водоснабдяването на евреите може да не е било засегнато, тъй като само египтяните са споменати като копаещи за вода. Такова

Разграничението не е посочено тук, но изглежда се подразбира. В по-късните язви Моисей конкретно отбелязва такова разграничение (виж гл. 8:22; 9:4; и др.).

25. Седем дни. Тази времева бележка се счита за определяща интервала между първата и втората язва, но е по-естествено да се разглежда като отбелязваща продължителността на първата язва (виж РР 265). Интервалите от време между една язва и следващата не са посочени. Очевидно е, че язвите са продължили в продължение на няколко месеца. Характерът на различните язви и интервалите от време, отбелязани от Моисей, показват период от време, продължаващ вероятно от края на лятото до ранна пролет.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-25ПП 263-265, 334

2-4ПП 263

5 РК 369

10 SR 116; 1Т 264

10-12ПП 263

12 1С 292; 5С 696

13 1Т 265

14 5Т 274

15-17ПП 265

16 6Т 9

19, 20 СР 116

20-25РР 265

1

ГЛАВА 8

1 Жабите са изпратени. 8 Фараонът се обръща към Моисей с молба, 12 и Моисей ги прогонва с молитва.

16 Прахът се превръща във въшки, което магьосниците не можаха да направят. 20 Рояците мухи.

25 Фараонът е склонен да пусне народа, 32 но все пак е закоравял.

1. Отиди при фараона. След неопределен интервал на Моисей му било заповядано да обяви втората напасть. Подобно на първата напасть, и тази била обявена предварително, за да не се схване за естествено и случайно явление.

2. Жабите. Жабите са били свещени животни за египтяните. Едно от техните божества, Хека, е било богиня с глава на жаба, за която се смяташе, че притежава творческа сила. Въпреки че основната цел на това бедствие беше да накаже потисниците на Израел, то имаше за цел да хвърли презрение върху многобройните им езически богове. Голямото умножение на жабите правеше богинята Хека да изглежда не само нелепа, но дори порочна. Ето я, измъчвайки самите хора, които твърдяха, че са нейните най-ревностни поклонници. Техните религиозни суеверия задължаваха египтяните да уважават съществата, които сега ненавиждаха и мразеха и които иначе щяха да унищожат.

3. Реката ще роди. Трудно ни е да осъзнаем сериозността на тази напасть. Цялата страна да е пълна с тези отвратителни същества, да не можем да ходим по улиците, без да ги стъпваме, да ги намираме не само на прага на дома си, но и във владение на къщата си, в спалнята си и върху леглото си, да слушаме без прекъсване мрачното им грачене, да не виждаме нищо друго освен отвратителните им форми върху...

¹Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с ексегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Исх. 1:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

от всяка страна, да бъдеш в постоянен контакт с тях и да усещаш отблъскващата им студена и лепкава кожа, би било може би достатъчно, за да изпиташ здравия си разум.

8. Фараонът повика Моисей и Аарон. Въпреки че успяха да имитират новата напаст, египетските магьосници не успяха да я премахнат. Това не е изрично посочено, но е видно от факта, че фараонът беше принуден да повика Моисей и Аарон, за да се застъпят пред Господа, когото се беше преструвал, че не познава. Така упоритият цар, който упорито търпеше първата напаст, докато Бог не реши да я премахне, беше принуден да признае безсилието на собствените си богове и да призове Бога на евреите за помощ.

9. Слава над мен. Това е израз на учтивост, който означава „имам честта да „моето подчинение“ или както в RSV, „благоволи да ми заповядаш“. Като призова фараона да определи времето за премахването на жабите, Моисей му даде още една възможност да стане свидетел на неоспоримата Божия сила.

12. Моисей извика към Господа. До този момент Моисей беше действал само в отговор на директни указания от Бога. Сега обаче той се осмели да определи точно време за премахването на чумата, привидно без такава конкретна заповед. Съответно, той прибегна до искрена молитва, за да може предложението му да срещне божествено одобрение. За първи път Моисей се появява в ролята на човек, който познава неограничената сила на молитвата, към която прибягва често и успешно през следващите трудни години на лидерство (виж Изх. 32:31, 32; Числа 12:13).

15. Когато фараонът видя, веднага щом му беше дадена почивка, бунтовният дух на фараона отново взе надмощие. Вярвайки, че скорошната опасност е отминала и несъмнено разсъждавайки лекомислено, че не е нужно да се очакват по-нататъшни посещения, той наруши думата си. Той беше решен да презира „богатството на Неговата благодат, търпение и дълготърпение, без да знае, че Божията благодат“ е предназначена да го доведе „до покаяние“. Чрез „коравосърдечие“ на своето „неразкаяно сърце“ той трупаше в себе си „гняв за деня на гнева и откровението на праведния съд от Бога“ (Римляни 2:4, 5).

Както е казал Господ. Вижте на гл. 3:19; вж. гл. 4:21; 7:4.

16. Въшки. Kinnam, вероятно произлиза от египетската chenemeš, „комари“ или „комари“. Преводът „въшки“ следва мнението на еврейския историк Йосиф Флавий и талмудическите писатели, но няма езикова основа. Египетските комари били толкова малки, че едва се виждали с око, но имали жило, което според Филон и Ориген причинявало много болезнено дразнене на кожата.

18. Те не можаха. Много коментатори предполагат, че магьосниците са се отказали от неравната битка по свой собствен избор, осъзнавайки, че не са в състояние да се конкурират с Моисей и Аарон. Текстът едва ли оправдава подобно обяснение, тъй като се твърди, че те са се опитали да направят това, което пратениците на еврейския Бог са направили, но без да произведат никакви комари. Бог им позволил да продължат делото си на противопоставяне до определен момент и след това го спрял, като предотвратил по-нататъшно очевидно успешно имитиране на собствената Си чудотворна сила.

19. Това е пръстът. Магьосниците осъзнаваха собствената си безсилие повече от много съвременни коментатори, които смятат, че магьосниците биха могли да имитират третата напаст също толкова лесно, колкото и предишните две, ако бяха пожелали. Приписвайки тази напаст на силата на Този, чиито дела не можеха да съперничат, магьосниците неволно се обединиха с Моисей и Аарон. Колко често противниците на Христос сред фарисеите и дори обладаните от демони свидетелстваха за Неговата свръхестествена сила

(Йоан 11:47, 48; Лука 8:28). Колко често истината несъзнателно бива извличана от онези, чиито естествени наклонности ги карат да ѝ се противопоставят!

Сърцето на фараона се закоравя. Магьосниците осъзнаха безполезността на по-нататъшните опити да се противопоставят на Бога, но фараонът устоя. Гордостта му попречи да признае поражението. Сърцето му беше непреклонно (вижте Изх. 4:21).

20. Застанете пред фараона. Първите девет бедствия логично се разделят на три групи от по три бедствия, от които първите две са предшествани от предупреждение, а третата не. В други отношения не е очевиден определен ред, освен че всяко следващо бедствие е превъзхождало като цяло по тежест или обидност предходното.

21. Мухи. От „ароб“, дума с неясно значение. Може да е свързана с асирийската урубату, „смесени, вредни насекоми“. Преводачите на LXX, които самите те са живели в Египет, са го приемали за кучешка муха. Това голямо и отровно насекомо е описано от древни и съвременни писатели като тежка напаст, защото когато е разярено, често се прикрепя към човешкото тяло, особено към краищата на клепащите. Това обяснява отчасти факта, че очните заболявания са толкова често срещани в Египет (вижте също стих 24).

22. Ще прекъсна. Въвежда се нова функция, която отличава по-късния от по-ранни язви, с едно възможно изключение (виж гл. 7:24). Това представляваше допълнително доказателство за чудотворния характер на посещенията, добре изчислени, за да впечатлят замислените и честни умове, че Бог не е местно или дори национално божество, а такова, чиято власт се простира до всички народи. Египтяните, които са изучавали хода на събитията през тези съдбовни седмици или месеци, сигурно са признали върховната власт на израилевия Бог над Египет, както и над самите евреи.

23. Разделяне. Буквално „изкупление“. Бог щеше да установи знак, чрез който всеки можеше да види, че евреите вече са „изкупени“ от робство, макар и номинално все още в робство.

24. Земята беше покварена. Тази напаст трябва да е била изключително тежка, за да „поквари“ или буквално „унищожи“ земята. Не е ясно как това би могло да е вярно, дори за кучешките мухи, колкото и многобройни да са били те. Ние просто приемаме твърдението на Светото писание.

25. Идете си. Четвъртата напаст впечатли фараона повече от предишните. Въпреки това, той все още не бил готов да се съобрази с искането на Моисей, а вместо това предложил компромис. Давайки на израилтяните почивка от труда им, той вече бил готов те да празнуват предложения от тях празник – в границите на Египет.

26. Не е редно. „Не би било правилно да се прави това“, както е в RSV. Много животни бяха считани за свещени от египтяните, някои повсеместно, а други само локално. Като празнуват голям празник където и да е в Египет, израилтяните неизбежно биха обидили религиозните чувства на своите съседи. Този факт беше толкова очевиден, че дори фараонът не се опита да опровергае аргументите на Моисей. Самият той би гледал на жертвените обреди, извършвани от израилтяните, като на възмутителна обида към неговите богове.

28. Не отивайте много далеч. Причините, представени от Моисей за отиването му в пустинята се препоръчаха на езическия цар, от собствената му религиозна гледна точка. В резултат на това той обеща да пусне хората в пустинята и да принесат жертви, ако не се съобразят да отиват далеч, и разбира се, при условие, че Моисей и Аарон освободят него и народа му от чумата. Тук фараонът разкри за първи път, че истинската причина да откаже да пусне Израел е страхът да не ги загуби напълно. Имайки това предвид, той предложи компромис, според който те просто трябва да влязат в пустинята на източната му граница,

да останат близо до границата и по този начин да бъдат леснодостъпни за армията си. Изглежда, че Моисей не е възразил срещу това предложение, тъй като е поискал разрешение да напусне само за три дни, а това не би отвело евреите много далеч отвъд египетската граница.

29. Утре. Фараонът беше определил следващия ден за премахване на втората язва (ст. 10). По подобен начин Моисей сега обяви времето за премахване на четвъртата. Въпреки това, той добави тържествено предупреждение към царя да не се занимава с по-нататъшни измами. Неговата смелост със сигурност е изненадваща, но фараонът очевидно прие предложението му без възражения.

31. Не остана нито една. Божията ръка се прояви в премахването, не по-малко отколкото в нанасянето на язвите. Пълното изчезване на мухите беше също толкова свръхестествено, колкото и внезапната им поява.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-32ПП 265-267

3-8ПП 265

5-14SR 116

9, 10 ПП 265

13-15ПП 266

15 ST 119

17, 18 ПП 266

18, 19 CP 116

19 DA 262; PP 266; SR 116; 1T 292

24 CP 116

24-30ПП 266

31, 32 ПП 267

ГЛАВА 9

1 Нашествието на зверове. 8 Нашествието на циреи и обриви. 13 Неговото послание за градушката.

22 Напастта от градушка. 27 Фараонът съди Моисей, 35 но все още е закоравял.

3. Върху добитъка ти. Досега бедствията бяха насочени срещу самите египтяни, а не срещу имуществото им. Имуществото може да е пострадало донякъде по време на предишното бедствие (виж гл. 8:24), но иначе различните бедствия са били причина за малко повече от досада и болка. Сега имуществото щеше да бъде засегнато.

Предстоеше да се види дали фараонът ще бъде по-впечатлен от бедствия, които обедняват поданиците му, отколкото от такива, които просто им причиняват лични страдания. С тази цел, Божията ръка първо беше поставена върху добитъка им, или по-скоро върху всички техни опитомени животни.

Конете. Конете, които са били непознати преди нашествието на хиксосите и следователно не фигурират в списъка с животни, представени на Авраам (Битие 12:16), за първи път стават често срещани по време на Осемнадесетата династия. Изглежда са били използвани главно във война.

Камили. Камилата не е била широко използвана в целия древен Близък изток преди 13 век пр.н.е.; следователно се споменава рядко в по-ранните библейски записи.

Въпреки това, изображения на камили, открити в Египет, Сирия-Палестина и Месопотамия от третото и второто хилядолетие пр.н.е., показват, че спорадичното опитомяване на това животно е станало много преди 13 век пр.н.е. (вижте Бит. 12:16; 24:11).

Мурейн. Обичайният еврейски термин за „чума“ и така е преведен в RSV.

Доколкото конкретната болест, спомената тук, засяга само животни, думата може да се преведе като „животинска чума“. Епидемичните болести по говедата не са рядкост в Египет и понякога са отнасяли огромен брой животни. Чудотворният характер на това посещение обаче е бил показан от предварителното му обявяване, от появата му в определения ден, от неговата тежест и от факта, че животните на евреите са останали незасегнати.

5. Утре. Беше определено точно време за идването на чумата, както в случая с предишната (гл. 8:23), за да може фараонът да разпознае в нея Божия съд. Също така, щеше да има време онези, които вярваха на Мойсей, да доведат животните си от полето (виж гл. 9:3).

6. Всичкият добитък на Египет. Тоест, всички, които бяха на полето (ст. 3). По време на следващата напасть много от египтяните все още притежаваха животни (ст. 19). Фактът, че много египтяни доведоха добитък си, показва колко дълбоко са били впечатлени от Божията сила и катастрофите, които следваха една след друга в бърза последователност.

Не умря нито един. Относно разликата между израилтяни и египтяни виж гл. 8:22.

7. Фараонът изпрати. За първи път фараонът проявява любопитство относно бедствията. Но въпреки че установи, че фактите съответстват на обявяването на Мойсей, той не беше сериозно впечатлен. В известен смисъл изглежда е бил по-малко развълнуван от това бедствие, отколкото от другите. Очевидно не е претърпял големи лични загуби, а финансовите загуби за поданиците му не са го притеснявали особено. Възможно е да е отдал бягството на животните на израилтяните на по-здравословния въздух на Госен или на по-добрите познания на собствениците им по отношение на грижата за животните, тъй като те са били професионални пастири. Упоритото сърце винаги намира причини за нещата, в които избира да вярва.

8. Вземете. Шестата язва, подобно на третата, дошла неочаквано, въпреки че чудото трябвало да се извърши в присъствието на царя. Вероятно това се случило, докато той бил на път към реката за ежедневните обреди, които извършвал там (виж гл. 7:15; 8:20).

Пепел от пещта. Учените са разделени относно значението на еврейската дума, преведена като „пепел“. Някои смятат, че тя трябва да се превежда като „сажди“. Пещта е била топилня. Тази напасть изглежда е изпълнение на обещанието, дадено на Авраам четири века по-рано (PP 267).

9. Цирей. Може би „абсцес“ или „цирей, избухващ в мехури“. Точното естество Същността на това заболяване не е ясна. Някои смятат, че се имат предвид така наречените нилски циреи, от които египетският народ страда много към края на годишното наводнение и които причиняват почти непоносим сърбеж. Тъй като това заболяване е често срещано в Египет, едва ли би се считало за свръхестествено, освен ако не е проявявало безпрецедентна тежест. Някои смятат, че чумата е била едра шарка или кожно заболяване, подобно на проказа.

11. Магьосниците не можеха да устоят. Изглежда, че до този момент магьосниците бяха... винаги са присъствали, когато са се извършвали чудесата, макар че известно време не са успявали да извършват фалшиви чудеса. В този случай чумата ги е сполетяла с такава сила, че не са могли да се явят при царя, а са избягали по домовете си за защита и лечение.

12. Господ закоравя. Вижте на гл. 4:21.

13. Застанете пред фараона. Шестата напасть не оказва влияние върху закоравялото сърце на Фараонът, който не е бил засегнат нито от страданията на своя народ, нито от собствените си

страдание. Затова на Моисей било наредено да се яви пред него още веднъж, за да го предупреди за по-нататъшни и дори по-страшни посещения.

Кажи му. Моисей трябваше да повтори същото послание със същите думи, както преди, показвайки, че Бог не се променя (виж гл. 8:1, 20; 9:1 и др.). Дългото послание, което следва, без аналог досега, съдържа предупреждения, предназначени да направят впечатление дори на най-закоравелия грешник.

14. Всичките ми бедствия върху сърцето ти. Това категорично съобщение противопостави непосредственото бъдеще на близкото минало и информира царя, че Бог ще му донесе още по-тежки наказания, отколкото в миналото. Сега той можеше да очаква бедствия с по-голяма интензивност и в по-бърза последователност, насочени предимно към неговия упорит и инатлив дух. Загубата на първородния му син, бъдещия престолонаследник, щеше да смири закоравялото му сърце и той дори щеше да моли израилтяните да си тръгнат, молейки техните водачи, най-лошите му врагове, да му дадат благословиите си (гл. 12:32).

15. Ще простра ръката си. На иврит глаголите в този стих са в перфектно време, а не в бъдеще време, както ги превежда KJV, и по този начин създава поне привидно противоречие (вижте по-подробно в стих 16).

16. За да покаже. Бог продължава да обяснява причината Си да не е унищожил вече фараона, чието упоритост отдавна е изисквала такова наказание. Представената тук причина е двойна: (1) за да може фараонът да изпита и по този начин да разпознае могъществото на истинския Бог и многократно да бъде принуден да отдава слава на Йехова; (2) за да може името на Бог да бъде провъзгласено по цялата земя. Това беше напълно изпълнено и фараонът беше принуден да признае не само превъзходната мощ на Бог, но и Неговата праведност (виж стих 27). Могъщите събития, предшествващи и съпътстващи Изхода, станаха световноизвестни. Спазвайки обичая си да не записват неблагоприятни събития, египтяните не оставиха следа от преживяното при Изхода върху паметниците си. Но те не можаха да предотвратят разпространението на историята за тези могъщи събития сред други народи (виж Изх. 15:14; Исус Навин 2:10; и др.). И днес, въпреки че са изминали повече от три хилядолетия, откакто тези „чудни неща“ се случиха „в Египетската земя, в полето Цоан“ (Пс. 78:12), историята все още се чете на повече от хиляда езика, във всяка страна по света, провъзгласявана от безброй хиляди проповедници и все още вярвана от милиони евреи и християни. Може ли някое пророчество да бъде изпълнено по-буквално от това, изречено на египетския цар?

Бъдещето време, използвано от KJV при превода на Изх. 9:15, 16 (вижте стих 15), е довело до неразбиране на характера на Бога и естеството на Неговите отношения с хората. Излага се, че Бог е предопределил фараона да следва политиката си на съпротива срещу Бога, за да може Бог да се възползва от коравосърдечието му. Освен това се заключава, че Бог или го е създал, или го е поставил на египетския трон именно с тази цел и го е обрекъл да действа в противоречие с божествената воля. Такова заключение противоречи на много ясни твърдения от Писанието, които твърдят, че Бог не предопределя съдбата на никой индивид, нито налага човешката воля (виж Исус Навин 24:15; Исаия 55:1; Йоан 1:12; Йоан 3:16; Йоан 7:37; Откр. 22:17; и др.). Мисълта на оригиналния еврейски текст от стихове 15 и 16 е по-подходящо изразена по следния начин: „Досега можеш да простра ръката Си и да поразя теб и народа ти с мор, и да бъдете отсечени от земята; но затова те оставих жив, за да ти покажа силата Си, за да се прогласи името Ми по цялата земя“ (RSV; виж Ед 174-178, 238, 304).

17. Все още ли се превъзнасяш? Подразбира се, че дори в този късен час фараонът може са избегнали големите бедствия, които по-късно сполетяха него и народа му. Фараонът все още не е имал възможността сам да реши дали ще сътрудничи с Бога или не. На еврейски език този стих не е въпрос, а просто твърдение на факт, макар че смисълът му не се променя: „Ти все още се превъзнасяш“ и т.н.

18. Утре, около това време. Фактът, че времето е определено за началото на чумата, ще свидетелства на царя, че Йехова е Господар на небето и земята и че силите на природата, всички обекти на египетското идолопоклонство, са творения на Неговата сила и подчинени на Неговата воля. Далеч от това да са в състояние да им помогнат, тези елементи, считани от египтяните за свои богове, са под контрола на Бога на техните врагове и Той сега ще ги използва като инструменти за наказание на онези, които им се покланят.

Колко много Бог отвращава идолопоклонството!

Много силна градушка. Дъждът и по-специално градушката са сравнително рядко срещани в Египет. В района на Кайро валият само 5 см валежи годишно, а южно от Кайро дъждът е рядко явление. Понякога не пада и капка дъжд с години. Следователно е разбираемо, че градушка като описаната в стихове 23 и 24 е била толкова необикновено преживяване, че се е считала за акт на божествено наказание (виж стих 27).

От основаването. Това е от друг типично египетски израз, предаден от Моисей на иврит, което, както и много други, показва, че авторът е бил добре запознат с египетския език. В стих 24 същата мисъл е изразена с думите „откакто стана народ“. Много египетски надписи се отнасят до древното минало, когато първият им цар обединил няколко племена в един народ.

19. Събери добитъка си. Дори по време на съда Бог все пак показва милост, предупреждавайки египтяните за предстоящата им гибел и съветвайки ги да пазят както себе си, така и имуществото си. Ако фараонът и неговите слуги бяха приели толкова милостиво даденото предупреждение, животът както на хора, така и на животни щеше да бъде пощаден. Напротив, предупреждението не беше взето присърце и имаше големи загуби на човешки живот (ст. 25).

20. Онзи, който се страхуваше. За първи път се загатва, че е имало египтяни които се бяха научили да се боят от Господа. Очевидно ефектът от язвите постепенно е убедил мнозина от тях, че Богът на евреите наистина е могъщ Бог. Вероятно те все още не Го познаваха като единствения истински Бог, а само като Този, когото е било изгодно да уважават и умилостивяват. При Изхода „смесено множество“, очевидно не самите евреи (вж. Числа 11:4), напусна Египет с напускащите роби (Изм. 12:38). В резултат на бедствията много египтяни сигурно са стигнали до заключението, че би било в тяхна полза да се присъединят към презираните евреи и да се възползват поне от номинална вяност към своя Бог. Тук, по време на седмата бедствие, е първият признак за раздор сред египтяните, които досега изглежда са били обединени в противопоставянето си на израилтяните. Някои от „слугите [служителите] на фараона“ се възползвали от предупреждението, дадено от Моисей (гл. 9:19), и настанили добитъка и пастирите си в очакване на предстоящата буря.

21. Този, който не се е загрижил. Градушка с достатъчни размери, за да застраши животът на хора и животни беше отвъд целия египетски опит и изглеждаше напълно невъзможен. Следователно Моисей и Аарон трябва да са изглеждали на голямата маса египтяни така, както Лот на зетьовете си – „като някой, който се присмиваше“ (Битие 19:14).

22. Към небето. Действието на протегане на ръка към небето беше уместно, защото чумата щеше да дойде от небето. Ръката на Аарон беше протегната

по подобен начин върху водите за първата и втората язва (гл. 7:19, 20; 8:6) и върху „праха на земята“ за третата (гл. 8:17).

23. Моисей. Започвайки със седмата язва, Моисей се изявява като единствен посредник на Бога. Когато повика представителите на израилтяните, фараонът все пак изпрати да повикат както Моисей, така и Аарон (ст. 27; гл. 10:8) като двамата, с които е имал работа от началото на бедствията. Но Моисей вече се беше превърнал в Божи говорител в присъствието на царя и изпълнител на божествените съдби. Досега той сигурно е загубил своята плахост и страхливост и е станал безстрашният защитник на Божието дело, какъвто е останал до края на живота си.

Гръмотевици, градушка и огън. Въпреки че беше предсказана само градушка, мълнии и Гръмотевици обикновено съпътстват градушки в топлите климати. Странното електрическо явление, описано тук като огън, тичащ „по земята“, изглежда е било нещо съответстващо на „огнени топки“.

25. Градушката. Колкото и силна да е била мълнията, градушката е причинила по-големи разрушения. Според даденото предупреждение (ст. 19), пастирите и добитъкът, оставени на открито, са били убити.

Поразиха всяка трева. Не в абсолютния смисъл, тъй като според гл. 10:5 част от растителност е изчезнала. По-скоро това означава всякакъв вид култура и плодни дървета. От гл. 9:31 става ясно, че само две култури са били напълно унищожени, ечемикът и ленът, докато други са претърпели щети в по-малка степен.

26. Само в земята Госен. Вижте гл. 8:22; 9:4; 10:23.

27. Съгреших. Градът направи по-силно впечатление на царя от всяко от предишните наказания. Това беше първото бедствие, което причини смърт на хората, и беше най-поразителната и ужасна проява на божествена сила, която той някога беше преживявал (ст.

24). Следователно фараонът бил по-смирен от преди и въпреки че два пъти се обадил на Моисей и поискал премахването на язвите (гл. 8:8, 28), това бил първият път, когато гордият цар признал грешката си. Колкото и забележително да било подобно признание, то не представлявало искрено покаяние, както показва ограничението „този път“. По-скоро то било резултат от ужас, причинен повече от страшната мълния и разрушителната градушка, отколкото от истинска скръб за греха.

28. Не стой повече. Царят отново даде думата си да пусне евреите да си тръгнат, ако чумата спре.

29. Извън града. Вероятно Мемфис или Танис, по-вероятно последният град (виж гл. 7:15), където е живял царят и където Моисей и Аарон са отивали, когато са били изпратени от Бог да интервюират царя или когато са били призовани от него.

Разпрости ръцете си. Това е един от няколкото текста, в които се споменава обичаят да се разпъват ръце в молитва. Не само Моисей се е молил по този начин, но и Йов (Йов 11:13), Соломон (2 Лет. 6:13) и Ездра (Ездра 9:5).

Земята е Господня. Въпреки че думата, преведена като „земя“, може да се преведе и като „земя“ и следователно приложено към Египет, първото вероятно е правилно, защото Божията цел винаги е била да научи хората да Го разпознават не като местен бог, а като Владетел на небето и земята.

30. Знам, че все още няма да се уплашите. Моисей, знаейки, че отношението на царя ще остане толкова непреклонно, както винаги, щом дойде облекчение от чумата, беше достатъчно смел да изрази убеждението си в този факт в присъствието на царя. Истинският страх от Бога се показва чрез подчинение на Неговите заповеди, но страхът на фараона беше от типа, който изпитват дяволите,

защото те „също вярват и треперят“ (Яков 2:19). Благочестивият страх води до послушание, но страхът в сърцето на фараона го е довел до лъжливи обещания и по-голям грях. Истинският „страх от Господа“ не е свиващият се страх, изпитван от фараона, а дух на благоговейно страхопочитание, произтичащ от осъзнаването на възвишеното величие и сила на Бог.

31. Лен. Информацията относно пострадалите култури показва приблизителното време на годината, през което е настъпила чумата. Египтяните отглеждали лен, защото предпочитали ленени дрехи. Жреците носели само лен.

„Беше разцъфнала.“ По-точно „беше в цвят“. Това би означавало края на януари или началото на февруари.

Ечемик. Ечемиковата реколта е била на клас по същото време, като обикновено е била жътвена през март. Ечемикът е бил отглеждан предимно за производството на бира, често срещана напитка сред древните египтяни. Използвал се е и за храна на коне, а по-бедните класи са го приготвяли за хляб.

32. Пшеница. В Египет жътвата на пшеницата започвала около месец по-късно от жътвата на ечемика и продължавала до началото на април.

Рие. Ръжта не се е отглеждала в Египет и е общоприето, че еврейската дума, преведена тук като „рие“, всъщност се е изписвала като по-нисък вид пшеница, която сега обикновено се отглежда в Египет като последваща култура. Както показват паметниците, в древността тя е била отглеждана по-често, отколкото днес. Тъй като е била засявана едновременно с пшеницата, тя е узрявала приблизително по същото време, в края на март.

Забележката, че ленът и ечемикът са били унищожени, но пшеницата и лемецът са избегнали сериозни щети, показва, че градушката трябва да се е случила или в края на януари, или в началото на февруари. Това би било два или три месеца преди Изхода. Относно продължителността на бедствията вижте гл. 7:25 и 9:31.

34. Той съгреша още повече. В извратено неразкаяние царят „заковавя сърцето си“, както беше предсказал Моисей. Очевидно неговите служители го подкрепяха в това решение, въпреки че последвалото бедствие ги убеди в безсмислието на по-нататъшната съпротива (гл. 10:7). Дали са подкрепили фараона от сервилност или защото все още не са били убедени в Божията сила, не е сигурно.

Подобно на някои от предходните язви, седмата отново демонстрира безполезността на покаянието, родено от страх. По този начин Бог би могъл да осигури покорството на всички хора, но победата би била безполезна, защото сърцата на хората няма да бъдат спечелени. Бог е посрещнат не в бурята и огъня на страха, а в тихия, тънък глас, говорещ в човешката гръд. Много грешници са преминали през портите на страха, където чуват гласа Му, изповядват силата Му и признават собствената си недостойност, но едва когато тишината на душата направи този глас отчетлив, хората ще бъдат преобразени по характер.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-35ПП 267-270

3 ПП 267

3-11SR 117

6-8, 10PP 267

11 1T 292

11, 12, 14 ПП 267

16 РК 368; РР 267

18-21ПП 269

23-25SR 117

24-26ПП 269

27 СР 117; 5Т 637

27-30, 33-35ПП 270

ГЛАВА 10

1 Бог заплашва да изпрати скакалци. 7 Фараонът, подтикнат от слугите си, е склонен да пусне Израилтяните отиват. 12 Нашествието на скакалци. 16 Фараонът съди Моисей. 21 Нашествието на тъмнината. 24 Фараонът съди Моисей, 27 но все още е закоравял.

1. Аз закоравих сърцето му. Буквално „Аз, дори Аз, направих сърцето му тежко“ (вижте на гл. 4:21). Думата „аз“ се появява два пъти в оригинала, веднъж като самостоятелно лично местоимение и отново прикрепена към глагола, за акцент.

2. За да можеш да разкажеш. Сега е разкрита нова цел на язвите. Те са били предназначени не само да впечатлят фараона и неговите слуги с величието на Бог и да осигурят неговото сътрудничество, но и да убедят израилтяните за всички бъдещи поколения, че Господ е единственият истински Бог. Псалми 78, 105 и 106 илюстрират как историята за избавлението се е предавала от поколение на поколение. Божият план е бил Неговите милости и чудни дела да се пазят в памет на вечно. Тъй като склонността Му да забравя Божиите благодеяния е една от тъжните страни на греховния му характер, човек се нуждае от постоянно увещание да ги помни. Това често е вярно за ежедневните му нужди, но се отнася и за провиденциални обстоятелства, като например тези, свързани с обръщане във вярата или възстановяване от тежко заболяване.

3. Колко дълго? Изповедта на фараона (гл. 9:27) беше унизително действие, но то беше обезсилено от гордо повторно утвърждаване на бунтовното му сърце (гл. 9:34, 35). Това, което Бог желаше, не беше просто изповядване на смирение, а действие в съответствие с него. Покаянието на фараона нямаше да се окаже истинско, докато не го накара да освободи израилтяните.

4. Скакалците. Като допълнително наказание върху упорития цар Бог обяви нашествие от скакалци, по-страшно от всяко друго, което Египет е познавал дотогава. Скакалците, Божията „голяма армия“, както са наречени в Йоил 2:25, до ден днешен причиняват периодични бедствия на страните от Близкия изток, обикновено на всеки 10 или 15 години. Ефективният контрол вече е възможен чрез научни методи, като например използването на пламък, химически обработени окопи, в които скакалците падат на тъпци, унищожаване на яйцата и употребата на арсен, но такива средства не са станали достъпни до сравнително скорошни времена. Преди идването на скакалците се е смятало за най-страшното от всички наказания, които биха могли да сполетят една страна. Йоил дава ярко описание на такова бедствие, казвайки: „Огън пояжда пред тях, а зад тях гори пламък; земята е като Едемската градина пред тях, а зад тях – пуста пустиня“ (Йоил 2:3). Те унищожават всяка следа от растителност, включително посеви, зеленчуци, храсти и магарешки бодили. Те дори увреждат кората на дърветата, като по-малките клони се обелват напълно и стават бели (вижте Йоил 1:7–12). Те пристигат на големи рояци, шумът им в полета наподобява този на дъжд или пращането на огън в суха трева, а броят им помрачава небето (Йоил 2:2, 3).

5. Покриват лицето на земята. Това е буквално вярно. Понякога те покриват земята толкова гъсто, че върху огромни площи почвата изобщо не може да се види.

Изяжте остатъка. Тъй като скакалците не оставят никакви следи от зеленина (вижте на стих 4), те очевидно щяха да погълнат всичко, което е оцеляло след опустошителната градушка, особено пшеницата и лимецът (вижте гл. 9:32). Перспективите за следващата реколта изглеждаха наистина мрачни. Вече не можеше да се очаква никакъв продукт от какъвто и да е вид за текущата година и неизбежно щеше да настъпи глад.

6. Напълнете домовете си. Построени с различни отвори за светлина и вентилация, древните къщи са предоставяли на насекомите лесен вход. По време на чума рояци скакалци са влетели в къщите и са пълзели по стените с десетки хиляди. Наблюдатели, преживели такава чума, твърдят, че е трудно дори да се държи скакалците далеч от устата, когато се яде.

Нито пък бащите ти. Подобно на други страни от Близкия изток, Египет понякога страда от опустошителни нашествия на скакалци. Това нашествие обаче щеше да надмине всички подобни напасти в миналото.

Той се обърна. Моисей не чакаше да разбере какъв ефект щеше да окаже обявлението му върху царят, знаейки, че фараонът няма да се бои от Господа.

7. Слугите на фараона казаха. Досега придворните сякаш не са се осмелили да направят своето собствено мнение, поне в противоречие с това на фараона. С изключение на магьосниците, които посочваха въшките от третата язва като „пръст Божий“ (гл. 8:19), целият двор остана пасивен, докато царят вземаше последователните съдбовни решения, засягащи нацията. Дори се казва, че те са „закоравели“ сърцата си като царя (гл. 9:34). Но сега те изразяват страховете си. След като вече бяха загубили по-голямата част от добитъка си и почти цялата си реколта за текущия сезон, те наистина се разтревожиха, страхувайки се, че по-нататъшни бедствия ще ги съсипят завинаги. Показателно е, че те са се намесили преди действителното начало на язва, защото това разкрива, че са повярвали в надеждността на предсказанията на Мойсей и в силата на неговия Бог. Някои вече бяха стигнали до този момент, когато беше обявена градушката (гл. 9:20), но това чувство сега беше станало по-общо.

8. Идете, служете на Господа. Осъзнавайки, че му липсва подкрепата на съветниците си, фараонът им позволи да извикат Моисей и Аарон за допълнителен разпит. Заповедта „Вървете“ почти веднага беше обезкуражена с въпрос, намекващ, че не всички хора са включени в нея. Изглежда, че царят напразно е търсел минимална отстъпка, която би могъл да направи, за да умилостиви Моисей и да предотврати по-нататъшни бедствия. Затова той се е опитал да придаде на молбата на Моисей вид на неразумна.

9. С младите ни и със старите ни. В отговора на Моисей нямаше двусмислие; Целият народ трябвало да участва в предложения празник. Техните стада и говеда трябвало да ги придружават не само за да осигуряват жертви за празненството и храна за хората, но и за да бъдат обгрижвани по време на дните на отсъствие.

10. Той каза. Заклучвайки от твърдението на Моисей, че израилтяните нямат намерение да се връщат, фараонът отново се разгневи, казвайки, както е преведено по-ясно: „Господ да бъде с вас, ако някога ви пусна вас и вашите деца! Вижте, имате някакъв зъл замисъл“ (RSV). Този отговор отразява презрение не само към Моисей и Аарон, но и към Господ, който вече беше доказал чрез могъщите прояви на Своята сила, че може да прави с фараона каквото пожелае. След този израз на злоба царят каза на Божиите пратеници, че е прозрял злите им намерения. Той се престори, че е по-загрижен за еврейските жени и деца, отколкото Моисей и Аарон, но беше решен да държи първите като гаранция, че мъжете ще се върнат (PP 271).

11. Върви си сега. Дори тази привидна отстъпка не е била сериозно замислена. Това е видно от израза „върви си сега“, в който иронията е безпогрешна, и още повече от факта, че с тези думи той прекрати всички преговори с Моисей и Аарон и ги прогони от присъствието си. Тази обида, която не им беше отправял преди това,

показва, че яростта му се е увеличавала, докато е виждал все по-ясно, че в крайна сметка трябва да се предаде.

13. Източен вятър. Скакалците обикновено идват с вятър, тъй като не могат да летят далеч без него. В този случай източен вятър би ги донесъл от Северна Арабия, регион, където те често се размножават в големи количества. Това би било донякъде изключение, тъй като скакалците, които понякога нападат Египет, обикновено идват от Либия или Етиопия, на юг или югозапад. Фактът, че вятърът е духал цял ден и нощ, преди скакалците да пристигнат, предполага, че са дошли от значително разстояние.

14. По цялата земя. Обикновено рояците скакалци са ограничени до определени части на страна, но този път чумата засегна по-голяма площ от всякога. Само по себе си това беше чудо.

Нито след тях. Това твърдение не противоречи на Йоил 2:2, където векове по-късно се споменава друго уникално нашествие от скакалци, тъй като първото се отнася до Египет, а второто до земята на Израел.

15. Земята потъна в мрак. Не е съвсем ясно дали тъмнината, за която се говори тук, е била причинена от скакалците в полет или след като са се установили. Скакалците обикновено идват в толкова гъсти облаци, че затъмняват светлината на слънцето и често превръщат пладне в здрач. Вярно е също, че кафеникавите им тела и крила потъмняват земята, след като се кацнат на земята. Последното обяснение е по-вероятно (вижте Йоил 2:2).

Всички плодове. Въпреки че повредата на плодовете от градушката не е изрично спомената в разказа за това бедствие, тя се подразбира (виж Изх. 9:25). Скакалците обикновено поглъщат първо зелени култури, растения и листа, а след това се захващат за работа с по-твърди материали като тръстика, клонки и кора на дървета. В Египет основните плодове са били смокини, нарове, черници, грозде и фурми.

Не някакво зелено нещо. Съвременните наблюдатели твърдят, че заселването на рояк скакалци защото само половин час е достатъчен, за да превърне плодороден район във временна пустиня. След като скакалците отминат, не остават нищо освен корените, стъблата и дебелия клон. Видът на толкова опустошен регион е подобен на това, което би изглеждал, ако огънят го беше обхванал (вижте Йоил 2:3).

16. Тогава фараонът повика. Царят беше отправял подобни призиви и преди, но никога по-рано... такава бързина, както по това време. Очевидно тази напаст го ужасяваше повече от която и да е от предишните седем.

18. Умоляваше Господа. Моисей знаеше, че нито дума на укор, нито искане биха променили закоравялото сърце на монарха. Въпреки това той се застъпи, но не въз основа на някакво обещание на царя, което сега знаеше от опит, че скоро ще бъде нарушено. Търпението и великодушието на Моисей са наистина забележителни. Той изпълни царската молба в момента, в който беше отправена, без нито да поиска услуга, нито да отправи и най-малък укор.

19. Мощен, силен западен вятър. Буквално „морски вятър“, което показва, че идва от Средиземно море. Тъй като е донесъл скакалците в Червено море, той трябва да е дошъл от северозапад. Тъй като Средиземно море се намира на запад от Палестина, еврейският народ обикновено е използвал „морето“ като синоним на „запад“.

Червено море. Буквално „Тръстиково море“. Не е сигурно защо е носило това име, тъй като днес там няма тръстика, нито пък има индикации, че е имало в древността. Въпреки това, доказателствата на множество библейски текстове (виж Изх. 15:4; 23:31; Числа 21:4; и др.) правят доста сигурно, че Тръстиковото море всъщност е Червено море, а не

едно от Горчивите езера в района на Суецкия канал, както твърдят някои коментатори.

20. Закоравял сърцето на фараона. Вижте гл. 4:21.

21. Протегни ръката си. Деветата напаст, подобно на третата и шестата, беше нанесена без предварително предупреждение. След нападта с циреите, Бог беше обявил, че е на път да изпрати всичките Си напасти върху „сърцето“ на царя (гл. 9:14). Следователно се очакваше поредица от наказания. Очевидно тази напаст бързо последва осмата.

Тъмнина. Някои коментатори предполагат, че слънчево затъмнение е причинило интензивната тъмнина. Това тълкуване обаче не може да бъде правилно, тъй като затъмнението никога не би могло да доведе до триденна тъмнина (ст. 22). Повечето тълкуватели смятат, че чудото е извършено чрез хамсина, пустинна пясъчна буря, която от време на време духа над Египет и покрива земята със странна тъмнина. Това се дължи на гъстите облаци от фин пясък, които вятърът носи със себе си и които препречват светлината на слънцето, създавайки тъмнина, по-дълбока от тази на най-лошите мъгли. Настоящият автор веднъж е преживял такава пясъчна буря в края на Индийската пустиня в ясен ден и може да свидетелства, че в продължение на половин час е царяла тъмнина, равна на тази в безлунна нощ. Наситеният с фини пясъчни частици вятър беше изключително досаден и потискащ, а хора и животни търсеха убежище. Финият пясък проникваше във всяка стая и дори в килерите на къщите. Пясъчната буря може да духа два или три дни, но рядко има толкова силен ефект за много дълго време. Дори ако Бог използваше вихрушка от пясък, за да създаде тъмнината, това все пак беше чудотворно, защото въпреки че цялата страна беше обгърната от непроницаем мрак в продължение на три дни, израилтяните, живеещи в същата тази страна, имаха светлина (ст. 23). Но египтяните бяха свикнали със силни пясъчни бури, идващи от пустинята. Освен това, при всяка от другите бедствия Моисей описва действието, чрез което е била извършена, и би било логично тук да се очаква той да я нарече пясъчна буря, ако това е имал предвид.

Подобно на предишните бедствия, и това нанесе тежък удар на египетските богове. Богът на слънцето Ра е бил главният бог на Египет в продължение на векове и всеки цар се е наричал „син на Ра“. По времето на Моисей този бог е бил отъждествяван с Амон и е носел името Амон-Ра. Най-великите храмове, които светът някога е виждал, са построени в негова чест и един от тях, великият храм в Карнак в Горен Египет, все още е величествен, дори в състояние на разруха. Друг бог е слънчевият диск Атон, който няколко десетилетия след Изхода става за кратко върховен бог на египетската религиозна система. С деветото бедствие пълното безсилие на тези богове е ясно демонстрирано на техните поклонници.

23. Светлина в жилищата им. Не е дадено обяснение как е било постигнато това. Тези, които обясняват тъмнината като резултат от пясъчна буря, обясняват, че тя не се е простирила чак до земята Госен. Но в този случай египтяните, живеещи сред израилтяните, ако е имало такива, биха споделили богатата на своите съседи, което изглежда не е било така. Записите показват, че тъмнината е била всеобща, но че израилтяните са били по чудодейен начин снабдени със светлина.

24. Фараонът повика Моисей. Гъстата тъмнина беше непоносима за царя. На третия ден от нейното траяне той изпрати пратеници да намерят Моисей. Доведен в присъствието на царя, Моисей беше информиран, че на евреите, включително на техните семейства, ще бъде позволено да отидат за предложеното религиозно тържество в пустинята, но че трябва да оставят стадата и чердите си. Това щеше да гарантира тяхното...

завръщане от пустинята, тъй като без добитък те не биха могли да живеят много дни в пустинята.

26. Нито копито. Моисей отказа предложения компромис от фараона с недвусмислени думи. Той вече беше заявил, при предишен случай, че ще отидат със семействата си и всичките си животни (ст. 9), и това условие той по никакъв начин нямаше да се оттегли сега.

Не знаем. Моисей предложи обяснение за отказа си. Предложеният празник беше нов и ритуалът му все още не беше известен. Точни указания не можеха да се очакват, докато не стигнат до мястото, което Бог трябваше да определи. Добитъкът трябваше да бъде взет със себе си, защото празникът със сигурност щеше да изисква принасяне на жертви.

27. Господ закоравя. Вижте на гл. 4:21.

28. Махни се от мен. Този отговор показва яростен гняв. Царят осъзнал, че Моисей ще го лиши от безплатния труд, на който Египет толкова дълго се е радвал. Силно разярен, той загубил всякакъв самоконтрол и грубо заповядал на Моисей да не се връща, под страх от смърт.

29. Добре каза. Отговорът на Моисей беше учтив и достоен. Представителят на народ от роби стоеше пред жестокия си господар, напълно контролирайки ситуацията.

Думите му подсказват, че Моисей е приветствал царското решение, тъй като по-нататъшни интервюта биха били безполезни.

Няма да видя лицето ти вече. Тези думи просто изразяват съгласие с царската заповед. Моисей нямаше да се яви доброволно отново пред фараона.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-29ПП 270-272

1-6ПП 270

7-20ПП 271

13, 21 СР 117

21-29ПП 272

28 ПП 273

ГЛАВА 11

1 Божието послание към израилтяните да вземат назаем бижута от съседите си. 4 Моисей заплашва фараона със смъртта на първородния.

1. Още една напасть. Въпреки че Бог предварително беше посочил на Моисей, че ще са необходими няколко наказания, за да накарат фараона да издаде разрешение за тяхното заминаване (виж гл. 3:19; 9:14), Той никога не разкри точния брой напасти, които ще бъдат необходими. За първи път завесата на несигурността сега е вдигната относно времето, когато може да се очаква избавление.

„Изгоних те.“ Еврейският глагол е изключително категоричен. Фараонът в крайна сметка ще ги изгони, без да прави никакви резерви.

2. Всеки мъж. В началото само жените е трябвало да „взимат назаем“ (вижте гл. 3:22). Сега, когато Дошло е времето и мъжете да бъдат включени. Може да изглежда странно, че както мъжете, така и жените са били посъветвани да искат бижута от съседите си. Египетските паметници обаче изобразяват мъже, носещи толкова бижута – огърлици, гривни, пръстени и т.н. – колкото и жените.

3. Човекът Моисей беше много велик. Някои смятат за странно, че Моисей, ако той ако наистина беше авторът на Петокнижието, би направил такъв коментар. В твърдението обаче няма нищо, което да предполага суета от страна на Моисей. Той просто обяснява защо египтяните са давали толкова щедро от средствата си. Естествено е, като Божи представител, хората да са свързали Моисей с „много големите“ знамения, на които са били свидетели. Първо, той е объркал магьосниците (гл. 8:18, 19), след това е

толкова впечатлил придворните, че мнозина от тях се възползвали от едно от предупрежденията му и спасили добитъка си (гл. 9:20). Накрая почти целият двор се убедил, че е в неговата власт да унищожи страната (гл. 10:7). Моисей се бил отнесъл с царя като с равен и фактът, че хората го почитали като бог, автоматично засилвал репутацията на Моисей сред тях. Ако Моисей не им се сторил като изключително необикновена личност, към която би било опасно да се отнасят с насилие, вероятно отдавна щеше да му бъде извършено някакво насилие. В действителност целият народ изглеждал щастлив, че хората, които им причинили толкова много нещастия, си тръгнали и затова те с радост дали от средствата си.

4. И Моисей каза. Моисей отново се яви пред фараона.

Според гл. 10:28 фараонът го заплашил със смърт, ако се осмели да го направи. Сигурно е, че Моисей не би се върнал, освен по изрична божествена заповед.

Около полунощ. Тази полунощ не може да е следващата след деня, в който Моисей е направил съобщението на царя, защото едва след този разговор с фараона Моисей е получил указанията относно Пасхата. Тези указания трябва да са били съобщени на хората няколко дни преди празника Пасха и напускането им от Египет (гл. 12:3, 6). Нощта несъмнено е била умишлено оставена неопределена, за да може фараонът да има време да обмисли съдбата, която го очакваше него и неговия народ.

Ще изляза ли? Заслужава да се отбележи, че самият Господ посети Египет с десетата напасть, докато всяка от останалите беше нанесена от Моисей и Аарон като Божии агенти, чрез естествена среда.

5. Всички първородни. Този удар трябваше да сполети първородните както на човека, така и на животното. Бог не желаше да унищожи египтяните и техния добитък, а просто да ги убеди, че противопоставянето на Неговата цел за Израел вече не може да бъде толерирано.

6. Силен вик. Интензивността на ориенталските емоции и свободата, с която се изразяват, са добре известни. Древноегипетските погребални сцени изобразяват плачещи жени с разрошена коса и вдигнати ръце, изразяващи скръбта си както с жестове, така и с глас. Херодот разказва, че египтяните се събличали и се блъскали в гърдите на погребения (ii.85), обичай, който преобладавал и сред семитите. С горчив траур във всеки дом, плачът на Египет вече може би е такъв, какъвто никога преди не е бил чуван и няма да бъде чул отново.

7. Движи езика си. Думата, преведена като „движи“, означава „да вреже“, „да изостри“, „да доведе до острота“ и намеква за факта, че кучето сочи езика си, когато ръмжи. Израел няма да претърпи и най-малка вреда (виж Исус Навин 10:21), докато много египтяни щяха да загинат.

8. В голям гняв. Буквално, в „жара на гнева“. Досега Моисей беше проявил повече от човешко търпение в отношенията си с царя. Това беше отражение на дълготърпението и търпението на Бога, чийто посланик беше той и от чието име и с чиято власт беше действал. Сега обаче гневът на напускащия Божий слуга беше доказателство за коравосърдечния цар, че денят му на благодат е приключил и че Божият гняв е на път да го сполети.

9. Господ каза на Моисей. Повечето коментатори приемат тези думи като повторение на вече направени божествени твърдения и се стремят да ги преведат като „както Господ беше казал на Моисей“. Но те могат да бъдат приети и като подновено обещание от Бога към Моисей, че Той ще изпълни предсказанието, направено преди неговото призоваване (гл. 4:23).

10. Направи всички тези чудеса. Преди да продължи да разказва за последната и най-голяма от всички язви, Моисей спира за момент, за да погледне назад към поредицата от чудеса, размишлявайки сякаш върху техния неуспех да поклатят упоритата воля на фараона. За закоравяването на сърцето на фараона вижте гл. 4:21.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

3 ПП 272

4-8ПП 273

5 СР 118

10 СТ 274

ГЛАВА 12

1 Началото на годината е променено. 3 Пасхата е установена. 11 Обрядът на Пасхата. 15 Безквасен хляб. 29 Първородните са заклани. 31 Израилтяните са изгонени от земята. 37 Те идват в Сокхот. 43 Обредът на Пасхата.

1. Господ говори. В тази глава са записани разпоредби, отнасящи се до първата от така наречените Моисееви институции. Трябва да се отбележи, че нито Моисей, нито Аарон са въвели собствено законодателство, нито тук, нито по-късно. Цялата религиозна и гражданска система, обявена на Израел от Моисей преди Изхода и след това, му е била разкрита.

Той не е създателят на законите в Петокнижието, носещи неговото име, а просто определеният инструмент, чрез който Божията воля е била оповестена на Неговия народ.

В земята Египет. Тъй като по-голямата част от Моисеевото законодателство е дадено на планината. Синай, Моисей подчертава, че тази наредба, Пасхата, е била установена преди Изхода.

2. Този месец. Понякога, както тук, е обозначен като „първият месец на годината“ (Изм. 40:2, 17; Лев. 23:5; и др.), наричан още Авив (Изм. 13:4; 23:15; 34:18; Втор. 16:1). Авив, който обикновено пада през нашия месец април, означава „месец на класа“, поради факта, че тогава зърното е било на клас. След пленничеството били приети вавилонските календарни имена и Авив станал Нисан (виж Неем. 2:1; Естир 3:7). Новата наредба предполага, че израилтянската година досега е започвала по различно време, вероятно с месеца, наречен по-късно Тишри, който съответства на нашия септември или октомври. Оттогава нататък били използвани две изчисления, едното за свещени, другото за граждански цели, като първият месец на всяка година бил седмият месец на другия, въпреки че числата винаги са започвали от Нисан като първи.

Авив, „месецът на класовете“, станал първият месец от църковната година, а Тишри станал седмият, също почитан от важни празници, установени по-късно на Синай.

Гражданската година, започваща с месец Тишри, никога не е била изоставена от израилтяните и все още се използва сред евреите днес. Съществуването ѝ може да се проследи през целия старозаветен период. Тя е била увековечена от евреите с вярата, че Бог е създал света през есента на годината.

3. На десетия ден. Въпреки че агнето, определено за празника Пасха, не трябвало да бъде заклано и изядено преди 14-ия ден от месеца (ст. 6), приготовленията за празника трябвало да започнат 4 дни предварително.

Агне. Еврейската дума е приложима както за овце, така и за кози, без ограничение по отношение на възрастта. Въпреки това, чрез постановление възрастта е била фиксирана (виж стих 5) на една година и човек е бил свободен да избере агне или коза (стих 5). Интересно е, че евреите като цяло

предпочитали агне пред яре и с едно записано изключение (2 Лет. 35:7), изглежда никога не са използвали нищо друго за пасхалния ритуал.

4. Ако домакинството. По-късно еврейската традиция определяла на десет броя на лицата, за които трябвало да се разпредели едно агне, и постановявала също, че всички членове на семейството, мъже, жени и деца, трябва да участват в дейностите на празника. Според еврейските източници, агнето обикновено се е кояло между 9-ия час (около 15:00 ч.) и 11-ия час (около 17:00 ч.).

Всеки според яденето си. Когато се осигуряваше храна за тези, които щяха да участват, трябваше да се вземе предвид количеството, което всеки вероятно щеше да изяде.

Децата и възрастните хора не трябвало да се броят по същия начин като мъжете в разцвета на живота.

Следователно, повече от две семейства биха могли да се обединят за тази цел.

5. Без недостатък. Свободата от недостатъци и повреди не само е подобавала на святостта на целта, на която животните е трябвало да бъдат посветени, но е била и символ на моралната цялост на Този, представен от жертвата. Един благочестив дух би научил човек, че „слепите“, „куците“ и „болните“ няма да бъдат приемливи за Бога (Мал. 2:1).

1:8). Законът впоследствие изрично забранява използването на несъвършени животни за задължителни жертвоприношения, въпреки че те могат да бъдат представени като доброволни приноси (Левит 22:20–25). Липсата на недостатък е особено важна при жертва, предназначена да символизира Христос.

Мъжко. Това изискване е било направено, защото агнето е заемало мястото на първородното мъжко в семейството.

От първата година. Животните, които ще бъдат избрани, вероятно са били на възраст над 7 дни (вижте Пример. 22:30; Лев. 22:27), но в никакъв случай не трябва да надвишава 12-месечна възраст.

6. Цялото събрание. Главата на всяко семейство трябваше да принесе жертвата за себе си и за семейството си. По този начин никой извън семейството не се намесвал между него и Бога. Тази разпоредба била в знак на признание за факта, че Израел е бил народ от свещеници, каквито са и християните днес (Откр. 1:6; 1 Петрово 2:5, 9). Установяването на левитското свещенство дошло по-късно (Исх. 32:26–29; Втор. 10:8).

Вечер. Еврейските думи на тази фраза буквално се четат „между двете вечери“. Тази разпоредба е обяснена по два начина. Някои казват, че първата „вечер“ започва със залез слънце, а втората - с края на здрача. Средновековният еврейски учен Ебен Езра смятал, че здрачът е продължил приблизително 1 час и 20 минути. Заповедта от Второзаконие 16:6: „Ще жертваш пасхата вечер, при залез слънце“, изглежда подкрепя това мнение. Други смятат, че първата „вечер“ започва, когато слънцето започне видимо да се спуска от зенита, около три часа следобед, а втората вечер - при залез слънце. В подкрепа на това мнение са цитирани различни текстове, като Лев. 23:5; Числа 9:3, които споменават, че Пасхата е на 14-ти от месеца. Ако клането, казват те, се е случило след залез слънце, то би се случило на 15-ти Нисан, а не на 14-ти. Преобладаващият обичай по времето на Христос е бил в съответствие с това обяснение; следователно пасхалните агнета са били заклани в късния следобед, приблизително по времето, когато истинският „Божий Агнец“ е умрял за виновния човек на кръста (1 Кор. 5:7; Мат. 27:45–50).

Тъй като задължително трябва да се предвиди време за приготвянето на пасхалната трапеза, която е трябвало да приключи преди полунощ и тъй като думата „вечер“ на иврит, както и на други езици, не се ограничава до времето след залез слънце, обичаят животното да се коя следобед може би е бил в употреба много преди църковните власти на

Равинската епоха му е дала официалното си одобрение. Според Йосиф Флавий по негово време е било обичайно агнето да се принася в жертва около три часа следобед (Древности xiv. 4. 3).

7. Вземете от кръвта. Кръвта представлява живота (Левит 17:11) и като самата същност на жертвата, тя винаги е била разглеждана като специален символ на изкуплението, което жертвите са символизирали. Тъй като пасхалното „агне“ е трябвало да изкупи „дома“, което на еврейски означава също „семейство“, знакът на изкуплението е трябвало да бъде видно показан.

Ударете го. Това е трябвало да се направи чрез потапяне на китка исоп в кръвта и по този начин да се поръси с нея рамката на вратата (виж Изх. 12:22). Че това поръсване с кръвта на пасхалното агне е символ на жертвата и изкуплението, извършени чрез смъртта на Исус Христос, е ясно подразбиращо се в Новия завет (виж 1 Петрово 1:2; Рим. 5:8, 9; Евр. 9:13, 14; 13:12). Трябва да се отбележи, че прагът не е бил поръсен с кръв, вероятно в хармония с мисълта, че човек не трябва да „стъпва под нозете на Божия Син“, нито да смята „кръвта на завета, с която е бил осветен, за несвято нещо“ (Евр. 10:29). Че поръсването с кръв е трябвало да се разглежда като акт на пречистване, е видно от факта, че за целта е била използвана клонка исоп (Изх. 12:22). Поръсването с исоп е предписано само във връзка с пречистване (Лев. 14:49–52; Числа 19:18, 19; Пс.

51:7; стр. 275).

В Египет израилтяните не са имали общ олтар и поради тази причина къщите, в които Събраните за Пасхата бяха осветени и хората, намерени в тях, бяха запазени, когато разрушителят мина. Така поръсването с кръв на стълбовете на вратите и горния праг стана знак за избавление. Бог обеща да пощади всяка къща, белязана по този начин чрез вяра в това обещание. След заселването в Ханаанската земя пасхалното агне трябваше да бъде заклано и Пасхата да бъде отпразнувана от всички хора на едно място, което Бог ще избере, а не в различните градове и села (Второзаконие 16:5, 6).

Всички мъже над 12-годишна възраст били задължени да дойдат в Йерусалим за тази цел. В Египет, очевидно, Пасхата се е празнувала при необичайни обстоятелства. Дали ритуалът по поръсване с кръв на вратата е бил увековечен, може би в модифицирана форма, не е известно.

8. Печене на огън. Месото от жертвените ястия обикновено се е варило (1 Царе 2:14, 15), но за пасхалното агне са дадени специфични указания да не се яде сурово или да се вари, а да се пече (виж Изх. 12:9). Причините може да са били, че печенето е било по-лесно от варенето и че би било трудно да се свари „агнето“, без да се нарязва на парчета, процедура, която изглежда също е била забранена (виж Изх. 12:46; Числа 9:12; Йоан 19:36).

Безквасен хляб. Печеното агне трябвало да се яде с безквасен хляб, защото квасът произвежда ферментация, естествен символ на нечистота и морална поквара. Поради тази причина квасът бил изключен и от зърнените жертви като оскверняващ (Левит 2:11). Че Павел е разбирал кваса в този смисъл, се вижда от неговото тълкуване на Пасхата като прототип на Христос (1 Коринтяни 5:7, 8).

С горчиви билки. Не може да се съмнява, че „горчиви билки“ е правилният превод на еврейска дума, която буквално означава „горчиви [неща]“. Въпреки че не е известно какви „билки“ са били използвани в Египет, палестинските евреи по-късно са използвали два вида маруля – вид магарешки бодил, ендивия и кресон. Марулята и ендивията са местни за Египет и Палестина. Последната може да се намери от началото на зимните месеци до края на март, а марулята – през април и май. Това вероятно обяснява факта, че евреите

смятали тези растения за необходими съставки на пасхалната трапеза. Каквито и горчиви билки да са били използвани, очевидно е, че те са били предназначени да напомнят на участниците за робството и горчивите им страдания в египетската земя.

9. Не яжте от него сурово. Тази заповед е била необходима, предвид факта, че езическите народи често са яли сурово месо по време на жертвените си ястия. Що се отнася до забраната за варене на пасхалното агне, вижте стих 8.

Главата му с краката му. Древните еврейски тълкуватели правилно са разбирали това като че агнето трябвало да се пече цяло, включително главата и боковете (ст. 46).

Чистотата. Вътрешностите трябвало да се изпекат заедно с останалата част от агнето, като първо първите се почистват. Приготвянето на агнето символизирило факта, че тялото на Исус не трябвало да бъде разбито (виж Йоан 19:33, 36).

10. Не оставяйте нищо от него. Цялото месо трябвало да се консумира наведнъж, за да не настъпи гниене. Тъй като тялото на Христос не трябвало да види тление (Деяния 2:27, 31; 13:35–37), символичното агне също не трябва. Ако пасхалното агне се окаже твърде голямо за броя на участниците, останалото трябва да бъде унищожено, за да се предотврати оскверняването на свещените символи на тялото на нашия Господ Исус Христос.

11. Препасани през кръста ви. Древни изображения показват семити, носещи дълги, широки дрехи, които все още са в модата в много източни страни. За работа или пътуване с товар за носене, предната част на дрехата се сгъва нагоре и се пъха в пояса.

Вашите обувки. Изрично е споменато, че не е обичайно да се носят обувки въщи или по време на хранене. Някои евреи са считали тези указания за вечно задължение.

Общото мнение обаче е, че тези инструкции са се отнасяли само за първия случай, когато сами по себе си са служили за полезна цел.

Изяжте го набързо. Без да знаят момента, в който трябва да тръгнат на път, и тъй като трябвало да изгорят костите на агнето преди тръгването си, те трябвало да приключат с яденето възможно най-бързо.

Пасхата Господня. С тези думи се подчертава значението на храната.

Хората трябвало да осъзнаят, че това не е обикновена храна, нито просто жертвена трапеза, каквато познаваха. От една страна, животът на първородните им деца зависел от спазването на разпоредбите. Освен това, това беше символ на тяхното избавление, първо, от робството в Египет, и второ, в по-широк смисъл, който те все още не разбираха, от робството на греха.

12. Всички богове. Изпълнението на съда над всички богове на Египет може да се разбере най-добре, когато се помни, че много животни са били обожествени и почитани. Някои домашни животни вече са страдали в резултат на предишни бедствия, но сега всяко първородно животно е трябвало да бъде умъртвено. Това бедствие ще засегне не само свещения бик Апис, първородно животно, но и много свещени крави, овни, крокодили, змии, котки и др. Въпреки че много от тези същества нямат търговска или утилитарна стойност, внезапната им и едновременно смърт със сигурност ще впечатли египтяните със собствената им безсилие (вижте гл. 7:17; 8:2; вижте също PP 333).

13. Ще ви подмина. Преминавайки през Египетската земя, за да порази всички първородни на човек и животно, Господ щеше да „подмине“, *pasach*, израилтяните. Тази дума е била транслитерирана на гръцки като *pascha*, откъдето идва и нашата английска дума *paschal*.

14. Паметник. Дадените дотук указания се отнасяха предимно до първото честване на Пасхата, нощта преди Изхода. Сега е обявено, че

честването трябвало да се отбелязва ежегодно. В бъдеще щяло да бъдат добавени и някои други характеристики, като например премахването на всякакъв квас от дома, яденето на безквасен хляб в продължение на седем дни след Пасхата, събирането за поклонение в първия и последния ден от празника и спазването на тези дни като дни за съботна почивка.

Завинаги. От 'olam, буквалният превод на който би бил „завинаги“. Тъй като Тъй като избавлението на Израел е имало вечно значение, тяхното възпоменание на събитието е трябвало да бъде вечно, докато Израел продължава да бъде Божият избран народ. Като прообраз, то е трябвало да остане в сила до идването на антипода, Исус Христос, който е трябвало да донесе избавление от греха. Продължителността на „завинаги“, 'olam, е обусловена от естеството на това, към което се прилага. То може да се отнася до това, което е без начало или край, като например Самия Бог, или до време, което има начало, но няма край, като вечния живот на изкупените, или може да означава по-кратък период от време, който има както начало, така и край. Тук има последното значение. Установена по време на Изхода, Пасхата е останала в сила до разпятието.

15. Седем дни. Първият от тези седем дни беше 15-ият от първия месец (Лев. 23:6; Числа 28:17), или от вечерта след 14-ия ден до вечерта след 21-ия ден от първия месец (Исх. 12:18).

Отрязан. Има 36 случая, в които човек, пренебрегнал някакъв конкретен религиозен дълг, е заплашен с „отрязване“ от избрания народ. Какво всъщност се е случило в такъв случай, не е известно, тъй като няма конкретен документиран случай на подобно събитие, нито са дадени инструкции как да се изпълни заплахата. Някои смятат, че това означава насилствена смърт, преждевременна смърт или може би вечна смърт. По всяка вероятност това е означавало просто отделяне от правата и привилегиите, принадлежащи на израилтянин. След като е бил „отрязан“, човекът е бил смятан за чужденец, без никакъв дял от благословиите на завета.

Макар и може би непознато за другите, прегрешението на човек би било известно на Бога и бъдещото спазване на разпоредбите на церемониалния и морален закон само по себе си не би изкупило минали грехове на бездействие или действие. Човекът е бил отлъчен, но дали действието е трябвало да бъде извършено от човек или от Бог, не е ясно. Това „отрязване“ вероятно е това, за което Павел говори в Рим. 9:3 (вижте върху Бит. 17:14).

16. Свещено събрание. На 15-ти Авив, или Нисан, първият от седемте дни на безквасен хляб след вечерта на пасхалната трапеза, хората трябвало да се съберат за богослужение. Това е първият случай в Писанията, в който се споменава за събрание, свикано за такава цел. „Свещено събрание“ е точен и подходящ превод на използвания тук еврейски термин и означава събрание, свикано по изричната Божия заповед за насърчаване на святостта.

На седмия ден, 21-вият ден от месец Авив, последният от седемте дни на безквасния хляб, също така се различаваше от тези, които се намесваха, като ден за „свято събрание“ (виж също Лев. 23:4–8). Само един друг израилтянски празник, Празникът на шатрите (Лев. 23:39–42), беше с толкова дълга продължителност.

Никаква работа. Във всички страни празничните дни са били поводи, когато хората са се въздържали. от онези обикновени житейски занимания, които биха пречили на изпълнението на религиозните обреди или задължения за деня. Само сред евреите обаче е било строго предписано абсолютното прекратяване на всякаква редовна работа. Седмият ден от празника е бил ден за почивка от всякакъв труд и затова е бил наричан „събота“ (виж Лев. 23:15), защото „събота“ означава „почивка“.

Може да се направи. Не е била разрешена никаква „робска работа“ (Левит 23:7). Но Бог не е възнамерявал Неговият народ да страда, лишен от храна, защото тези дни е трябвало да бъдат периоди на радост и веселие в сърцето. Затова е било дадено разрешение да се изпълняват задължения, необходими за нормалното поддържане на живота и здравето.

17. Вашите армии. По-точно, „вашиите войнства“ (RSV). Израел напусна Египет невъоръжен и неподготвен за война (PP 282). За различните използвани изрази и разпоредби, споменати в стихове 17–20, вижте стихове 14–16.

19. Чужденец. Неизраилтянин, който е живял временно или постоянно сред еврейския народ, но без да приема техните религиозни вярвания и практики. Наредбата, забраняваща употребата на квасен хляб, беше също толкова обвързваща и за тези „чужденци“.

Роден в земята. Израелец. „Земята“ трябва да се отнася до Ханаан, който е бил смятан като истински дом на Израел от времето, когато е бил определен от Бог за потомството на Авраам (Битие 15:18). Терминът „роден в земята“ се е прилагал за естествено родени израилтяни, въпреки че всички, които са живели по времето на Моисей, всъщност са били родени в Египет. Те са били потомци на Исаак и Яков, които са били родени в Ханаанската земя и са я получили от Бога като постоянен дом.

21. Старейшините. Вижте гл. 3:16.

Издърпване. Това вероятно се отнася до обичая на овчарите и стригачите да издърпват овца от стадото, като хващат крака ѝ с овчарска жезъл. Що се отнася до агнето, вижте стих 3.

22. Исоп. Повечето експерти са съгласни, че библейският исоп е сиво-зеленият майорана, Ориганум мару, сега известен в Палестина като затар. Това малко растение с остър, ароматен мирис, вкус, подобен на мента, и множество малки бели цветове, расте често по скали и терасовидни стени. Има дебели, окосмени листа и клони, добре пригодени за задържане на течности. Днес се използва като подправка или ароматна смес и има известна репутация като лекарство. Самаряните все още използват връзка затар по време на пасхалните си церемонии, за да намазват с кръвта на пасхалното агне рамките на вратите на къщите си.

В допълнение към употребата си в пасхалния ритуал, исопът е бил използван в деня на очистването на прокажен или къща (Лев. 14:6, 49), или на осквернен от мъртвец, във връзка с приношението на червената юница (Чис. 19:6, 17). Освен това, Моисей е използвал исоп, когато е „поръсил както книгата, така и целия народ“ при потвърждаването на завета (Евр. 1:1). 9:19). По този начин исопът станал символ на очистване (Пс. 51:7). Вижте също стих 7.

Никой от вас няма да излезе. В тази нощ на съд няма да има безопасност никъде, освен зад окървавената врата. Както за евреите нямаше никаква гаранция за безопасност освен защитата на кръвта на агнето, така и за християните няма друго спасение освен кръвта на Исус Христос, истинският „Божий Агнец“ (Йоан 1:36; Деяния 4:12).

23. За стихове 23 и 24 вижте стихове 12–14.

26. Какво имате предвид? Моисей е предполагал, че пасхалните церемонии ще предизвикат любопитство и че всяко поколение ще иска да знае техния произход и значение. Церемонията се нарича „служение“ или задача, доколкото е била извършвана в изпълнение на божествена заповед.

27. Покланяха се. След като чува тези инструкции, хората, в лицето на своите старейшини (виж стих 21), „се поклониха“, буквално, „се поклониха“. Така те изразиха вярата си и показаха благодарност за избавлението, което скоро щяха да преживеят.

28. Така направиха и те. Дългата поредица от чудеса, извършени от Моисей и Аарон, беше впечатлила народа дотолкова, че те се подчиниха незабавно и безпрекословно. Доколкото заповедта беше издадена преди 10-ти Авив (ст. 3) и пасхалното агне не трябваше да бъде заклано преди 14-ти, стих 28 обхваща няколко дни подготовка.

29. В полунощ. Буквално, „в половината на нощта“. Денят, макар и известен на израилтяните, не е бил обявен на царя и тази несигурност сигурно е допринесла за неговото безпокойство. Когато Моисей напуснал упорития цар, всеки придворен несъмнено бил уплашен от перспективата да загуби първородния си син. Когато обаче минали няколко дни без заплахата да се изпълни, много хора, може би дори самият цар, може би са си помислили, че е малко вероятно нищо да се случи. Винаги обаче е съществувал страхът, че словото на Моисей може да се сбъдне.

Първородният на фараона. Ако Аменхотеп II е бил фараонът на Изхода (вижте въвеждението), то именно най-големият му син, братът на неговия наследник Тутмос IV, е бил убит през онази нощ на ужаса. Не са запазени небиблейски записи за това събитие; всъщност древните египтяни са обичайно пренебреждали всяко унижително преживяване. Въпреки това, Тутмос IV оставя косвени доказателства за неочакваната смърт на брат си и собственото си издигане до статут на престолонаследник. Стелата на Сфинкса в Гиза записва, че той е отстранил пясъка от този древен паметник в знак на благодарност за божественото назначение, което неочаквано е получил в сянката му. В надписа той разказва за лов близо до Сфинкса в определен ден. Докато е спеше в сянката му, този „велик бог“ (Сфинксът) му се явил във видение и му говорил, както баща се обръща към син, разкривайки, че той ще бъде бъдещият цар на Египет. Фактът, че този инцидент е записан върху каменен паметник, показва, че Тутмос IV първоначално не е бил определен за престолонаследник, нито е очаквал да стане цар. Това разкрива също, че той е отдал възкачването си на трона на божествена намеса. Въпреки че по-големият му брат, първоначалният престолонаследник, не се споменава, няма съмнение сред запознатите с египетските надписи, че нещо необичайно се е случило с този неспоменат най-голям син на Аменхотеп II.

Не можем да очакваме задоволителен отговор от египетските записи за това какво се е случило с младия мъж. Но ако приемем, че Аменхотеп II е бил фараонът от Изхода, смъртта на най-големия му син по време на десетата чума би довела до издигането на по-малкия син, по-късно Тутмос IV, за наследник на трона. За да избегне приписването на издигането му на бедствие, донесено от Бога на евреите на страната, Тутмос IV би могъл да измисли и публикува историята за предполагаемо небесно видение. Нередовното царско наследяване обичайно се е обяснявало като божествена намеса от страна на великите египетски богове. Когато Хатшепсут последвала баща си на трона, било обявено, че бог Амен я е заченал и ѝ е заповядал да бъде владетел на Египет. Когато Тутмос III, без законно право на трона, бил обявен за цар по време на храмов бунт, бил публикуван специален декрет на бог Амен като основание за неговото нередовно наследяване.

Първородният на пленника. Тази фраза е паралелна на тази от гл. 11:5, „Първородният на слугинята, която е зад воденицата“. И в двата случая общото значение е, че всички класи хора са страдали, от най-високите до най-ниските. Вярно е обаче също, че в някои случаи пленниците са били наемани като работници във воденица (вижте Съдии 16:21).

Всички първородни от добитъка. Думата, преведена тук като „добитък“, включва и „животни“ като цяло, както в Лев. 11:2, където същата еврейска дума е по-точно преведена като „животни“. Чумата не се ограничаваше само до домашни животни. Вижте също гл. 11:5.

30. Фараонът се изправи. Посещението на ангела на смъртта при войската на Сенахирим (2 Царе 19:35) изглежда не е било подозирано, докато оцелелите не са станали на следващата сутрин. В Египет обаче всяко домакинство очевидно е било събудено от сън в полунощ, когато първородното внезапно се е разболявало и е умирало.

Голям вик. Вижте Изх. 11:6, чието изпълнение беше това. Общият вик, който се надигна из целия Египет в този полунощен час, беше съпроводен от настоятелно настояване израилтяните да си тръгнат незабавно (ст. 33). По това време египтяните несъмнено се страхуваха, че всички ще умрат, ако израилтяните останат.

31. Той повика Моисей и Аарон. „Викът“ на народа несъмнено се беше чул в двореца и царят беше наясно с народното искане израилтяните да бъдат изгонени от земята. Цялата страна сега страдаше до предела на издръжливостта си поради ината на своя монарх. Осъзнавайки, че трябва да действа незабавно, за да избегне по-тежки наказания, фараонът изпрати своите главни служители (виж гл. 11:8), докато все още беше нощ, за да призват омразните водачи на евреите, които беше отказал да види отново (гл. 10:28).

32. Благослови и мен. Предаването на фараона вече беше пълно. Той не само заповяда ги накарал незабавно да напуснат страната и да вземат вещите си със себе си, но той отправил към двамата братя молба, която те едва ли биха очаквали. Думите им му бяха донесли проклетие; възможно е думите им да донесат и благословия. Няма данни как е била приета молбата му, но самият факт, че изобщо е била отправена, е поразителен показател за това колко смирена е била гордостта му.

33. Египтяните бяха настоятелни. Народното искане, първоначално смесено с вика за Плачът (ст. 30) бързо стана всеобщ и настоятелен. Евреите не само трябваше да си тръгнат, но и да си тръгнат незабавно. Викът „Всички сме мъртви“ разкрива страха, че съдът може да не спре със смъртта на първородните, а че цялото население може да бъде избито и земята да бъде завладяна от евреите.

34. Взеха тестото им. Това отразява неотложността на египтяните. Израилтяните бяха вероятно щели да пекат хляб за пътуването си. Въпреки че били предупреждени от Моисей няколко дни по-рано, хората изглежда не са очаквали толкова бързо тръгване и приготовленията им все още не били завършени. Въпреки че им било казано, че в продължение на седем дни след консумация на пасхалното агне трябва да ядат безквасен хляб (ст. 15), мнозина или не са приели това предписание присърце, или са планирали да пекат квасен хляб за дните, които щяха да следват седемте дни на безквасния хляб. Натискът на необходимостта обаче ги принудил да се задоволят с безквасен хляб или, както е наречен във Втор. 16:3, „хлябът на скръбта“.

35. Те взеха назаем. Буквално „поискаха“. В превода на еврейската дума ша'ал, преведено в KJV като „заимствано“, вижте гл. 3:22. Думата sha'al означава „да поискам“ или „да изисквам“, но не „да вземам назаем“.

36. Те дадоха назаем. Тъй като думата „заеха“ е неправилен превод, такава е и думата „дадоха назаем“. Въпросната еврейска дума е пасивна форма на същия глагол sha'al, който в деятелна форма означава „да искам“. Пасивната форма предава значението не само на това да бъдеш помолен, но и на това да удовлетвориш молба. Мисълта на текста е следната: „Господ беше дал на народа благоволение в очите на египтяните, така че те им дадоха това, което поискаха“ (RSV).

Те разграбиха египтяните. Вижте гл. 3:22.

37. От Рамзес. Че „Рамзес“ тук е същият град като „Рамзес“ от гл. 1:11, едва ли може да се съмнява, тъй като еврейските думи се различават само по своята вокализация, която е била вмъкната в еврейската Библия около 7 век от християнската ера.

Рамзес е градът, за чието изграждане е бил използван до голяма степен робският труд на израилтяните. Както е посочено в коментара към гл. 1:11, даденото тук име вероятно е по-късно име на град Танис (Аварис). Двеста години след Изхода, Танис получава името Рамзес, дадено му от великия му обновител Рамзес II. Руините на този град са известни днес под арабското име Сан ел-Агар. Той се намира в североизточната делта, на около 27 мили северозападно от град Ел Кантара на Суецкия канал.

Към Сукот. По-ранните коментатори неправилно определиха това място като първото място за спиране на израилтяните след заминаването им от Рамзес, с Питом. Учените вече са общо взето съгласни, че даденото тук еврейско име е транслитерация на египетското Тжеку, споменато в египетски документи като гранична станция. Това място е идентифицирано с Тел ел-Масхута в източната част на Уади Тумилат, на около 32 мили югоизточно от Танис или Рамзес (виж по-горе).

Шестстотин хиляди. Коментаторите посочват някои трудности в броя тук дадено. Като се има предвид, че са включени само мъже над 20-годишна възраст (Числа 1:3–43), общата популация може да се изчисли на няколко милиона. Проблемът е как толкова много хора, с безбройните си хиляди животни, биха могли да преминат през тесните долини на Синайския полуостров, без да се разтегнат на стотици километри, да не говорим за намирането дори на едно място за къмпинг, достатъчно голямо, за да ги побере?

Някои цитират библейски доказателства, че Израел е бил сравнително малък и слаб – твърде малко хора, за да завладеят земята, ако тя им бъде отворена за една година (Исх. 23:29, 30; Чис. 13:28–33; Втор. 1:26–30; 7:7, 17–22).

Други обясняват, че числата в еврейския оригинал може да са били объркващи. Например, числата за 100 и 1000 заедно ли трябва да се разбират като 100 по 1000 или като 100 плюс 1000? (Вижте том III, стр. 123.)

Някои предполагат, че може да не разбираме точно еврейската дума, преведена като „хиляда“, „лф“ или „елеф“. Думата „елеф“ може да означава и „семејство“, както е използвана в Съдии 6:15. На други места изглежда означава „семејство“ или „клан“ (1 Царе 10:19; 23:23; Михей 5:2). Освен това, „алуф“, дума със същите съгласни като „елеф“, но различни гласни, означава „приятел“ или „племенен вожд“. Следователно някои казват, че фразата, традиционно предавана като „шестстотин хиляди“, всъщност означава „шестстотин семејства“; че е по-вероятно 12-те семејства, които са влезли в Египет с Яков, да се увеличат до 600 семејства за 215 години, отколкото 69-те мъже (вижте върху Бит. 46:26, 27), да се увеличат до 600 000 мъже за четири поколения (Бит. 15:16).

Някои обясняват, че 600 000 мъже биха могли да се получат от естествен прираст, ако всеки син, подобно на Яков, е имал 12 сина. Против това теоретично решение е фактът, че нито един от потомците на Яков, чиито синове са записани, не е имал толкова синове.

Друго значение на „елеф“ е дадено като „военна единица“ (Числа 31:5, 14 и др.). Следователно Някои казват, че израилтяните са се състояли от 600 армейски единици, всяка от които е от клан или племенно подразделение.

Позоваването на Елѝн Г. Уайт на „повече от два милиона души“ и „милиони“, които излязоха от Египет и умряха в пустинята (РР 334, 410) е в хармония с превода на думите за 600 000, както са преведени в английските версии тук и в други текстове, като например гл. 38:25, 26.

38. Смесено множество. Правени са различни опити да се идентифицира „смесеното множество“. Някои ги смятат за местни египтяни, които, впечатлени от силата на Бога на евреите, са се стремили да споделят благословиите на онези, които са Му служили, и които същевременно са желали да избягат от тиранията на царя. Други ги приемат за останки от хиксоси или други семити, задържани от фараоните и които са се възползвали от тази възможност да напуснат Египет. Някои, поне, са били потомци на евреи, които са се смесили с египтяни (1 SP 243). Въпреки че не знаем самоличността на тези неизраилтяни, които са се присъединили към триумфиращите евреи в този час на възможност, те се появяват отново по-късно в повествованието. Те винаги са били първите, които са съжалили за напускането си на Египет и са се поглезили с неговите деликатеси (Числа 11:4, 5).

39. Те изпекоха. Израилтяните спряха за кратко в Сокхот, за да направят последни приготовления за дългото пътуване през пустинята. Продължителността на престоя им тук не се споменава, но е била достатъчна, за да изпекат хляба, от който щели да се нуждаят за предстоящите дни.

40. Четиристотин и тридесет години. Дискусията върху Бит. 15:13 посочва, че твърдението на Павел в Галатяни 3:17 и други доказателства ясно показват, че тези 430 години включват периода от призова на Авраам да напусне Харан до действителното слизание на Яков в Египет 215 години по-късно и че интервалът между влизането на Яков в Египет и Изхода е бил още 215 години. Тъй като по времето на Моисей Палестина се е смятала за част от Египетската империя, не е странно да се намери автор от този период, който включва Ханаан в термина „Египет“. Незапознати с политическата ситуация по времето на Моисей, но смятайки, че 430-те години включват патриархалното пребиваване в Ханаан, преводачите на LXX специално включват в този период времето на своето пребиваване „в Египетската земя и Ханаанската земя“. Пророчеството, че четвъртото поколение от влезлите в Египет ще го напусне (Бит. 15:16), и записаното му изпълнение (Исх. 6:16–20), правят невъзможно всяко друго обяснение на 430-годишния период.

42. Това е онази нощ. Тоест, нощта на яденето на пасхалната трапеза, относно която вече бяха дадени указания (вижте стихове 6-11, 14). Смесеният ужас и радост в нея никога не можеха да бъдат изтрети от паметта на хора, които дължат раждането си като нация на тази паметна нощ.

43. Това е наредбата. В Сокхот бяха дадени някои допълнителни разпоредби относно Пасхата. Те станаха необходими поради многото неизраилтяни, които се бяха присъединили към евреите, и се отнасяха главно до тези „чужденци“. Беше предвидено, че те могат да участват в пасхалния празник и да споделят неговите благословии.

Не е непознат. Тоест, човек от чужда раса, който желае да запази статута си на чужденец и да остане необрязан. Тъй като Пасхата е била важен празник, отбелязващ раждането на Израел като нация, естествено би било неуместно чужденец да участва в него.

44. Когато го обрежеш. Не по естествен произход, а по силата на божествено призвание, Израел стана народ Господен. Бидейки предопределен в това си качество да бъде благословия за всички народи, Израел не трябваше да заема изключително отношение към чужденците. Те трябваше да приветстват онези, които желаят да се присъединят към тях в поклонението и служението на Бога. Бидейки включени политически и икономически, тези „чужденци“

също трябваше да бъдат приети религиозно чрез обряда на обрязването. Така те станаха едно с Божия народ и им беше позволено да участват в пасхалния ритуал (виж стих 48).

45. Чужденец и наемник. Временните жители и наемните слуги не трябваше да ядат от Пасхата, защото връзката им с Израел можеше да бъде прекратена по всяко време.

46. Нито кост от него да счупите. Тази заповед ясно показва, че пасхалното агне е било прототип на Христос и че е било разбирано като такова в ранната християнска църква, става ясно от Йоан 19:33, 36. Въпреки че Божият Агнец, който взема греха на света, е бил разпнат като обикновен престъпник, никоя от костите Му не е била счупена, въпреки факта, че това е било обичайният обичай. Това е било направено с двамата Му спътници. Точно както разпнатият Антитип е бил третиран различно от другите разпнати мъже, така и пасхалното агне е било приготвено различно. Костите на други агнета, изядени през годината, е можело да бъдат счупени, за да се извлече костният мозък.

48. Когато е непознат. Тази заповед, отнасяща се до прозелитите, е подобна на дадената в стих 44.

51. Това се случи. Този стих принадлежи към разказа на следващата глава, към която е образува въведението.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-51ПП 274-282

5 CD 20; CH 68; DA 50; GC 473; PK 489; PP 274, 352; SL 23; 5T 541

7 ПП 274; 5T 505

8 ПП 274, 278

11 ДА 77, 653

11-14ПП 274

12 6T 195

13 АН 325; ТМ 157; 4Т 21; 5Т 505

15 ДА 77

15, 19, 22 ПП 278

22, 23 МХ 403; 5Т 505

22-246Т 195

26, 27 DA 77

27 стр. 274, 279

29 4Т 20

29-311Т 265; 5Т 119

29-33ПП 280

29-365R 119

30, 31 4Т 21

31 ДА 77

31, 32 PK 369

37-39ПП 281

38 ПП 315; CP 120

40, 41 ПП 282

41 ДА 32

46 ПП 277

49 ПП 507

51 ПП 282

ГЛАВА 13

1 Първородните са осветени на Бога. 3 Заповядано е възпоменанието на Пасхата. 11 Първородните от животните са отделени. 17 Израилтяните излизат от Египет и отнасят със себе си костите на Йосиф. 20 Те стигат до Етам. 21 Бог ги води чрез облачен стълб и огнен стълб.

2. Всички първородни. Тази заповед е дадена в самия ден на Изхода (виж гл. 12:51). Еврейската дума, използвана тук, ограничава заповедта до първородните от мъжки пол, които единствени са били в опасност от десетата напасть. Допълнителното обяснение „каквото и да отваря утробата“ показва, че са били предвидени само онези първородни синове, които са били едновременно и първородни деца на майките си. Тяхното посвещение е било тясно свързано с Пасхата. Доколкото Господ е освободил първородните на Израел, те са станали Негова специална собственост и е трябвало да бъдат посветени на Него.

3. Запомнете този ден. Тази заповед дойде с голяма сила в края на първия ден от пътуването (виж гл. 12:37), когато евреите бяха изпитали по такъв забележителен начин добрата ръка на своя Бог. Египтяните не само им позволиха да си тръгнат, но и им помогнаха да ускорят пътя си. Израилтяните можеха с основание да чувстват, че са освободени от „дома на робството“.

Без квасен хляб. Вижте гл. 12:15–20.

4. Излезте. Буквално „излизате“. Преводът в RSV „трябва да излезете“, макар и граматически възможен, противоречи на факта, че израилтяните вече са започнали пътуването си (виж гл. 12:37, 51).

В месец Авив. Името на месеца е дадено тук за първи път. В неговия значение и място в църковния календар на евреите вижте на гл. 12:2.

5. Земята на ханаанците. Вижте гл. 3:8.

За което се закле. Виж Бит. 15:18; 24:7; вж. Изх. 6:8.

Тази служба. Вижте Изх. 12:25.

6. Различни изрази и разпоредби, вече дадени в гл. 12, особено в стих 15, 16, 19, 26, 27 се повтарят тук, в стихове 6–8.

9. За спомен. Някои учени смятат, че това указание не е било изпълнявано буквално до времето на царете или евентуално дори на Макавеите. Ясни небиблейски доказателства, че евреите са носили части от закона, прикрепени към левите си ръце и чела, идват от времето на Христос. Евреите ги наричали тефилин, което е обяснено като „молитви“, докато гръцкото обозначение е било фулаторион (Мат. 23:5), от което произлиза английската дума филактерия .

Те се състоели от малки торбички, направени от кожата на церемониално чисти животни, пришити към кожени ленти, с които са били прикрепяни към челото между и непосредствено над очите и към левите ръце на мъжете, навършили 13 години. Четирите отделения на главната филактерия съдържали по една лента пергамент, съдържаща един от следните четири пасажа, безупречно написани: Изх. 13:2–10; 13:11–16; Втор. 6:4–9; 11:13–21 — общо 30 стиха. Филактериите за ръката имали само един джоб, но съдържали същите четири пасажа, написани на една кожа. Те били завързвани от вътрешната страна на лявата ръка малко над лакътя, така че пасажите от Писанието да са близо до сърцето. Това се правело, вероятно в съответствие със заповедта: „Тези думи, които ти заповядвам днес, ще бъдат в сърцето ти“ (Второзаконие 6:6). Филактериите обичайно били носени от благочестиви евреи по време на ежедневната сутрешна молитва, но от някои уж благочестиви мъже – през целия ден. С претенция за

Поради благочестието си, те често правеха филактериите си по-забележими, като разширяваха лентите им, практика, силно критикувана от Христос в Матей 23:5. Дори и днес консервативните евреи носят филактерии.

Известно е, че египтяните често носели амулети по телата си под формата на миниатюрни папирусови свитъци, върху които били написани магически думи. Израилтяните в по-късни векове може би са възприели тази суеверна практика от египтяните. Но Бог не е възнамерявал евреите да прилагат буквално дадената тук заповед, като завързват определени части от закона на ръцете и челата си (DA 612). Той е говорил изключително за приемането на правилните принципи в ума и сърцето, интелекта и емоциите и за прилагането на тези принципи в живота.

10. Тази наредба. Тоест, наредбата за безквасния хляб (виж ст. 3, 5, 7; вж. гл. 12:14, 24).

11. Вижте гл. 3:8.

12. Отделени. Този израз е особено подходящ в случая с първородните животни, които трябва да бъдат отделени от останалата част от стадото или чердата и отделени за Господа, за да не се изгубят сред другите агнета, ярета и телета. Тъй като не е трябвало да бъдат принесени в жертва веднага (Левит 22:27), е било необходимо да се държат отделно, докато не бъдат унищожени, както Бог е заповядал.

13. Всяко първородно от магаре. Заповедта от Числа 18:15 да се откупи всяко нечисто животно показва, че магарето в тази наредба е представител на нечистите животни като цяло.

Всички първородни на човека. Първородните синове на Израел също трябваше да бъдат посветени на Господ. Това не трябваше да се прави по начина на езичниците, чрез клане и изгаряне на бебета на олтар, а чрез представянето им на Господа като живи жертви, посвещавайки всичките си сили на тялото и ума си на Негова служба. По-късно Бог отдели племето Леви за Негова служба като заместител на първородните от другите племена (виж Изх. 32:26–28; Числа. 3:12, 13). В същото време всеки първороден израилтянин трябвало да бъде „изкупен“ или откупен от Господа чрез заплащане на пет сикли сребро, както е предписано в Числа 3:47; 18:16. В различни страни, както древни, така и съвременни, е имало обичай първородният син да се посвещава на религиозни занимания.

14. Вижте гл. 12:26.

15. Едва ли ще ни пуснат. Буквално „когато фараонът закоравя [сърцето си] да не ни пусне“. Същата дума, използвана преди това за закоравяване на сърцето на царя, се появява и тук (вижте гл. 4:21).

16. Вижте стих 9.

17. През пътя. Буквално „към пътя“ (виж на стих 18). В Сокхот, първото място за лагеруване на Израел, тяхната организация, за която вече са били направени някои разпоредби (PP 281), вероятно е била завършена. Най-краткият и най-директен път от Египет до Ханаан би бил по крайбрежния път до Газа, който е бил на около 160 мили от Сокхот. Преди да бъдат готови да завладеят земята Ханаан, те първо трябваше да се сплотят като нация и да се научат да се доверяват на Бог, когото едва познаваха дотогава. Като раса от роби, те бяха невъоръжени и несвикнали с война (PP 282). Трябваше да се случи духовна, интелектуална и политическа трансформация, преди да бъдат готови да сътрудничат с Бог в завладяването на Ханаан.

Те се завръщат в Египет. Колко реална е била опасността, че при най-малкото поражение или обезсърчение израилтяните ще се обърнат назад и ще се подчинят отново на робство,

личи от отношението им в по-късни случаи (виж Числа 14:4). Ако бяха знаели какво предстои, никога нямаше да са склонни да напуснат Египет. По всяка вероятност са очаквали да бъдат в Ханаан след няколко седмици.

18. Бог поведе народа. Тоест, вместо да позволи на израилтяните да продължат по най-прекия път, Бог ги поведе по по-обиколен. Бог по-рано беше информирал Моисей, че народът на Израел трябва да се събере на планината Хорив след напускането си от Египет (гл. 3:12). Следователно Той знаеше предварително пътя, който трябваше да следват, същият път, по който, без съмнение, наскоро беше пътувал от Мадиям до Египет. Съответно, народът се обърна на юг от Сокхот (стр. 282) и достигна края на пустинята при Етам (ст. 20). Едва след като преминаха отвъд Етам и влязоха в самата пустиня, се появи облачният стълб, за да ги води (ст. 21).

По пътя на. По-точно „към“ или „по пътя към“ (виж Езек. 8:5; 21:2; и др., където същата еврейска дума, дерек, е преведена „към“). Тук, както в Изх.

13:17, Моисей не говори за крайната им цел, а по-скоро за маршрута, който са следвали веднага след напускането на Египет. Те не е трябвало да отидат „към“ Филистия, а по-скоро „към“ или „в посока“ към Червено море. Еврейският текст е отразен по-точно по следния начин: „по пътя на пустинята към Червено море“ (RSV). Пустинята, за която Моисей говори, се е намирала между Египет и Червено море.

Пустинята на Червено море. Тоест, пустинята, разположена между Египет и Червено море (виж по-горе), а не пустинята на Синайския полуостров. Това е ясно поради следните факти: (1) Еврейската граматическа конструкция, както беше отбелязано по-горе, посочва Червено море като цел на този етап от пътуването. (2) Паралелната конструкция на стих 17, който гласи буквално „към земята на филистимците“, изисква стих 18 да означава „към Червено море“. (3) Моисей веднага определя „пустинята“ като тази, в която са влезли, след като са напуснали Етам (ст. 20). (4) Това е пустинята, посочена от Елън Г. Уайт (стр. 282, 283).

Божията цел при избора на маршрута през Червено море беше двойна: (1) Израилтяните бяха невъоръжени и необучени в изкуството на войната и по този начин неподготвени да се сблъскат с войнствените филистимци (вижте стих 17). Тази причина израилтяните можеха да разберат и затова тя е единствената, която Бог им даде по това време (ст. 17). (2) Както Бог вече беше инструктирал Моисей (гл. 3:12), Той възнамеряваше да се срещне с хората на планината Хорив. Там те трябваше да завършат официалната си организация като нация, там Той щеше да влезе в заветни отношения с тях като нация, там щеше да им предаде святия Си закон и там трябваше да бъдат установени службите в светилището. Децата на Израел не бяха готови да разберат или оценят нуждата от тези неща и поради тази причина Бог не ги споменава в този момент.

Сравнителната изолация на южната част на Синайския полуостров беше възхитителна пригодени за постигането на целта, за която Бог доведе Своя народ в околностите на планината Хорив. Този суров и неплоден полуостров е заобиколен от две страни от ръкави на Червено море, а от третата - от голямата пустиня Фаран. Не само че хората щяха да получат наставления, които Той искаше да им предаде, но и лишенията от дългото им и изморително пътуване през планинската пустиня щяха да им осигурят ситуации, в които щяха да имат възможност да се научат да Му се доверяват. Това беше точното обучение, от което се нуждаеха, за да се подготвят за трудната задача на завладяването на Ханаан.

Впрегнат. Думата, преведена тук като „впрегнат“, е била тълкувана по различни начини начини. Някои коментатори смятат, че това означава да бъдеш „въоръжен“, „препасан“ или

„организиран в пет отделения“. Други го обясняват като „подредени“, „наредени“ или маршируващи „петима в редица“. Текстовете като Исус Навин 1:14; 4:12; Съдии 7:11 са накарали много преводачи да приемат значението „въоръжени“ (RSV, „екипирани за битка“). Такъв превод повдига въпроса откъде изгнаните роби са се снабдили с оръжията и кога са получили обучение за използването им. Това тълкуване не може да бъде правилно, защото „те бяха невооръжени и несвикнали да воюват“ (PP 282). Каквото и да е правилното значение на думата, преведена като „впрегнати“ в KJV, тя очевидно предава идеята, че израилтяните са напуснали Египет не като тълпа от бягащи бегълци, а като добре организирана група под ръководството на мъдър и решителен водач (виж PP 281).

19. Костите на Йосиф. Въпреки че тук и в разказа за погребението на Йосиф остава в Сихем (Исус Навин 24:32) не се споменават другите синове на Яков, изявлението на Стефан пред Синедриона сякаш предполага, че всички бащи „са били пренесени в Сихем“ (Деяния 7:15, 16). Това, че израилтяните са запазили останките на Йосиф и са изпълнили молбата му за погребение в Ханаан (виж Битие 50:24–26), показва, че те очевидно никога не са губили от поглед обещанието за избавление.

20. Разположили се на стан в Етам. Според този текст и Числа 33:6 вторият израилтянин Лагерът се е намирал „на края на пустинята“. Мястото му все още не е установено.

Възможно е обаче еврейската дума Етам да е транслитерация на египетската дума „хетем“, „крепост“. Египетските записи ни информират за съществуването на линия от гранични укрепления от Средиземно море до Суецкия залив (вижте Изх. 2:15), построени с явната цел да предотвратят влизането на племената от източната пустиня в Египет и същевременно предназначени да контролират трафика между Египет и Азия. Тъй като тези гранични крепости са разположени на края на източната пустиня, е възможно тук да се говори за една от тях. Поне в случая с Моисей тези гранични постове не са попречили на самотен беглец да се промъкне и да избяга в пустинята (вижте гл. 2:15), но е очевидно, че израилтяните не са могли да преминат без съгласието на стражите. Очевидно фараонът никога не е възнамерявал повече от това евреите да влязат в източната египетска пустиня и да се поклонят на Бога там. Може би именно когато граничарите съобщили, че израилтяните напредват през пустинята към Червено море, фараонът тръгнал да ги преследва (гл. 14:3; стр. 283).

21. Стълб от облак. Като египетски военен командир (PP 245) и като беглец от фараона (виж гл. 2:15), Моисей вече е бил запознат с общия маршрут на похода. Освен това, Бог му е заповядал да поведе Израел до планината.

Хорив (гл. 3:12). Въпреки това, за да убеди народа в Божието ръководство и да напътства Моисей по точния маршрут, който трябва да следва, Бог лично ръководеше ежедневното им пътуване. След като в гл. 13:18 е заявил, че Бог е водил израилтяните, Моисей сега обяснява как го е правил. Древните армейски командири понякога са използвали димни или огнени сигнали, за да водят маршируващите си сили през безпътни пустоши. Стълбът от облак и огън на Израел обаче не е бил произведен по обикновен начин, а е бил чудотворно проявление на присъствието на Христос (1 Кор. 10:1–4, 9; PP 366), което се е появило пред тях, когато са напуснали Етам и са влезли в пустинята. Изглежда е имало само един „стълб“ (Изх. 14:24), защото дори когато свети в тъмното, той все още се нарича „стълбът от облака“ (ст. 19) или просто „облакът“. (Числа 9:21). През деня той изглеждаше като тъмен облак, за разлика от светлината на слънцето, но през нощта като сияйна светлина (Числа 9:15, 16). В този облак самият Господ присъстваше със Своя народ и от облака говореше на Моисей. Там се яви славата Господня, по-късно известна като „Шекина“ (Изх. 16:10; 40:34). По подобен начин Господ беше

вече се е разкрил на Моисей при горящия храст (гл. 3:2), а по-късно се е явил на Синай сред гръмотевици и светкавици (гл. 19:16, 18). Огънят и облакът символизират божественото водачество и защита.

Да пътуват денем и нощем. Буквално „защото пътуват денем и нощем“. Не бива От това твърдение може да се заключи, че Бог е възнамерявал израилтяните да продължат да пътуват както през нощта, така и през деня. Вместо това те са пътували както денем, така и нощем, докато не достигнат целта си. Както ясно е посочено по-рано в стиха, облачният стълб е трябвало да ги води през деня по пътя им и да осветява лагера им през нощта. Добавеният израз „да вървят денем и нощем“ пояснява факта, че облакът никога не ги е напуснал. Това включва както къмпингуването през нощта, така и пътуването през деня. Както KJV, така и RSV предполагат, обратното, че са пътували през нощта, концепция, която не е оправдана от контекста.

22. Той не отне. Буквално „не даде“ или „не се оттегли“, RSV. Последното ясно споменаване на облака е в Числа 16:42, въпреки че Числа 20:6 може би загатва за него. От Неемия 9:19 и Числа 9:15–23 заключаваме, че стълбът от облак и огън остава с Израел през цялото им скитане из пустинята. Тъй като няма споменаване за него в книгата на Исус Навин, той може да е изчезнал точно преди преминаването на Йордан, в края на 40-те години.

Фактът, че облачният стълб остана с Израел през цялото им дълго пътуване, дори когато са били неверни, е уверение за християнина, че Бог няма скоро да го изостави по пътя му през живота. Обещанието на Исус към учениците Му: „Ето, Аз съм с вас през всичките дни до свършека на света“ (Матей 28:20), никога не е разочаровало никого, който е готов да следва там, където Той ги води. Няма житейско преживяване, в което Бог да се оттегли. Той присъства в най-тъмните нощи на страдание и разочарование, както и в най-светлите дни на радост и успех. Вярно е, че се нуждаем от Него през нощта, когато осъзнаваме нуждата си, но може би дори повече през деня, когато сме склонни да се чувстваме уверени в себе си. Видимият стълб вече не се вижда, но Божието присъствие все още може да се усети в преживяването на индивида, църквата и народите. Блажен е човекът, чиито очи не са толкова помрачени, че да може да разпознае ръководството на Господа.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

2 ДА 51

17-19SR 120

17-22ПП 282

20-22SR 121

21 COL 287; LS 93; 3T 285, 340

22 1C 406; 4C 312; 8C 248

ГЛАВА 14

1 Бог напътства израилтяните в пътуването им. 5 Фараонът ги преследва. 10

Израилтяните роптаят. 13 Моисей ги утешава. 15 Бог наставлява Моисей. 19 Облакът се отдръпва зад лагера. 21 Израилтяните преминават през Червено море, 23 което потапя египтяните.

2. Обърнете се и разположете лагер. Досега походът на израилтяните беше в обща югоизточна посока. Още един ден пътуване в същата посока щеше да ги отведе далеч отвъд източната граница на Египет. Но Бог заповяда промяна, която сигурно им се е сторила странна и необяснима. Те трябваше да поемат в югозападна посока, което скоро щеше да постави Червено море между тях и техните...

дестинация. Въпреки че географското местоположение на следващото място за къмпинг е описано тук доста подробно, нито едно от посочените места все още не е идентифицирано. Името Пи-Хахирот очевидно е египетско, но значението и местоположението му остават неясни.

Между Мигдол и морето. Мигдол означава „кула“ или „крепост“. Това несъмнено се отнася до редица местности по източната граница на Египет (виж Числа 33:7; Йеремиа 44:1; 46:14; Езек. 29:10; 30:6). Тези „мигдоли“ вероятно не са били различни градове, а крепости, които са били част от системата за гранично укрепление (вижте Изх. 13:20).

Срещу Ваал-зефон. Това място е неизвестно, въпреки че името Ваал-зефон се е прилагало и за ханаанско божество. Буквално означава „Ваал“ или „господар на севера“, бог, споменат както в египетски паметници, така и в северноханаански надписи. Един финикийски текст го обявява за главен бог на египетския град Дафне (библейски Тахпанхес, съвременен Тел Дефене) в делтата на Египет. Споменатото тук място може да е получило името си от този ханаански бог, чието святилище или святилище, на което народите от източната пустиня са идвали да се покланят, се е намирало в града.

Толкова точно географско описание, уникално в Петокнижието, предполага, първо, че самият Пи-Хахирот не е бил добре познат, и второ, че авторът на Изход е бил запознат с географията на страната. Никой по-късен писател не би се осмелил да даде такива местни подробности.

3. Фараонът ще каже. Този пасаж обяснява целта на Бог да води израилтяните в толкова необичайна посока (вижте стих 2). За човешка преценка този път изглеждаше най-глупавият, който можеше да бъде поет. Ханаан се намирал североизточно от Египет, но облачният стълб ги водеше в югозападна посока, когато стигнаха до източните граници на Египет. Би било съвсем естествено фараонът, научавайки за странния път, който израилтяните бяха поели, да си помисли, че са се изгубили и се лутат объркано в източната египетска пустиня. Бягството сега изглеждаше невъзможно. Бог обаче беше уредил точно тази ситуация, за да може Египет и околните народи да се научат да се боят и да уважават Неговото име (вижте стих 4).

4. Закоравей. Вижте на гл. 4:21.

5. Защо направихме това? Фараонът очевидно е възнамерявал разрешението му да бъде ограничено до тридневен път в източната египетска пустиня. Когато станало очевидно, че израилтяните бързо напредват през пустинята към Червено море, фараонът тръгнал в преследване (РР 283). Краткото прекъсване на страданието му дало време да се възстанови от ужасите на десетата язва и сега той съжалявал за прибързаната си постъпка. Когато след смъртта на първородния син не последвали по-нататъшни бедствия, египтяните може би са смятали, че силата на еврейския Бог е сломена, а самите те отново са господари на земята си и господари на положението. Загубата на голям брой работници би разстроила икономиката на страната и би донесла трудности на останалите.

7. Шестстотин избрани колесници. С Осемнадесетата династия колесниците стават стандартно оборудване на египетската армия. Оттогава нататък царете винаги тръгват на война с колесници. Две царски колесници от Осемнадесетата династия са оцелели до наши дни и затова тяхната конструкция е добре позната. Те са били отворени отзад и са се състояли от полукръгла дървена стойка за стоене, обградена от ръб, който се издигал в грациозна извивка на височина приблизително 2 1/2 фута над стойката за стоене. Колесниците имали две колела и език и били теглени от два малки коня. Обикновено са били управлявани от двама мъже - воин и колесничар.

Капитани. На иврит, както и на други семитски езици, „третият“, тук вероятно означава „третият на колесницата“. В Асирия това се е превърнало в технически термин за водача на колесницата. На иврит обаче думата изглежда е била синоним на „изтъкнат воин“ (виж 4 Царе 9:25; и др.). Доколкото двама мъже редовно са изобразявани на египетските колесници, изглежда, че думата, преведена тук като „капитан“, трябва да се преведе като „изтъкнат воин“. 600-те избрани колесници с екипажите им вероятно са принадлежали на царската охрана и са могли да бъдат подготвени за действие, като например преследване на израилтяните, във всеки един момент.

8. Господ се закорави. Важен факт, споменат три пъти (ст. 4, 8, 17) в връзка с преследването на израилтяните от фараона (виж гл. 4:21).

С висока ръка. Тоест, в триумф над преследващите египтяни. RSV предава този израз като „предизвикателно“. В Числа 33:3, където се среща същият израз, RSV го дава като „триумфално“.

9. Конници. Тъй като по това време египтяните не са имали кавалерия, макар че на малък паметник е изобразен само един конник, думата, преведена като „конници“, по-скоро би трябвало да се преведе като „ездачи“ или „конници“, тоест тези, които са карали колесниците. Разбран по този начин, текстът е в забележително съответствие с местните паметници от онова време, които представят египетската армия като състояща се от два вида войски – колесници и пехота.

Настигна ги, докато бяха разпънали лагера си. Не е сигурно дали фараонът е настигнал израилтяните скоро след като са разпънали лагер край бреговете на Червено море, или дали вече са били там ден или дори повече. Въпреки че фараонът очевидно е тръгнал да преследва израилтяните известно време след тяхното заминаване, той би могъл да измине разстоянието от 80 мили от Танис (Рамзес) до северозападния бряг на Червено море много по-бързо, отколкото израилтяните биха могли да направят. Ще му отнеме поне два дни, за да го направи, приблизителното време, необходимо на израилтяните да пътуват през пустинята от Етам (вижте стих 5). Описанието на събитията при приближаването на египтяните изглежда предполага, че израилтяните едва са спрели, за да разпънат лагер, когато са открили, че египтяните ги преследват (ст. 9, 10; PP 284).

10. Те бяха много уплашени. В човешките очи положението им изглеждаше безнадеждно. Затворете се на изток от морето, на юг от скалиста планина, на запад от планински пустини и на север от преследващите ги египтяни, те вероятно са стигнали до заключението, че бягството е невъзможно. Освен това са били невъоръжени и неподготвени за битка. И накрая, те все още не са се научили да се уповават на силата и защитата на Бог.

Извикаха към Господа. Ако молитвата им беше придружена от вяра, стих 11 нямаше да запази запис на роптане срещу Моисей. Някои коментатори предполагат, че по-благочестивите сред израилтяните са роптали към Бога (стих 10), докато нерелигиозните са роптали срещу Моисей (стих 11).

11. Умрете в пустошта. Мъжете винаги са намирали удовлетворение в това да обвиняват някой друг. заради трудностите, с които се сблъскват. В този случай Моисей стана обект на тяхното възмущение. Те твърдяха, че той, като водач, е трябвало да знае по-добре, отколкото да ги въвежда в толкова опасна ситуация. А облачният стълб - не ги ли е въвел в този капан, от който изглежда няма измъкване? Цинично те попитаха дали Египет, земя на гробници, ако изобщо има такава, не може да им осигури гробове.

12. Ние ти казахме в Египет. Хората представиха на Муса преувеличено твърдение за фактите. Това стана едва когато потисничеството се увеличи след първото слово на Муса.

разговор с фараона, че те се оплакват от това, което Моисей е направил (гл. 5:21), докато в началото с радост приемат предложенията му (гл. 4:31). Напускайки Египет, те доброволно се подчиняват на неговите указания.

Беше по-добре. Често срещана е склонността да се предпочита смъртта пред робството, когато това са единствените алтернативи. Не е странно, че един народ, напълно свикнал с робството и лишен от традиция на независимост, не се е издигнал до героичните висоти, постигнати от свободните хора.

13. Не бойте се. Въпреки че тревогата на евреите е разбираема, благородната смелост и увереност на Моисей са изненадващи. Наистина забележителна трансформация го беше обхванала от времето, когато плахо възрази на Господа (гл. 4:1, 10, 13; 5:22, 23). Въпреки че може би смътно е разбирал, че Бог ще „бъде прославен над фараона и над цялото му войско“ (ст. 4), сега той остава спокоен и уверен, че всичко ще бъде наред. Неговата собствена тиха увереност е отразена в увещанието му към народа да чака търпеливо Господ да ги избави. Очевидно нямаше какво друго да направят.

Моисей не знаеше как Бог би могъл да изпълни волята Си, но собственият му опит в работата с Бога в Египетската земя го увери, че Той е напълно способен да спаси народа Си, колкото и невероятна да изглеждаше подобна перспектива. Самият Моисей беше разстроен, че народът му проявява толкова малко вяра (стр. 284).

Египтяните. Тоест, голямото войнство на фараона. Словоредът в оригинала е в полза на маргиналният превод, който, само с една малка промяна, е от LXX. Последният гласи: „Защото както видяхте египтяните днес, така няма да ги видите вече завинаги.“ Формулирано по този начин, твърдението означава, че те биха видели враговете си само като безжизнени форми на бреговете на Червено море (ст. 30).

15. Защо викаш? Тези думи на Господа предполагат, че Моисей се е обърнал към Бога за помощ, може би като излагат оплакванията на хората пред Него. Те не означават божествено порицание, а представляват напътствие за решителни действия.

16. Вдигни жезъла си. Израилтяните не трябваше да останат напълно бездействащи, докато Господ осъществяваше тяхното избавление. Те трябваше да продължат напред и докато го правеха, да станат свидетели на могъщата сила на Бог. Той можеше да раздели Червено море без помощта на Моисей, ако вдигането на жезъла може да се нарече помощ. Бог отново избра да действа чрез Моисей, за да може народът да се довери по-пълно на назначения от тях водач. Бог винаги действа в съответствие с принципа за използване на посветени човешки сили, за да изпълни делото Си на земята, винаги и където е възможно.

17. Ще се закоравя. Само тук се казва, че Бог е закоравил сърцата на египтяните, очевидно в същия смисъл, в който е закоравил сърцето на фараона (виж върху гл. 4:21). Следвайки заповедите му, те са станали съучастници в неговата вина (вж. Откр. 18:4). Без съмнение египтяните с нетърпение очаквали възстановяването на изгубеното си съкровище и кърваво отмъщение срещу всеки, който би се съпротивлявал на превземането му (гл. 12:35; 15:9). При тези обстоятелства човешката природа би била напълно достатъчна, за да ги направи студени и безсърдечни.

Те ще ги последват. Обикновеният здрав разум, основан на предишен опит, би накарал египтяните да бъдат предпазливи да се забъркват в толкова опасно приключение, каквото е да следват евреите през морето. Глупостта и кръвожадността ги тласнаха напред към опасност (виж Рим. 1:21, 22). Прибързаните действия обикновено характеризират онези, които умишлено отхвърлят ръководството на Божия Дух. Нехаещи за Божиите съдби, преживени толкова наскоро, обсебени от увереност в

самите те се противопоставяха докрай на Бога на Израел (вижте 2 Сол. 2:9–12; Откр. 17:14; 19:19; 20:7–9).

19. Ангелът Божий. Божественото присъствие, проявено в облачния стълб, се нарича „Господ“ в стих 24 и гл. 13:21, но тук „ангелът Божий“ (виж РР 366). По подобен начин, Този, който се явява на Моисей в горящия храст, е наречен едновременно „Бог“ и „ангел Господен“ (гл. 3:2–6).

20. То се оказа между тях. Египтяните очевидно достигнали близостта на израилтяните лагер в края на дълъг едnodневен поход (стр. 287). Като непроницаема стена от мъгла, надигаща се от морето, облачният стълб се разположи между преследваните и преследвачите, принуждавайки последните да спрат. Убедени, че евреите не могат да избягат, египтяните отложиха атаката за следващия ден (ст. 23, 24; 4Т 24; стр. 287).

Това беше облак. Изразите „на тях“ и „на тези“, макар и да не са на иврит, а са предоставени от преводачите на KJV, очевидно са оправдани от контекста (вижте също РР 287).

Нощта се спускаше бързо, засилвайки непроницаемата стена от мрак, оформена от облака. Междувременно, от страната, обърната към израилтяните, стълбът приличаше на ярък факел, осветявайки целия лагер и улеснявайки подготовката за похода, както би било през деня. По този начин стадата можеха да бъдат събрани, товарните животни – събрани и натоварени, а различните племена и семейства – подредени в походен ред (виж РР 281). Те чакаха само сигнала за тръгване.

21. Силен източен вятър. Думата, преведена като „източен вятър“, може да се отнася за всеки вятър, идващ от обща източна посока, от югоизток към североизток, тъй като евреите са използвали специални термини само за четирите четвърти на компаса. Дори сега отливът в Суецкия залив се подсилва от силен североизточен вятър. Съобщава се, че преди построяването на Суецкия канал част от залива, който се намира северно от град Суец, понякога е била напълно пресъхвана по време на отлива, от силен североизточен вятър. В резултат на това човек е можел да прекоси залива с кон или да го премине пеша. Отливът, подсилен от източен вятър, обаче не може да обясни описаното тук пресъхване на морето, защото в такъв случай водата се отвежда на юг, а не в две противоположни посоки, както показва Свещената книга. Такова разделяне на водите би могло да се получи само по чудо (виж РР 287). Точното място на пресичането е неизвестно.

22. Водите бяха стена. Дълбочината на водите от двете страни на „сухата земя“ не е известна. Поради тази причина не е ясно дали водите са заели позицията на буквална, перпендикулярна „стена“ или терминът „стена“ се използва преносно по отношение на факта, че израилтяните са били защитени от нападение „отдясно и отляво“. Думите на вдъхновението могат да се тълкуват по двата начина (вижте стих 21; РР 287), може би с предпочитание към първото предложение (4Т 24, 25).

23. Египтяните ги преследваха. Когато последният израилтянин напусна западния бряг на Червено море, облакът го последва и позволи на египтяните да видят, че евреите са се измъкнали. Египтяните незабавно напреднали към морския бряг и, установявайки, че каналът е все още сух, бързо влезли и продължили напред в преследване. Едва когато цялата египетска войска била посред морето, облачният стълб се превърнал за тях в огнен стълб и им разкрил несигурното им местоположение (1С 265; 4С 25).

24. В сутрешната стража. „Сутрешната стража“ на евреите е продължила от около 3 сутринта до изгрев слънце, който по това време на годината би настъпил около 5:45.

Господ погледна. В Пс. 77:17–19 е дадено описание на случилото се в този момент. Внезапен порой беше придружен от светкавици и гръм. Напредвайки напред

на дъното на Червено море, чиито натрупани води вече можеха да видят от двете страни, египтяните сигурно са били ужасени (виж също „Древности“ на Йосиф Флавий, ii. 16.3).

25. Свалиха колелата на колесницата си. Думата, преведена тук като „излетяха“, може да бъде и преведено като „отдадоха“, което може би означава, че колелата са потънали в пясъка до осите, за да бъдат извадени отново само с мъка и да потънат отново няколко метра по-нататък. RSV, следвайки LXX и други версии, говори за Бог, който е „запушил колелата на колесниците им“. Египтяните все още са могли да управляват колесниците си, но „ги карали тежко“. Това би означавало, че въпреки че колелата не са били загубени, те не са функционирали правилно (виж 4Т 25).

Господ воюва. Чудотворната тъмнина, която първоначално ги отдели от израилтяните (ст. 20), мистериозното отваряне на път през Червено море, силната гръмотевична буря и накрая трудното преминаване доведоха египтяните до закъснялото осъзнаване, че Богът на евреите активно помага на Своя народ и ефективно възпрепятства собственото им напредване. Убедени, че няма смисъл да продължават да упорстват в мисия, очевидно обречена на провал, те започнаха отстъплението си.

27. Морето се върна. Когато Моисей отново простря жезъла си над морето, изтокът Вятърът спря да духа и водите се върнаха (виж стих 21). Изглежда, че завръщането на водите е било резултат както от духането на вятъра, така и от отварянето на пътека (виж гл. 15:10). Силен западен вятър, внезапно задухан вместо източния вятър от стих 21, може би е ускорил процеса. Докато египтяните бягали, те били посрещнати от бурни вълни, които се изливали от двете страни.

28. Цялата войска на фараона. Тоест, всички, които са тръгнали през морето в преследване на евреите. Коментаторите са разсъждавали, че може да е имало части от армията на фараона, които са останали на западния бряг и следователно не са били унищожени. Изразът „колесниците, конниците и цялата войска“ не подкрепя мнението на много коментатори, че само колесниците са влезли в морето, а пехотата е останала. Елън Г. Уайт сякаш намеква, че цялата египетска войска е била унищожена (PP 287; 1Т 265).

30. Израел видял египтяните. Йосиф Флавий (Древности ii. 16. 6) казва, че след преминаването на морето от израилтяните задухал западен вятър (виж на ст. 27). Такъв вятър, подпомогнат от течението, отнесъл телата на удавените египтяни към източния бряг. По този начин, според Йосиф Флавий, Моисей се сдобил с оръжия и броня за израилтяните.

31. Хората се бояха от Господа. Воденето на Израел през морето беше замислено от Бог, за да утвърди в сърцата на хората благоговение и вяра в Него. Но вярата в Господа беше неразривно свързана с вярата в Мойсей като Негов представител и поради тази причина чудото беше извършено чрез Мойсей. Все още бебета във вярата, израилтяните се нуждаеха от чудеса и божествени проявления. Вярата последва и се основаваше на зрението. Нашият Господ обаче произнесе благословия за онези, „които не са видели и все пак са повярвали“ (Йоан 20:29). Вярата, която продължава да се обляга на зрението, далеч не е съвършена. Това беше вярно за Израел. Ако не знаехме нищо за последвалата история на Израел, щяхме да заключим, че отсега нататък те трябва да са продължили пътуването си с радост, уповавайки се на Бога с цялото си сърце и никога повече не показвайки недоверие, независимо колко голяма е кризата. Но напротив, ние ги виждаме постоянно недоволни от Бога и Мойсей, роптаещи срещу тях и презиращи съветите им. Докато гледаме с удивление коварството на израилтяните, не бива да бързае да ги осъждаме

тяхната тъпота на сърцето. Ние със сигурност не сме по-висши от тях, ако не се доверяваме на Бог повече,
отколкото естественото ни зрение може да възприеме Неговата воля и Неговите пътища.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-31 ПП 283-288
1-4 ПП 283
3, 4 4Т 22
5-9 ПП 283
9 1Т 265
9-12 4Т 21
10 СР 121
11-14 ПП 284; СР 122
12 4Т 22
13 8Т 128
13, 14 4Т 23
15 РР 290; ТМ 417; 4Т 25, 26, 28; 5Т 583; 6Т 150; 9Т 271, 273
15, 16 ПП 287; СР 122; 4Т 24
15-27 1Т 265
17-22 СР 123
19 4Т 22, 23
20 ПП 290; 4Т 23
21, 23 4Т 24
23, 24 ПП 287
23-25 СР 124
25 4Т 25
25-28 ПП 287
26-31 СР 125
27 1Т 265-266
27, 28 ПП 283; 4Т 25; 5Т 119-120

ГЛАВА 15

1 Моисеева песен. 22 Хората искат вода. 23 Водите в Мера са горчиви. 25 Дърво ги подслажда. 27 В Елим има дванадесет кладенеца и седемдесет палмови дървета.

1. Тогава пъ Моисей. Песента на Моисей при Червено море винаги е предоставяла на Божията църква образец за хвала във всичките ѝ конфликти със силите на тъмнината (виж стр. 289). Величествената тема на тази песен отеква във всички песни на Израел, в хвала на Бога за Неговите славни дела от тяхно име. Накрая, песента на Моисей, Божият слуга, ще бъде изпята отново, заедно с песента на Агнето, от герои на вярата, стоящи на „стъкленото море“, победители над звяра и неговия образ (Откр. 15:3).

Моисей не е изрично посочен като автор на тази песен, но нейната форма и съдържание сочат безспорно към него като такъв (виж РР 288). Песента е съставена от три кулминационни строфи, всяка от които започва с хвала към Господа и завършва с описание на поражението на египетското войско (Изм. 15:2-5, 6-10, 11-18). Темата, обявена в стих 1, е третирана по три различни начина, като във всеки от тях обаче всемогъществото на Бог е доминиращо. С ясно пророческо прозрение, особено третата строфа, сочи към славата на Израел в бъдещата му родина и към светилището като Божие обиталище.

Той триумфира славно. Думите от стих 1 бяха повторени от хор от жени, водени от Мириам (виж стихове 20, 21). Не е сигурно дали това е било направено след всяка

строфа, тоест след стихове 5, 10 и 18 или само в края на песента. Думите, преведени като „триумфира славно“, означават буквално „високо възвисен“ или „славно славен“, както LXX е предал този често срещан еврейски глагол. Повтаря се, за да се предаде мисълта за възвисяване по възможно най-категоричния начин.

2. Господ. Тук съкратената форма на Божието име, Ях, се появява за първи път в старозаветното повествование. Понякога се използва в поетичния език поради ритъма, а също и като окончание за лични и дори топографски имена, като например Авия, Охозия, Езекия, Седекия, планината Мория и др. (виж стр. 35, 173).

И ще му приготвя жилище. Тези думи са превод на една-единствена еврейска дума. Това илюстрира компактността на еврейската поезия. Преводът в KJV изглежда произлиза първоначално от арамейския Таргум на Онкелос, който перифразира единствената дума от текста с израза: „Ще му построя светилище“. Въпреки че това може да е било едно от значенията на глагола, повечето преводачи от времето на LXX и Вулгата, включително повечето съвременни коментатори, предпочитат основното значение на глагола – „красота“. Съответно, те превеждат израза „Ще го прославя“ или „Ще го хваля“ (RSV).

5. Като камък. След като отдаде на Бога славата за чудотворното избавление на Израел и поражението на египтяните, Моисей описва съдбата им с език, силно поетичен, но толкова ясен, че не изисква обяснение. Възможно е в този момент хорът на Мириам да е отговорил с думите, записани в стих 21.

6. Твоята дясна ръка. С този стих започва нова строфа. В по-голямата си част тя се разширява и обяснява предходното, като представя повече подробности и прави рязък контраст между гордостта и арогантността на египтяните и тяхното нещастно падение. Всичко това е постигнато от „десницата“ на Господа.

8. Дъхът на ноздрите ти. Силно поетично описание на източния вятър, който отчасти е бил отговорен за разделянето на водите. С все по-смелост в образите си, Моисей представя потоците като „стоящи на грамада“ от двете страни, а бездните като „замръзнали“.

Сгъстен. Буквално „свит“, „сгъстен“ или „сгъстен“. Използвана тук поетично, тази дума не трябва да се тълкува като означаваща, че водите действително са замръзнали (виж PP 287).

9. Врагът каза. Чрез кратки изречения, следващи едно след друго без свързващи частици, графично е изобразена увереността на египтяните, докато преследваха израилтяните, дишащи отмъщение. Прекъснатата реч имитира възклицанията на царските войници, които бяха едновременно нетърпеливи и задъхани. Това описание е необичайно отклонение от обичайния величествен ред на еврейската поезия.

10. Ти духна. Това твърдение представя друг факт, който не е споменат в директния разказ за унищожението на египтяните, въпреки че е в пълна хармония с него. Както силен източен вятър беше разделил водите и ги беше задържал за израилтяните, сега вятър от запад или северозапад върна водите обратно върху египтяните. В послушание на своя Създател, вятърът ефективно служи за спасяването на един народ и за унищожаването на друг.

Потънаха като олово. Първата строфа завършва (ст. 5) със сравняване на давящите се египтяни с потъващи зони. Втората строфа завършва с подобен израз, сравнявайки египтяните с оловото. Водите, в които са потънали, са наречени „могъщи“ заради

могъщо доказателство за славата на Създателя, осигурено от вълните, които величествено се връщат, за да запълнят обичайното си пространство. Тук вероятно отново се е намесил хорът на Мириам (ст. 21).

11. Кой е подобен на Тебе? Моисей отново възпява своята хвалебствена и победна песен.

Третата строфа уверява Божия народ, че Той ще завърши делото на спасението, което вече е започнало, ще изпълни враговете им с ужас и ще ги доведе в святоето Си обиталище и ще ги насади на планината на Своето наследство. Това, което Господ е направил досега, се разглежда като залог за това, което бъдещето тепърва ще пригости за онези, които следват там, където Той ги води.

14. Хората ще чуят. Еврейската дума, преведена като „хора“, е в множествено число и включва племената или народите на Филистимия, Едом и Моав, както и другите жители на Ханаан (ст. 15). Моисей говори сега в ролята на пророк (виж Втор. 18:15), докато очаква с нетърпение последиците от собственото си чудотворно избавление от египетските армии. Народът на Палестина не само ще чуе за това събитие, но и ще бъде ужасен от мрачни предчувствия за това, което го очаква, и по този начин няма да има смелостта да предложи ефективна опозиция на Израел.

Палестина. Това е гръцката форма на еврейска дума, по-точно преведена като „Филистия“. Тя не обозначава цялата страна, известна днес с името Палестина, а само ивица територия, простираща се по югозападния бряг на Ханаан, от южната част на Газа до Йопла. С дължина около 80 километра, тази ивица крайбрежие е била окупирана от Филистимската конфедерация, която се е превърнала в трън в очите на Израел в по-късни времена.

15. Едомските войводи. Когато Израел се приближи до границите на Едом, неговите войводи бяха отстъпили място на царе (Числа 20:14; вж. Бит. 36:15). Въпреки че отказът на едомците да позволят на Израел да премине през земята им създава впечатлението, че са се чувствали силни и безстрашни, фактът, че са отхвърлили мирната молба на Мойсей, ясно показва чувство на несигурност и тревога, което са се опитвали да скрият (вж. Съдии 11:17).

Мощните моавци. Тревогата на моавците била показана от опитите на Валак да накара Валаам да прокълне израилтяните (Числа 22 до 24).

Всички жители на Ханаан. Това пророчество се изпълни поразително, когато „всичките ханаански царе... чува, че Господ е пресушил водите на Йордан пред израилтяните,... сърцата им се стопиха, и нямаше вече дух в тях“ (Исус Навин 5:1).

16. Докато народът ти премине. Не преминаването през Червено море, защото това беше вече се е случило, освен преминаването на пустинята и границите на Ханаан.

17. В планината. „Планината на Твоето наследство“ вероятно не е била хълмистата страна Ханаан (Второзаконие 3:25), както твърдят някои коментатори, а по-скоро планината, която Господ е избрал за светилище (Пс. 78:54) и е избрал за Свое собствено обиталище. Засаждането на Израел на тази планина не означава влизането им в Обетованата земя, а засаждането на Божия народ в дома Господен (Пс. 92:13), в бъдещото светилище. Там Господ щеше да влезе в по-съвършено общение със Своя народ и там те щяха да се покажат като Негово специално притежание, като Му служат и принасят своите жертви.

18. Господ ще царува до вечни векове. Подобни твърдения се срещат и другаде. в Писанието (виж Пс. 10:16; 29:10; 146:10; Откр. 11:15; и др.). По този начин Моисей изразява твърдото убеждение на Божия човек, че Божието владичество е вечно, не само във вселената, но и в този свят, не само под закона, но и под евангелието, не само във времето, но и през цялата вечност. С това вдъхновено възклицание песента на Моисей

завършва, въпреки че в следващия стих той дава обяснение защо Божието царуване ще трае вечно.

Подобно на двете предходни строфи, които завършват с изявление относно унищожението на египтяните (виж стихове 5, 10), третата е завършена по подобен начин. Вместо да насочи вниманието към победените египтяни, Моисей се обръща към техния собствен триумфален Избавител. Следователно песента не завършва с мрачна картина на унищожението на Божиите врагове, а с нотка на победа и хвала. Същата тема ще характеризира песента на Моисей и Агнето, която изкупените ще пеят върху стъкленото море (Откр. 15:2–4).

20. Пророчицата Мириам. Мириам е първата жена, която Библията удостоява с тази титла. Други са следвали от време на време през цялата история на Божия народ (виж Съдии 4:4; 4 Царе 22:14; Исаия 8:3; Лука 2:36). Мириам не е наречена пророчица тук главно защото думите, които е пяла, са били вдъхновени, а по-скоро като признание за нейната роля в Изхода, втора след ролята, която са изиграли Моисей и Аарон (виж РР 382). Тя изрично твърди, че притежава пророчески дар (Числа 12:2), доколкото Бог е говорил чрез нея. Пророк Михей заявява, че Господ е избавил Израел от Египет чрез Моисей, Аарон и Мириам (Михей 6:4). Нейната задача може да е била да съобщава на хората послания, чрез които надеждата за избавление е била поддържана жива през мрачните години на потисничество. Тя може да е учила, увещавала и порицавала хората. Тук, при Червено море, обаче, тя се явява като вдъхновена и талантлива певица и музикантка. Тя сигурно е била на повече от 90 години по това време (виж Изх. 2:4; 7:7).

Сестрата на Аарон. Въпреки че Мириам, разбира се, също е била сестра на Моисей и е играла важна роля в защитата му по време на ранното му детство, тук тя е наречена сестра на Аарон. Това може би показва подчинена позиция спрямо тази, заемана от Моисей, но сравнима с тази на Аарон, който самият той е бил подчинен на Моисей (виж гл. 4:16).

Взе тимпан. Инструментът, на който свиреха Мириам и нейните акомпаниаторки, беше или дайре, или ръчен барабан. Съвременните учени, специализирани в историята на древните музикални инструменти, подкрепят втория превод. Същата дума за тимпан, тоф, се използва в съвременния иврит и арабски език за обозначаване на ръчен барабан. Древноегипетските изображения на този инструмент го показват направен от дървен обръч и две кожи, но без звънчета или пръчки. Удря се с ръката на свирача. В Библията този инструмент обикновено се свири от жени (Съдии 11:34; 1 Царе 18:6; Пс. 68:25), както е било в Египет, но понякога и от мъже (1 Царе 10:5). Често е съпътствал пеене и танци, вероятно за да акцентира върху ритъма, и е бил смятан за радостен инструмент. В Стария завет обикновено се свързва с веселие и хваление.

Всички жени. Разделянето на мъжете и жените на отделни групи е било египетски обичай, както и изпълнението на танци от групи мъже и жени, които са акомпанирали стъпките си с музика. Този обичай изглежда е бил възприет от евреите по време на дългия им престой в Египет. В по-късни времена виждаме еврейски жени да участват в празненствата на победата, когато са посрещали завръщащите се армии с музика и песни (виж Съдии 11:34; 21:21; 1 Царе 18:6, 7; 29:5).

С танци. Използването на танци в религиозни церемонии, толкова противно на западните идеи на благоприличие, винаги е било приемливо за ориенталския ум и чувства. Различни примери за религиозни танци се намират в старозаветния разказ. Давид танцувал пред ковчега, когато го донесъл в Йерусалим (2 Царе 6:16), дъщерята на Йефтай посрещнала победоносния си баща с танци (Съдии 11:34), а девиците от Сило празнували празник в този

начин (Съдии 21:21). Танците също са споменати с одобрение от псалмиста (Пс. 149:3; 150:4). Танците от библейски времена са били външен израз на свята радост, изпълнявана в същия дух като хвалебствените песни или благодарствените молитви. Те са били отчетливо акт на поклонение и Бог ги е приел като такива (вж. Йоан 6:37). Съвременните социални танци нямат никаква прилика с религиозните танци от библейски времена, защото в тях не е имало смесване на мъже и жени и единствената цел на участниците е била изразът на любов, преданост и благодарност към Бога. Древните танци са били неразделна част от ритуала на поклонението.

21. Мириам им отговори. Мириам, заедно с женския си хор, пя в отговор на мъжкия хор, вероятно в края на всяка строфа на песента (след стихове 5, 10, 18). Думите от припева на Мириам, „Пейте Господу“ и т.н., бяха и началните думи на победната песен на Мойсей (ст. 1).

22. Пустинята Сур. Това е пустинният район, който се простира от източната граница на Египет до южната граница на Палестина и докосваща на юг планините на Синайския полуостров. Споменава се няколко пъти в патриархалните разкази (Бит. 16:7; 20:1; 25:18) и в записите за победите на Саул и Давид над амаличаните (1 Царе 15:7; 27:8). Именно през южната част на тази пустиня Израел е марширувал в югоизточна посока по бреговете на Червено море. В Числа 33:8 този регион е наречен „пустинята Етам“. Ако тълкуването, дадено в коментара към Изх. 13:20, е правилно, че Етам е египетска дума за гранична крепост, лесно е да се разбере защо пустинята Сур трябва да се нарича още пустиня Етам.

Не намерили вода. Израилтяните несъмнено носели запас от питейна вода в кожени торбички, както са правили ориенталските народи от древни времена. Знаейки, че ще влязат в пустинята, израилтяните не пропускали да вземат вода със себе си, но тридневен поход без да намерят още, за да попълнят изчерпаните си запаси, би донесъл страдание както на хората, така и на животните. Следователно е било наложително да намират кладенци или извори на определени интервали. От всички домашни животни, използвани в Близкия изток, магарето е било най-широко използваното товарно животно за пътуване през пустинята. Камилата се е срещала само от време на време преди 12 век пр.н.е. Магаретата са способни да пътуват четири дни без вода, но добитъкът, който израилтяните притежавали в голям брой, не би могъл да живее без по-често поливане. Поради тази причина тридневен поход без намиране на вода е бил около границата, която добитъкът можел да издържи и да не загине.

23. Мара. Първият оазис южно от Суец е Айн Хавара. Той се намира на древния път към медните мини на Синай, на няколко мили навътре от залива и на около 75 километра от град Суец. Водата е горчива. Ако идентифицирането ѝ с библейската Мара е правилно, подслаждането на водите ѝ от Мойсей не е било с постоянен характер. Въпреки че повечето коментатори са приели това идентифициране, трябва да се отбележи, че в близост има няколко горчиви извора, един от които е дори по-горчив от Айн Хавара.

24. Хората роптаеха. Те бяха роптали веднъж преди, на западния бряг, за да Червено море (гл. 14:11, 12) и щяха да роптаят още много пъти, преди скитанията им да приключат (виж Изх. 16:2; Числа 14:2; 16:41; и др.). „Роптането“ щеше да се окаже техният обичаен начин да дадат отдушник на горчивината на душата си от трудностите, с които редовно се сблъскваха. Тъй като Моисей беше отговорен за напускането им от Египет и беше техен водач, роптанията им бяха насочени на първо място срещу него. Мъжете, които служат най-добре на нацията си, често са най-малко ценени през живота си и паметници обикновено се издигат в тяхна чест едва след като са починали.

Какво ще прием? Въпреки че хората често поглъщат неприятна вода, когато жаждата им е голяма, има граница, отвъд която природата не може да отиде. Дори животните отказват да пият водата от някои горчиви кладенци в Арабската пустиня.

25. Господ му показа едно дърво. Името на това дърво не е разкрито. Няколко дървета или растения, принадлежащи към различни части на света, се смятат за притежаващи свойството да правят горчивата вода сладка, но нито едно от тях не е открито на Синайския полуостров. Всъщност бедуините от квартала, които смятат водата на Айн Хавара и други подобни извори в околността за неприятна за вкус, не знаят начин, по който тази вода може да се направи питейна. Следователно има само две възможни обяснения за този текст. На Мойсей или е било наредено да вземе дърво, което има естественото свойство да превръща горчивата вода в сладка, което дърво вече не расте в този район, или превръщането на водата е било пряк акт на Бог и дървото е имало само символично значение.

Обред. След като изцели водата и задоволи физическата жажда на Своя народ, Бог им даде обред, който беше свързан с чудото чрез обещание (виж стих 26).

Там той ги изпитваше. От времето на излизането им от Египет до влизането им в В Ханаан Бог „изпитваше“ Своя народ многократно – първо при Червено море, сега при Мера, по-късно при Мерива (гл. 17:1–7), Синай (гл. 20:20), Тавера (Чис. 11:1–3), Киврот-Атаава (Чис. 11:34), Кадес (Чис. 13:26–33) и другаде. Тези „изпитания“ бяха част от Божиите опити да ги обучи, при сравнително лесни обстоятелства, за преживяванията, с които щяха да се сблъскат в Ханаан.

26. Ако слушаш внимателно. Тук е записано едно чудесно обещание. Ако Божието Отсега нататък хората щяха да се подчиняват стриктно на всички Негови заповеди, след което Той щеше да ги „изцелява“, както беше изцелил водата, и щеше да ги предпази от физическо и морално зло. Следователно физическото им благополучие беше поставено в зависимост от послушанието. Този велик принцип беше валиден не само по времето на евреите, но и през всички векове. Физическото благополучие на човешката раса все още до голяма степен зависи от спазването на божествения закон. Тези, които пренебрегват законите, които управляват здравословния начин на живот, са виновни само за последствията. От друга страна, тези, които живеят според божествено дадените им инструкции за здравето, ще изпитат забележително освобождаване от болести. Бог се интересува не само от духовното състояние на човека, но и от неговото физическо състояние (вижте 3 Йоан 2).

Тези болести. Някои от тези болести са изброени във Втор. 28:27 и препратка към тях се отнася и във Втор. 7:15. Известно е, че някои болести винаги са били разпространени сред египтяните с изключителна тежест, особено кожните и очните заболявания. По време на дългия си престой в Египет евреите били добре запознати с болестите на Египет.

Господ, който те изцелява. Египетските лекари са били известни в целия древен Близък изток, но запазените текстове показват, че те не са смятали силата на изцелението за своя, а за собственост на своите богове. В техните медицински наръчници, някои от които сега са на 4000 години, болестите са разделени на три класа: (1) такива, които могат да бъдат лекувани; (2) такива, които могат да бъдат спрени; (3) такива, които не могат да бъдат излекувани. Въпреки че медицинската наука е напреднала значително от времето на Мойсей, горната класификация все още е валидна. Хирургът може да направи разрез, да отстрани орган и да зашие раната, но не може да я излекува. Лекарят може да приложи определени лекарства, за които знае, че имат определен ефект върху определени заболявания, но дотук уменията му свършват. Действителният лечебен процес се извършва от сила

над което човешката наука няма контрол. Все още е вярно и през 20-ти век, както и по времето на Моисей, че само Бог дава изцеление. Той е Главният Лекар.

27. Елим. Следващото място за лагеруване от древни времена е било идентифицирано с Уади Гарандел, на около 7 мили южно от Айн Хавара. Това място, с изобилието си от сравнително добра вода и пищните си горички от палми, тамариски, акации и висока трева, дори сега е едно от основните места за спиране между Суец и Синай. Археологът Флиндърс Петри открил добър запас от вода в долината и при двата си преминавания, първо през декември 1904 г. и отново през март на следващата година, въпреки че зимата била много суха и дъжд не бил валиявал от няколко седмици (Изследвания в Синай [1906], стр. 12).

Те разположиха лагер там. Тъй като Уади Гарандел е съединен от две сравнително по-плодородните долини, Уади Усейт и Уади Тайбе, е възможно израилтяните да са използвали тази възможност, за да пасат добитъка си и да му починат няколко дни, преди да продължат пътуването си. Тук не се споменава за лагер в Мера (виж стихове 23–26), въпреки че е посочено така в Числа 33:8. Хората вероятно са се спирали в Мера не повече от необходимото. Моисей, който е прекосявал тези райони преди и е познавал всеки кладенец и поток, вероятно е уверил израилтяните, че ще намерят плодородна долина само на няколко мили отвъд Мера.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-27ПП 288-292

1 EW 70; 4Т 25

1, 2 Изд. 162

1-16ПП 288

6-11, 18-21, Изд. 162

21 Изд. 39; стр. 289

22-24ПП 291

23-25МН 248

23-26 мм 120

24 3Т 85, 89, 339, 342

24-26SR 126

25 ПП 291

25, 26 ПП 292

26 СН 59; DA 824; МН 113; ML 135; MM 119, 277; SR 127

27 ПП 292

ГЛАВА 16

1 Израилтяните стигат до грях. 2 Те роптаят, че нямат хляб. 4 Бог им обещава хляб от небето. 11 Изпращат се пѣдпѣдѣци, 14 и манна. 16 Подреждането на манната. 25 Тя не можеше да се намери в събота. 32 Един гомор от нея е запазен.

Изходът от Египет

2

²Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Исх. 15:18). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

Въпреки че общият маршрут на Изхода е известен, мненията се различават по отношение на някои детайли, като по-важните от тях са: (1) точното местоположение на преминаването на Червено море, (2) точното местоположение на лагера в планините Синай, (3) посоката на пътуването около земята на Едом. Тези различия в мненията съществуват отчасти защото местоположението на различните места, споменати в Библията, сега не е известно, а в случая с Червено море, защото се смята, че морето се е простирило по-на север по времето на Изхода, отколкото в днешно време, вероятно включително Горчивите езера и евентуално езерото Тисма. За преминаването на Червено море вижте Изх. 13:17-20; 14:2-23; за местоположението на лагера на планината Синай вижте Изх. 3:1; 17:1, 7; 19:1, 2, за пътуването около Едом вижте Числа 20:22; 21:4, 10-13; 33:35-45.

3

1. Те предприеха пътуването си. От Елим, вероятно във Вади Гарандел, където израилтяните вероятно са прекарвали няколко дни или дори седмици, пътуването беше възобновено. Според Числа 33:10, където е представен по-пълнен маршрут, отколкото в Изход, следващото място за спиране е Червено море. Изглежда, че това е било в широката равнина ...

³ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Битие 1:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

Марха, която граничи с Червено море и се намира на редовния път към египетските медни мини във Вади Магара.

Пустинята Син. Съществуват различни мнения относно местоположението на Син. Пустиня. Някои коментатори предполагат, че името е дадено на този регион заради множеството трънливи храсти, чието име на еврейски, сенех, е подобно. Други смятат, че това име, както и самото име на Синай, произлиза от името на бога на луната Син, който е бил почитан на Синайския полуостров. Пустинята Син е била идентифицирана по различен начин с (1) сухата, безплодна крайбрежна равнина Ел-Каа, северно от днешния пристанищен град Тор, (2) долината на медните мини Вади Магара, (3) равнината Дебет ер-

Рамле, северно от Джебел Муса в сърцето на Синайския полуостров, и (4) оазисът Фейран.

Последните две посочени местности заслужават по-малко внимание от първите две, тъй като са доста на юг.

Вторият месец. Израел беше на път точно един месец (виж гл. 12:2, 6, 11, 12; Числа 33:3). Тъй като са споменати само седем места за къмпинг (Числа 33:5-11) и едно пътуване от три дни през пустиня (Исх. 15:22), очевидно е, че е имало продължителни престои на различни места или много места за къмпинг, които не са споменати, или и двете.

3. Съдовете с месо. Свикнали в Египет да се хранят с месо, хляб, риба и зеленчуци. (Числа 11:5), което им беше дошло още като роби, сега те се въстанаха срещу Моисей и Аарон.

4. Ще вая хляб. Търпението и добротата на Бог към Неговия избран народ в тези случаи на ропот са забележителни. Признавайки, че умовете им са все още толкова робски настроени, а вярата им - толкова неразвита, колкото когато са били в Египет, Бог не се е обидил на роптането им, а им е изпращал помощ всеки път, когато са били в беда. По този начин Неговата цел е била да ги обучи да се доверяват на своите божествено назначени водачи и да имат вяра в Него.

Явлението, описано тук и другаде в Библията (Втор. 8:3; Неем. 9:15; Пс. 78:23-25; 105:40; Йоан 6:31) може да се обясни задоволително само като чудо. Обяснението на някои съвременни тълкуватели на Библията, че „манната“ (Исх. 16:15) е секрет от различни растителни въшки, е абсурдно. Изследвайки тази така наречена „манна“ през 1927 г., Ф. С. Боденхаймер от Еврейския университет в Йерусалим установява, че различни растителни въшки, цикади и въшки се хранят с тамариските дървета в Синайската пустиня и отделят излишните си въглехидрати под формата на капки медена роса. Последните се изпаряват на частици, наподобяващи скреж. Предполага се, че това е „манната“, за която Йосиф Флавий (Древности iii. 1. 6) казва, че все още се е намирала на Синай по негово време. Приемането на разказа от Исх. 16 изключва възможността „манната“ на тамариска да е била чудотворната храна, с която израилтяните са живели 40 години. Небесната манна им се давала през цялата година, но престанала веднага щом влезли в Обетованата земя (Исус Навин 5:12). Тамарисквата „манна“ се среща на Синай само през месеците юни и юли. Количеството на това растение „манна“ е изключително малко и не би могло да нахрани много хора, докато Бог е хранил цял народ с манната си в продължение на почти 40 години. Освен това, библейската манна не е могла да се запази дори до следващия ден, освен в събота (Исх. 16:19, 20), но е могла да се пече (ст. 23). За разлика от нея, тамарисквата „манна“ може да се съхранява няколко дни, но не може да се използва за печене, въпреки че...

може да се сготви. Тези различия показват, че приемането на съвременното тълкуване, което обяснява манната като естествен продукт на Синай, означава отхвърляне на библийския разказ. Това и други съвременни обяснения, всички от които са направени с цел да се избегне нещо от чудотворен характер, не заслужават по-нататъшно разглеждане.

За да ги докажа. От тези думи става ясно, че дъждът от манна е бил замислен от Бога като средство за образование. Чудотворното осигуряване на храна е било, за да се обучат хората да уважават и да се подчиняват на Неговия свят закон.

5. На шестия ден. Тук Моисей посочва накратко естеството на изпитанието, заложено в стих. 5. Споменаването на „шестия ден“ веднага напомня за шестия ден от седмицата на сътворението (Бит. 1:31), единственото предишно срещане на този израз, и следователно за факта, че за шест дни Бог е завършил делото Си на сътворение (Бит. 2:1–3). Разглеждано заедно с Бит. 2:1–3 и Изх. 20:8–11, това позоваване ясно сочи към факта, че евреите са познавали седмичния цикъл преди даването на закона на Синай (вж. Бит. 29:28). Седмият ден, в който не е падала манна, е бил „святата събота на Господа“ (Изх. 16:22–30), и на него хората трябвало да „почиват“ (ст. 30). На еврейски думата събота означава „почивка“. Във връзка със стих 23, стих 5 показва, че само седмият ден е имал име „святата събота“, докато останалите шест дни са били обозначени с редни числа, като първи, втори, трети ден и т.н.

Двойно повече. Двойно повече манна трябвало да падне на шестия ден и те трябвало да съберат двойно повече (стр. 296). Тази седмична мисъл и дейност, изисквана в подготовката за съботата, трябвало да бъде за Израел урок за важността на съботния ден.

6. Тогава ще узнаете. Първото доказателство, което израилтяните щяха да имат, че Бог е чул и взел предвид оплакванията им, щеше да бъде слизането на пѣдпѣдѣците вечерта на деня, в който Моисей и Аарон им се обърнаха (вижте стихове 12, 13).

7. Славата Господня. Тези думи не се отнасят за проявлението на божественото слава, която последва веднага след обръщението на Моисей и Аарон (виж стих 10), но и чудотворния дъжд от манна на сутринта, действие, в което щяха да бъдат очевидни великата сила и слава на Бог.

Какво сме ние? Ропотът на народа, насочен към Моисей и Аарон като техни водачите всъщност бяха против Господа. Моисей и Аарон само бяха изпълнили Неговите инструкции. Следователно Бог щеше да изяви славата Си на хората, като доказателство, че е чул ропота им. Това проявление на божествена сила е обяснено по-пълно в стих 8.

8. Вечер плът. Голяма част от този стих е повторение на твърдения, направени по-рано. Има обаче едно важно допълнение, в пряк отговор на роптанията на хората. В оплакването си те споменаха „котлите с месо“ и „хляба“ на Египет, за които копнееха (ст. 3). Месото и хлябът сега щяха да имат „до изобилие“. Бог щеше да покаже, че може да осигури в пустинята това, което Египет притежаваше, и дори повече.

9. Приближете се пред Господа. Преди да бъде дадена обещаната храна, Моисей поиска от хората да се представят пред Господа, в знак на разпознаване, че Той е този, срещу когото са се разбунтували. Тъй като поведението на Моисей и Аарон беше поставено под въпрос, беше необходимо Бог да покаже на хората, че одобрява действията на верните Си слуги и ще спазва обещанието им.

12. Вечер. Буквално „между двете вечери“ (вижте на гл. 12:6).

Ще ядете месо. Само в редки случаи Господ е осигурявал месо за Израилтяни. Но са записани двама, единият тук в пустинята Син, а другият в Киброт-Атаава в пустинята Фаран (Числа 11:31–34). Израел всъщност не се е нуждаел от месна храна, тъй като „небесното зърно“ (Пс. 78:24) е било достатъчно, за да задоволи всичките им нужди.

13. Пъдпъдъци. Някои коментатори обясняват думата, преведена като „пъдпъдъци“, като летяща риба или скакалци, но Пс. 78:27 ясно показва, че се имат предвид „пернати птици“. Сега е общоприето, че думата „пъдпъдък“ е правилната. Този пъдпъдък е ловна птица с дължина около 25 см, *Coturnix communis*, и принадлежи към същия разред като фазаните, яребиците и глухарите. Прилича на американския пъдпъдък. Орнитолозите съобщават за големи миграции на пъдпъдъци от Румъния, Унгария и Южна Русия, през Източното Средиземноморие до Северна Африка. От Синай хиляди пъдпъдъци на ден са били изнасяни за пазарите на Европа. Много древноегипетски изображения показват хората, които ловуват пъдпъдъци с ръчни мрежи, хвърлени върху храсти, където пъдпъдъците си почиват.

14. Малко кръгло нещо. Когато росата се изпарила пред изгряващото слънце, останала малка, крехка субстанция, която лесно можела да се събере в торби. Тук е сравнена с „скреж“, а другаде (Числа 11:7) с „семе от кориандър“.

15. Това е манна. Двете еврейски думи „ман ху“, преведени по този начин, дълго време бяха загадка за учените. Думата „ман“ едва ли би могла да се преведе като името на небесния хляб, който се появява за първи път в стих 31. Затова някои преведоха израза „Това е дар“, но това отново е далеч от убедително. Най-вероятното тълкуване е това на LXX, „Какво е това?“, превод, подкрепен от думите непосредствено след това, „защото не знаеха какво е“. Но тъй като еврейската дума за „какво“ е *mah*, а не *man*, се предполагаше, че арамейската употреба е повлияла на текста; но арамейската *man* не означава „какво“.

но „кой“. FM Th. Böhl обаче е показал, че формата човек е била древен семитски

частица, означаваща „какво“. Появява се като манна в палестинските писма от Амарна, документи, написани през 14 век пр.н.е. Следователно можем да заключим, че тази кратка фраза е правилно преведена като „Какво е това?“ (LXX) или „Какво е то?“ (RSV). Това възклицание разкрива изненадата на евреите, когато открили непознатото вещество.

Окончателното решение на този проблем, отбелязано по-горе, е едно от многото доказателства, че Петокнижието не е написано много векове след Изхода, както смятат толкова много съвременни учени. Думи и изрази като този, открити само в документи от средата на второто хилядолетие пр.н.е., не биха били използвани от писател през първото хилядолетие, защото той не би знаел за съществуването им по време на Изхода. Историята на Изхода е написана от съвременник на това велико събитие, човек, който е бил запознат с фразеологията на своето време и е знаел как да я използва.

Те не знаеха какво е това. Тази обяснителна фраза показва, че предходното възклицание на евреите е било възклицание на удивление и въпрос. Те не биха могли да кажат: „Това е манна“, когато не знаеха какво е това, а Моисей трябваше да им каже, че това е хляб от небето. Ако бяха разбрали веднага, че това е храната, изпратена им от Бог, нямаше да има нужда Моисей да им го казва.

16. Омер за всеки човек. Омерът е бил десетата част от ефа (ст. 36), т.е. 2 сух кварт (2,2 л). Смята се, че чашата често е изобразявана на еврейски монети от първия

Християнският век представлява омерът ечемик от новата реколта, представен в Храма като жертва от първите плодове на полето.

18. Когато го срещнаха, израилтяните, следвайки указанията на Моисей, събраха новото храна. След като я измерили, те установили, че каквото и количество да е събрал някой, то е било точно толкова омери, колкото е имало хората в семейството. Така Бог не само е осигурил храна по чудотворен начин, но и се е погрижил всеки да се наслади на изобилен дял.

19. Никой да не я оставя. Бог беше осигурил на израилтяните храна, за която не бяха се трудили, но не искаше те да станат мързеливи. Те трябваше да събират всеки ден, за да имат какво да ядат. Освен това, трябваше да стават рано, тъй като манната се топеше „когато слънцето нажежи“ (ст. 21). Въпреки че нямаше ниви за оран или реколта за събиране, фактът, че трябваше да стават рано, за да съберат храната си, показва, че Бог е планирал всеки детайл от това явление в полза и обучение на хората. Бедността и нуждата са наградата на онези, които спят до късно (вижте Притчи 6:9–11).

20. Развъждало червеи. Този резултат от складирането на манната вероятно също е бил свръхестествен. Той е служил като наказание за непокорните и ефективно е възпилал практиката на небрежно игнориране на Божиите наставления.

21. Разтопи се. Вижте на стих 19.

22. Двойно повече. На шестия ден се случи друго чудо. На Моисей вече беше разкрито, че хората трябва да съберат два пъти повече в петък, отколкото в други дни (ст. 5), и тази информация Моисей беше предал на хората, защото „те събраха два пъти повече“. Но все още нищо не беше разкрито относно чудотворното му запазване, нито относно факта, че нищо няма да се падне в съботата. Като събраха двойно количество в петък сутринта, хората бяха спазили дадените дотук инструкции. Но опитът през седмицата показва, че всичко останало ще се развали преди сутринта (ст.

20). Този проблем племенните водачи сега представиха пред Моисей. Очевидно Бог е отложил конкретни инструкции относно съботата до този момент, тъй като те не са били необходими по-рано през седмицата.

23. На следващия ден. Моисей осъзна, че Бог е дал манната по такъв начин, че Съботата е трябвало да бъде осветена по този начин (ст. 4). Очевидното невежество на хората относно съботата, заедно с инструкциите на Моисей относно нея и фактът, че някои се опитват да намерят нов запас от манна в събота въпреки инструкциите, че няма да падне, показва, че израилтяните до голяма степен са загубили от поглед Божия свят ден по време на престоя си в Египет. Строгите изисквания на надзирателите са били основно отговорни за тази небрежност в спазването на съботата (стр. 258).

Варете, което ще варите. В съвременен английски език „Варете, което ще варите“ (RSV). Всички Приготвянето на храната трябвало да бъде завършено преди началото на съботата. По-късно Моисей заповядал на хората дори да не палят огън в съботния ден (гл. 35:3) и поне веднъж мъж бил убит с камъни за нарушаване на това правило (Числа 15:32–

36). Принципът, който се използваше, беше, че в събота не трябва да се извършва никаква работа, която може да се извърши и по друго време. В топлия пустинен климат не беше от съществено значение за здравето да се яде топла храна в събота. Ако беше необходимо, Бог щеше да го позволи, в хармония с принципа, че съботата е предназначена за ползата на човека (Марк 2:27, 28) и че „позволено е да се прави добро в съботни дни“ (Матей 12:12). Тъй като печенето и варенето можеха да се пропуснат, без да се навреди на здравето, Бог ги забрани, за да могат хората да се научат да поставят

„разлика между свято и несвято“ (Езекиил 22:26). В наши дни всичко, което може да се направи в петък в подготовка за съботата, трябва да се направи тогава (6Сол. 355), но в същото време съботните ястия трябва да бъдат едновременно здравословни и апетитни (6Сол. 359).

24. Те го съхраниха. Повечето хора се подчиниха и преживяха ново чудо, когато частта, отделена за съботата, нито „зароди червеи“, нито „смърдеше“. В продължение на 40 години тази седмична процедура учеше хората да правят петъка ден за подготовка за съботата и да правят самата събота наистина ден за почивка.

25. Днес е събота. Или „Днес е Господната събота“. Въпреки че определителният член „the“ не се появява в еврейския текст, граматическата конструкция позволява такъв превод. Същата еврейска словоформа, „събота“, се появява и в четвъртата заповед, където KJV я предава по подходящ начин като „съботата“ (Изм. 20:10). И в двата случая обаче стриктният превод би изисквал да се преведе като „събота“.

В същото време „съботата“ би била напълно допустима.

Няма нищо нито в този текст, нито в контекста му, което да показва, че съботата е била дадена на израелтяните за първи път, както някои предполагат. Всъщност се подразбира, че те вече са знаели за съботата, но са станали небрежни в спазването ѝ (гл.

16:4). Следователно заповедта за съботата беше подновена и спазването ѝ като свят ден беше затвърдено (вижте стихове 27, 28).

Еврейският израз шабат, „почивка“, тук правилно преведен като „събота“, е преведен в стихове 23 и 26 и в гл. 20:10 като „съботата“. В стих 29 и гл. 20:8 обаче еврейският текст гласи хашшабат, което е правилно преведено като „съботата“.

Изразът „събота“ – „почивка“ – описва как седмият ден се различава от предходните шест по отношение на труда. „Събатата“ – „почивката“ – описва отличителния характер на седмия ден почивка; а именно, почивка, която възпоменава почивката на Бог на седмия ден от седмицата на сътворението и следователно е свят ден за почивка.

26. Шест дни. Тези думи са подобни на думите от четвъртата заповед на Декалога. Тук се споменава не само съботата като ден за свята почивка, но и дните на работа, които я предхождат. В Божия план за човека тези шест работни дни са не по-малко важни от съботата. Те са дадени на човека за негова собствена употреба. Но седмият ден от седмицата е свят (ст. 23). Той трябва да се прекарва в съответствие с божествено дадените правила, както е посочено в четвъртата заповед.

Съботата. Тук еврейският текст използва определителния член (вижте стихове 25, 28). „Съботата“ „Сабат“ е свещена институция, установена в края на седмицата на сътворението. Дори тогава това е била „Сабата“ (гл. 20:11).

27. Някои от хората. Както обикновено, имаше някои, които или не вярваха на това, което Моисей беше казал и искаше сам да види дали е паднала манна или умишлено е нарушил заповедта от упорито желание да прави по своя си път.

28. Докога ще отказвате? Говорейки лично на Моисей, Бог се обръща към народа като цяло и към неговите непокорни индивиди в частност. Това е видно от употребата в еврейския език на множественото число на глагола „отказвам“. Вече е имало един акт на непослушание в деня, в който манната е била дадена за първи път (ст. 20), но сега се е случил един от по-сериозен характер. Бог, обръщайки се към тях като Съдия, ги моли да се изправят пред въпроса кога Той може да очаква греховно поведение като това да приключи и кога ще научат, че не могат да спечелят нищо от непослушание. По-късната история на Израел показва ясно колко „дълго“ ще им отнеме да научат този важен урок. Божият въпрос „Докога“ и т.н. предполага, че те са правили точно това нещо от доста време – нарушавали са

събота, с пълното съзнание за факта, че вършат погрешно (виж стихове 25, 27).

29. Вижте. Търпението на Бог към Неговия упорит народ е удивително и ни учи на важен урок за нас, които сме склонни да бъдем нетърпеливи. Вместо винаги да наказва Израел за многократните им роптания и действия на непокорство, Бог благоволява да разсъждава с тях, обяснявайки целта на Своите изисквания. Съботата е свят ден за почивка, в който те не трябва да се намесват; оттук и двойната порция храна в деня преди това.

Всеки човек да стои нащрек. На израилтяните било наредено да останат в лагера в събота и да не излизат за манна или за каквато и да е друга цел. Времето им в този ден трябвало да бъде прекарано в почивка у дома и в размисъл върху свещени теми. Бог вече бил наредил на Израел да се събира за поклонение в дни, определени като „святи“ (гл. 12:16), практика, която била последователно прилагана и към други „святи“ дни (виж Лев. 23:2-4, 7, 8, 21, 24, 27, 35-37).

В периода след изгнанието евреите въвели и наложили строги разпоредби относно напускането на градове или села в събота. На никого не било позволено да пътува по-далеч от 2000 лакътя или приблизително две трети от милята. В Новия завет това разстояние обикновено се нарича „път в съботен ден“ (Деяния 1:12). Безкрайни, създадени от човека разпоредби за съботата са били стриктно спазвани от ортодоксалните евреи още от библейски времена, в резултат на което съботата, замислена от Бог да бъде наслада (Исая 58:13), се е превърнала в бремене.

30. Хората си починаха. Като не намериха манна в съботния ден и бяха смъртени, че са излезли да я търсят, хората започнаха да си почиват в съботния ден.

31. Домът Израилев. Някои от най-старите преводи, като например LXX, сирийския, и арабският превод се четат „деца“ вместо „дом“. Възможно е четенето „деца на Израел“ да е по-близко до оригинала, отколкото „дом на Израел“.

Мана. Нито едно от предложените обяснения на това име не е срещнало всеобщо признание. Някои предполагат, че може да означава „дар“, но е по-вероятно думата да дължи произхода си на първоначалния възклицателен знак на удивление, *man hu'*, „Какво е това?“ (вижте на стих 15).

Като семе от кориандър. Билка, *Coriandrum sativum*, която расте диво в Близкия Изток. Ароматният му плод, наречен „семе от кориандър“, се използва за подправка и медицински цели. Цветът на семето е белезникав или жълто-сив. В Числа 11:7 е сравнен с бделия (виж върху Бит. 2:12).

Вафли. Така преведената еврейска дума се появява само тук в Библията и значението ѝ е неясно. LXX я предава с думата *egkris*, която според гръцките литературни източници обозначава пита, направена от брашно, олио и мед. Израилтяните описвали манната като имаща вкус на пита с мед (Исх. 16:31) и сякаш изпечена с прясно олио (Числа 11:8).

33. Вземете съд. Тази заповед е дадена след издигането на скиинята (ст. 34), но е свързана тук, за да се събере на едно място цялата тема, свързана с манната. Думата, преведена като „съд“, е от египетска дума, означаваща доста голяма стомна. Тук обаче изглежда е било използвано за обозначаване на метален съд, направен от злато, за да съответства на ковчега (виж Евр. 9:4).

34. Свидетелството. Не ковчегът на завета, на който никога не е дадено това име, а двете каменни плочи, гравирани от Божия пръст (гл. 25:16-21; 40:20; и др.). Съдът с манната бил поставен вътре в ковчега (Евр. 9:4) пред двете каменни маси.

35. Четиридесет години. Това твърдение е написано от Моисей малко преди смъртта му или добавено от вдъхновен книжник, вероятно Исус Навин. В полза на авторството на Моисей е изразът „докато стигнаха до населена земя“, към който е добавено „докато стигнаха до границите на Ханаанската земя“. Това не е задължително да се отнася до преминаването на Йордан, а до земите на изток от Йордан. Авторът пише точно както може да се очаква, че Моисей е писал към края на живота си. По-късен писател би бил по-конкретен и вероятно би отбелязал, както е направил Исус Навин в книгата си (Исус Навин 5:10-12), точното време, когато манната е спряла.

Ефа. Еквивалентно на около 5 галона.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-36 ПП 292-297

1, 2 ПП 292

2, 3 СР 126

3 СН 111; Ed 38; МН 311; РР 292; SR 128; IT 129; ЗТ 171; 6Т 372; 9Т 159, 160

4, 5, ПП 294

7 ЗТ 86

8, 9 ПП 294

10, 13-15 стр. 295

14-21SR 129

15 МН 200; MM 267

16-23ПП 295

22-26РК 181; SR 130

23 6Т 355

24-26ПП 296

28 DA 283; РР 297

31 ПП 295

33 EW 32

35 СН 111; DA 385; РК 181; РР 297; ЗТ 340

ГЛАВА 17

1 Народът роптае за вода в Рафидим. 5 Бог го изпраща за вода до скалата в Хорив. 8 Амалик е победен от вдигнатите ръце на Моисей. 15 Моисей построява олтара Йехова-ниси.

1. Разположен в Рефидим. Между пустинята Син, където пада манната започнало и в Рефидим се намирали два лагера, Дофка и Алуш (Числа 33:12, 13). Местоположението на тези станции, както и на Рефидим, е неизвестно. Повечето библейски учени са търсили Рефидим във Вади Фейран, който води до традиционния връх Синай.

Други го отъждествяват с Уади Рефаид, главно поради сходството на името му с Рефидим. Уади Рефаид се намира само на няколко часа път от планината Синай. Този факт благоприятства отъждествяването му с Рефидим, тъй като в няколко текста планината Хорив се използва почти синонимно на планината Синай (виж Изх. 17:6; 33:6; Пс. 106:19; и др.).

Нямаше вода. Пътувайки в края на пролетта, хората очакваха да намерят вода в долините. Вероятно това обяснява факта, че не е била взета достатъчно вода. Пресъхналото речно корито на долината Рефидим се оказа причина за по-сериозно безпокойство от всяко друго, което бяха изпитвали преди.

2. Дай ни вода. Няколко пъти хората бяха роптали; сега се оплакваха горчиво. Тъй като Моисей вече им беше дал месо и хляб за ядене, хората може би са очаквали той да им осигури и вода. Но оплакването им отразяваше по-скоро съмнение, отколкото вяра.

Искушавайте Господа. Израилтяните „изкушаваха“ Бога, като изпитваха търпението Му, и предизвикваха святия Му гняв с непрекъснатата си липса на вяра и благодарност. Цялата история на тяхното скитане в пустинята е история на провокации. Дълготърпението на Бога с такъв народ, който „изкушаваше и разгневяваше Всевишния Бог“ (Пс. 78:56), е удивително. Те многократно „Го разгневяваха с измислиците си“ (Пс. 106:29), „роптаеха в шатрите си“ (Пс. 106:25), „Го разгневяваха при морето“ (Пс. 106:7) и „изкушаваха Бога в пустинята“ (Пс. 106:14).

3. Да ни убият. За кратко време думите на Мойсей сякаш успокоиха народа, но когато жаждата им стана непоносима, те се върнаха при Мойсей, разгорещени от гняв. Отново го обвинявайки, че е замислил смъртта им (виж гл. 14:11), те проявиха тежка липса на вяра.

4. Какво да направя? Моисей винаги е отнасял трудностите си към Господа (виж Изх. 15:25; 32:30; 33:8; Числа 11:2, 11; 12:13; 14:13–19; и др.). От своя страна, Моисей се е научил на безусловно доверие в Този, Който го е призовал да бъде водач на Неговия народ, и винаги, когато е достигал предела на човешката мъдрост, е намирал винаги готов Помощник.

Готови ли сте да ме убие с камъни? Ситуацията наистина трябва да е била сериозна, заради живота на Мойсей. беше в опасност. Практиката на убиване с камъни се споменава за първи път в гл. 8:26. Тъй като в Египет не са открити следи от смърт чрез убиване с камъни, тази форма на смъртно наказание изглежда е възникнала тук, що се отнася до израилтяните, и несъмнено е била подсказана от изобилието от налични камъни. Убиването с камъни е било практикувано по-късно сред гърците, по времето на персийските войни (Херодот IX. 5), и от някои други народи. Това е бил един от най-лесните начини за убиване на престъпник, без да се пролива кръвта му, и е изглеждал особено подходящ, когато обществото е било призовано да отмъсти за определено престъпление като богохулство (Лев. 24:16) или идолопоклонство (Втор. 13:10; 17:5–7). Тук, в Рафидим, обаче, поводът е бил бунт, спонтанно въстание, за да се отърват от омразен водач, когото са смятали отговорен за непоносимите си страдания. Жаждата, разбира се, може да се окаже мъчение на

най-лошия вид.

5. Върви пред народа. Вземайки със себе си някои от старейшините като свидетели, Моисей трябваше да остави народа в Рафидим и да се изкачи в планините пред мястото, където народът беше разположен на лагер. Извършването на това чудо трябваше да бъде видно само от старейшините, за разлика от второто подобно преживяване, когато вода беше извадена пред очите на целия народ (Числа 20:8–11).

6. Аз ще застана пред теб. Господ обеща лично да дойде на помощ на Моисей. Неговото благодатно присъствие накара водата да потече от скалата, макар че това не трябваше да стане, докато Моисей не я удари с жезъла си, за да могат хората да го признаят за Божи представител.

7. Маса и Мерива. „Искушение“ и „роптание“. Неверието, проявено тук чрез тези имена, дълго щеше да продължи да напомня на Израел за урока, който Бог възнамеряваше да им даде в този случай (Второзаконие 6:16; Пс. 78:20; 95:8; 105:41). Местоположението на тази скала не е известно, но предвид факта, че е била „в Хорив“ (ст. 6), изглежда е била близо както до Рафидим, така и до мястото, където е бил написан законът.

8. След това дошъл Амалик. Амаличаните били потомци на внука на Исав, на когото били кръстени (Бит. 36:12). Отделяйки се от братята си в ранен етап, те изглеждали да се превърнали във водещо племе в северната част на Синайския полуостров. Въпреки че са били роднина на Израел, те гледали с подозрение на окупацията на пасищата им от евреите и били решени да ги унищожат напълно (стр. 300).

Започвайки с тази първа среща при Рефидим, между двата народа се развива дълга и ожесточена вражда. Година по-късно израилтяните са победени от амаличаните, които се обединяват с ханаанците при Кадес-варни (Числа 14:45). По време на периода на съдиите амаличаните се опитват да покорят Израел, но са победени от бандата на Гедеон (Съдии 6:33). Саул и Давид също многократно побеждават (1 Царе 14:48; 15:7; 27:8; 30:17, 18; 2 Царе 8:12), а последните останки от народа са окончателно унищожени от симеонците по време на управлението на цар Езекия (1 Лет. 4:41–43).

Воюва с Израел. Тази битка започна с коварна атака срещу онези в тила от дългата еврейска колона, „дори всички, които бяха слаби“, когато бяха „отслабнали и изтощени“ (Второзаконие 25:18). Тази позорна атака беше сметната от Бог за лична обида и въпреки че окончателното възмездие беше дълго отлагано, то никога не беше забравено, защото в определеното време Бог нареди на Саул да ги унищожи (1 Царе 15:2, 3). Именно заради роптането на израилтяните Бог позволи на амаличаните да ги нападнат в Рафидим (РР 298).

9. Исус Навин. Наследникът на Моисей и по-късен водач на Израел тук се появява в разказ за първи път. Исус Навин, чието име означава „Йехова е спасение“ или „Йехова помага“, е бил княз от племето на Ефрем, който постъпил на лична служба при Моисей преди или скоро след битката с амаличаните (виж Числа 13:8; Изх.

24:13). Когато е избран от Моисей, името му все още е било Осия или Осия, което означава „спасение“. По-значимото му име, Йехошуа или Исус Навин, „Йехова е спасение“ или „Йехова помага“, му е дадено от Моисей по-късно (Числа 13:8, 16). Името Исус произлиза от гръцкия еквивалент на еврейското име Исус Навин (виж Евр. 4:8).

Избери ни мъже. Вероятно е било вечер, когато Моисей чул за нападението срещу задните му редици и следователно е имало малка възможност да се възстановят загубите до следващия ден (Изх. 17:9). Но са били направени приготовления за среща с врага на следващата сутрин. Тази подготовка се е състояла в подбора на мъже, годни за битка, и вероятно също в стратегически съвещания с водачите на отрядите и инструкции в последния момент за битка на... утре.

Божият жезъл в ръката ми. Докато Моисей изпращаше хората си в бой и правеше всичко човешки възможно, за да гарантира победа над коварния враг, той също така демонстрираше доверието си в Бога, а не в човешката сила (вж. Йер. 17:5). Въпреки че знаеше, че победата идва от Господа, това доверие не му попречи да положи всички усилия, за да защити жените и децата, възрастните и слабите. Божествената сила следователно винаги трябва да се съчетава с човешките усилия.

10. Хур. Хур, който също заемал видно положение (гл. 24:14), бил потомък на Юда чрез Халев, син на Есрон (1 Лет. 2:18–20). Неговият внук, Веселеил, бил архитект на скинията (Изх. 31:2). Според една еврейска традиция той бил съпруг на Мириам, а според друга - неин син.

11. Израел надделя. Вдигането на ръце обикновено се е разглеждало от древните еврейски учени, от църковните отци, от реформаторите и от много съвременни коментатори като знак или отношение на молитва. През всички библийски времена обичаят да се вдигат ръце в молитва е бил спазван от благочестиви и искрени поклонници. Няколко

Коментаторите са смятали позата на Мойсей с вдигнати ръце за поза на командир, който ръководи и насочва битката, но това мнение трябва да бъде отхвърлено, тъй като Мойсей не е функционирал като главнокомандващ. Той е прехвърлил командването на Исус Навин (ст. 9). Самият той се е отдал на усърдна молитва към Бога за помощ и победа (стр. 299). Повдигнат е въпросът защо Мойсей не е продължил да се моли, дори когато ръцете му са били уморени. Само тези, които са се опитвали да се молят непрекъснато за дълги периоди от време, знаят колко трудна е подобна процедура. Може би когато Мойсей е спуснал ръцете си поради умора, той е починал и от умствената концентрация, необходима за молитвата. За да внуши на Израел важността на ходатайствената молитва, Бог е позволил успехът и неуспехът да се редуват съответно. В същото време Бог е искал Неговият народ да научи, че успехът им се крие в сътрудничеството с Неговите избрани водачи.

12. Аарон и Ор. Екипната работа надделя. Докато Израел под командването на Исус Навин се бореше за самото си съществуване долу в долината, двамата спътници на Мойсей го подкрепяха. Тази подкрепа не беше само физическа, но вероятно и духовна. Те продължиха с него в ходатайство, докато не постигнаха окончателната победа към края на деня.

В това преживяване се крие дълбок духовен урок за всеки християнин и за църквата като цяло. От него научаваме, че молитвата и молбата са от съществено значение за победите над враговете ни. Докато ръцете са протегнати и душата се напруга в молитва, нашите духовни противници ще бъдат отблъснати. Когато молитвата бъде забравена и хватката ни за Бога се разхлаби, духовните врагове ще надделеят, в резултат на което в крайна сметка всяка връзка с небето може да бъде прекъсната. От друга страна, църквата е сигурна в победата си над всички сили на злото, докато нейните водачи са хора на молитвата и докато нейните членове сътрудничат с тези водачи, подкрепяйки ги с молитвите и примерния си живот.

14. Пишете. Това е първото споменаване на писмеността в Свещения летопис. Доскоро не беше известно как се е правил този процес и какъв вид писменост е била използвана. Фактът, че азбучното писмо е съществувало по времето на Мойсей, е открит около времето на Първата световна война. Преди това е било известно само, че азбучното писмо е било използвано от различните народи на Палестина, особено от финикийците, през първото хилядолетие пр.н.е. и че европейските азбуки са се развили, през междинните етапи на гръцкия и латинския език, от тази оригинална финикийска писменост. По-висшите критици се присмивали на идеята, че Мойсей е могъл да напише Петокнижието на иврит през второто хилядолетие пр.н.е., убедени, че еврейското писмо не е съществувало по това време. Тези, които допускали, че Мойсей може да е написал част от Петокнижието или определени преживявания като това, смятали, че той трябва да е използвал или египетско йероглифно писмо, или вавилонски клинопис.

Според доказателствата изглежда вероятно първата азбучна форма на писане е изобретен — ако не във Финикия или Южна Палестина — то в самия район на Синай, където Мойсей е получил заповедта да напише историята за поражението на Амалик в книга. През 1916 г. д-р Алън Гардинър публикува първия си опит да дешифрира надписи, открити около десет години по-рано от сър Флиндърс Петри в египетските медни мини във Вади Магара на Синай.

Последвалите експедиции са увеличили броя на надписите от това място и обединеният труд на редица изключителни лингвисти е успял да дешифрира тази досега неизвестна писменост. Тези надписи разкриват удивителния факт, че представляват най-ранните опити за съставяне на семитска писменост, която се е състояла от около 25 знака.

Изобретателите на тази азбука вероятно са били хананци, които са работили за египтяните в мини в Синай. Те може да не са имали собствена писменост, но са се запознали с йероглифната система на писане, използвана в продължение на векове в Египет. Например, единственият начин, по който египтяните са могли да изразят писмено идеята за къща, е бил като нарисуват йероглиф или картина на къща. На някой ханаанец в мините дошла брилянтната идея да използва определени египетски йероглифи, за да изразява абстрактни фонетични звуци вместо конкретни предмети. В ханаанския език къщата се е наричала байит. Тъй като първият звук на байит е бил b, те са приписали фонетичната стойност b на египетския йероглиф за „къща“. Прилагането на този принцип е направило възможно малък брой знаци да изразят каквото пожелаят да кажат. Това е изобретение с голямо значение. Нито пък е било значително подобро оттогава. Все още използваме модифицирана форма на азбуката, изобретена вероятно на Синайския полуостров преди Изхода. Нашата собствена буква b, например, е пряк потомък на първия знак, използван в Синай за този звук.

Изобретяването на азбучното писмо малко преди Изхода е било също толкова провиденциален дар от Бога, колкото и изобретяването на печатането с подвижни букви малко преди Реформацията. Библията никога не би могла да се превърне в „книга на народа“, ако е било необходимо да се пише със сложните йероглифи или клинописни системи, предшестващи изобретяването на азбучното писмо. С това ново писмо, с което Моисей вероятно се е запознал по време на дългия си престой в Синай, е било лесно да се напише историята за Божиите отношения с Неговия народ и различните законови разпоредби, открити в Петокнижието. Лесно е било и да се научи да се чете такова писмо. Неслучайно еврейските писания представляват най-стария и най-пълен исторически запис на човешката раса и на Божиите опити да спаси човека от царството на Сатана.

В книга „Книгата“, в която Моисей е написал историята за нападението и поражението на Амалик, вероятно се е състояла от папирусов свитък, най-разпространеният египетски материал за писане. Този предшественик на хартията е бил направен от влакна от стъблото на растението папирус, което по онова време е било открито в блатата на делтата на Нил. Листовите папирус са били правени, като първо се е поставил слой от напоени влакна в едната посока, а върху него друг слой в другата. След това слоевете са били залепвани, пресовани и изсушавани, и са били заглаждани чрез триене на листовите с пемза. Накрая няколко листа били закрепени заедно, за да образуват свитък със средна височина 9 или 10 инча и дължина от 10 до 30 фута. Такъв свитък би бил достатъчно дълъг, за да побере всяка от петте книги на Петокнижието.

От забележката, направена в Числа 33:2, е видно, че Моисей е водил дневник за пътуването на Израел през пустинята, който е послужил за основа на списъка от Числа 33 и на историческия разказ, който ни е оставил. Моисей вероятно е придобил навика да води дневник през първите 40 години от живота си в египетския двор, защото знаем от записите на Тутмос III, вероятно съвременник на Моисей, че всички събития, свързани с военни кампании, са били „записвани на [всеки] ден по име“ и че след завършването на кампанията тези полеви бележки са били прехвърляни в „ролка кожа в храма на Амон“ (вж. PP 245). Следователно не би му се сторило странно на Моисей да получи инструкции да запише коварното нападение и поражението на Амалик за бъдещи справки като „памятник“.

Преповтори го. Тези думи показват, че Исус Навин вече е бил избран от Бог да наследи Моисей.

Ще изстребя напълно. Унищожението на този клон на едомитския народ беше постановено, докато останалите едомитци се радваха на божествена защита (виж Втор. 2:4, 5). Амаличаните брутално нападаха Божия народ, без да проявят състрадание дори към собствените си сродници (Второзаконие 25:18). Това нападение, напълно непровокирано, разкри тяхната омраза и неподчинение на Бога и запечата гибелта им като нация (стр. 300).

15. Моисей построи олтар. Изграждането на олтар предполага принасяне на жертва. Доколкото жертвата е била принесена в чест на победата, тя трябва да е била благодарствена жертва.

Йехова-ниси. При назоваването на олтара, Моисей последвал примера на Яков, който нарекъл един от олтарите си Ел-елохе-Израел (Бит. 33:20). Името на олтара на Моисей означавало „Господ е моето знаме“ и било предназначено да прослави Бога за победата над амаличаните. „Божият жезъл“ (Изм. 17:9) е бил държан от Моисей по време на битката, както войниците държат своите знамена, и както войниците следват знамето, Израел е следвал Божиите напътствия. Така Господ станал техен стандарт. Докато в Египет израилтяните често виждали военните стандарти на египетските армии, които носели картинни изображения на техните богове Амен, Ра, Птах, Сутех и други, на чиито имена били кръстени техните подразделения. Давайки името „Господ е моето знаме“ на този олтар, Моисей използвал познат език и същевременно обърнал внимание на факта, че знамето на Господа е по-могъщо от емблемите на амаличаните. Името „Йехова-ниси“ означава свята смелост.

16. Защото Господ се е заклел. Буквално: „Защото ръката [на Амалик] беше „против престола Господен.“ Еврейският текст на този пасаж е неясен. Преводът на RSV „Ръка върху знамето Господне!“ се основава на промяната на една съгласна, чрез която думата „престол“ става „знаме“. Еврейските букви п и к са подобни и някой преписвач лесно може да е объркал първата с втората. Много коментатори днес предпочитат този превод, защото изглежда е по-хармоничен с контекста, особено стих 15, където е използвана същата еврейска дума за „знаме“.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-16ПП 297-300

1-3ПП 297

2-7SR 131

4-7ПП 298

6 ML 12; PP 411

7 ДА 126

8 2Т 106

8-12SR 133

9 4Т 530

10-124Т 531

10-13ПП 299

12 1С 527; 5С 162

13-16SR 134

14 ПП 299; 2Т 108; 5Т 245

16 ПП 300; 2Т 108

ГЛАВА 18

1 Йотор довежда при Моисей жена си и двамата си сина. 7 Моисей го приема. 13 Съветът на Йотор е приет. 27 Йотор си тръгва.

1. Йотор, жрецът на Мадиама. Вижте гл. 2:16, 18.

2. Сепфора, съпругата на Моисей. Вижте гл. 2:21.

След като я е изпратил обратно. Някои коментатори смятат, че Сепфора я е напуснала съпругът ѝ в гняв след обрязването на сина ѝ по пътя за Египет (гл. 4:24–26).

Това мнение е несъстоятелно, тъй като в летописа не се казва, че тя се е върнала при баща си, а че Моисей я е изпратил обратно. Той е направил това за нейна собствена безопасност (PP 255), предвид опасността, на която Сепфора и синовете ѝ щяха да бъдат изложени в Египет по време на борбата с фараона (виж също PP 383).

3. Герсам. Вижте гл. 2:22.

4. Елиезер. Вторият син на Моисей не е бил споменаван по име преди това, но вероятно е бил този, обрязан от Сепфора по пътя за Египет (гл. 4:25). Елиезер означава „моят Бог е [моята] помощ“. За разлика от това, името, което Моисей дава на първия си син, Герсам, означава „изгнание“ (гл. 2:22), отразявайки дух на униение, естествен за изгнаник. Името на втория син разкрива благодарността на бащата за божествената защита, на която се е радвал по време на бягството си от Египет. Фактът, че името на Елиезер се споменава и обяснява тук за първи път, не е основателна причина да се мисли, че той е бил без име. От 1 Лет. 23:17 научаваме, че Елиезер е имал само един син, Реавия, чиито потомци са станали многобройни по времето на Соломон.

5. Божият хълм. „Божият хълм“, където Йотор намерил Моисей и израилтяните на лагер, бил Хорив (гл. 3:1). Именно в неговата близост Бог се явил на Моисей в огнения храст. Наблизо е бил и мястото, където Моисей ударил скалата и дал вода на жадния си народ (гл. 17:6).

6. И той каза. Еврейският текст може да бъде преведен и като „и някой каза“ или „и „беше казано.“ Това съответства по-добре на контекста, тъй като Йотор и Моисей все още не се бяха срещнали (виж стих 7). Изглежда, че Йотор, пристигайки в близост до лагера, изпратил пратеник до Моисей, който говорил от негово име и обявил пристигането му. RSV гласи: „И когато някой съобщи на Моисей“ и т.н.

7. Моисей излезе. Ориенталската учтивост изискваше подобно поведение в случай на почетен или дори добре дошъл посетител (виж Бит. 18:2; 19:1; Лука 15:20; и др.). Очевидно намерението на Моисей беше да посрещне Йотор с всички възможни почести и уважение. Той не само излезе да го посрещне, но и се поклони пред него като пред висшестоящ.

8. Моисей разказа. Йотор вероятно беше чул нещо от историята за избавлението на Израел. Новината за чудотворните събития, предшествали Изхода, както и победата над египетската армия при Червено море, сигурно се е разпространила като горски пожар през страните, граничещи с Египет.

10. Благословен да бъде Господ. Всяка фаза от поведението на Йотор доказва, че е религиозен човек. и вярващ в истинския Бог. Неговата благодарност към Господа, Бога на израилтяните, е поразително доказателство за това.

Избави народа. Повторение на това, което вече беше казано в първата част на стиха. Следвайки LXX, RSV пропуска последното изречение на стиха. RSV, но не LXX, вмъква това изречение в средата на стих 11.

11. Сега знам. Този текст не е лесен за обяснение и е бил възприет от някои коментатори като доказателство, че Йотор е бил политеист. Йотор обаче е бил „благочестивият жрец на Мадиама“ (PP 301). Тук, с допълнителните доказателства, разказани от Моисей, Йотор просто потвърждава вярата си в истинския Бог.

Защото в нещото. Това твърдение е дори по-неясно от предходното. Преводачите на KJV очевидно са разбрали Йотор като казващ, че Бог е показал Себе Си по-висш от египетските богове. По-буквален превод би гласил: „Дори в самото нещо, в което те [египтяните] се отнасяха гордо срещу тях [израилтяните]“. Такъв превод вижда превъзходството на Господа, разкрито в начина, по който гордостта на египтяните беше смирена от Божията сила (вижте на стих 10).

12. Принесе всеизгаряне. Жертвоприношенията бяха установени от Самия Бог веднага щом грехът влязоха в света (вижте върху Бит. 3:21; 4:3, 4). Практиката на принасяне на жертви е била увековечена от всички, които са познавали и почитали Бога (вижте Бит. 4:4; 8:20; 12:7, 8; 22:13; и др.). Подобно на Мелхиседек (Бит. 14:18), Йотор бил разпознат като свещеник на истинския Бог (Изм. 2:16; РР 301) и следователно са имали право да принасят жертви. Изглежда обаче, че мадиамците като цяло са били идолопоклонници (Числа 25:17, 18; 31:16). Моисей, Аарон и старейшините на Израел не биха участвали в жертвена храна, ако тя беше опетнена от езически практики или извършена от човек, който не е поклонник на небесния Бог.

Да се яде хляб. От самото всеизгаряне нищо не се ядеше. То се консумираше напълно, тъй като в своята цялост се смяташе за принадлежащо на Бога (Левит 1:3–17). Другите жертви, споменати тук, бяха такива, че след като кръвта беше излята пред Бога и определени части от месото бяха изгорени на олтара, „старейшините“ можеха да ядат останалото (виж 1 Царе 2:15, 16).

13. Моисей седеше да съди. В древността владетелят, независимо дали е бил цар, принц или вожд, е упражнявал и длъжността съдия. Законодателната, изпълнителната и съдебната власт са били поверени на едно лице. В продължение на няколко века преди монархията водачите на Израел са били наричани „съдии“, а тяхното управление е било наричано „съд“. Подобно на тези наследници на Моисей, главните владетели на Картаген също са носили титлата „съдии“. От времето, когато е приет за водач от народа (гл. 4:29–31), Моисей, изглежда, се е смятал за задължен да изслушва и решава всички оплаквания, възникващи сред неговия народ. Досега той не е делегирал съдебна власт на никого друго. Това не може да се дължи на факта, че идеята не му е хрумнала, тъй като в Египет е съществувала съдебна система, в която съдии са били назначавани от царя. Възможно е той да се е съмнявал в способността на своите сънародници, които са били роби през целия си живот, да служат в такова качество.

От сутринта до вечерта. Не знаем дали Моисей винаги е бил такъв зает, както беше в деня след пристигането на Йотор. Коментаторите предполагат, че много оплаквания може да са възникнали от разделянето на плячката на амаличаните или че необичайната ситуация, в която хората внезапно се оказаха след освобождението си от робство, е създавала повече проблеми, отколкото би била в противен случай. Те бяха живели през целия си живот под строгата власт на египетските надзиратели, без свобода да вземат свои собствени решения. Изведнъж те станаха свои собствени господари и сега трябва да се обединяват като равни. При такива обстоятелства гладък и хармоничен обществен живот може да съществува само когато всички спазват общоразбрани и приети правила.

14. Защо седиш сам? Упрекът на Йотор не се отнасяше до техниката на преценка на Мойсей. Той не възразяваше, както някои коментатори смятат, че Мойсей седи, докато хората стоят, като унижително за тях. Той обаче протестира, че Мойсей трябва да раздели бремето си, като делегира определени лидерски задължения на други, квалифицирани да ги носят.

15. Да се допитат до Бога. Това несъмнено означава, че хората са дошли при Моисей, за да някой, когото смятаха за квалифициран да говори от името на Бог. Те не гледаха на Моисей така, както гледаха на съдиите, които познаваха в Египет, а го смятаха за назначения Божия говорител. Очевидно това беше и гледната точка на Моисей и тъй като Господ не му беше дал други наставления, той смяташе за свой дълг да решава всички дела, които му бяха представени.

16. Аз ги уведомявам. Някои коментатори са възприели позоваването към закони и закони като доказателство, че посещението на Йотор се е случило след даването на закона на Синай. Други посочват, че описаната в този пасаж практика не би била необходима след даването на закона и че съществуването ѝ по време на посещението на Йотор определя посещението като осъществено преди законът да бъде официално провъзгласен на Израел. Последното обяснение изглежда за предпочитане. Бог не е оставил народа Си в продължение на хиляди години без морален закон. Каин е знаел, че убийството е грях (Битие 4:8–13), Сем и Яфет са демонстрирали познаване на закона, като са избягвали непристойността (Битие 9:23), Авраам е спазвал Божиите заповеди (Битие 26:5) и дори филистимският цар Авимелех е знаел, че прелюбодеянието е „голям грях“ (Битие 20:9). Споменаването на „Моите заповеди, Моите повеления и Моите закони“ (Битие 26:5) по времето на патриарсите следователно не е анахронично, а ясно показва познанията на човека за такива божествено дадени закони преди Синай. Моисей, който през 40-те години на своето пустинно пребиваване е записал историята на Божиите отношения с патриарсите, сигурно е бил добре запознат с моралните принципи, изложени в книгата Битие.

18. Със сигурност ще се изтощиш. Йотор показва мъдрост в съвета, който даде на зет. Свещен дълг е човек да се грижи за здравето си и да не пренатоварва излишно силите си.

19. Бъди за народа пред Бога. Или „Ти ще представляваш народа пред Бога“ (RSV). В отговор на обяснението на Моисей защо народът идва при него и защо той се е съгласил да се занимава с различните им случаи, Йотор посочи, че е едно да се установят принципи, а друго да се прилагат. Моисей може да запази законодателната функция за себе си и в това си качество да предаде на народа божествени принципи. Но той трябва също така да избере мъже, способни да прилагат принципите към различните възникнали ситуации, и да делегира на тези лица съдебната функция на управление (ст. 21, 22).

Донесете причините пред Бога. В трудни случаи Моисей всъщност представи делото пред Бога и получи насоки от Него относно решението, което трябва да вземе (вж. Числа 15:32–36; 27:5–11).

20. Укази и закони. Разграничението на Йотор между „укази“ и „закони“ не е ясно. Някои разглеждат „уставите“ като свързани с религията, а „законите“ като разпоредби по отношение на граждански и социални въпроси. Други обясняват първите като „конкретни“, а вторите като „обща“ разпоредби. Съветът на Йотор, че Моисей трябва „да им покаже пътя, по който трябва да ходят“, ясно разкрива, че той е имал предвид Моисей да установи широки принципи, за да гарантира равенство и справедливост. RSV предава тези два термина като „устави“ или самите закони, и „решения“ или принципи, които трябва да се следват при прилагането на законите.

21. Способни мъже. Йотор не само посъветвал Моисей да избира „способни мъже“, но и изброил качества, които тези мъже трябва да притежават – благочестие, морална почтеност и справедливост. Неговата концепция за характера на истинския съдия оставя малко да се желае. Ако тези качества

бяха необходими днес при избора на мъже за отговорни длъжности в управлението, силата на една нация би се увеличила значително.

Владетели. Системата, предложена от Йетро, би гарантирала справедливо отношение към всички. Малко По този начин въпросите можели да бъдат решавани от главите на семействата, „управителите на десетици“. По-трудните случаи били отнасяни до следващата по-висша инстанция или апелативен съд. Въпросите от по-сериозен характер били отнасяни до „управителите на хиляди“.

22. По всяко време на годината. Вместо случайни съдебни дни, в които Моисей седеше и изслушваше дела и постановявани решения през целия ден, трябваше да се предвиди бързо разглеждане на проблемите при възникването им.

23. И Бог ти заповядва така. Въпреки че Йотор беше убеден в здравия разум Въпреки съвета си и важността той да бъде следван, той въпреки това скромно остави избора дали да го приеме на Моисей. Знаейки, че зет му действа според божествените напътствия по всички въпроси, той осъзна, че успехът на плана ще бъде гарантиран само ако Бог го одобри и че само при това условие Моисей ще го приеме. Фактът, че Моисей е действал в хармония със съвета на Йотор, е доказателство, че той е получил божествено одобрение и че давайки го, Йотор сигурно е бил вдъхновен от Божия Дух.

25. Моисей избрал способни мъже. Стихове 24–26 създават впечатлението, че Моисей незабавно изпълнил съвета на Йотор. Второзаконие 1:9–15 показва, че Моисей всъщност не е уредил избора на тези съдии, докато законът не бил даден на Синай. Моисей очевидно е очаквал божествено одобрение на плана. Изпълнението на плана е свързано тук, съгласно навика на Моисей да разглежда темите тематично, а не хронологично. Ако не се има предвид тази литературна характеристика на Моисей, това може да доведе до погрешни заключения (вижте Изх. 16:33, 35). От Втор. 1:13 става ясно, че вместо сам да избере мъжете, Моисей е ръководил номинирането им от народа, след което им е дал властта на тяхната длъжност.

Направи ги глави. От момента на назначаването им „управниците“ не бяха просто съдии, а „глави“ над съответните им роти, с власт над тях на поход, в лагера и на бойното поле (виж Числа 31:14). Изглежда, че както гражданските, така и военните функции са били съчетани.

27. Той си тръгна. Йотор сигурно е смятал посещението си в израилтянския лагер за един от най-важните моменти в живота си. Там той получил от първа ръка сведения за чудните дела на Бога на своя прародител Авраам, на когото и той служил, чрез които собствената му вяра била укрепена.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-27ПП 300-301

1-14ПП 300

7-12SR 134

13-269T 262

15-26ПП 301

16 MH 404; TM 341

19 GW 20

19-23TM 340

19-26AA 93

19-27SR 135

21 GW 449; 6T 215

1 Хората идват на Синай. 3 Божието послание чрез Моисей към хората от планината. 8 Отговорът на хората се връща. 10 Хората са подготвени за третия ден.

12 Планината не бива да се докосва. 16 Страшното Божие присъствие на планината.

1. През третия месец. Тоест, Сиван, сравним с нашия край на май или началото на юни.

Стихове 1 и 2 се занимават с последния етап от пътуването на израилтяните до планината Синай. На планината На Синай се е случило едно от великите събития в еврейската история – включването на Израел като църква и нация под теокрацията (PP 303). Тази форма на управление е продължила, докато с думите „Нямаме цар освен Цезар“ (Йоан 19:15) евреите не се оттеглили от нея (DA 738). Процесът на организация на Синай е включвал провъзгласяването на Десетте заповеди, ратифицирането на завета, построяването на скинията, даването на церемониални и граждански закони и усъвършенстването на различни граждански и военни процедури. Между Господ и потомците на Авраам е установена уникална връзка, в която никой друг народ никога не би влязъл.

Целта му беше да подготви пътя за идването на Христос като Спасител на човечеството.

Същият ден. Буквално „на този ден“, може би първият ден на Сиван, евентуално

15-ти. Еврейската традиция поставя това събитие на първия ден от третия месец на еврейската година.

Ако е така, пътуването от Рамзес до Синай вероятно е отнело 45 дни.

Синайската пустиня. Обикновено се смята, че това е равнината ер-Раха, почти равна, обсипана с храсти равнина или пустиня, дълга приблизително 3 километра и широка 800 метра (вижте гл. 3:1). Това е било подходящо място за евреите да се съберат, за да получат закона, който Бог скоро щеше да прогласи, заобиколено от планини, образуващи естествен амфитеатър. В югоизточния му край се издигала почти отвесна гранитна скала, която осигурявала висок амвон или олтар, от който можел да се чува гласът на Господа. В подножието на тази скала имало поредица от ниски могили, които може би са помогнали да се определят „границите“ (ст. 12), предназначени да предпазят хората от докосване на планината.

Именно в такава величествена, вдъхновяваща среда законът беше даден на Израел. Добре е забелязано, че не може да се посочи място в света, което да съчетава по по-забележителен начин условията на импозантна височина и равнина, във всяка част от която гледките и звуците, описани в Изход, достигаха до събрано множество. Това беше място на уединение, където хората можеха да бъдат напълно сами с Бога, далеч от всичко, което би отклонило мислите и вниманието им от божествените неща. Повече от 11 месеца Израел трябваше да остане на Синай. Тук, освен че получиха закона и ратифицираха завета, те щяха да имат време за изграждането на светилището и за по-нататъшното развитие на своята организация. Това щеше да им даде възможност за тих размисъл върху отговорността си пред Господа.

Божият народ се нуждае от такива периоди на почивка, както Христос е посъветвал учениците си (виж Марк 6:31). Имаме примера с Павел, който самият той „отиде в Арабия“, вероятно точно на това място (виж Гал. 1:17). Всички ние се нуждаем от нашия Синай, където в тишина и уединение Бог може да направи за нас това, което е направил за Израел, разкривайки волята Си, наставлявайки ни в нея и впечатлявайки ни отново със Своето величие. Синай беше място с такава тържественост, че умовете на хората неустойимо се издигаха до общение с Безкрайността. Самата строгост и величие на околностите бяха подходящ коментар за светостта на закона. Като безплодна, безплодна пустиня, Синай е и остро напомняне, че сами по себе си не можем да принесем духовен плод за Божия слава и не можем да изработим собственото си спасение. Не каза ли самият Христос: „Без Мен не можете да направите нищо“ (Йоан 15:5)?

2. Разположили лагер пред планината. От Рефидим евреите се придвижили в югоизточна посока към планината Синай. Вероятно повечето хора са разпънали палатките си в гореспоменатата равнина, но някои може да са разположили лагер в съседни долини на североизток и запад, откъдето е можела да се види самата планина Синай.

3. Моисей се възкачи. Стихове 3–9 представят първия завет между Бог и Израел. Моисей познаваше този район, защото именно тук Бог се беше разкрил в горящия храст. В същата местност Бог отново трябваше да се разкрие на Своя слуга, вече не самотен беглец, а възвишен да бъде водач на Божия народ. Поток от спомени сигурно е преминал през ума на Моисей, докато се изкачваше на планината. Вярата му сигурно е била значително укрепена за трудната задача на лидерство, която предстоеше, защото обещанието на Господа, че той и неговите събратя израилтяни ще се покланят на Бога на това място, е било на път да се изпълни (виж Изх. 3:12). Можем да бъдем сигурни, че Моисей се е изкачил на планината с уверена, макар и благоговейна стъпка.

Домът на Яков. Това споменаване на техния прародител беше напомняне за обещанията, дадени му (виж Бит. 28:13, 14; 35:11). Споменаването на името му щеше да напомни за благословиите, милостиво дадени му, и те бяха залог за благословиите, които Господ сега им предлагаше. Бог да поеме инициативата да предложи завет беше неизбежно, защото човекът не е в позиция да изисква условия от Небето. И все пак заветът е израз не само на Божия суверенитет, но и на Неговата благодат и милост. Той е, който първо търси човека – не човекът, а Бог (виж 1 Йоан 4:10, 19).

4. Египтяните. Заслужава да се отбележи, че Бог е обърнал внимание на минали доказателства за Своята любов, преди да разкрие закона Си. Така Той би спечелил доверието им; така Той би укрепил вярата им в Него и би ги насърчил да изпълняват волята Му. Той би удостоверил благословиите на бъдещето чрез благословии, на които се е радвал в миналото. Това, което Бог беше направил за Израел, като ги е освободил от Египет, като ги е превел безопасно през Червено море и като им е дал манната, беше гаранция за това, което Той тепърва щеше да направи за тях, ако Му останат верни. Без тази увереност ужасите на Синай едва ли биха могли да бъдат понесени.

Криле на орли. Докато птицата родител взема орлето от гнездото му, го учи да лети и защитава малките със собствения си живот, така Господ изведе народа Си от египетския плен, за да може да ги отведе в Ханаанската земя. Той щеше да ги носи с „крилата си“ и да ги предпази от опасност. Както слабо и безпомощно орле, макар и страхуващо се от опасността, имаше увереност в силата и защитата на своя родител, така и Израел, слаб, безпомощен и страхуващ се от това, което можеше да предстои, можеше да има вяра в божествената сила (Второзаконие 32:11, 12).

5. Ако ще се подчинявате. Вместо да заповяда на евреите да спазват Неговия завет, както беше Неговото суверенно право, Бог милостиво покани Своя народ да прави това, което би било за тяхна собствена полза. Единственият път, по който можем да ходим с Бога, е този на послушанието. При никакви други условия освен послушанието Бог не би могъл да се съгласи да бъде техен Бог или да ги има за Свой избран народ. Благодатта на евангелието на Исус Христос, което носи спасение на всички хора (Тит 2:11), не ги освобождава от задължението им да се подчиняват на божествения закон (Римляни 3:31). Вярата в изкупващия Христос е неразривно свързана със силата на вътрешния Христос, която дава възможност на човек да спазва Десетте заповеди (Римляни 8:1–4). Исус и апостолите най-категорично потвърждавали принципа на подчинение на божествения закон (Мат. 5:17, 18; 19:16, 17; 1 Кор. 7:19; Яков 1:25; 2:10–12; 1 Йоан 2:3, 4).

Моят завет. Заветът, който Бог сключи с Израел на Синай, обикновено се нарича „стар завет“ (Евр. 8:13). Поради неспособността на хората да оценят напълно целта

на Бога и да влезе в истинския дух на завета, той се открояваше в контраст с новия или евангелския завет по следния начин: (1) Той беше по-елементарен (Гал. 4:1–5). (2) Той беше по-тясно свързан с външни обреди и церемонии (Евр. 9:1). (3) Мотивите му бяха до голяма степен наказания и награди, защото като „деца“ това бяха единствените стимули, които Израел все още беше готов да разбере (Гал. 4:3; РР 371). (4) Благословенията му бяха до голяма степен временни. (5) То се уповаваше на човешки постижения и добри дела, а не на божествена благодат и Спасител от греха (вижте Изх. 19:8). Най-значимата благословия на новия завет е, че чрез вяра в Христос на вярващия се дава сила да изпълни „правдата на закона“ (Рим. 8:1–4; вж. Деяния 13:37–39).

Бог позволи на Израел да се опита да спазва закона, за да могат да осъзнаят неспособността си да правят това, което погрешно са смятали за способни. По този начин те щяха да бъдат водени от доверие в себе си към доверие в Бога, от доверие в собствените си усилия към вяра в божественото постижение. Така законът щеше да се превърне в средство, което да ги доведе до Христос като техен единствен Спасител от греха (Гал. 3:23–26). Така пътят беше подготвен за новозаветните взаимоотношения, евангелието на божествената благодат, закона, спазван в и чрез Христос (Ер. 31:31–34; Рим. 3:21–31; 8:1–4; Евр. 8:7–11). Както Павел заявява, тази новозаветна връзка не „обезценява закона чрез вяра“ (Рим. 3:31). Законът остава стандартът за дълг, нормата за свята практика. Новият завет установява закона като вечен кодекс на праведността, без който не може да има свято поведение.

Едно особено съкровище. По-скоро „мое собствено притежание“ (RSV; вижте също Пс. 135:4; Ис. 43:1–4). В очите на Бога никой друг народ не беше равен на Израел. Всяко Божие дете, всеки посветен християнин, е близо в короната на нашия Господ и е считан за такъв от Него (Малахия 3:17; вижте върху 1 Петрово 2:9).

6. Царство на свещениците. Според божествения план и цел израилтяните е трябвало да бъдат едновременно царски и свещенически род. В един зъл свят те трябваше да бъдат царе, морални и духовни, тъй като трябваше да надделеят над царството на греха (Откр. 20:6). Като свещеници, те трябваше да се приближават до Господа в молитва, в хваление и в жертва. Като посредници между Бога и езичниците, те трябваше да служат като учители, проповедници и пророци и трябваше да бъдат примери за свят живот – небесните изразители на истинската религия. В Своето идващо царство Бог има царско място за Своите царски деца (Мат. 19:28; Лука 19:17–19; Йоан 14:1–3; Откр. 1:6; 2:26; 3:21; вж. Зах. 6:13).

Свят народ. Като хора, посветени на служба на Бога, те трябваше да бъдат различни от другите народи. Това трябваше да се прояви външно чрез обрязване (Бит. 17:9–14) и вътрешно чрез благочестие (2 Кор. 7:1; 1 Петр. 2:9). Святият Бог изисква свят народ (Мат. 5:48; 1 Петр. 1:16).

7. Старейшините. Не бяха необходими много думи, за да се представи важният въпрос или да се отговори на наложителния въпрос дали хората ще приемат завета при условията, изисквани от Бог. Преди обаче да представи тези условия на хората, Моисей свика старейшините, подготвяйки се да постави въпроса пред тях (гл. 24:3; ПП 303).

8. Всичко, което Господ е казал. Убедени и уверени в сърцата си, че условията на завета ще бъдат справедливи и добри, и желаещи да осигурят за себе си и потомството си благословиите, които Господ беше обещал, старейшините с готовност приеха завета, преди да знаят какви ще бъдат точните му разпоредби. Беше желателно хората да изразят желание да сключат такъв завет, какъвто Бог е предложил, и да имат време да обмислят въпроса, преди да бъдат призовани да направят официалното му ратифициране. Ако

Ако бяха готови да се подчиняват на Бога, подробностите на завета щяха да последват. Въпреки това, макар несъмнено да имаше благородно желание от страна на израилтяните да откликнат на Божия призив за послушание, те влязоха в заветните отношения с малко познания за себе си и без да осъзнават неспособността си да спазват божествените заповеди и по този начин да изпълнят своята част от споразумението. Подобно на толкова много измамни души, те си мислеха, че трябва само да опитат , за да го направят. Бог позволи опита, за да могат те да открият своята неспособност и по този начин да бъдат водени да се упоават на Бога. Собственият опит на Павел е уместен пример за това (виж Рим. 7).

Спонтанният вик „Всичко, което Господ е казал, ще го направим“ без съмнение беше повърхностна демонстрация на религиозен ентузиазъм, моментна реакция към една славна и възвишена истина. Липсваше духът на дълбоко, истинско обръщане, „сърцето“ да се направи това, което Бог изискваше (Второзаконие 5:29). Не е чудно, че хората скоро отстъпиха и се поклониха на златния телец (Изход 32).

9. В гъст облак. Когато Бог говори на хората, Той винаги трябва да забулва славата Си, защото грешните хора не могат да я понесат (Изх. 33:20; Йоан 1:18; 1 Йоан 4:12). Ако Бог се облича в човечност, човешката форма е завесата. Ако Той се появява в горящ храст, самият огън е саван. Тук, на Синай, тъй като много от хората бяха нечестиви и непокаяни, беше още по-необходимо Той да се покрие. Облакът, от който Бог говореше, беше облачният стълб, който придружаваше израилтяните от Египет и насочваше техния поход (Изх. 13:21, 22; Числа 11:25; 12:15; РР 301).

Вярвай ти завинаги. Една от целите на Бог, явявайки се видимо на Моисей, беше да даде хората неопровержимо доказателство, че Моисей е стоял пред тях като Божи представител.

10. Освети ги. Господ щеше да прогласи святия Си закон лично, за да се премахнат всякакви съмнения, че Моисей е имал нещо общо със съставянето му. Тяхната поява в Божието присъствие би изисквала осветение, без което никой не може да Го види (Евр. 12:14). Осветението е по същество въпрос на духа, на това да бъдеш „чист по сърце“ (Мат. 5:8). Външните действия на подготовка са били предназначени да внушат на хората необходимостта да подготвят сърцата си за среща с Бога (1 Сол. 5:23; 1 Йоан 3:3). Въпреки че за египтяните очистването е означавало измиване на тялото, включително и бръснене на косата от главата, а понякога и от цялото тяло, израилтяните изглежда са се очиствали само чрез измиване.

Святостта трябва да се разглежда сериозно всеки път, когато се обръщаме към Бога. Несвятата воля да не бъдат отхвърлени от Него, ако дойдат с покаяние, приемайки Христовата благодат. Той приема грешника, за да го освети и по този начин да го подготви за общение с Бога (Еф. 1:4; 5:25–27; Тит 2:11–14). Тъй като законът, който скоро щеше да бъде даден, е израз на Божията святост, беше съвсем уместно хората да се подготвят да го приемат, като се осветят. Ако израилтяните искаха да бъдат Божи народ, беше наложително те да оценят святостта на тази връзка. Следователно можем да разберем защо Бог направи даването на Своя свят закон повод да впечатли хората, дълбоко и драматично, с убеждението за неговата святост и важност. Това беше особено необходимо, тъй като евреите, потиснати от своите египетски господари, до голяма степен бяха загубили познанието си за характера и величието на Бога.

Днес и утре. Според еврейската традиция това би бил четвъртият и пети от месец Сиван, като Декалогът се дава на шестия. Двудневната подготовка е имала за цел да подчертае светостта на събитието.

Измиване. Богатите можеха да сменят дрехите си, когато случаят го налагаше, но хората, в Като цяло, по-бедните класи, тъй като нямат дрехи за преобличане, трябва да перат тези, които носят (Левит 15:5).

11. Слез долу. Обикновено в Библията Бог е представен като обитаващ на небесата горе (3 Царе 8:30, 49; Йоан 8:23). Следователно, когато се появява на земята, се казва, че Той „слиза“ (Битие 11:5–7; 18:21; Изход 3:8).

12. Поставете граници. Моисей трябвало да издигне някаква преграда около подножието на планината. Тя може да се е простирала по линията на ниските могили, пазели подножието на скалата. Докато хората се въздържаха от преминаване на тези „граници“, те били в безопасност.

Уместно е отбелязано, че Синай, с всичките си описани ужаси, не е Везувий; хората отдолу не са били събрани в обречен Херкуланум или Помпей.

Целта на Господа беше просто да изяви реалността, обхвата и близостта на Своята разрушителна сила. Хората бяха накарани да усетят какво може да направи тази сила, ако бъдат толкова самонадеяни или небрежни, че да се намесят в законното ѝ упражняване.

Всеки, който докосне. Тъй като скалата се издига рязко от равнината, някой лесно може да се докосне до нея, било то по невнимание или от любопитство.

Непременно да бъдеш умъртвен. Това сурово наказание беше специално обявено от Бог за да внуши на хората по недвусмислен начин какво означава да бъдеш в присъствието на свят Бог. Наказанието беше напълно в съответствие с ужасяващата тържественост на събитието. Освен това, не бива да забравяме, че само чрез отрезвяващи заплахи за наказание израилтяните, склонни понякога да бъдат самонадеяни и да се бунтуват срещу божествената воля, са могли да бъдат научени на благоговение (виж 2 Царе 6:6, 7). Не може да има истинско религиозно чувство без дълбоко чувство на благоговение. За да се внуши такова отношение сред израилтяните, е било наложително урокът да се предаде по драматичен и поразителен начин.

13. Ръка да не го докосва. Или „Ничия ръка да не го докосва“ (RSV). Престъпващият божествената заповед не трябваше да бъде хванат, защото този, който го арестува, щеше да трябва да премине „границите“, за да го направи. Вместо това, нарушителят трябваше да бъде убит с хвърлени камъни или стрели, изстреляни отвътре „границите“. Същото трябваше да се направи с всяко животно, което се отклони в ограничената зона, за да не се изкуши някой да влезе в ограничената зона, за да си прибере бездомното животно. Всичко беше направено, за да впечатли израилтяните с ужасяващото величие на Бог и духа на тържественост, който трябваше да изпълни сърцето на човек при приближаване към божественото присъствие.

Бог е винаги присъстващ (Пс. 139:1–12), но Той забулва присъствието Си. Въпреки че е с нас, ние не Го възприемаме (Йов 23:8, 9). Но когато Той разкрие присъствието Си, всички треперят пред Него (Бит. 28:16, 17; Йов 42:5, 6; Авак. 3:16). Слабостта трепери пред силата, дребността се свива пред величието, ограниченият човек става незначителен в присъствието на Безкрайния. Именно съзнанието за греха кара човека да трепери пред свят Бог (Бит.

3:10). Покварата се страхува пред нетлението, моралната поквара – пред абсолютната чистота.

Те ще се качат. Местоимението „те“ тук не може да се отнася до народа, защото това би противоречило на заповедта от предишния стих. Народът никога не се е качвал на планината. Но Моисей, Аарон, Надав, Авиуд и 70-те старейшини са го направили (виж Изх. 24:1, 2) и вероятно те са тези, за които се говори тук.

14. Моисей слезе. Връщайки се в подножието на планината Синай, Моисей, в послушание на заповед от стих 10, инструктира хората относно подготовката за даването на закона. В същото време той сигурно е наредил изграждането на оградата, която е трябвало да държи хората далеч от планината и за която той напуска в стих 23 като завършена.

16. Гръмотевици. Стихове 16–20 се занимават с проявленията на божественото присъствие на Синай. Разкривайки Себе Си на човека, Господ използва различни методи. При Илия Той дойде като „тих, фин глас“ (1 Царе 19:12), при пророк Даниил и апостол Йоан Той използва видения, на учениците Той говори директно чрез Сина Си. При Павел Бог се яви в екстатично видение, апостолът чу „неизказани думи, които не е позволено на човека да изрече“ (2 Коринтяни 12:1–5). Тук, когато Бог искаше да впечатли всички с важността и величието на Своя закон като основа на Неговото духовно царство, Той се явява с ужасяващо величие (Евр. 12:18–21).

17. Изведе народа. Очевидно е, че самият лагер трябва да е бил на известно разстояние от подножието на планината, с открито пространство между първите шатри и преградата, която Моисей беше издигнал близо до планината. В това празно пространство Моисей сега поведе народа, като по този начин ги доближи възможно най-близо до божественото присъствие.

19. Моисей проговори. Гледката беше толкова ужасна, планината беше покрита с дим (ст. 18), а звукът на тръбата - толкова страшен (ст. 16), че Моисей не можеше да мълчи. За да облекчи напрежението, той избухна с думи, може би тези, записани в Евр. 12:21. В думите „Моисей говори, а Бог отговаря“, които предлагат поразително определение за същността на божествения закон, се внушава дълбок смисъл. Всички Божии заповеди са, така да се каже, отговори на дълбоките ни душевни нужди. Те произтичат от взаимното действие на Бога и човешкото сърце. Павел в Рим. 7 илюстрира това. Човекът, чрез самото си създаване по Божия образ (Бит. 1:27), никога не може да намери удовлетворение от това да бъде жив, освен ако животът му не е в хармония с Създателя. Декалогът е инструментът за настройване. Той не е просто код, изразяващ волята и суверенитета на Бога; той е и инструмент за духовно наставление, който да ни помогне да живеем така, както Бог е възнамерявал да живеем (Пс. 19:7, 8; 119:97, 98; Мат. 19:16, 17).

20. Върхът на планината. Вероятно не е Джебел Муса, който е бил невидим от равнина, където хората сигурно са били събрани, а Рас ес-Сафсаф, най-високият връх на Синайските планини, извисяващ се над равнината (виж стих 1 и гл. 3:1).

Извика Моисей. Контекстът би ни навел на мисълта, че Аарон се е качил с Моисей, защото Аарон е присъствал там (ст. 24) и вероятно е включен в „нас“ от стих 23.

21. Заповядайте на народа. В заключителните стихове на тази глава народът и свещениците отново са предупредени да не прекриват „границите“. Това повторение би подсказало, че е имало хора, които не са приели ограничението сериозно, но са били готови да „прекриват“ „границите“, за да се взират непочтително в Божията слава (вижте Числа 4:20; 1 Царе 6:19; 2 Царе 6:6, 7).

22. Свещениците също. Специалното споменаване на „свещениците“ би показало, че стремежът към Прегрешението е било особено силно изразено сред тях. Тъй като са били обучени да изпълняват свещени функции, те може би са се смятали за практически равни на Моисей и Аарон. Може би са негодували за изключването си от божественото присъствие. Не бяха ли те назначените посредници между Бог и човека?

Осветете се. От тази заповед би изглеждало, че свещениците не са счели заповедта от стих 10 като отнасяща се до тях и затова не са я спазили. Следователно заповедта да правят това е била насочена специално към тях. Святостта на длъжността не означава непременно святост на човека, който я заема. Божиите служители не получават никакъв специален имунитет срещу беззаконие, както често показват Писанията (вижте Лев. 10:1, 2; 1 Царе). 2:12–17; 4:17). Този стих и Изх. 24:5 показват, че е имало хора, отделени за свещенически служби преди установяването на левитския ред (виж РР 350).

23. Не може да се качи. Тъй като Божията заповед в стих 12 е била изпълнена, Моисей уверява Бога, че хората не биха могли неволно да нарушат границите на свещения хълм.

24. Слез долу. Бог отхвърля молбата на Моисей, че не е имало нужда да се предупреждават хората допълнително. Бог знаеше това, което Неговият слуга не знаеше, и за да предотврати проблеми, настоя за ново предупреждение.

Ти и Аарон. Въпреки че това е първото изрично споменаване на Аарон като назначен да се изкачи на върха с Моисей, изглежда вероятно той да се е изкачвал преди това (виж ст. 3, 20, 23; вж. гл. 10:1, 3).

25. Моисей слезе. Смирен от божественото смърнение, Моисей се върна в лагера, за да предупреждават както свещениците, така и хората.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-25Ев 232; ПП 301-304

1, 2 ПП 301

1-5FE 505

2-8SR 137

3, 4 ПП 303

5 РК 293

5, 6 ПП 303, 371; 2Т 450

6 РК 426

7 FE 506; PP 303

8 FE 506; РК 293; PP 303

9 ПП 303; CP 137

10 2Т 611

10, 11 МН 279; PP 304; SR 138

11 FE 506

12, 13 DA 156; PP 304; SR 138

16 MB 73; PP 339; SL 54

16, 17 ПП 304

16-22SR 139

18, 19 ПП 304

20 FE 237, 287, 506; PP 366; SR 148

21 ПП 339

ГЛАВА 20

1 Десетте заповеди. 18 Хората са уплашени. 20 Моисей ги утешава. 22 Идолопоклонството е забранено.

24 Какъв трябва да бъде олтарът. земята, която Господ , твоят Бог, ти дава.

1. Бог проговори. Сега сцената беше подготвена за провъзгласяването на моралния закон, който оттогава остава основен стандарт за поведение за безброй милиони хора.

Никой няма да отрече, че това е било едно от най-важните и решаващи събития в историята. Нито пък някой може да отрече жизненоважната нужда на всички хора от такъв кодекс на поведение, поради техните морални и духовни несъвършенства и склонността им да вършат зло. Декалогът стои високо над всички други морални и духовни закони. Той е изчерпателен за цялото човешко поведение. Това е единственият закон, който може ефективно да контролира съвестта. Той е сбит наръчник за човешкото поведение за всички времена и обхваща цялата област на човешкия дълг. Нашият Господ говори за заповедите като за начин, по който човек може да си осигури вечен живот (Матей 1:1).

19:16–19). Те са подходящи за всякакъв вид човешко общество, приложими и в сила, докато светът съществува (Матей 5:17, 18). Те никога не могат да остарееят, защото са неизменният израз на Божиата воля и характер. С основание Бог ги е предал на Своя народ както устно, така и писмено (Исх. 31:18; Втор. 4:13).

Въпреки че е даден на човека от божествена власт, Десетте заповеди не са произволно творение на божествената воля. По-скоро те са израз на божествената природа. Човекът е създаден по Божи образ (Бит. 1:27), направен да бъде свят, както Той е свят (1 Петрово 1:15, 16), а Десетте заповеди са постановенията от Небето стандарт за святост (виж Рим. 7:7–25). Ключът към духовното тълкуване на закона е даден от Христос в нагорната проповед (Мат. 5 до 7).

Декалогът е израз не само на святостта, но и на любовта (Мат. 22:34–40; Йоан 15:10; Рим. 13:8–10; 1 Йоан 2:4). Каквото и служение да принасяме на Бога или на човека, ако е без любов, законът не е изпълнен. Любовта е това, което ни предпазва от нарушаване на Десетте заповеди, защото как бихме могли да се покланяме на други богове, да изговаряме името Му напразно и да пренебрегваме спазването на съботата, ако наистина Го обичаме? Как можем да крадем това, което принадлежи на ближния ни, да свидетелстваме срещу него или да пожелаем притежанията му, ако го обичаме? Любовта е коренът на верността към Бога и на почитта и уважението към правата на нашите ближни. Тя винаги трябва да бъде големият мотив, който ни подтиква към послушание (Йоан 14:15; 15:10; 2 Кор. 5:14; Гал. 5:6).

Когато човек за първи път дойде при Христос, той съзнателно ще се въздържа от злото, към което е свикнал. Декалогът е даден предимно в отрицателна форма, главно с цел да помогне на грешниците да различават доброто от злото. Повтарящото се „Не бива“ свидетелства за наличието на силни склонности в сърцето, които трябва да бъдат потиснати (вижте Йеремия 17:9; Римляни 7:17–23; 1 Тим. 1:9, 10). Но тази отрицателна форма предполага голямо и задоволително поле за морално и духовно действие, отворено за човека, и широтата на възможното развитие на характера. Той е ограничен само от малкото посочени забрани. Декалогът удостоверява истината за християнската свобода (Яков 2:12; 2 Кор.

3:17). Въпреки че буквата на закона, поради малкото си думи, може да изглежда тесна по обхват, духът му е „изключително широк“ (Пс. 119:96).

Фактът, че Десетте заповеди са написани на две каменни плочи, подчертава приложението им към два вида морални задължения: дълг към Бога и дълг към човека (Мат. 22:34–40). Това, което дължим на Бога, е необходимо за това, което дължим на човека, защото пренебрегването на задълженията към ближния ни бързо ще последва пренебрегването на дълга към Бога. Библията не пренебрегва разграничението между религията (задължения, пряко свързани с Бога) и морала (задължения, произтичащи от земните взаимоотношения), а обединява и двете в по-дълбоката концепция, че всичко, което човек прави, се прави, така да се каже, на Бога, чиято власт е върховна и в двете сфери (вижте Михей 6:8; Матей 25:34–45; Яков 1:27; 1 Йоан 4:20).

Като Божии думи, Десетте заповеди трябва да се разграничават от „съдбите“ (гл. 21:1), основани на тях и включени заедно с тях в „книгата на завета“ като съставляващи законоустановения закон на Израел (виж гл. 24:3). Двете плочи, които съставляват Декалога, с изключение на другите части на закона, са наричани по различен начин „свидетелството“ (гл. 25:16), „Неговият завет“ (Втор. 4:13), „думите на завета“ (Исх. 34:28), „плочите на свидетелството“ (Исх. 31:18; 32:15) и „плочите на завета“ (Втор. 9:9–11). Тези каменни плочи, и само те, са били поставени вътре в ковчега на завета (Исх. 25:21; 3 Царе 8:9). По този начин те са били разглеждани в специален смисъл като връзката на завета. Поставянето на плочите под престола на милостивата хвърля светлина

върху естеството на завета, който Бог сключи с Израел. Това показва, че законът е субстратът, основата на завета, задължителният документ, връзката.

Въпреки това, над закона е престолът на милостивата, поръсен с кръвта на умилюванието, окуражаващо свидетелство, че има прошка от Бога за онези, които нарушават заповедите. Старият завет последователно прави ясно разграничение между моралните и церемониалните закони (2 Царе 21:8; Дан. 9:11).

2. Аз съм Господ. Буквално „Аз съм Яхве“, име, производно от глагола „да бъда“, „да стана“ (вижте върху Изх. 3:14, 15; вижте стр. 172). То означава „Съществуващият“, „Този, който причинява да бъде“ (вижте стр. 172). Следователно, когато Исус казал на евреите по Неговото време: „Преди да се е родил Авраам, Аз съм“ (Йоан 8:58), те разбрали, че Той твърди, че е „ГОСПОД“ на Стариия завет. Това обяснява тяхната враждебност и опита им да Го убият (Йоан 8:59). Именно Исус Христос, второто лице на Божеството, бил „Богът“ на израилтяните през цялата им история (Изх. 32:34; Йоан 1:1-3, 14; 6:46, 62; 17:5; 1 Кор. 10:4; Кол. 1:13-18; Евр. 1:1-3; Откр. 1:17, 18; РР 366). Той беше, Който им даде Декалога; Той беше, Който обяви Себе Си за „Господар и на съботата“ (Марк 2:28). Гръцката дума *hē zoē*, „живият“ (Откр. 1:18), е еквивалентна на евр. *Eyeh 'asher 'ehyeh*, „Аз съм, Който съм“, от Изх. 3:14.

Домът на робството. Бог провъзгласи светия Си закон сред гръмотевици и светкавици, чийто тътен сякаш намира ехо в императивите „Ще“ и „Не ще“. Ужасите на Синай са били предназначени да представят живо пред хората ужасната тържественост на последния велик съден ден (РР 339). Строгите предписания на Декалога подчертават справедливостта на техния Автор и строгостта на Неговите изисквания. Но законът е бил и напомняне за Неговата благодат, защото самият Бог, който е изрекъл закона, е Този, който е извел народа Си от Египет и го е освободил от робското иго. Той е, който е дал скъпоценните обещания на Авраам, Исаак и Яков.

Тъй като Писанията правят Египет символ на състоянието на греха (виж Откр. 11:8), избавлението на Израел от Египет може уместно да се сравни с избавлението на целия Божий народ от властта на греха. Господ освободи Своя народ от земята на фараона, за да може да им даде Своя закон (Пс. 105:42-45). По същия начин, чрез евангелието, Христос ни освобождава от робството на греха (Йоан 8:34-36; 2 Петрово 2:19), за да можем да пазим Неговия закон, който в Него се превръща в истинско послушание (Йоан 15:10; Рим. 8:1-4). Нека онези, които учат, че евангелието на Христос ни освобождава от светите заповеди на Декалога, размишляват върху тази истина. Освобождението от Египет е трябвало да осигури мотив за послушание на Божия закон. Обърнете внимание на реда тук: Господ първо спасява Израел, след което им дава закона Си да го спазват. Същият ред е валиден и под евангелието. Христос първо ни спасява от греха (виж Йоан 1:29; 1 Кор. 15:3; Гал. 1:4), след което живее закона Си в нас (Гал. 2:20; Рим. 4:25; 8:1-3; 1 Петрово 2:24).

3. Ще го правиш. Въпреки че заветът е сключен с Израел като цяло (гл. 19:5), Използването на глагола в единствено число показва, че Бог се е обръщал към всеки индивид от народа и е изисквал от него подчинение на закона. Колективното подчинение не е било достатъчно. През цялото време Десетте заповеди насочват своя апел към съвестта на всеки човек и тежат върху нея (виж Езекиил 18:19, 20).

Пред мен. Буквално „пред лицето ми“. Този еврейски идиом често означава „освен мен“, „в допълнение към мен“ или „в противовес на мен“. Бидейки единственият истински Бог, Господ изисква само Той да бъде почитан. Тази концепция за само един Бог беше чужда на

политеистични вярвания и практики на други народи. Бог ни призовава да Го поставим пред всичко останало, да Го поставим на първо място в нашите чувства и в нашия живот, в хармония със заповедта на нашия Господ в нагорната проповед (Мат. 6:33). Само вярата няма да е достатъчна, нито дори признанието, че Той е единственият Бог. Дължим Му всеотдайна вяроност и преданост като на личностно Същество, което е наша привилегия да познаваме, обичаме и на което да се доверяваме, и с което можем да имаме благословено общение. Зависимостта от нещо друго освен от Бог, независимо дали е богатство, знание, положение или приятели, ни поставя в опасност. Трудно е да се борим срещу изкушенията на света и е толкова лесно да се доверим на това, което е видимо и временно (вижте Мат. 6:19–34; 1 Йоан 2:15–17). В нашата материалистична епоха не е трудно да нарушим духа на тази първа заповед, като се уповаваме на някакво земно удобство или комфорт и по този начин забравим Този, Който е създал нещата, на които се радваме (виж 2 Кор. 4:18).

4. Изваян идол. Докато първата заповед подчертава факта, че има само един Бог, в знак на протест срещу поклонението на много богове, втората поставя акцент върху Неговата духовна природа (Йоан 4:24), в знак на неодобрение на идолопоклонството и материализма. Тази заповед не забранява непременно използването на скулптура и живопис в религията. Артистичността и представянето, използвани при изграждането на светилището (Исх. 25:17–22), в Соломоновия храм (3 Царе 6:23–26) и в „медната змия“ (Числа 21:8, 9; 4 Царе 18:4) ясно доказват, че втората заповед не забранява религиозните илюстративни материали. Осъжда се почитта, поклонението или квазипоклонението, което множествата в много страни дават на религиозните изображения и картини. Оправданието, че самите идоли не се почитат, не намалява силата на тази забрана. Идолите не само не трябва да се покланят, но дори не трябва да се правят. Глупостта на идолопоклонството се крие във факта, че идолите са просто продукт на човешкото умение и следователно са по-нисши от човека и подчинени на него (Осия 8:6). Но човек може истински да се занимава с поклонение само като насочва мислите си към Някой, по-велик от себе си.

Всяко подобие. Тройното разделение тук и другаде (небе, земя и вода) обхваща цялата физическа вселена, от която езичниците са черпили и оформили своите божества (Второзаконие 4:15–19; Римляни 1:22, 23).

5. Не се покланяйте. Това е удар по външната почит, отдавана на изображенията в древния свят. Те не са били разглеждани като емблеми, а като реални и действителни възплъщения на божество. Вярвало се е, че боговете се заселват в тези изображения. Тези, които са ги изработвали, не са били уважавани; те дори са могли да бъдат презирани. Но техните идолопоклоннически ръкоделия са били благоговейно обожавани и почитани.

Ревнив Бог. Бог отказва да споделя славата Си с идоли (Исая 42:8; 48:11). Той отхвърля поклонението и служението на разделено сърце (Исх. 34:12–15; Втор. 4:23, 24; 6:14, 15; Исус Навин 24:15, 19, 20). Самият Исус е казал: „Никой не може да служи на двама господари“ (Матей 6:24).

Наказване на беззаконието. Тази привидна заплаха е смутила умовете на някои, които виждат в нея проява на отмъстителен дух. Трябва обаче да се прави разлика между естествените резултати от греховния начин на действие и наказанието, наложено заради него (РР 306). Бог не наказва един човек за грешните дела на друг (Езекиил 18:2–24). Всеки човек стои пред Бога, отговорен само за собствените си действия. В същото време Бог не се намесва в законите на наследствеността по начин, който би защитил едно поколение от злодеянията на неговите бащи, тъй като това би било несъвместимо с Неговия характер и Неговите принципи за отношение към хората. Само чрез тези закони

наследственост, които, разбира се, са били предопределени от Създателя в началото (виж Бит. 1:21, 24, 25), че божествената справедливост наказва „беззаконието“ на едно поколение след следващото.

Никой не може да избегне напълно последствията от разточителството, болестите, разпуснатостта, злодеяния, невежество и лоши навици, предадени от предишни поколения. Потомците на деградирали идолопоклонници и потомството на зли и порочни хора обикновено започват живота си под бремето на физическия и морален грях и жънат плодовете на семето, посято от родителите им. Детската престъпност доказва истинността на втората заповед. Околната среда също има решаващо въздействие върху всяко подрастващо поколение. Но тъй като Бог е милостив и справедлив, можем да Му се доверим, че ще се отнася справедливо с всеки човек, като взема предвид недостатъците на раждането, наследените предразположения и влиянието на предишната среда върху характера. Неговата справедливост и милост изискват това (Пс. 87:6; Лука 12:47, 48; Йоан 15:22; Деяния 17:30; 2 Кор. 8:12). В същото време нашата цел е да победим всяка наследена и култивирана склонност към зло (COL 3:15, 330, 331; DA 671).

Бог „наказва“ или „назначава“ резултатите от беззаконието, не отмъстително, а за да поучи грешници, че погрешният начин на действие неизбежно води до нещастни резултати.

Онези, които ме мразят. Тоест, онези, които, макар и да познават Бога, отказват да Му служат. Да се привързва човек към фалшиви богове от какъвто и да е вид, да се уповава на нещо различно от Господ, означава да Го „мрази“. Тези, които правят това, неизбежно донасят проблеми и страдания не само на себе си, но и на онези, които идват след тях. Родителите, които мислят най-вече за Бог, мислят най-вече за децата си. Употребата на силната дума „мразя“ е характерно ориенталска, изразяваща най-силно неодобрение. Всичко, което човек трябва да направи, за да се класифицира сред онези, които „мразят“ Бога, е да Го обича по-малко, отколкото обича други хора или неща (Лука 14:26; Римляни 9:13).

6. Пазете Моите заповеди. Чрез послушание се проявява истинската любов към Бога. Тъй като самият Бог е любов и отношенията Му с Неговите създания са мотивирани от любов (1 Йоан 4:7–21), Бог не иска да Му се подчиняваме, защото трябва, а защото ние избираме да го правим (Йоан 14:15, 21; 15:10; 1 Йоан 2:5; 5:3; 2 Йоан 6).

7. Напразно. Така преведената дума означава „беззаконие“, „лъжа“, „суета“, „празнота“. Да се внуши благоговение е главната цел на третата заповед (виж Пс. 111:9; Екл. 5:1, 2), която е подходящо продължение на двете, които я предхождат. Тези, които служат само на истинския Бог и Му служат в дух и истина, ще избягват всякаква небрежна, непочтителна или ненужна употреба на святото име. Те няма да се отдават на ругатни. Ругатните или какъвто и да е небрежен език не само нарушават духа на религията, но и показват липса на възпитание и благородство.

„Нескромните думи не допускат никаква защита,
Защото липсата на благоприличие е липса на разум.“

Тази заповед се отнася не само за думите, които трябва да избягваме, но и за грижата, с която се отнасяме които трябва да използваме, за да бъдат добрите (вж. Матей 12:34–37).

Третата заповед също осъжда празните церемонии и формалности в богослужението (виж 2 Тим. 3:5) и възвеличава богослужението в истинския дух на святост (Йоан 4:24). Тя показва, че подчинението на буквата на закона не е достатъчно. Никой никога не е почитал името на Бог по-стриктно от евреите, които и до днес не го произнасят. В резултат на това никой сега не знае как трябва да се произнася. Но в изключителната си преданост към буквата на закона евреите отдадоха на Бога празна почит. Тази фалшива ревност не предотврати трагичната грешка на еврейския народ преди 2000 години (Йоан 1:11; Деяния 13:46).

Третата заповед забранява също лъжливото клетвене или лъжесвидетелстването, което винаги е било се смята за сериозно морално и социално престъпление, заслужаващо най-тежко наказание.

Небрежното използване на Божието име показва липса на благоговение към Него. Ако мисленето ни е на духовно възвишено ниво, думите ни също ще бъдат възвишени и ще бъдат продиктувани от това, което е честно и искрено (Фил. 4:8).

8. Запомнете. Тази дума не прави четвъртата заповед по-важна от останалите девет. Всички са еднакво важни. Да нарушиш една означава да нарушиш всички (Яков 2:8-11). Но заповедта за съботата ни напомня, че седмият ден, събота, като определена от Бога почивка за човека, датира от самото начало на човешката история и е неразделна част от седмицата на сътворението (Битие 2:1-3; РР 336). Аргументът, че съботата е била дадена за първи път на човека на Синай, е напълно безпочвен (Марк 2:27; РР 80, 258). В личен смисъл съботата идва като напомняне, че сред неотложните житейски грижи не бива да забравяме Бога. Да влезем напълно в духа на съботата означава да намерим ценна помощ в подчинението на останалата част от Декалога. Специалното внимание и посвещение, отделени в този ден на почивка на Бога и на нещата с вечна ценност, осигуряват резервна сила за победа над злините, срещу които сме предупредени в другите заповеди. Съботата правилно е сравнена с мост, прехвърлен през бурните води на живота, по който можем да преминем, за да стигнем до отсрещния бряг, връзка между земята и небето, символ на вечния ден, когато онези, които са верни на Бога, ще облекат завинаги дрехата на безсмъртната святост и радост.

Трябва да „помним“ също, че самата почивка от физически труд не представлява спазване на съботата. Съботата никога не е била замислена като ден на безделие и бездействие.

Спазването на съботата не е толкова въпрос на въздържане от определени форми на бездействие, колкото на целенасочено навлизане в други. Ние прекратяваме седмичния кръговрат на труд само като средство за посвещаване на деня на други занимания. Духът на истинското спазване на съботата ще ни накара да подобрим свещените ѝ часове, като се стремим да разберем по-съвършено характера и волята на Бог, да оценим по-пълно Неговата любов и милост и да сътрудничим по-ефективно с Него в служенето на духовните нужди на своите близки.

Всичко, което допринася за тези основни цели, е подходящо за духа и целта на съботата. Всичко, което допринася предимно за задоволяване на личните желания или за преследване на собствените интереси, не е част от истинското спазване на съботата повече, отколкото обикновеният труд. Този принцип се отнася както за мислите и думите, така и за действията.

Съботата ни връща към един съвършен свят отдавна (Бит. 1:31; 2:1-3) и ни напомня за времето, когато Създателят отново ще „създаде всичко ново“ (Откр. 21:5). Тя е също напомняне, че Бог е готов да възстанови в сърцата ни и да живеем по Своя образ, какъвто е бил в началото (Бит. 1:26, 27). Този, който влезе в истинския дух на спазване на съботата, ще се квалифицира да получи Божия печат, който е божественото признание, че Неговият характер е отразен съвършено в живота (Езек. 20:20). Наша щастлива привилегия е веднъж седмично да забравим всичко, което ни напомня за този свят на греха, и да „си спомняме“ онези неща, които ни приближават до Бога. Съботата може да се превърне за нас в малко светилище в пустинята на този свят, където за известно време можем да се освободим от грижите му и да влезем, така да се каже, в радостите на небето. Ако съботната почивка е била желателна за безгрешните същества в Рая (Битие 2:1-3), колко по-важна е тя за грешните смъртни, които се готвят да влязат отново в това благословено обиталище!

9. Трябва ли да се трудиш. Това е по-скоро разрешение, отколкото заповед. Каква работа трябва да бъде трябва да се извършва през първите шест дни от седмицата, така че съботата, която е на седмия ден, да бъде свободна за поклонение и служба на Бога.

10. Седмият ден. На този ден не трябва да се извършва никаква ненужна светска работа. Той трябва да се прекара в религиозни размисли, поклонение и служба на Бога. Той предоставя и възможност за физическа почивка. Тази характеристика на съботата е особено важна за човека в неговото греховно състояние, когато той трябва да печели хляба си с пот на лицето си (Битие 3:17-19).

Съботата Господня. Буквално „Събата Господня“. На иврит „Събата“ има Няма определителен член „the“, но това не отнема определеността на заповедта за съботата. Спорът между пазителите на неделята и пазителите на съботата не е дали християнинът трябва да почива – „да не върши никаква работа“ – един ден от седмицата, а кой ден от седмицата трябва да бъде това, първият или седмият. Заповедта отговаря изрично: „седмият ден“. Заповедта разделя седмицата на две части: (1) „шест дни да... вършиш всичките си дела“, (2) „седмият ден... да не вършиш никаква работа“. И защо тази забрана за работа на „седмия ден“? Защото е „събота“

на Господа.“ Думата „събота“ произлиза от еврейската дума shabbath, която означава „почивка“. По този начин заповедта забранява работата на „седмия ден“, защото това е ден за почивка на Господа. Това ни връща към произхода на съботата, когато Бог „си почива на седмия ден“ (Бит. 2:2). Следователно е ясно, че контрастът не е между „the“ и „a“, а между „work“ и „rest“. „Шест дни“, казва заповедта, са работни дни, но „седмият ден“ е ден за почивка. Това, че „седмият ден“ е уникален Божий ден за почивка, е видно от началните думи на заповедта: „Помни съботния ден, за да го освещава.“

Ангелите съобщили на пастирите: „Защото ви се роди... Спасител“ (Лука 2:11). Следователно не правим заключението, че Христос е бил просто един от многото спасители. Разбираме значението на думите на ангела, когато поставяме акцент върху думата „Спасител“. Христос дойде не като военен завоевател или земен цар, а като Спасител.

Многобройни други пасажи се занимават с уникалността на Неговото спасение и с това, че не можем да бъдем спасени от никой друг. Така е и с въпроса за „the“ и „a“ в четвъртата заповед.

Да не се върши никаква работа. Това не забранява дела на милост или работа, необходима за запазването на живота и здравето, която не може да се извърши в други дни. Винаги е „позволено да се върши добро в съботни дни“ (Матей 12:1-14; Марк 2:23-28). Почивката, за която се говори тук, не трябва да се разглежда само като прекратяване на обикновения труд, въпреки че това, разбира се, е включено. Тя трябва да бъде свята почивка, в която има общение с Бога.

Нито добитък си. Божията грижа за немите животни е многократно подчертавана от старозаветните писатели (Исх. 23:5, 12; Втор. 25:4). Той си спомни за тях в ковчега (Бит. 8:1). Те бяха включени в Неговия завет след Потопа (Бит. 9:9-11). Той твърди, че добитъкът е Свой (Пс. 50:10). Наличието на „много добитък“ е една от причините, поради които Ниневия е била пощадена (Йона 4:11).

Твой чужденец. Тоест, чужденец, който по собствена воля се е присъединил към израилтяните. „Смесено множество“ напусна Египет с Израел (Исх. 12:38) и ги придружи в скитанията им из пустинята. Докато избираха да останат с израилтяните, те трябваше да се съобразяват с изискванията, които Бог постави за Своя собствен народ. В известен смисъл това ограничаваше свободата им, но те бяха свободни да си тръгнат, ако не желаеха да се подчиняват. В компенсация, така да се каже, те се радваха на известна степен от благословиите, които Бог дари на Израел (Чис. 10:29; Зах. 8:22, 23).

11. Господ създаде. Важно е да се отбележи, че самият Христос, като Създател (Йоан 1:1-3), си почива в първия съботен ден на света (ДА 769) и изрече закона на Синай (РР 366). Тези, които са пресъздадени по Негово подобие (Еф. 4:24), ще изберат да следват Неговия пример

в това, както и в други въпроси (1 Петрово 2:21). Съзателят не е „почивал“ поради умора или изтощение (Исая 40:28). Неговата „почивка“ е била прекратяване на труда в края на завършена задача (Битие 1:31 до 2:3). С почивката си Той ни е дал пример (Матей 3:15; вж. Евр. 4:10). Съботата е създадена за човека (Марк 2:27), за да задоволи нужда, която първоначално е била духовна, но която с навлизането на греха става и физическа (виж Битие 3:17–19). Една от причините израилтяните да бъдат избавени от Египет е, за да могат да спазват божествено определения ден за почивка. Тяхното потисничество в Египет е направило това спазване изключително трудно (виж Изх. 5:5–9; Втор. 5:12–15; Пк 180).

12. Почитай баща си. След като разгледахме в първите четири заповеди нашите задължения към Бога, сега поемаме втората плоча на закона, която се отнася до задълженията към нашите близки (Матей 22:34–40). Доколкото преди възрастта на морална отговорност родителите са представители на Бога пред децата си (Второзаконие 30:8), логично и уместно е първото ни задължение към хората да бъде към тях (Второзаконие 6:6, 7; Ефесияни 6:1–3; Кол. 3:20). Друга цел на тази заповед е да породи уважение към всяка законна власт. Такова уважение започва с отношението на децата към техните родители. В съзнанието на детето това се превръща в основа за уважение и послушание, дължими на онези, които са законно поставени на власт над него през целия му живот, особено в църквата и в държавата (Рим. 13:1–7; Евр. 13:17; 1 Петрово 2:13–18). В духа на тази заповед е включена мисълта, че онези, които са на власт в дома и извън него, трябва да се държат така, че винаги да бъдат достойни за уважението и послушанието на подчинените им (Еф. 6:4, 9; Кол. 3:21; 4:1).

13. Не убивай. Всяко правилно разбиране на отношението ни към ближния ни показва, че Трябва да уважаваме и почитаме живота му, защото всеки живот е свещен (Бит. 9:5, 6). Исус преувеличил (Ис. 42:21) тази заповед, като включил гняв и презрение (Мат. 5:21, 22). По-късно апостол Йоан добавил омраза (1 Йоан 3:14, 15). Тази заповед не само забранява насилието над тялото, но, което е от много по-голямо значение, и нараняването на душата. Ние я нарушаваме, когато водим другите към грях чрез нашия пример и действия и по този начин допринасяме за унищожението на душите им. Тези, които покваряват невинните и съблазняват добродетелните, „убиват“ в много по-лош смисъл от главорезите и разбойниците, тъй като правят повече от това да убиват тялото (Мат. 10:28).

14. Да не прелюбодействаш. Тази забрана обхваща не само прелюбодеянието, но и блудството и нечистотата от всякакъв вид в дело, слово и мисъл (Мат. 5:27, 28). Това, нашето трето задължение към „ближния“, е да уважаваме и почитаме връзката, върху която е изградено семейството, тази на брачната връзка, която за християнина е толкова ценна, колкото самия живот (виж Евр. 13:4). Бракът прави съпруга и съпругата „една плът“ (Бит. 2:24). Да бъдеш неверен на този свещен съюз или да водиш друг към това означава да презираш святото и също така да извършиш престъпление. В цялата човешка история обикновено не се е смятало за тежко престъпление съпругът да стане прелюбодеец. Ако обаче съпругата го направи, с нея се е отнасяло най-сурово. Обществото говори за „падналата жена“, но малко се казва за „падналия мъж“. Заповедта се отнася с еднаква сила както за съпруга, така и за съпругата (Евр. 13:4; Откр. 21:8).

15. Не кради. Тук е изложено правото на притежаване на собственост, право, което трябва да се уважава от другите. За да съществува обществото изобщо, този принцип трябва да бъде защитен, в противен случай няма сигурност и защита. Всичко би било анархия. Тази заповед забранява всяко действие, чрез което, пряко или косвено, нечестно придобиваме благата на друг. Особено в наши дни, когато остротата на морала става все по-притъпена,

Добре е да се помни, че фалшифицирането, укриването на дефекти, невярното представяне на качеството и използването на фалшиви теглилки или мерки са също толкова деяния на крадец, колкото и джебчийството или кражбата от магазин.

Служителите крадат, когато поемат „комисионна“, за която началниците им не знаят, или присвояват нещо, което не е било изрично договорено, или пренебрегват работата, за която са се договорили, или я изпълняват небрежно, или увреждат имуществото на собственика поради небрежност, или го намаляват чрез разхищение.

Работодателите крадат, когато отказват на служителите си обещаните обезщетения, или позволяват заплатите им да се забавят, или ги принуждават да работят извънредно без подходящо възнаграждение, или ги лишават от всякакво друго възнаграждение, което имат разумно право да очакват. Крадат тези, които укриват стоки от митнически инспектор или ги представят по някакъв начин погрешно, или които изготвят фалшиви или подвеждащи данъчни декларации, или които мамят търговци, като натрупват дългове, които никога не могат да изплатят, или които с оглед на предстоящ фалит прехвърлят имуществото си на приятел с уговорката, че по-късно ще бъде възстановено, или които прибягват до така наречените търговски трикове.

С изключение на онези, обзети от духа на честност, онези, които обичат справедливостта, равнопоставеността и честното отношение, онези, които си поставят за свой закон да правят за другите това, което биха искали другите да правят за тях, всички хора по един или друг начин ще мамят своя „ближен“. Можем да крадем от другите по по-фини начини, като ги лишаваме от вярата им в Бога чрез съмнение и критика, чрез разрушителния ефект на лош пример, когато иначе ни се доверяват, като ги объркваме и озадачаваме с твърдения, които не са готови да разберат, чрез пагубни, клеветнически клюки, които могат да ги лишат от доброто им име и характер. Всичко, което укрива от друг това, което му по право принадлежи, или присвоява за своя употреба това, което е чуждо – това е кражба. Да приемаш заслуги за труда или идеите на друг, да използваш това, което е негово, без негово разрешение или да се възползваш от друг по какъвто и да е начин – това също е кражба.

„Доброто име у мъжа и жената, скъпи ми господарю, е непосредственият скъпоценен камък на душите им: Който краде кесията ми, краде боклук; това е нещо, нищо; Мое е било, негово е и е било роб на хиляди; Но който ми открадне доброто име, ме ограбва от това, което не го обогатява, а ме прави наистина беден.“

16. Лъжлив свидетел. Тази заповед може да бъде нарушена публично чрез неистинно свидетелство, дадено в съда (гл. 23:1). Лъжливите свидетелства винаги са се смятали за сериозно престъпление срещу обществото и са били наказвани съответно. В Атина лъжесвидетелят е бил силно глобяван. Ако бъде осъден три пъти за това престъпление, той е губил гражданските си права. В Рим закон от Дванадесетте таблици осъждал нарушителя да бъде хвърлен с главата надолу от Тарпейската скала. В Египет наказанието било ампутация на носа и ушите.

Тази забрана на Декалога често се нарушава, като се говори зло за друг. чрез което неговият характер се очерня, мотивите му се представят погрешно и репутацията му се обезценява. Твърде много хора намират за скучно и кротко да хвалят и говорят добре за своите близни. Те намират злобна тръпка в посочването на недостатъци в поведението на другите, в оценяването на мотивите им и в критикуването на начинанията им. Тъй като, за съжаление, мнозина са винаги готови и нетърпеливи да се вслушат в тази предполагаема мъдрост, тръпката се увеличава и егоистичното, греховно его на хулителя се засилва. Тази заповед може да бъде нарушена и от онези, които

да мълчат, когато чуят как невинен човек е несправедливо очернен. Това може да бъде нарушено с повдигане на рамене или с повдигане на вежди. Всеки, който по някакъв начин променя точната истина, за да спечели лична изгода или за каквато и да е друга цел, е виновен за даване на „лъжесвидетелство“. Потискането на истината, което може да доведе до вреда за себе си или за други – това също е даване на „лъжесвидетелство“.

17. Не пожелавай. Десетата заповед е допълнение към осемте, защото алчността е коренът, от който произлиза кражбата. Всъщност десетата заповед удря в корените на останалите девет. Тя представлява решителен напредък отвъд морала на който и да е друг древен кодекс. Повечето кодекси не отиват по-далеч от делото, а някои вземат предвид речта, но никой не предлага да регулира мислите. Тази забрана е фундаментална за човешкия опит, тъй като прониква до мотива зад външния акт. Тя ни учи, че Бог вижда сърцето (1 Царе 16:7; 1 Царе 8:39; 1 Летописи 28:9; Евреи 4:13) и е по-малко загрижен за външния акт, отколкото за мисълта, от която произтича действието.

Той установява принципа, че самите мисли на сърцата ни попадат под юрисдикцията на Божия закон, че ние сме също толкова отговорни за тях, колкото и за действията си. Подхранваната погрешна мисъл поражда погрешно желание, което с времето ражда погрешно действие (Притчи 1:1). 4:23; Яков 1:13–15). Човек може да се въздържа от прелюбодеяние поради социалните и гражданските наказания, които следват такива прегрешения, но в очите на Небето той може да бъде толкова виновен, сякаш действително е извършил деянието (Матей 5:28).

Тази основна заповед разкрива дълбоката истина, че ние не сме безпомощни роби на естествените си желания и страсти. В нас има сила, волята, която, под контрола на Христос, може да потуши всяко незаконно желание и страст (Фил. 2:13). Тя обобщава Декалога, като потвърждава, че човекът е по същество свободен морален агент.

18. Те се оттеглиха. По-точно казано, „трепериха“. Ужасите на Синай – гръмотевиците, светкавиците, шумът на тръбата, димящата планина, облакът и гласът, говорещ от него – вдъхновяваха хората със свят страх (Второзаконие 5:23–31).

20. Не бойте се. Моисей успокои народа със спокойната увереност, от която се нуждаеха. никакъв страх. Божията цел беше да запечата незаличимо в умовете им представа за Неговото величие и сила, като възпрепятстване на греха. Израилтяните все още бяха тъпи в разбирането си за Бога и следователно се нуждаеха от дисциплината на страха, докато не стигнат до момент, в който бъдат готови да бъдат водени от нежния глас на любовта.

21. Моисей се приближи. Докато хората се оттегляха, вероятно до вратите на шатрите си, Моисей се приближи до Бога. За разлика от страха на неговите събратя израилтяни, който ги отблъскваше от Бога, слугата Господен, в смелостта на вярата и посвещението си, беше привлечен от Господа. Където беше Бог, щеше да бъде и Той. Някои, поради греховното си състояние, са отблъснати от божественото присъствие; други, поради праведното си сърце, намират най-висшето си удовлетворение в общение със своя Създател (Матей 8:34; Лука 4:42; Йов 23:3; Пс. 42:1, 2). Хората, които са извършили големи прегрешения и следователно не могат да не виждат Бога като „отмъстител, който да извърши гняв“ и „огън пояждащ“ (Рим. 13:4; Евр. 12:29), често губят от поглед по-нежните качества на Бога и престават да чувстват, че Той е техният Отец, „милостив и благодатен“ (Изм. 34:6; Пс. 86:15; 103:13).

22. Така ще кажеш. С този стих започва „книгата на завета“ (гл. 24:7), която завършва с гл. 23. Тя е подробно разширение на принципите, съдържащи се в Декалога, и е съставена от различни граждански, социални и религиозни закони. От гл. 24:4, 7 сме водени да вярваме, че тези закони, получени от Моисей на Синай веднага след предаването на Десетте заповеди, са били записани и събрани в книга,

известна като „книгата на завета“, която се смята за особено свята. Следвайки реда на Декалога, първите и най-важни закони са тези, които се отнасят до поклонението пред Бога (ст. 23–26). Следват законите, отнасящи се до правата на хората (гл. 21:1–26).

32), започвайки с правата на робите и завършвайки с обезщетението, което трябва да се изплати за наранявания на хора, причинени от добитък. Третият раздел е свързан с правата на собственост (гл. 21:33 до 22:15). Останалата част от „книгата“ дава различни закони, някои от които се отнасят до божествени дела, други до човешки дела, общо свързани с гражданската организация на държавата. Този кодекс съдържа около 70 различни закона.

Видяхте. Това е важно напомняне, че Авторът на тези граждански закони е същият, който изрече Десетте заповеди сред гръмотевиците на Синай.

23. Сребърни богове. Това повторение на забраната на втората заповед се обяснява с необузданото идолопоклонство по онова време. Колко силен е бил този идолопоклоннически натиск се вижда от факта, че когато хората си помислили, че Моисей ги е изоставил, те веднага си направили златно теле (гл. 32). Но „Бог е Дух“ (Йоан 4:24). За да не могат да Му се покланят чрез материални изображения, Той останал невидим, докато говорил от облака на планината Синай (Второзаконие 4:12).

24. Земен олтар. Олтарите са били от съществено значение за религиозните традиции в древността. Те често са били направени от пръст, чим или камъни, събрани на място. Патриархалните олтари вероятно са били от такъв вид (Бит. 8:20; 12:7; 13:18; 22:9). Сега е наредено същата употреба да продължи, поради причината, че сложните олтари от „дялани камъни“ биха насърчили идолопоклонството, тъй като изображенията, които биха могли да бъдат гравирани върху олтарите, биха се превърнали в обекти на поклонение.

Приношения. Това, че те са въведени тук без обяснение, показва, че жертвоприношенията вече бяха известни, както наистина беше случаят (Бит. 8:20; 22:9, 13). Неотдавна преди това Йотор принесе жертва в лагера на Израел (Изх. 18:12). Въпреки че в продължение на много години евреите не бяха принасяли жертви на Бога в Египет (виж РР 333), те очевидно запазиха идеята да го правят. Именно с изричната цел да принесе жертви Моисей поиска разрешение от фараона да отиде в пустинята (гл. 8:25–27; 10:24, 25). Всеизгарянето символизира лично посвещение и себеотдаване (Лев. 6:8–13; Пс. 51:16–19), а мирното приношение подновяваше общуването с Бога и изразяваше благодарност (Лев. 7:11–34). Въпреки че сме отминали времето на материални приношения като тези, ние все още сме поканени от Бог да Му принесем „духовни жертви“ (1 Петрово 2:5) на себеотдаване (Римляни 12:1), на „съкрушен дух“ (Пс. 51:17) и на радост и благодарност (Пс. 27:6; 107:22).

Ела при Теб. Това е условно обещание, което ще бъде изпълнено, ако хората построят подходящи олтари и принесат подходящи жертви на „всички места“, където Бог би записал Своите име.

25. Каменен олтар. В случаите, когато, независимо от божественото предпочитание от предишния стих, хората биха издигнали по-постоянен и почтен каменен олтар, Бог изискваше камъните да бъдат оставени в необработеното им, естествено състояние.

Вдигни инструмента си. Тук отново в пламенното Си желание, подтикнато от любов, Неговият народ да не бъде покварен от идолопоклонство, Бог забранява сложната резба на олтарите с предмети, които биха могли да ги подтикнат към идолопоклонство. Предлага се и допълнителната мисъл, че ако си позволим да вложим нещо свое в жертвата като основание за приемане, ние я правим напразно. Самонатрапването, колкото и добронамерено да е, е оскверняване. Олтарът е израз на Божията воля. Опитайте се да го подобрите и той вместо това ще стане израз на...

волята на желаещия да се усъвършенства. Олтарът на егото не е олтар на Бога. Жертвите, принесени върху него, може да задоволят поклонника; те не могат да бъдат угодни на Бога. Нека не забравяме урока, който откриваме в преживяването на Каин (Битие 4:3, 4). Стълбът на Симеон Стълпник не е повишил стойността на неговите молитви. Нашите молитви биха имали по-голям шанс да достигнат до небето, ако идват от разкаяно сърце в подножието на стълба (виж Исая 66:1, 2).

26. По стъпки. Не е достатъчно жертвата да бъде направена с чист мотив; тя трябва да бъде предлагана по чист и благоговееен начин. Въпреки че тази заповед е насочена специално срещу ентузиазирания и страстни непристойности, свързани с идолопоклонството, тя илюстрира една вечна истина. Бог изисква благоприличие и ред в Своето поклонение (1 Кор. 14:40). Бог гледа характера, но изисква също така характерът да бъде съобразен с поведение. Подходящият благоприличие, облекло и отношение са задължителни за поклонението пред Бога (Екл. 5:1, 2).

Подробните инструкции, които Бог даде на Израел относно начина, по който трябва да Му се покланят, сочат важния факт, че нищо не е маловажно в Неговите очи. Често верността в това, което може да изглежда „най-малко“, определя дали „много“ може да ни бъде поверено (Лука 16:10).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-26Ев 232; ПП 305-310; СР 140-148; 9Т 211

1 МБ 73

1-63Т 296

1-17GC vi; ML 163; 5Т 445

1-19FE 237, 287, 506; PP 336, 366

2 ПП 305; СР 140

3 АА 151; CS 123, 145; СТ 248; FE 312; МYP 316; PK 177, 182, 210, 624; PP 305, 317;

SR 140, 299; Те 38; 1Т 484, 486, 506; 2Т 45; 3Т 340, 543; 4Т 632; 5Т 173, 250; 6Т 10

4 бр. 100; PP 305, 336; SR 140

4-6EW 211

5 бр. 100; PP 305, 306; SR 140; 4Т 249; 5Т 300

6 ПП 306; СР 140; 4Т 250

7 EW 70; MB 102; ML 282; PP 306; SR 140

8 DA 283; EW 34, 65, 85; GC 605; LS 95, 101; ML 287; MM 49, 50; PP 336; SL 54; 2Т

703; 4Т 249; 6Т 353, 359; 9Т 212

48-10ML 231

8-11EW 217; GC 434; PP 111, 307, 336; SR 140, 380; TM 135; 1Т 76, 532; 2Т 583; 4Т 247;

6С 38; 8С 197

9 мм 50; 4Т 249

9, 10 EW 255; 4Т 252

10 CS 66; EW 33, 69; GC 447, 576; LS 101; MM 215; PP 525; 4Т 114

10, 11 ГК 437

11 Изд. 250; ML 140

12 хиджри 283, 292, 299, 302, 360; DA 146; FE 101, 104, 403; ML 278; МYP 331, 444; ПП

308, 337; SR 141; 1Т 217, 401, 498; 2Т 80; 3Т 151, 232, 294; 5Т 108, 125

13 MB 89; PP 148, 308; SR 141

14 АН 55, 327, 346; MB 93, 99; PP 308; SR 141; 2Т 457; 4Т 138, 141, 215

15 АН 58, 392; CH 283; FE 102; МYP 446; PP 308; SR 141

16 хиджра 250; CH 284; MB 104; MH 193; PP 309; SR 141; 4Т 312, 331

17 CS 145; PP 309, 365; SR 141

18-23SR 142

19 FE 506; TM 99; 4T 514

19-21ПП 310

ГЛАВА 21

1 Законы за слугите. 5 За слугата, чието ухо е пронизано. 7 За слугините. 12

За непредумишлено убийство. 16 За крадци на човеци. 17 За проклинатели на родители. 18 За убийци.

22 За случайна нараняване. 28 За вол, който прободне. 33 За онзи, който е причина за вреда.

1. Съдове. Тоест, постановления, чрез които е трябвало да се осъществява правосъдие (съд). Въпреки че много от тези Моисееви закони несъмнено са били стари, които са били в сила от известно време, всички сега е трябвало да се прилагат с божествено одобрение. Някои разпоредби може да са произлезли от съдебни решения, постановени от Моисей в пустинята (гл. 18:16). Всички тези граждански закони са вдъхнали духа на моралния закон; те са отразявали и прилагали принципите на Десетте заповеди.

Тези граждански наредби са се основавали на и са се отнасяли до социалните обичаи на времето. В някои точки наредбите просто потвърждават вече действащите правни практики. Някои от тях са подобни на законите от Закона на Хамурапи (вижте Допълнителната бележка в края на главата). Може да изглежда несъвместимо с нашата представа за характера на Бог, че Той поне мълчаливо одобрява такива неща като робство, наложничество и привидно сурови форми на наказание. Трябва обаче да се помни, че извеждайки еврейския народ от земята Египет, Бог ги е взел такива, каквито са, с цел постепенно да ги превърне в това, което е искал да бъдат – подходящи представители на Него.

Въпреки че новородението дава на човека нови идеали и божествена сила за постигането им, то не носи мигновено разбиране на пълнотата на Божия идеал за човека. Разбирането и постигането на този идеал са дело на цял живот (виж Йоан 1:12; Галатяни 3:13, 14; 2 Петрово 3:18). Бог не прави чудо, за да постигне това за един миг, особено когато въпросните навици са въпрос на общ обичай и практика. Ако Той го направи, не би могло да има развитие на характера. Поради тази причина Бог приема хората такива, каквито ги намира, и чрез все по-ясното откровение на Своята воля ги води все напред към по-възвишени идеали. Така, с някои от гражданските закони, дадени на Синай, Бог за известно време е позволил на определени обичаи да продължат, но е издигнал предпазна мярка срещу злоупотребата с тях. Окончателното изоставяне на самите обичаи е дошло по-късно.

Този принцип за все по-ясно и по-пълно откровение на Божията воля е бил формулиран от Христос (Мат. 19:7-9; Йоан 15:22; 16:13; Деяния 17:30; 1 Тим. 1:13).

2. Еврейски слуга. Не е трябвало да има такова нещо като постоянно принудително робство за еврейски роб на еврейски господар (Левит 25:25-55). Тъй като обаче робството е било универсална, установена институция, Бог е допускал неговото практикуване, но същевременно се е стремил да смекчи злините, които го съпътстват. В езическите страни робите обикновено са били считани повече за имущество, отколкото за хора. Това е било още по-осъдително, тъй като робството не е предполагало непременно никакъв умствен или морален недостатък у роба. Робите често са се оказвали по-интелигентни и способни от господарите си. По-голямата част от страдащите от принудително робство или са родени в него, или са станали такива от военната съдба. По този начин робството обикновено не е било заслужено наказание, а по-често незаслужено нещастие. Тези нещастници не са имали политически права и само няколко социални привилегии, но често са били обвързани с господар, който е бил във всяко едно отношение тяхна същност. Семействата им са могли по всяко време да бъдат разбити и разделени между други собственици. Те са били подложени на

безмилостни побоища, без обезщетение, освен може би в случаи на сериозни наранявания. От тях може да се изисква най-тежкият труд, в работилници, малко по-добри от затвори, в нездравословни мини или оковани за греблата на галери за изтощителна работа в продължение на безкрайни години.

За разлика от това, Господ внимателно защитава правата на еврейските роби и дори направил участта на чуждестранните роби далеч по-приятна, отколкото другаде. Грубото отношение било категорично забранено (Левит 25:43). За господаря робът все още бил „твой брат“ (Второзаконие 15:12; Филимон 16). Освен това, при плащане на неизтеклата част от продажната цена, господарят е бил длъжен да освободи роб (Лев. 25:48–52). Духът на тези закони относно робите е същият като този, заявен от Павел в Кол. 4:1 и изразен от него, когато изпраща християнския роб Онисим обратно при неговия християнски господар Филимон (Филимон 8–16).

По дух Мойсеевият закон е против робството. Акцентът му е върху достойнството на човека като създаден по Божи образ, неговото признание за произхода на цялото човечество от една двойка, съдържало по принцип утвърждаването на всяко човешко право (виж Лев. 25:39–42; Лев. 26:11–13). Израилтяните често ставали „роби“ на собствената си раса поради бедност (Лев. 25:35, 39), а понякога и чрез престъпления (Исх. 22:3). Деца понякога били продавани за уреждане на дълг (4 Царе 4:1–7). По-късно, поради военните обстоятелства, те били отвеждани като роби в чужди земи (4 Царе 5:2, 3).

В седмата година. Това не се отнася до съботната година (Исх. 23:11; Лев. 25:4), а до началото на седмата година, след като мъжът е станал роб (Втор. 15:12). Когато настъпила юбилейната година, еврейският роб трябвало да бъде освободен, независимо от това колко години е служил (Лев. 25:40). В противен случай робството му приключвало в края на шестата година. Господарят му не само трябвало да му даде свобода, но и бил задължен да го снабдява с провизии от стадото, гумното и пресата за вино (Втор. 15:12–).

15), за да може той да започне живота си наново. Така, в първия от гражданските закони откриваме благотворни разпоредби, чийто хуманитарен дух характеризира цялото Моисеево законодателство. Никой друг народ от древността не е третирали робите си по този любезен начин.

3. Сам. Тоест, неженен, неомъжен.

4. Дал му жена. Ако при ставането си роб мъжът е бил неженен или вдовец и ако господарят му е дал робиня за жена, господарят не е трябвало да губи робинята, своята собственост, като прави това. В този случай съпругът е бил освободен от робството си сам. Децата, родени от брак с роб, са били собственост на господаря и са трябвало да останат членове на неговото домакинство.

5. Обичам господаря си. Тъй като еврейското робство е било меко и състрадателно по природа (Лев. 25:39, 40, 43), не е било необичайно между собственика и роба да възниква привързаност. Дори сред езичниците е имало такива случаи. Любовта дори може да направи условията на робство да изглеждат за предпочитане пред свободата. Връзките на привързаността обвързват по-силно от всякакви други връзки, но те не ограничават и не сковат.

6. Доведете го до вратата. След като робът реши да не се освобождава, господарят трябвало да го заведат пред „съдиите“ (буквално „пред Бога“), които, като представители на Бога, раздават правосъдие и служат като свидетели на правни сделки като тази. Пробиването на ухото до стълба на вратата, като по този начин го прикрепят физически, така да се каже, към къщата, го правят постоянен обитател на домакинството, отбелязвайки го като такъв, докато е жив. Прободеното ухо свидетелства за прободено сърце. Знакът на робството се превръща в символ на любовта. Така беше и с нашия Господ като страдащия „слуга“ (Ис. 42:1; Ис. 53:10, 11), който за

любов, с която Той роди Своите земни синове и дъщери (Евр. 12:2, 3), беше високо възвишен (вж. Фил. 2:7-9; Евр. 5:8, 9).

Завинаги. От „олам“, буквално „скрито време“, тоест време с неопределена продължителност. Неговото Границите са или неизвестни, или не са уточнени и трябва да се определят от естеството на човека, нещото или обстоятелството, към което се прилага. В абсолютния смисъл, приложено към Бога, „олам“, „вечен“ (Бит. 21:33), означава „вечен“, защото Бог е вечен – без начало или край. В по-ограничен смисъл възкресените светии влизат в „олам“, „вечен живот“ (Дан. 12:2), който, въпреки че има начало, е без край, поради даването на безсмъртието. В още по-ограничен смисъл, „олам“ може да има както определено начало, така и определен край, като и двата от тях може да са несигурни по време на говоренето. Например, Йона е бил в корема на рибата „завинаги“ (Йона 2:6), защото по това време не е знаел кога, ако изобщо някога, ще излезе отново. В този случай „завинаги“ се оказва само „три дни и три нощи“ (Йона 1:17).

Нашите английски думи „винаги“ и „завинаги“ сами по себе си не предполагат време без начало или без край. Може например да се каже за човек, че винаги е живял в долината на своето раждане. Фактът, че в крайна сметка е починал там, по никакъв начин не обезсилва твърдението, че винаги е живял там. По подобен начин, при брака съпругът и съпругата обещават да бъдат верни един на друг завинаги, което означава, докато и двамата са живи. Ако след смъртта на единия, другият се ожени повторно, никой няма да го обвини в нарушаване на обета, даден при първия му брак. Не е по-оправдано да се тълкува в еврейската дума „олам“ повече, отколкото подсказва контекстът.

Що се отнася до роба, той вече беше служил на господаря си за определен, ограничен период от шест години. Сега, по свой собствен избор, той трябваше да започне служба за неопределен срок. Очевидно е, че споразумението би прекратило действието си поне със смъртта на роба, което събитие, разбира се, не би могло да бъде предвидено. Следователно този неопределен срок на служба е подходящо описан като „олам“, което тук би било по-точно преведено като „завинаги“.

Преводачите на LXX са предали еврейската дума „olam“ като αἰὼν, нейната гръцка еквивалент. Казаното за „олам“ е също толкова вярно за „айон“. Опитът да се определи продължителността на времето или да се припише на описаното лице или нещо качество на безкрайно продължаване, въз основа на „олам“ или „айон“, е напълно неоправдан. Във всеки случай продължителността на „олам“ или „айон“ зависи единствено от контекста, в който се използва, по-специално от естеството на лицето или нещото, към което се прилага думата.

7. Да продаде дъщеря си. Сред древните народи авторитетът на бащата обикновено е бил толкова абсолютно, че може да продава собствените си деца като роби. Херодот ни казва, че траките са имали редовна практика да продават дъщери. Според Плутарх, по едно време продажбата на деца е била често срещана в Атина. Робините обикновено са били купувани, за да служат като наложници или вторични съпруги на своите господари.

8. Ако тя не е съгласна. Ако този, който е купил робинята, откаже да я направи своя наложница или втора съпруга, тогава буквално „той ще ѝ позволи да бъде откупена“. Той трябваше да потърси някой, който да я купи от него и по този начин да го освободи от брачното задължение (ст. 11; вж. Лев. 25:48).

Той няма да има никаква власт. Както първият купувач, така и този, който я е „откупил“, трябва да бъдат евреи, а не чужденци. Никой еврей никога не е трябвало да се жени за чужденец (Втор. 1:2). 7:1–3). Като обещал да направи момичето своя втора съпруга и не го направил, първият ѝ купувач „постъпил измамно“, тоест нарушил обещанието си.

9. На сина си. Господарят може първоначално да е осигурил робинята за тази цел или, тъй като не я е намерил задоволителна за себе си (виж стих 8), може да я е дал на сина си. И в двата случая тя е трябвало да има статут на дъщеря в семейството.

10. Друга съпруга. Ако освен че вземе тази робиня за втора съпруга за себе си, господарят по-късно вземе друга законна съпруга, подкрепата и брачното право на втората съпруга не трябва да ѝ бъдат отказвани.

11. Излезте свободни. С робинята не трябваше да се отнасят като с обикновена домашна прислужница, но ѝ беше позволено да се върне при баща си веднага, като свободна жена, с правото да се омъжи отново. Баща ѝ не беше длъжен да възстанови каквато и да е част от цената, платена за нея.

12. Убива човек. Убийството се разглежда в стихове 12–14. Този закон е подобен на даден на Ной (Битие 9:6). Умишленото убийство в никакъв случай не трябваше да бъде прощавано.

13. Бог да го избави. Буквално „ако Бог го остави да падне“. Това показва само, че Бог е позволил мъртвецът да падне неочаквано в ръцете на този, който го убива, без убиецът умишлено да го „дебне“, за да го направи.

Определи си място. За човек, който неочаквано да нападне врага си и да го убие, не се е смятало за убийство, а за непредумишлено убийство или оправдано убийство. За това нямаше конкретно законово наказание. Той беше оставен на простата, груба справедливост на установения обичай, възмездие на „отмъстител за кръвта“ (Числа 35:12; Втор. 19:6, 12). Този закон не променяше общата източна практика или да се отнема живот за живот, или да се дава финансово обезщетение. Мойсеевият закон поставяше между „отмъстител за кръвта“ или най-близкия роднина и неговата жертва възможността последната да достигне място за убежище. Това трябваше да бъде в един от шестте „града за убежище“, където можеше да бъде в безопасност, докато делото му не бъде разгледано пред мъжете от собствения му град (Числа 35:9–28; Втор. 19:1–13; Исус Навин 20).

Законите винаги трябва да съчетават милостта със справедливостта. Ако са твърде строги, законите побеждават собствените си цели, тъй като самата им сериозност прави малко вероятно те да бъдат изпълнени. Моралното съзнание на хората се бунтува срещу тях. Когато фалшификацията е била престъпление, наказуемо със смърт в Англия, например, не е било възможно да се осигурят съдебни заседатели, които да осъдят мъжете за това престъпление. Правните актове трябва да са в съответствие със съвестта на общността, в противен случай ще престанат да се ползват с уважение. Добрите хора ще ги нарушават, съдилищата ще се колебаят да им наложат подчинение, а мъдрите законодатели винаги ще се стремят да ги променят, за да са в хармония с най-добрите морални чувства на общността.

14. Убийте го с хитрост. Умишленият, преднамерен убиец на човешки живот трябваше да бъде отнеман дори от олтара (иначе място за безопасност), ако се е укривал там, и незабавно наказан (1 Царе 2:28–34).

15. Удря баща си. Тоест, удря го. Това предполага умишлено и упорито противопоставяне на родителската власт. В този и следващите два стиха се разглеждат други престъпления, наказуеми със смърт. Да удариш не означава да убиеш, престъпление, разгледано в стих 12. Въпреки това, тежкото наказание за побой силно подчертава достойнството и авторитета на родителите. Когато размишляваме, че родителите заемат мястото на Бог за децата си до възрастта на морална отговорност (РР 308), че родителите се грижат за тях и ги защитават в техните безпомощни години и че дори природата влага в умовете на децата инстинктивно благоговение към родителите им, това наказание не изглежда странно или прекомерно. Обществото никога не е в безопасност.

и не може дълго да съществува там, където родителският авторитет е пренебрегван. Тук става въпрос за много повече от един-единствен акт на неуважение.

16. Открадва човек. Да крадеш или отвлечаш мъже, за да ги превърнеш в роби, е било ранно и широко разпространено престъпление (виж Бит. 37:25–28). Откраднатите обикновено са били чужденци. Кражбата им не се е смятала за законно престъпление. Ако обаче отвлеченият е бил сънародник, наказанието е било сурово (Втор. 24:7).

17. Проклина баща си. Доколкото родителите заемат мястото на Бога за децата си в най-ранните им години (вижте стих 15), наказанието за проклинането им е еквивалентно на наказанието за богохулство срещу Бога (Левит 24:16).

18. С камък. Използването на камък или юмрук показва липсата на предварително обмислен план за убиване, както би било вярно, ако оръжие е било подготвено за употреба.

19. Ако се издигне отново. Равинските коментатори твърдят, че нарушителят е бил хвърлян в затвора, докато се разбере дали раненият ще умре. Ако умреше, нападателят е бил съден за убийство. Ако се възстанови, е била налагана глоба, за да се покрие загубата на време на ранения.

20. Удари слугата си. В древността робът се е смятал за абсолютна собственост на господаря си и е можел да бъде малтретиран, малтретиран или дори убит без законова намеса.

В Рим господарят можел да се отнася със слугата си както си поиска, като го продава, наказва или убива. Законите на Мойсей обаче значително подобрили положението на местните роби и им дали определени законни права. Въпреки че дисциплината на робите понякога изисквала побой, Бог изисквал тя да се прилага в разумни граници. „Слугиня“ обикновено била наказвана от господарката си или от по-висшестоящ слуга под ръководството на господарката.

Престъпниците на Изток често са били умъртвявани чрез бастинадос. Побойът с пръчки може да се окаже фатален за някои хора поради особено чувствителната им нервна система. Доколкото господарят е платил определена сума пари за роба, ако робът е живял ден-два след побоя, собственикът не е бил задържан за наказание.

22. Нараняване на жена. Неволно нараняване, вероятно поради намесата на жената. в кавга, включваща мъже.

И все пак никакво зло. „Зло“ тук означава смърт (Бит. 42:4, 38; Бит. 44:29). „Съдиите“ трябвало да налагат глоба, за да защитят нарушителя от всяка прекомерна сума, която съпругът на жената би могъл да поиска.

23. Живот за живот. Това привидно прекомерно наказание за нараняване, което е било до голяма степен случайно и без намерение за отнемане на живот, вероятно е било отражение на стар закон, подобен на този за „отмъстител за кръв“ (вижте стих 13). Трябва да се помни, че в тези закони е имало определени разпоредби, които Моисей е толерирал, като например „разводния лист“, поради „коравосърдечие“ на техните „сърца“ (Второзаконие 24:1–4; Матей 19:3–8). Трябва също да се има предвид, че някои от тези Моисееви постановления не са били абсолютно най-добрите от божествена гледна точка, а са били несъвършени (Изход 20:25; Пс. 81:12). Те са били сравнително най-доброто, което Божият народ, по това време и в състоянието си на морално и духовно развитие, е приемал и е спазвал (вижте стих 1).

24. Око за око. Този закон е бил доста широко разпространен и сред древните народи. Солон въвежда този закон, отчасти, в кодекса на Атина, а в Рим той е включен в Дванадесетте таблици. Многобройни закони от подобен характер са включени в древния кодекс на Хамурапи, цар на Вавилон, живял около времето на Авраам (вижте Допълнителната бележка в края на главата).

Ако буквалното тълкуване на този закон беше настоявано в нашето Господне време (виж Мат. 5:38–42), сигурно е било от садукееите, защото те отказали да тълкуват закона духовно. Няма да се постигне никаква полза от буквалното изискване „око за око“. Това би означавало голяма загуба за човека, който е причинил вредата, без да донесе и най-малка полза на пострадалия. Постоянното изискване за обезщетение е съвсем различно от страстното желание за отмъщение.

26. Удари окото. Този и следващият стих излагат закона, отнасящ се до нападенията срещу роби. „Окото“ и „зъбът“ са специално споменати, защото първият се смята за най-ценния ни физически орган, а загубата на втория – за този с най-малко значение. Общият закон за отмъщението не се отнасяше до робите. Обикновените удари, нанесени на роб, не носеха със себе си повече мисъл за обезщетение, отколкото тези, нанесени на дете. Въпреки това, трайното увреждане на орган или загубата на член даваше на роба право на жалба и обезщетение. Отмъщението в натура беше невъзможно, защото би поставило роба в положение да отмъщава на господаря си; следователно беше предвидено задължително обезщетение. Беше спазен принципът, че всяка трайна физическа загуба дава на роба право на свобода, привилегия, която би трябвало да е действала като ефективно възпиращо средство срещу жестокостта от страна на господаря.

28. Ако вол кърви. Да се установи възможно най-твърдо принципът на святостта на човешки живот, Моисей разглежда в стихове 28–32 наранявания, причинени от домашни животни. Повтаряйки вече направеното на Ной изявление (Битие 9:5), волът трябва да бъде убит, но стопанинът му е „чист“ (RSV). Ако не бъде убит по необходимия начин, животното може да не бъде изядено. Освен това животното е било под проклятие. Според равинските тълкуватели дори не е било законно да се продава трупът на езичниците. Като бил „убит с камъни“ до смърт, волът понасял същото наказание, което би било наложено на човешки убиец.

29. Ако волът беше навикнал. Ако собственикът е знаел, че животното е опасно и изисква наблюдение, но въпреки това е пренебрегнал правилното му наблюдение, той е бил обявен за виновен като съучастник в убийството и следователно заслужава смърт. Установен е здравият принцип, че човек е отговорен за всички предвидими последици от своите действия.

30. Откуп за живота му. Тъй като е било малко вероятно човек да бъде осъден на смърт за престъпление, нанесено срещу животното, независимо от небрежността, е предвидено плащане на „парична сума“ като глоба, като размерът е пропорционален на стойността на отнетия живот.

32. Да бутнеш слуга. Тоест, „да набодеш слуга“. Дори тогава волът е трябвало да бъде убит, за да се засили още повече концепцията за светостта на човешкия живот. Вместо променлив „откуп“ или глоба, средната цена на роб, 30 сикли сребро, във всички случаи е трябвало да бъде платена на господаря на роба като обезщетение за загубата му. Тридесет сикли сребро биха се равнявали на приблизително 8,75 долара днес (вижте Бит. 20:16).

33. Отвори яма. Буквално „оставя яма отворена“ (RSV). Останалата част от главата се занимава с щети върху имущество, което сред евреите се е състояло предимно от добитък и стада. Ямите или щерните са били необходими в Палестина за съхранение на вода. Те обикновено са били покривани с плосък камък. Задължение на този, който е черпил вода, е било да покрие отново щерната, след като е взел вода от нея.

Изкопай яма. В неоградените полета на Палестина винаги е било възможно съседът животното можело да се заблуди и да пострада поради нечия небрежност. Неспособно да се измъкне, животното, паднало в яма, можело да се удави. Собственикът на цистерната трябвало да компенсира загубата на животното и да получи трупа му.

35. Продайте живия вол. Двамата заинтересовани собственици трябваше да си разделят помежду стойността както на живия, така и на мъртвия вол и споделят по равно загубата. Ако обаче едно от животните е било известно като злобно, собственикът, който е понесъл загубата, е трябвало да получи пълно обезщетение, но да загуби своя дял от трупа. Бог строго осъжда небрежността и небрежността. Каквото и да правим, трябва да вършим добре (Екл. 9:10; Йер. 48:10).

ДОПЪЛНИТЕЛНА БЕЛЕЖКА ПО ГЛАВА 21

Докато разкопавали акропола в Суза, библейската Шушан, през декември 1901 г. През януари 1902 г. Дж. де Морган открива три големи фрагмента от черен диоритен камък. Те пасват идеално един към друг и когато се съединят, образуват стела или стоящ стълб, висок 7 фута 41/2 инча, чиято основа има диаметър около 24 инча. В горната си част стелата съдържа релеф, изобразяващ Хамурапи, шестият цар от Първата династия на Вавилон (1728-1686 г. пр.н.е.), стоящ пред седналия бог на слънцето Шамаш. Иначе цялата повърхност е била покрита с дълъг надпис, написан на вавилонски клинопис, състоящ се от близо 300 закона. Това се оказва известният Кодекс на Хамурапи и сега се намира в Лувъра в Париж. Факсимиле може да се види в Ориенталския институт в Чикаго.

Публикуването на този кодекс в годината на откриването му от клинописиста на експедицията В. Шайл предизвика огромна сензация в света на библейските изследвания. Това се дължи на факта, че доказва погрешността на твърденията на много учени от висшите критични школи, които отричаха възможността закони като този на Мойсей да са съществували преди първото хилядолетие пр.н.е. Мнението на научния свят относно закона на Мойсей по време на откриването на Закона на Хамурапи е добре отразено от Йоханес Йеремия в книгата му „Мойсей и Хамурапи“ (2-ро издание, Лайпциг, 1903 г.): „Ако преди осемнадесет месеца научно образован богослов беше задал въпроса,

„Има ли Мойсеев закон?“, човек би го оставил да стои „на полето“, точно както неверния пастир в Закона на Х[амурапи] (256). Литературнокритическото твърдение на школата Кюнел-Велхаузен все още се поддържа: „Кодификация преди девети век [пр.н.е.] е невъзможна“ (стр. 60, 61).

Напомняйки на читателите си за твърдението на Велхаузен, че „Моисей е в истината също толкова малко създателят на Закона, колкото и нашият Господ Иисус, основателят на църковната дисциплина в Долна Хесия“, Йеремия задава въпроса: „Как би съдил той днес?“ (стр. 60). Критичните учени категорично отричат Моисеевото авторство на законите, открити в Петокнижието, тъй като са убедени, че съществуването на такива закони през второто хилядолетие пр.н.е. е исторически невъзможно. Изведнъж се появява сборник със закони, за които никой не може да отрече, че са били записани през първата половина на второто хилядолетие, дори преди времето на Мойсей. За голяма изненада на критичните учени, този Кодекс на Хамурапи разкрива, че странните обичаи на патриархалната епоха, описани в Битие, действително са съществували, а също и че гражданските закони на древен Израел показват голямо сходство с тези на древна Вавилония.

Поради голямото значение на този кодекс, тук е дадено описание на историята на стелата, която го съдържа, и съдържанието на неговите закони. Стелата първоначално е съдържала 3624 реда, разделени на 39 колони с писмен текст. Тя е била поставена от Хамурапи във Вавилон, неговата столица. Когато този град е завладян от еламски цар, колоната е пренесена в Суза като военен трофей и поставена в царския дворец там. Еламитите изтрили пет колони от надписа, но по някаква неизвестна причина не успели да ги заменят със свой собствен надпис. Колоната най-накрая била разбита на парчета в един от...

разрушенията на Суза и вече е бил погребан по времето на персийските царе, когато са живели Естир и Мардохей.

Кодексът съдържа предговор или пролог, в който кралят твърди, че е бил упълномощен от боговете да действа като мъдър и праведен владетел и да съди царството. В епилога, или заключителните бележки, царят потвърждава намерението си да се притече на помощ на потиснатите и онеправданите и кани всеки, който има съдебен случай, да дойде и да прочете на колоната как стои неговият случай според закона на царя. Между пролога и епилога се намират 282-та раздела от закона, всички от чисто граждански характер.

Те се занимават с робството и криминалните престъпления, регулират наемите, заплатите и дълговете, както и решават въпроси, свързани с имуществото, брака, правата за корабоплаване и задълженията на лекарите, строителите и други.

Това, че Законът на Хамурапи илюстрира и осветлява някои привидно странни обичаи от патриархалната епоха, е обяснено в съответните коментари върху няколко пасажа от Битие (вижте Бит. 16:2, 6; 31:32, 39). Внимателното изучаване на разпоредбите на Закона на Хамурапи води до изключително интересна картина на социалния живот и обичаите по времето на Авраам и през целия патриархален период.

От особен интерес за изучаващия Библията са онези закони, които показват сходства със закона на Мойсей. Тук е направено сравнение на някои от законите на Хамурапи (съкратено ХХ) със съответните разпоредби в закона на Мойсей.

Глава 8. „Ако гражданин открадне
Вол, овца, магаре, прасе или
коза, ако са принадлежали
на бога (или) са принадлежали
на двореца, той трябва да
възстанови тридесет пъти;
ако са принадлежали на
гражданин, той трябва да
възстанови десет пъти; ако
крадецът няма
достатъчно, за да
възстанови, той трябва да
бъде умъртвен.“

Изх. 22:1-4. „Ако някой открадне вол или овца и го заколи или го
продаде, той ще плати пет вола за вол и четири овце за овца.
... Защото той трябва да
възстанови напълно; ако няма нищо, тогава ще бъде продаден за
откраднатото. Ако откраднатото наистина се намери живо в
ръката му, било то вол, осел или овца, той трябва да възстанови двойно.“

Ще се отбележи, че библейският закон относно кражбата е по-хуманен от вавилонския, като последният дори предвижда смъртно наказание в определени случаи. Принципът, че крадецът трябва да възстанови престъплението си, обаче е един и същ и в двата закона.

Търговията с роби е била смятана за тежко престъпление срещу обществото както от Хамурапи, така и от

Мойсей: СН 14. „Ако
гражданин е откраднал сина
на гражданин, той ще бъде умъртвен.“

Изх. 21:16. „И който открадне човек и го продаде,
или ако се намери в ръката му, непременно ще бъде умъртвен.“

Законите, отнасящи се до доброволното робство, са сходни по принцип: СН

117. „Ако гражданин има
задължение и (следователно) е
продал жена си, сина си или
дъщеря си или ги е дал като
поръчител, той“

Втор. 15:12-14. „А ако брат ти, евреин, или
еврейска жена да ти се продаде и да ти служи шест години, а на
седмата година ще го пуснеш свободен от себе си. И когато го
пуснеш свободен от себе си, не го пускай празен; ще го снабдиш с
[нещо], което ти е нужно.

ще работят в дома на купувача си или на заложенника три години; на четвъртата година ще се утвърди освобождаването им.“

го изтласкват щедро от тълпата.“

Когато вавилонец попадал в робство поради дългове, той трябвало да служи три години без никакво обезщетение, докато еврейският роб служил по-дълъг срок, но получавал награда в края на службата си.

СН 138. „Ако гражданин иска да се разведе със съпругата си, която не му е родила деца, той трябва да ѝ даде пари в размер на брачната ѝ цена и да ѝ обезщети зестрата, която е донесла от бащината си къща; след това може да се разведе с нея.“

Второзаконие 24:1. „Когато някой вземе жена и се ожени за нея, и тя не намери благоволение в очите му, защото е намерил някаква нечистота в нея, тогава нека ѝ напише разводно писмо, да го даде в ръката ѝ и да я изгони от дома си.“

Вавилонският закон позволявал развод в случай на женско безплодие, ако е направено обезщетение, докато еврейският закон позволявал развод само ако съпругът установи, че е бил измамен и че съпругата му не е чистата или здрава жена, за която се е представяла.

СН 195. „Ако син удари баща си, ръката му ще бъде отсечена.“

Изм. 21:15. „А който удари баща си или майка си, непременно ще бъде умъртвен.“

Строгостта на Моисеевия закон се дължи на факта, че според божествения ред Родителството е било по-свещено за евреите, отколкото за вавилонците.

СН 196. „Ако гражданин унищожи окото на сина на гражданин, окото му ще бъде унищожено.“

Лев. 24:19, 20. „И ако някой причини недостатък на тялото си ближния си; както е сторил, така ще му се направи; рана за рана, око за око, зъб за зъб; както е причинил порок на човека, така ще му се направи.“

СН 197. „Ако счупи кост на гражданин, костта му ще бъде счупена.“

СН 198. „Ако той унищожи окото на подчинен или счупи кост на подчинен, той трябва да плати една мина сребро.“

СН 200. „Ако гражданин избие зъб на гражданин, зъбът му ще бъде избит.“

Второзаконие 19:21. „И окото ти няма да пожали; но живот за живот ще бъде, око за око, зъб за зъб, ръка за ръка, крак за крак.“

И двата закона гарантират на всеки човек живот, здраве и благополучие. Забележителна разлика се открива във факта, че във Вавилон е имало две класи граждани – тези, които са били напълно свободни (граждани), и друга класа, която може да се нарече крепостни (преведено тук като „подчинени“), докато евреите не са правили такива разграничения. Концепцията, че всички хора са равни, изглежда произхожда от Божия народ. Достойнството на човека не може да бъде напълно реализирано без признаването на истинския Бог и принципите, предадени на Израел.

СН 199. „Ако той унищожи окото на роб на гражданин или счупи кост на роб на гражданин, той ще плати половината от покупната цена.“

Исх. 21:26 „Ако някой удари слугата си в окото, или окото на слугинята си, да погине; ще го пусне на свобода заради окото му.“

Разликата между тези закони е очевидна. Вавилонският закон говори само за наранявания причинени на слуга на друг човек и се отнася към тях така, сякаш са нанесени на господаря на слугата, но библейският закон признава човешките права на роба, който трябва да бъде освободен, ако по някаква причина господарят му го нарани. Това ясно показва, че еврейският закон не е считал роба за безусловна собственост на господаря му, принцип, който не е признат никъде другаде в древния Близък изток.

СН 206. „Ако гражданин е ударил гражданин в сбиване и му е причинил нараняване, този гражданин трябва да се закълне: „Не съм го ударил умишлено“, но той трябва да плати сметката на лекаря.“

Исх. 21:18. „Ако се карат мъже помежду си и един удари другия с камък или с юмрук, и той не умре, а си стои на леглото, то ако стане и излезе навън с тоягата си, тогава онзи, който го е ударил, ще бъде невинен; само ще плати за пропуснатото време и ще го излекува напълно.“

Тези два закона са почти идентични.

СН 209. „Ако гражданин е ударил дъщерята на гражданин и е причинил помятане, той е длъжен да плати десет шекела сребро за нейния плод.“

Исх. 21:22. „Ако мъже се карат и наранят бременна жена, така че плодът ѝ да се отдалечи от нея, а пак да не последва никакво зло: той непременно ще бъде наказан според това, което мъжът на жената ще му наложи; и ще плати според това, което съдиите определят.“

Наказанието за това престъпление е било по-тежко сред евреите, отколкото сред вавилонците заради еврейската концепция за светостта на живота. Прави впечатление обаче, че еврейският извършител на престъплението не е бил оставен изцяло на милостта на съпруга, тъй като всички искания на съпруга е трябвало да бъдат потвърдени от съдиите.

СН 210. „Ако тази жена Исх. 21:23. „И ако последва някакво зло, тогава ще умреш, дъщеря му ще даде живот за живот.“

Тук провизиите са по-равностойни, защото е загубен човешки живот. Въпреки това, Вавилонският закон позволявал на мъж да плати за убийството си с живота на дъщеря си, вместо със собствения си, несправедливост към детето, която Моисеевият закон не позволявал (виж Езекиил 18:20).

СН 249. „Ако гражданин наеме вол и бог го удари и той умре, и гражданинът, който е наел вола, трябва да се закълне в бог (че е невинен) и след това да бъде освободен.“

СН 250. „Ако вол, когато вървеше по улицата, наръга гражданин до смърт, този случай не подлежи на иск.“

СН 251. „Ако волът на гражданин е бодлив и градският му съвет му съобщи, че е бодлив, но той не е отрязал рогата му, (или) не е вързал вола си, и волът е боднал до смърт сина на гражданин, той трябва да плати половин мина сребро.“

Изх. 22:10, 11. „Ако някой даде на ближния си магаре, вол, овца или какъвто и да е добитък да го пази, и то умре, бъде наранено или откарано, без никой да го види, тогава ще бъде клетва пред Господа между двамата, че не е прострял ръката си върху имота на ближния си; и стопанинът му ще го приеме, а той няма да го връща.“

Изх. 21:28. „Ако вол убоде мъж или жена, така че те да умрат, тогава волът непременно ще бъде убит с камъни и месото му няма да се яде; но стопанинът на вола ще бъде невинен.“

Изх. 21:29. „Но ако волът е бил навикнал да блъска с рога си и по-напред, и това е било засвидетелствано на стопанина му, и той не го е пазил, и е убил мъж или жена, волът да бъде убит с камъни, а стопанинът му също да бъде умъртвен.“

Това са някои примери, в които законите на Хамурапи показват голямо сходство с Моисееви закони. Съществуват някои фундаментални разлики, дължащи се главно на различни концепции относно правата на човешките същества и светостта на живота. Трябва също да се помни обаче, че много от законите на Хамурапи не показват никакво сходство с библейските закони. И все пак, за всеки, който е изучавал тези закони, е очевидно, че има известна връзка между библейските и вавилонските кодекси. Този факт може да се обясни по три начина: (1) Моисеевите закони са основата на кодекса на Хамурапи. (2) Законите на Хамурапи са заимствани от Мойсей. (3) И двата сборника водят до един и същ произход.

Първата от трите теории не може да бъде вярна, тъй като Законът на Хамурапи е написан много преди времето на Мойсей. Твърдението, че библейските закони са заимствани от вавилонците, се твърди от критично настроени учени, които вярват, че Петокнижието е възникнало едва след като евреите са влезли в контакт с вавилонците през първото хилядолетие пр.н.е. Тази теория е неприемлива за онези, които вярват, че Мойсей е получил законите си от Бог на планината Синай в средата на второто хилядолетие пр.н.е. Следователно най-доброто обяснение е да се заключи, че и двата закона водят до общ произход.

Тъй като е засвидетелствано, че Авраам е бил запознат със законите и заповедите на Бог четири века преди Изхода (Бит. 26:5), законите, дадени на планината Синай, може да са били само повторение на божествени предписания, които са били съобщени на човечеството много преди това време. Подобно на Авраам, народите на Месопотамия са познавали тези закони и са ги предавали от поколение на поколение, първо устно, а по-късно и писмено. Но идолопоклонническите и политеистичните концепции постепенно покварили не само религиозните и моралните практики, но и правните принципи. Ето защо законите на Хамурапи се различават от библейските си аналози и са по-малко хуманни.

В продължение на около 45 години се смяташе, че Кодексът на Хамурапи е най-старият сборник със закони. През последните години обаче бяха открити няколко много по-стари сборника със закони. От Нипур произлиза Кодексът на Липит-Ищар, публикуван през 1948 г. Той е написан на шумерски един или два века преди Кодекса на Хамурапи, но е много подобен на него и дори съдържа редица закони, идентични с последния. През същата година, 1948 г., е публикуван друг кодекс, открит в Хармал близо до Багдад, Кодексът на цар Билалама от Ешнуна, който управлявал около 300 години преди Хамурапи. Този кодекс е очевидно предшественик на законите на Липит-Ищар и Хамурапи.

През 1954 г. е публикуван един закон, по-стар от който и да е от трите – този на Ур-Наму, който съдържа закони, далеч по-хуманни от всички останали, известни досега. Това показва, че колкото по-близо е един документ от този характер до оригиналния източник, който е божествен, толкова повече разкрива характера на истинския законодател – Бог. В какъвто и законник да са въплътени, всички правилни принципи отразяват справедливостта и милостта на Автора на правото и истината.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-27ПП 310

1 FE 506; SR 148

1, 2, 12 ПП 310

14 ПП 516

15, 16 ПП 310

17 ПП 407

20, 26, 27 ПП 310

28, 29 Те 288

ГЛАВА 22

1 От кражба. 5 От щети. 7 От престъпления. 14 От вземане на заем. 16 От блудство. 18 От 19 За зверолюбието. 20 За идолопоклонството. 21 За чужденците, вдовиците и сираците. 25 За лихварството. 26 За залози. 28 За почитта към магистратите. 29 За първите плодове.

1. Открадни вол. Стихове 1–15 продължават законите, свързани с правата на собственост. Първият раздел, стихове 1–5, е свързан с кражбата. Изложен е общият принцип, че кражбата трябва да се наказва, ако е възможно, с глоба. В пустинята основното имущество, което израилтяните притежавали, бил добитъкът. Тъй като за крадец се изисквало повече смелост, за да открадне вол, отколкото овца, престъплението се наказвало по-тежко.

И го убийте. Това се смяташе за по-лошо от обикновената кражба, която носеше наказание за двойно възстановяване (виж стих 4), защото показваше постоянство в злодеянието. Следователно нарушителят е трябвало да плати повече, както е показано тук.

2. Разбиване. По-скоро „влизане с взлом“, тоест насилствено влизане в къща. Защото Обичайният начин за „влизане с взлом“ в къща изглежда е бил през пролука в стената, буквалното значение на глагола е „вкопаване“.

Без кръв. В полето „кръвна вина“, което означава, че на отмъстител за кръв не е било позволено да преследва убиеца (Числа 35:27). Този принцип, който по-късно е одобрен от Солон, законодателят на Атина, римското право и правото на Англия, се основава на предположението, че всеки, който насилствено влиза в къща през нощта, има намерение за убийство или поне намерение да извърши убийство, ако възникне повод.

3. Слънцето да изгрее. Ако този опит за влизане бъде направен след зазоряване, благосклонно се приема, че крадецът не е възнамерявал да извърши убийство. Следователно убиецът на крадеца се счита за виновен за „кръв“ и може да бъде убит от най-близкия роднина. Смятало се е, че всички изисквания за справедливост са изпълнени.

обслужвано от това, че крадецът е бил принуден да възстанови щетите. Кръв не трябвало да се пролива ненужно; затова законът наказвал кражбата, но защитава живота на крадеца.

Пълно обезщетение. Крадецът, който влезе в къща през деня, ще бъде наказан както другите... крадци, като са принудени да „върнат двойно“. Ако той „няма нищо“ или по-скоро „няма достатъчно“, за да плати исканото обезщетение, тогава той трябва да бъде „продаден“ за кражбата си, тоест, да я плати с труд. Това двойно обезщетение служи като вид отмъщение, защото кара крадеца да загуби точно сумата, която е очаквал да спечели.

5. Да бъдеш изяден. Безразсъдното повреждане на чужда собственост е почти толкова лошо, колкото и кражбата. Следователно, ако човек накара нивата да бъде „изядена“ или изядена, той трябваше да плати на обидения равна сума от най-добрите си плодове.

6. Ако избухне пожар. На Изток, както и другаде, е обичайно да се изгаря трева или плевели във фермата през определени сезони на годината. Поради небрежност огънят може да се разпространи и да повреди или унищожи реколтата на съседа. Разбира се, трябваше да се извърши обезщетение, но не двойно, защото щетите не се дължат на умишлено действие, като например позволяване на добитъка да пасе в нивата на друг човек.

7. Вещи. Тоест „стоки“ или всяка движима вещ. Стихове 7-13 записват закона относно депозитите. Оставянето на имущество на грижата на друг не е било необичайно в древността, когато инвестициите са били трудни, а банкерите – малко. Тези, които са щяли да пътуват, особено търговците, са го правили. Това е изисквало пазене на стоките по време на отсъствието.

8. До съдиите. Буквално „до Бога“. Преводът в LXX пояснява значението. така: „Но ако крадецът не бъде намерен, стопанинът на къщата ще се яви пред Бога и ще се закълне, че със сигурност не е постъпил несправедливо по отношение на която и да е част от залога на ближния си.“

9. Всякакъв вид прегрешение. По-точно, „за всяко нарушение на доверието“ (RSV). За всеки обект, за който пазачът не може да обясни, той трябваше да се яви буквално „пред Бога“ (виж гл. 21:6), заедно със своя обвинител, и да се оправдае, ако може (виж гл. 18:21, 22).

Което друг оспорва. Тоест, „което вложителят обявява за негово“.

10. Никой човек не го вижда. Оставеното животно може да „умре“ по естествен път, да бъде наранено от дива звяр или от падане, или да бъде „изгонен“ от крадци, без никой да знае това по това време. Ако пазачът декларира под клетва, че не знае за загубата, на собственика не се полага обезщетение.

12. Ако бъде откраднато. В този случай обезщетението е трябвало да бъде изплатено, при условие че с дължимата грижа кражбата е могла да бъде избегната.

13. Разкъсан на парчета. Синдикът е бил длъжен да представи доказателства, че това действително е така, за да бъде освободен от вина.

14. Ако човек вземе назаем. Вземането на заем е подходящо класифицирано като влагане на депозит, защото и в двата случая имуществото на един човек се поверява в ръцете на друг. Но тъй като в първия случай кредитополучателят е облагодетелстван, докато във втория случай вложителят получава облагата, задължението е различно. Кредитополучателят трябва да поеме всички рискове, освен ако собственикът на заемната вещ не е с взетия назаем обект. Това сигурно е поставило силен контрол върху вземането на заем.

15. Бъдете с него. Това означава, че собственикът не само е присъствал, но и е отговарял за него, или е бил толкова близо, че е можел да предотврати щетите. Кредитополучателите трябва да помнят, че ако не върнат това, което са взели назаем: (1) Те си нанаяват репутацията и

самоуважението и на двамата страда. (2) Те не изпълняват дълга си към заемотеля, тъй като са специално задължени към него. (3) Те не онеправдават човечеството като цяло, тъй като тяхната небрежност възпира хората да дават назаем на други това, което може да е спешно необходимо. (4) Те не изпълняват дълга си към Бога, който смята за „нечестиви“ онези, които вземат назаем, но не връщат (Пс. 37:21).

Наета вещь. Когато е била платена сума за привилегията да се използва животното или вещь, тя е била наета, а не взета назаем. В този случай се е считало, че собственикът е взел предвид риска от загуба или повреда при определянето на размера на наема и следователно не е имал право на обезщетение.

16. Ако човек съблазни. Останалата част от „книгата на завета“ е съставена от различни закони. Ще забележите, че някои са строги, а други нежни, което отново илюстрира справедливостта и милостта на Бог (вижте Пс. 85:10; 89:14). Бог е толкова милостив към слабия и безпомощен светец, колкото е суров към смелия и упорит грешник.

Стихове 16 и 17 се отнасят до съблазняването. На Изток мъжът обикновено плаща пари, зестра, на родителите на момичето, за което възнамерява да се ожени. От съблазнителя се изискваше да се съобрази с този обичай. Цената на зестрата беше 50 сикли сребро (Второзаконие 22:29), или около 14,57 долара.

18. Вещица. По-точно „магьосница“ (KJV, поле). Магьосник е бил човек, който е твърдял, че притежава свръхестествени знания или сила, които е използвал или за да влияе на боговете, или за да прави магически заклинания. Фактът, че жените са обозначени като такива, а не мъжете, предполага, че женският пол е бил по-пристрастен към това престъпление.

20. Този, който принася жертва. Доколкото принасянето на жертва тогава е било главният акт на поклонение, да се направи това на фалшив бог е означавало да се отречеш от Господа. При светско управление това деяние не би било престъпление, а би било оставено на окончателния съд на Бога; при теокрацията на Израел това е било предателство и следователно се е наказвало със смърт.

21. Не дразни чужденците. Тази заповед срещу потискането на чужденците е изключително важна, тъй като е малко вероятно подобна разпоредба някога да е била предвидена в законите на други древни страни. Докато другаде чужденците може да са били тормозени, Моисеевият закон забранявал на евреите да се отнасят по този начин с чужденците (Исх. 23:9; Лев. 19:33). Вместо това те трябвало да „обичат“ чужденците (Лев. 19:34). Собственият им опит като „чужденци в Египетската земя“ трябвало да им бъде постоянно напомняне, че трябва да се отнасят любезно с тези чужденци (Втор. 10:19). Тази доброта към чужденците е трябвало да бъде проявена и с надеждата, че те могат да бъдат направени прозелити (вижте Деяния 13:43). Въпреки че евреите е трябвало да останат отделени от другите народи по въпросите на религията, те не е трябвало да се изолират до степен, че да не проявят доброта към непознат.

22. Не оскърбявайте никоя вдовица. Както при чужденеца, естествено е да защитавате вдовицата и сирачето. Подобно на него, те са слаби и беззащитни и затова са специални обекти на божествена грижа. Думата „скърбя“ включва всякакви видове малтретиране. По-късни закони допринесли много за облекчаване на тъжната участ на вдовиците (Исх. 23:11; Лев. 19:9, 10; Втор. 14:29; 16:11, 14; 24:19–21; 26:12, 13). Въпреки че като цяло израилтяните се подчинявали на това предписание, имало е моменти, когато вдовици и сираци са били подлагани на тежко потисничество (Пс. 94:6; Ис. 1:23; 10:2; Йер. 7:5–7; 22:3; Зах. 7:10; Мал. 3:5; Мат. 23:14). Припомняме си загрижеността на Исус за Неговата овдовяла майка (Йоан 19:26, 27), за грижите, полагани на вдовиците в ранната църква (Деяния 6:1; 1 Тим. 5:3–9, 16), и че Яков включва интереса към сираците и вдовиците и грижата за тях в „чистото благочестие“ (Яков 1:27). Първият принцип на християнската етика е, че да пренебрегнеш доброто е да вършиш зло.

24. Ще те убия. Пренебрегването на бедните и вдовиците допринесе за превземането на Йерусалим от Навуходоносор и унищожението на жителите му (Ер. 22:3–5).

25. Лихварство. Тази дума сега обикновено означава прекомерно висок лихвен процент. В дните В думите на Мойсей думата, преведена по този начин, означавала всякаква сума лихва, голяма или малка. Размерът на лихвата, която кредиторът можел да начисли, тогава не бил регулиран от закона и затова се очаквало безсъвестните кредитори да се отнасят безсърдечно с хора, които се намирили в трудни обстоятелства. Мойсеевият закон, забраняващ лихварството, се отнасял изключително до въпроса за възползването от брат, който бил „сиромаш като восък“, т.е. във финансово затруднение (виж Лев. 25:25, 35, 39, 47; ПП 533). При такива обстоятелства „беден“ човек можел да заложи имуществото си (Лев. 25:35–38), да си осигури заем, ако е възможно (Лев. 25:35–37) или да се продаде на кредитора си за ограничен период от време (Лев. 25:39–41). Освен това, ако е бил в състояние да го направи, „братът“ на бедния човек е бил длъжен да отпусне необходимия заем и то без лихва (Второзаконие 15:7–11). Той при никакви обстоятелства не можел да се възползва от бедния си „брат“, като му начислява каквато и да е лихва. Моисеевият закон стриктно защитавал правата на бедните и се грижил за тяхното благополучие.

По времето на Мойсей бизнесът не се е извършвал така, както е днес. Най-общо казано, човекът разчитал на собствените си ресурси в бизнес сделките и е имало малко заеми и отпускане на заеми, както ги познаваме днес. На практика никой друг освен „брат“, който е бил „обезлюден“, никога не е взимал пари назаем. Следователно изглежда, че вместо да осъждат обикновените бизнес сделки, включващи отпускане и вземане на пари назаем, законите на Мойсей дори не се занимават с тях. Изглежда, че Христос е одобрил принципа на печалбата, включително лихвата по заеми, при нормални бизнес сделки (Матей 25:27; Лука 19:23).

Принципът, присъщ на Мойсеевия закон за „лихварството“, е да не се възползваш от някого обременен от неблагоприятни обстоятелства, остава валиден и в наши дни. Никой човек никога не бива да изисква повече от справедливото от друг, независимо дали е „беден“ или богат. Осъжда се духът на алчност, изнудване, хитрини и страст към печалба, дори в ущърб на другите (виж РК 648-652). Трябва да бъдем съпричастни към нуждите на другите и никога да не си затваряме ухото за техния вик или да се възползваме от тях, когато са изправени пред трудности.

26. Вземи дрехите на ближния си. Да дадеш назаем срещу залог, както правят съвременните заложни брокери, не беше забранено от еврейския закон. Имаше обаче определени предмети от първостепенна важност, за които не можеше да се вземат залози, като например ръчна мелница за мелене на брашно или някой от нейните воденични камъни (Второзаконие 24:6). По времето на Неемия четем за заемане срещу залог, което водеше до лоши резултати (виж Неемия 5).

Чрез това слънцето залязва. Тоест, „преди слънцето да залезе“ (RSV). Причината е посочено в следващия стих. Ако дрехата е трябвало да бъде върната незабавно и за постоянно, изобщо не би било желателно да се вземе в залог. Може би дрехата е била депозирана през деня и върната на собственика през нощта.

28. Боговете. Думата „елохим“ понякога се превежда като „съдии“ (гл. 21:6; 22:8, 9), често като „богове“ (гл. 20:3, 23; и др.), но по-често като „Бог“ (гл. 20:1, 2, 5, 7; и др.).

Не е сигурно дали „елохим“ трябва да се превежда като „съдии“ – Божиите представители за правораздаване – както е в полето на Кралския превод на Кралския превод на Библията, или като „Бог“. Фактът, че евреите са презирали езическите богове, „елохим“, изглежда изключва възможността „богове“ да са

имах предвид тук. Преводът „Не хули Бога“ (RSV) следователно е за предпочитане (виж Лев. 24:15, 16).

Нито проклинай владетеля. По-точно казано, „нито проклинай владетел сред народа си“. „Владетели“ обикновено са били глави на семейства (Числа 3:24, 30, 35) и племена (Числа 7:10, 18, 24).

По-късно думата е използвана и за царе (1 Царе 11:34; Езекиил 12:10; 45:7). В божествения ред е да уважаваме властта на тези, поставени над нас, както в църквата, така и в държавата (Римляни 13:1–7; Евреи 13:17; 1 Петрово 2:13–18).

29. Първото. Буквално „пълнотата“. От хората се изискваха първородните на човека и животните, както и първите от всички продукти на земята, независимо дали вино, масло, зърно или плодове. Първородният син трябвало да бъде откупен чрез парично плащане (Изм. 13:13; Числа 3:46–48), но останалите трябвало да бъдат принесени в жертва. Че ще има нежелание да се подчини този закон чрез отлагане на жертвата, е посочено в заповедта „Не се бави“.

30. Седем дни. Този период от време щеше да даде на майката естественото облекчение, което идваше от кърменето на малките ѝ. Има известна аналогия между тази разпоредба и закона за обрязването (Битие 17:9–12). Раждането се е смятало за носещо церемониална нечистота и затова едва след посочените дни приносът щеше да бъде приемлив за Бога.

31. Свети мъже. За да се осигури това посвещение (Изм. 19:6; Лев. 11:44, 45), имаше различни закони, предназначени да запазят израилтяните като духовен народ. Те не трябваше да ядат месото на „разкъсано“ животно, защото кръвта, която е „животът“ (Лев. 17:14), не можеше да бъде правилно отцедена от животното, което следователно беше нечисто. Освен това, месоядният звяр, който го разкъсваше, също беше нечист и чрез контакт щеше да предаде нечистотата си на другия.

На кучетата. Вероятно тази разпоредба не е изключвала продажбата или даването на отхвърленото животно на чужденец (виж Втор. 14:21), но посочва друг начин, чрез който месото може да бъде изхвърлено. Кучетата са нечисти и следователно могли да се хранят с каквото и да било. Всъщност те бяха мършояди (4 Царе 9:35, 36).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

4 ПП 311

10, 11 1Т 203

12 3Т 549

21-24WM 217

22 ПП 310

22-24Те 31, 33, 41, 53

23, 24 ПП 310

25 РК 647

25-28ПП 311

26, 27 МХ 188

29 CS 72; PP 526

31 DA 283; MB 75; PP 311

ГЛАВА 23

1 За клеветата и лъжесвидетелствата. 3, 6 За справедливостта. 4 За милосърдието. 10 За годината на почивката. 12 За съботата. 13 За идолопоклонството. 14 За трите празника. 18 За кръвта и мазнината на жертвата. 20 Обещан е Ангел с благословия, ако му се подчинят.

1. Фалшив слух. Това е разширение на деветата заповед, която забранява клеветата и злословието. Втората половина на стиха забранява съвместното разпространение с други.

това пакост. Въпреки че думата „свидетел“ предполага, че законът се отнася предимно до поведението в съда, той не се ограничава само до това.

2. Да не следваш множество. Пропускайки думата „правя“ в това първо изречение, която не е в оригиналния еврейски текст тази забрана обхваща не само злото на дело, но и злото на слово и мисъл. Спомняйки си думите на Исус, не бива да приемаме начина на живот на мнозина за наш пример (Мат. 7:13, 14). Една от главните опасности, пред които са изправени изповядващите християни, е тази на гъвкавата готовност да следват тълпата, въпреки библийското предупреждение срещу подобна склонност.

Да откажеш. Тоест, да се отклониш. По-добър превод на втората половина на този стих би бил: „Нито да свидетелстваш в дело, като се отклоняваш от множеството, за да изопачаваш правосъдието.“ Във връзка със следващия стих това може да се тълкува като отнасящо се до един от съдиите, който не трябва да следва другите съдии при решаването на делото, а да има собствено мнение и да се придържа към него.

3. Да се отнасяме с лице към сиромаша. Тоест, да бъдем пристрастни към него. Това изглежда изненадващо, като се имат предвид многото предписания, които са в полза на бедните. Обаче, това просто подкрепя безпристрастната справедливост, която не трябва да се съобразява нито с богатите, нито с бедните. Да се наклоним в която и да е посока би било изопачаване на справедливостта (Левит 19:15).

4. Волът на врага ти. Това се отнася за личен враг, а не за публичен, както е във Втор. 23:3–6. Това предвижда истинския дух на християнството, както е заложен от Христос в Неговото укоряване на равинските изопачавания на Моисеевия закон (Мат. 23:4).

5. Ще се въздържа от помощ. Претовареното магаре на врага не бива да бъде оставяно, без да предложи помощ на врага да вдигне животното на крака, за да може то да продължи пътя си. Това съвместно милостиво участие би довело двамата мъже до приятелски контакт и по този начин би довело до евентуално помирение.

6. Не изопачавайте съда. Макар че стих 3 предупреждава да не се облагодетелстват бедните от състрадание към тях, това забранява дискриминацията срещу бедните поради тяхната бедност, което е много по-често срещано зло. Предразсъдъците трябва да се избягват, за да може да се възтържествува строга справедливост. Съдът не е място за сантименталност.

7. Не убивай. Приемането на лъжливо обвинение срещу „невинен и праведен“ човек може да причини смъртта му и по този начин да си навлече отмъщението на Този, който „не оправдава нечестивия“.

8. Не приемайте подаръци. Приемането на подкуп от една от страните в делото и съответното оформяне на правосъдието винаги е било един от най-често срещаните и осъдителни грехове на съдиите на Изток. Подкупът обезсмисля цялата цел, за която съществува правораздаването, защото тежестта му във везните на правосъдието ги накланя в грешната посока. Поради тази причина той обикновено е носил смъртно наказание. Докато Моисеевият кодекс не определя наказание за това зло (Второзаконие 16:18–20), Йосиф Флавий потвърждава, че юдеите са умъртвили нарушителя (Срещу Апион ii. 28). Въпреки това, каквото и да е било наказанието, то трябва да е било игнорирано (1 Царе 8:3; Пс. 26:10; Притчи 17:23; Исаия 1:23; Михей 3:9–11).

9. Не потискай чужденеца. Това повтаря предписанието от гл. 22:21 и вероятно се отнася за съдилищата. Думата „сърце“ обозначава ума, чувствата. С други думи, съчувствието трябва да бъде разпространено към „чужденеца“.

11. Седмата година. Въпреки че други народи са имали дни за почивка на редовни или нередовни интервали, израильтяните са спазвали цели години почивка. Това може да ги е изложило на порицанието за безделие от други народи. Тъй като земеделието е било примитивно, сеитбообращението е било непознато и изкуствените торове не са били използвани, вероятно е никой да не е имал

финансови загуби са резултат от програмата. Желанието за печалба обаче е затруднило прилагането на разпоредбата. „Седемдесетте години“ плен е имало за цел да компенсира неспазването на съботните години (2 Лет. 36:17–21).

Основната цел на закона, както е посочено тук, е била да се грижи за бедните (виж Лев. 25:1–7). Това, което земята е произвела сама по себе си, без да бъде обработвана, е принадлежало на всички като общо притежание, дори на „полските зверове“. Несъмнено е било предвидено също така тази съботна година да бъде година на засилено религиозно спазване, в което тържественото четене на закона на Празника на шатрите в „годината на освобождението“ (Второзаконие 31:10, 11) е играло роля. Това четене е било предшествано от период на религиозна подготовка (Неемия 8). Тази съботна година сигурно е била тържествен сезон, който е водил до самоанализ, формиране на святи навици и е носил духовен подем на хората. Тъй като зърното, виното и маслото са били важните продукти на Палестина, очевидно е, че цялата земя е трябвало да

почива.

12. Седмият ден. За да се подчертае по-добре милостивият му характер, тук се повтаря четвъртата заповед. По-голямата част от чуждестранното население на Светата земя е било заето с тежък труд (виж 2 Лет. 2:17, 18), факт, който обяснява защо „чужденецът“ е специално споменат тук.

13. Имената на други богове. Като защита срещу идолопоклонство, Божият народ не трябваше дори да споменава имената на езически божества. Тази забрана се основаваше на принципа, че познаването на злото често води до участие в него. Ако тази заповед беше изпълнена, опасността от идолопоклонство щеше да бъде напълно премахната. Показателно е, че самият Моисей рядко е изричал имената на езически богове. По-късните библейски писатели и пророци бяха принудени да го правят или като запис на действителната история на Израел, или като начин за осъждане на идолопоклонството. Съвременните рекламодатели знаят стойността на повторението на търговските имена и умишлено планират да запазят името на своя продукт пред публиката по един или друг начин. Би било добре всеки, който желае да се запази чист и свят, да помни, че изразът задълбочава впечатлението.

14. Три пъти. Стихове 14–17 записват закона за свещените празници. Всички древни езически религии са имали ежегодни празнични сезони, отбелязващи предполагаемата благосклонност на своите богове. Събирайки се на големи събирания, хората са се вдъхновявали и окуражавали взаимно за по-голяма преданост и по-искрена благодарност, отколкото в други времена. Такива празници са били чести в Египет и са заемали важно място в религиозния живот.

Семейството на Авраам вероятно е празнувало подобни събития в Месопотамия и Господ е одобрил тези три празника като стимул за благочестие. Тези празници са били: (1) едновременно земеделски и исторически, свързани с хода на сезоните, а също и с големи събития в живота на нацията; (2) да се отбелязват само на едно място, където е била разположена скинията; (3) да се посещават от цялото мъжко население (ст. 17; вижте върху Лев. 23:2).

15. Празникът на безквасните хлябове. Този ранен пролетен празник идваше в началото на ечемичената жътва през месец Авив (Нисан), започвала с Пасха и свято събрание, продължавала седем дни и завършвала с друго свято събрание (Левит 23:5–8). През тези седем дни се яде безквасен хляб в памет на прибързания изход от Египет (Изх. 12:33, 34, 39). Квасът е символ на грех и грешка (Мат. 16:6, 11, 12; 1 Кор. 5:6–8). Безквасният хляб е символ на свободата от грех на Този, Който е хлябът на живота (Йоан 6:35, 48, 51). Сноп нов ечемик, първите плодове на жетвата, се принася като принос пред Господа (Лев. 23:9–14). „Времето

„определен“ беше 15-ият ден от първия месец, Нисан (Левит 23:6). Този празник, който започна с Пасхата, беше символ на избавлението на грешниците от греха чрез смъртта на Христос. Когато Спасителят принесе Себе Си на Голгота, значението на Пасхата престана, защото тя очакваше Него (1 Коринтяни 5:7). Обредът на Господната вечеря беше установен като паметник на същото събитие (Лука 22:14–20).

Никой няма да се яви пред мен празен. Онези, които присъстваха на празника, трябваше да принесат доброволен принос на Господа. Един човек от Ориента никога не се явяваше пред своя началник без дар. Не по-малко се очаквало и от един израилтянин, когато се обръщал към Йехова, Царя на теокрацията.

16. Празникът на жътвата. Петдесет дни трябваше да се броят от деня на ечемика принасял се е сноп (Лев. 23:15–21). 50-ият ден е бил наричан „празник на седмиците“, защото седем пълни седмици го разделяли от Пасхата. В новозаветните времена е бил наричан Петдесетница, от гръцка дума, означаваща „петдесети“. Този празник се е празнувал в края на нашия месец май или в началото на юни, времето на пролетната жътва. За да се изрази благодарност за зърното, два хляба, изпечени с квас, са били представени пред Бога (Лев. 23:17). Това е било радостно събитие (Втор. 16:9–11). Еврейската традиция е свързвала празника с даването на закона, което се е случило около 50 дни след излизането от Египет (виж Изх. 19:1–16) и съответно една от целите на Петдесетница е била да отбележи даването на закона. За християните от апостолски времена той е отбелязвал и даването на Светия Дух в деня на Петдесетница, когато младата църква се е събрала в първите плодове на евангелието (Деяния 2:1-12, 41).

Първите плодове на труда ти. Буквално „от първите плодове на труда ти“ (RSV). Изразът е в съпоставяне с „жетва“, а не с „празник“.

Празникът на събирането на реколтата. На други места това обикновено се нарича „празник на шатрите“, защото хората трябвало да си направят колиби, в които да живеят по време на празника (Лев. 23:33–36; Втор. 16:13–15; 31:10; Йоан 7:2). Този осемдневен празник започвал на 15-ти Тишри, който бил в края на октомври или в началото на ноември. Маслините били събрани и гроздоберането приключило. Свето събрание отбелязвало неговото откриване и закриване. Това бил сезон на радост и благодарност за последното събиране на есенната реколта и отбелязвал безопасното преминаване на израилтяните от Египет в Палестина. Освен това, те били отбелязали великия Ден на изкуплението само няколко дни по-рано и получили уверението, че греховете им няма да бъдат запомнени повече.

Те бяха в мир с Бога. Сега можеха да признаят Неговата доброта и да Го хвалят за Неговата милост. Празникът на шатрите не само насочваше назад към пребиваването в пустинята, но, подобно на празника на жетвата, той предвещаваше събирането на реколтата от земята (PP 540, 541). По време на пленничеството този празник очевидно беше пренебрегнат, но по времето на Неемия отново беше отбелязан с голяма радост (Неемия 8:13–18).

В края на годината. Тоест, в края на земеделската и гражданската година, след реколтата беше събрана.

17. Три пъти в годината. Като се има предвид фактът, че Палестина е малка страна, по-малко от 233 километра дължина и 120 километра ширина, посещението на тези празненства не е било бремене. Освен това, подобни празнични поводи са били привлекателни за хората, защото са били важно средство за разпространение на информация и са предлагали почти единствената възможност на роднини и приятели да се видят. Израилтяните са очаквали тези събития с радостно очакване. Те са упражнявали важно обединяващо влияние и по този начин са били жизненоважна част от националния живот, стремейки се да сплотят хората в

познание и служба на Бога. Докато „всичките ти мъже“ бяха задължени да присъстват, другите членове на семейството бяха свободни да го правят, ако желаят (1 Царе 1:1–23; Лука 2:41–45).

18. Кръвта на моята жертва. Това беше пасхалното агне, доколкото забраната за „квасен хляб“ и за всяка част от агнето, оставаща „до сутринта“, се отнася само до тази жертва (Исх. 12:1–11; Втор. 16:1–5). Пасхалното агне беше най-важното от всички приношения, тъй като то символизира жертвата на Христос, истинския пасхален агнец (1 Кор. 5:7). Бог би могъл най-подходящо да го нарече „моята жертва“.

19. Първият от първите плодове. Това означава или „най-добрият“ от първите плодове (Числа 18:12), или „първите узрели“ плодове (Числа 18:13). Както тези първи плодове от жетвата на „земята“ бяха донесени на Бога, така и Христос се представи на Отца като първи плодове от жетвата на възкресението (Йоан 20:17; 1 Коринтяни 15:20–23).

Домът Господен. Тази фраза е синоним на израза „мястото, което Господ, твоят Бог, избере, за да настани там името Си“ (Второзаконие 26:2; 12:5, 11, 14; 16:16) и се отнася до светилището, а по-късно и до Храма.

Не кипи дете. Текстове, открити в Рас Шамра, древния Угарит, сирийски крайбрежен град срещу остров Кипър, разкриват факта, че варенето на жертвени ярета в майчиното им мляко е било ритуална практика на ханаанците. Вероятно, за да избегне този езически обред, Бог е забранил на народа Си да го прави.

20. Изпращам Ангел. В тези заключителни стихове на „книгата на завета“ (ст. 10–31) намираме обещанията, които Бог би изпълнил, ако хората спазват изискванията му. Бог винаги ни насърчава с „възмездие на наградата“ (Евр. 11:26). Тези обещания са били условни, защото Бог може да благослови Своя народ само ако Му се подчиняват. „Ангелът“ ясно се отнася до „пратеника [Ангела] на завета“ (Мал. 3:1), тоест до Христос (стр. 252, 311). Думата мал'ак, „ангел“, означава „пратеник“ и се превежда по един или друг начин. Христос винаги е бил Божият пратеник към Израел (стр. 366) и като такъв им е предал знание за характера, волята и милостта на Бога (Бит. 22:1, 10–12; Пр. 32:34; Иса. 63:7–9; мал. 3:1; Йоан 8:56–58; 1 Тим. 2:5).

По пътя. Не само за да ги води географски (Исх. 23:23; 32:34), но и духовно, по пътеките на правдата (Исх. 33:9; Втор. 31:15).

На мястото. Алюзия към Палестина и косвено към дома на спасените, за който тази земя е била прототип (виж Йоан 14:1–3).

21. Той няма да прости. Това не означава, че Бог всъщност няма да прости, защото Божията любов гарантира, че Той ще го направи (Пс. 32:5; 103:10–12; Ис. 63:7–9; 1 Йоан 1:9); но това изразява с типичен източен акцент суверенната справедливост и святост на Бога (виж Исх. 34:7).

Моето име е в него. Тук първото лице на Божеството, Отецът, говори за второто лице на Божеството, Своя Син. Това твърдение предполага, че „Ангелът“, носещ Божието име, е равен на Самия Бог (виж Йоан 1:1–3, 14; Кол. 1:13–19; Евр. 1:8).

23. Амореици. Тук са споменати всички „седем народа“ на Ханаан, освен един, гергесейците (Второзаконие 7:1; Исус Навин 3:10; 24:11). Да ги „изтребим“ означава да ги унищожим като народи, а не като отделни личности, защото такива все още биха могли да бъдат спечелени като прозелити за вярата на Израел (2 Царе 23:39; 24:18–25; 2 Летописи 8:7–9).

24. Не се покланяйте. Трябва да се помни, че идолопоклонническото поклонение на тези езически народи е било изключително разпуснато и унижително. Церемониите на някои езически божества са били осквернени от човешки жертвоприношения и замърсени от проституция.

Беззаконието на тези народи вече беше пълно (виж Бит. 15:16). Не е чудно, че те трябваше да почувстват пълната мярка на божествения гняв (виж върху Бит. 15:16).

Техните изображения. Буквално „стълбовете им“ (вижте на Битие 28:18).

25. Премахнете болестите. Здравословният начин на живот сам по себе си е от голяма полза за предпазване на човек от болести на ума и душата, както и на тялото. И обратно, благочестието насърчава физическото благополучие (вижте DA 827).

26. Нищо няма да се хвърля. Това би могло да е резултат от специалното участие на божествена благосклонност и провиденческа грижа, както и от здравословен начин на живот. Не само че няма да има преждевременни раждания, но, както подсказва последната клауза, преждевременната смърт също ще бъде непозната.

27. Изпрати страха ми. За изпълнението на това обещание виж Числа 22:3; Исус Навин 2:9, 11; 9:24. Враговете на израилтяните наистина обърнаха гръб в поражение (Числа 21:3, 24, 35; Исус Навин 8:20–24; 10:10, 11). Ако Израел беше продължил към пълно послушание, Бог щеше да съкруши напълно силата на ханаанските народи.

28. Стършели. Някои приемат това като препратка към буквалните стършели, други като преносна препратка към египтяните, които многократно са нахлували в Палестина по времето на Исус Навин и съдиите, или към страха, изпитван от ханаанците (Исус Навин 2:9; вижте Допълнителна бележка към Исус Навин 6; вижте върху Исус Навин 24:12).

29. За една година. Докато хората са нетърпеливи, Бог е дълготърпелив и чудесно търпелив (2 Петрово 3:9). Ханаанските народи няма да бъдат прогонени всички наведнъж, за да не би (1) земята да запустее, да няма достатъчно хора, които да се грижат за нея; (2) полските зверове да се умножат и по този начин да се превърнат в опасност. Когато северното еврейско царство Израел беше обезлюдено поради отвеждането на десетте племена в плен, имаше значително увеличение на лъвовете, които ловуваха оскъдния остатък (4 Царе 17:24, 25).

В много области на Франция вълците се увеличили след Френско-пруската война. Друга причина, поради която народите не били прогонени веднага, била, че Бог искал да „докаже“ Израел, за да види дали ще Му се подчинят (Съдии 2:21–23).

31. Постави си границите. Тези граници бяха достигнати едва 400 години по-късно, под Давид и Соломон (1 Царе 4:21, 24; 2 Лет. 9:26). Тук Моисей потвърждава Божието обещание към Авраам (Битие 15:18). Доколкото Соломон е бил „човек на покой“ (1 Лет. 22:9), делото по изграждането на империята трябва да е било извършено от Давид (2 Царе 8:3–15; 10:6–19; 3 Царе 5:3; 1 Лет. 22:8).

Реката. Тоест, Ефрат, предимно „реката“ от старозаветните времена (виж Бит. 15:18; Втор. 1:7).

Прогонете ги. Много от ханаанците несъмнено са били принудени да се отправят на север и е възможно да са се обединили с Хетското царство, което в продължение на много векове е ожесточено се е противопоставяло на Египетската и Асирийската империи.

32. Няма завет. „Книгата на завета“ завършва така, както започва, с тържествено обвинение срещу идолопоклонството (гл. 20:23). Последвалата история на Израел показва колко необходимо е било това многократно предупреждение и колко необходима е била дълбоката загриженост на Бог за тях, за да избегнат тази грешка. За съжаление, предупреждението е било безполезно (4 Царе 17:7–18). Доколкото обичайните мирни договори по това време са съдържали признаване на боговете на двата народа и думи в чест на тези богове, заветите с езическите народи са включвали признаване на техните богове.

33. Не живеят. Прозелитите към религията на Израел, разбира се, не са били включени в това заповед, нито пък бяха поробени езичници (виж Исус Навин 9:27).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

2 KT 221; TM 63; 4T 647; 9T 230 4, 5 DA 500

6-8Te 47 6-9PP

311 10, 11

PP 531; 4T

467 11 FE 323 12 PP 311 14 2T

573 14-16PP

537 14-17PP

311 20 ML 307;

3T 356 20, 21

PP 419, 420; SR

166; 3T 340 20-22PP 311

20-23SR 142 21 DA 709 24 PP 369 24, 25,

27-33PP 543;

SR 143 28 PP

437

ГЛАВА 24

1 Моисей е повикан на планината. 3 Народът обещава послушание. 4 Моисей построява олтар и дванадесет стълба. 6 Той поръсва с кръвта на завета. 9 Славата Божия се явява. 14 Аарон и Ор държат народа. 15 Моисей отива на планината, където прекарва четиридесет дни и четиридесет нощи.

1. Надав и Авиуд. Като двамата най-големи синове на Аарон (гл. 6:23), Надав и Авиуд бяха естествените наследници на свещенството на баща си. По-късният им грях обаче, принасяйки „чужд огън“, попречи на това (Левит 10:1, 2).

Седемдесет старейшини. Това обикновено, макар и не непременно, били по-възрастни мъже. В тази връзка терминът обозначава онези с определен официален ранг и позиция сред братята си, главите на домове (Изх. 6:14, 25; 12:21). Те представлявали народа като цяло, докато Надав и Авиуд представлявали бъдещото свещенство (гл. 28:1). Тези водачи също така представлявали 12-те племена на Израел. Всички трябвало да се изкачат на планината до определена точка, но само Моисей трябвало да отиде на върха. Така старейшините трябвало да „се поклонят... отдалеч“.

3. Каза на народа. След завръщането си в лагера Моисей обяви законодателството, записано в гл. 20:22 до 23:33. Декалогът беше произнесен от Самия Бог, но „съдбите“ бяха рецитирани на народа от Моисей.

4. И Моисей писа. Духът на истината, който вдъхновяваше всички пророци (виж Йоан 14:26; Евреи 1:1; 2 Петрово 1:20, 21), му напомни всички заповеди, които Бог му беше дал. Тогава Моисей издигна олтар, защото без жертва никой завет не би се считал за обвързващ.

5. Той изпратил млади мъже. Вероятно като „първородни“ (виж гл. 22:29), тези млади мъже служили като свещеници, докато не било установено левитското свещенство (гл. 28:1; стр. 350). Тези млади мъже вероятно били избрани и заради уменията си в справянето с борещи се животни. „Всеизгарянията“ символизирали лично посвещение и себеотдаване (Пс. 1:1).

51:16–19; виж също Лев. 1:2–4). „Приносите за мир“ представляваха подновено общение с Бога и благодарност към Него (виж Лев. 3:1).

6. Половината от кръвта. Тъй като кръвта символизира живота на жертвата (Лев. 17:14), тя е била съществена част от всяка жертва и поръсването с нея на олтара е било фокусна точка на обичайния жертвен ритуал (Лев. 1:5; 3:8). Сега половината от кръвта е била разпределена на народа, а другата половина - на Бога, като кръвта, поръсена върху олтара, е обвързвала Бога символично, а кръвта, поръсена върху народа, ги е обвързвала с условията на завета (Евр. 9:18–22; виж също Бит. 15:9–13, 17).

7. Книгата на завета. В библейското повествование това е първата „книга“, спомената като написана. Останалата част от „закона“ е била основана на нея и за по-нататъшното ѝ изясняване Моисей по-късно е написал Второзаконие. След като прочели книгата „пред слушателите“, буквално „в ушите“ на хората, те отново отговорили, както в стих 3, добавяйки многозначително думите „и бъдете послушни“. Вълнението от събитието накарало хората искрено, без съмнение, да се съгласят да спазват Божиите закони. Духът им наистина бил бодър, но плътта им била слаба (виж Матей 26:41). Изпълнението винаги изостава много от обещанието. Хората очевидно са имали малко познания за собствените си сърца; те не са се научили да не се доверяват на себе си. Те също така имаха слабо разбиране за духовните изисквания на закона.

Трябва да се помни, че законът сам по себе си няма силата да спасява, а напротив, може само да осъди. Той не може нито да оправдае, нито да освети. Той прави всички хора грешници и ги оставя под осъждане (Рим. 3:9, 10). Той не може да ограничи нито вътрешната, нито външната поквара, нито да спре греха. Той осигурява заповеди, написани на камък, и „съдове“, написани в книга, но няма силата да ги напише на плътските плочи на сърцето (Рим. 8:1–4; 2 Кор. 3). Новият завет успява, защото е изпълнен не в нашата собствена бедна човешка сила, а в силата на вярата в обитаващия в нас Христос (Ер. 1:1). 31:31–34; евр. 8:6–12; 10:14–16).

8. Моисей взе кръвта. Малко вероятно е Моисей да е поръсил с кръвта всеки индивид от това огромно множество; той сигурно е направил това с водачите като техни представители. „Старейшините“ и другите вождове на всяко племе и семейство вероятно са били включени в тази част от церемонията.

Вижте кръвта. Сред народите от древността е било разпространен обичай да се сключва завет с кръв (вижте върху Бит. 15:9–13, 17). Понякога кръвта е била на жертва, като двете страни тържествено са потвърждавали, че ако нарушат завета, съдбата на жертвата ще бъде тяхна. Понякога, сред езичниците, това е била кръвта на самите две страни, всяка от които е пила от кръвта на другата и по този начин е сключвала кръвна връзка. Предполагало се е, че това е от значение за нарушаването на завета на живот и смърт. Моисей избира просто да поръси с кръвта олтара и народа (вижте върху ст. 6), като по този начин сближава договарящите се страни в тържествен заветен съюз. Приложена към народа, кръвта също символизира очистване от греха и посвещение за божествена служба. След това Бог ги е обявил за Своя специална собственост; те са били Негови (Исая 43:1). Освободени от греха, ние също ставаме Божии слуги (Римляни 6:22; 1 Петрово 2:9, 10).

9. Тогава Моисей се възкачи. След като Моисей потвърди завета, Моисей, Аарон и синовете му, и старейшините се подчинили на Божия призив да „се качат“ (ст. 1). Групата се изкачила частично, със сигурност не до върха, който само Моисей имал привилегията да посети (ст. 2, 12). Останалите трябвало да се покланят „отдалеч“.

10. И те видяха. Тук е ясно, че Бог не е безлична сила, а реална човек (виж също Изх. 33:17–23; 34:5–7; Чис. 12:6–8; Ис. 6:1–6; Езек. 1:26–28).

Небесното тяло. Тоест, „ясно като самото небе“. Можем да си помислим, че това възвишено Честта и привилегиите биха утвърдили тези мъже в трайна вяра и послушание към Бога. Но трагичната история разказва как Аарон се е предал на импулсивното искане на хората за златно теле (виж Изх. 32:1–6) и как Надав и Авиуд са били убити, защото са принесли „чужд огън“ (Числа 3:1–4). Възвишеното религиозно преживяване един ден не е защита за следващия (Мат. 14:28–33; Лука 13:25–27; 1 Кор. 10:11, 12).

11. Върху благородниците. Бог не порази тези мъже със смърт, мор или слепота, въпреки че тяхната нечестивост не им даваше основание да мислят, че биха могли да видят Бога и да живеят (виж Бит. 32:30; Изх. 33:20; Съдии 6:22, 23; и др.). Именно Божият Син, второто лице на Божеството, беше, чиято слава видяха при този случай (стр. 312, 366). Жертвена храна обикновено следваше жертвен принос и от нея може би старейшините сега участваха, възможно най-близо до божественото присъствие. След това преживяване цялата група се върна в лагера.

12. Качи се при мен. Останалата част от главата разказва за 40-те дни на Моисей общение с Бога. След като дал Десетте заповеди, законите и „съдебните решения“ от „книгата на завета“, Бог сега продължил да дава инструкции относно изграждането на светилището, което трябвало да бъде Неговото обиталище сред израилтяните (гл. 25:8). Ако човек е оставен сам да определя осезаемите, материални характеристики на религиозното поклонение, той лесно може да сбърка. Като предпазна мярка, на Моисей бил показан „образец“ за всичко, което трябвало да влезе в тяхното поклонение (Изх. 25:9; Евр. 8:5), включително точни подробности относно материала, размера, формата и конструкцията на всеки предмет. Тези указания са записани в Изх. 25 до 31. За да може Моисей да има достатъчно време да разбере и запомни подробните инструкции, които ще му бъдат дадени, той трябвало да „бъде там“, тоест на „планината“, в продължение на 40 дни.

14. Останете. По този повод Моисей беше придружен от Исус Навин, който беше играл важна роля в победата над амаличаните (гл. 17:8–13). Знаейки, че ще отсъства известно време, Моисей смяташе за необходимо да даде определени указания на старейшините относно воденето на делата по време на неговото отсъствие. Те трябваше да останат в подножието на Синай до завръщането му и да се обръщат за съвет към Аарон и Ор, като представители на Моисей.

15. И Моисей се качи. След като бяха направени приготовления за неговото отсъствие, Моисей се качи с Исус Навин до горната част на планината, за да чака там по-нататъшни указания. „Облакът“ се отнася до този, споменат в гл. 19:16. Въпреки че бил призован от Бога, Моисей не влязъл в божественото присъствие, докато не му било заповядано да го направи шест дни по-късно. Днес, както тогава, подготовката на сърцето и размишлението върху характера и волята на Бог трябва да предшества интимното общуване с Него (вж. Деяния 1:14; 2:1). Моисей и Исус Навин несъмнено прекарвали това време в размисъл и молитва.

17. Поглъщащ огън. Контрастът между покриващия облак, който обгръщаше Моисей (ст. 18) в благословено общение и единение със Своя Създател и „пояждащия огън“ е значимо. Тези, които, подобно на Моисей, ходят по Божиите пътища, могат да бъдат сигурни в защита и сигурност „в тайно място... под сянката на Всемогъщия“ (Пс. 91:1, 2). Тези, които се отвърщат от пътищата на правдата, ще намерят не утеха и увереност, а възмездна справедливост, защото Бог ще им се яви като „пояждащ огън“ (Евр. 12:25, 29).

18. В средата на облака. Оставяйки Исус Навин, Моисей влезе в облака и остана там „четиридесет дни и четиридесет нощи“ (РР 313). През цялото това време той беше без храна (Второзаконие 9:9; срв. 1 Царе 19:8; Матей 4:2).

Преживяването на Мойсей тук беше изключително. То ни внушава урока, че общуването с Бога дава на душата най-истинската ѝ сила и най-сладко освежаване. Без него духът отслабва (виж Лука 18:1), светът ни обзема, мислите и думите ни стават „земни, земни“ (1 Коринтяни 15:47) и ние нито имаме духовен живот в себе си, нито можем да го предадем на другите. В общуването с Бога се получават дарове за хората. Така беше с Мойсей; така е и с нас. Допълнителният факт, че Мойсей беше сам с Бога, подсказва за стойността на тайната молитва (Матей 6:6). Дори във вихъра и суетата на един голям град, уединението с Бога и мълчаливата молитва носят помощ за справяне с проблемите на деня.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-18ПП 311-313

1, 2 ПП 312

1-3SR 144

1-8FE 506

3 РК 293; РР 311

4 ПП 311, 312

5, 6 ПП 312

7 РК 293; РР 312, 372; ЗТ 297

7, 8 СР 145

8 ПП 312

9 ПП 312; ЗТ 343

10 стр. 312; ЗТ 297, 343

12 GC vi

12-18ПП 313

16 ЗТ 296

17 ПП 304, 339

ГЛАВА 25

1 Какво трябва да принесат израилтяните за направата на скинията. 10 Формата на ковчега. 17 Престолът на милостивата с херувимите. 23 Трапезата с принадлежностите ѝ. 31 Светилникът с приборите му.

2. Донесете ми дар. Божествената воля беше разкрита на Израел в Декалога, законите и „съдебните решения“ от „книгата на завета“ бяха дадени на Моисей и заветът между Бога и Неговия народ беше потвърден. Но все още не беше установена постоянна форма на поклонение. Досега беше въведен само „олтар“ и дадени определени указания относно него (гл. 20:24-26), но не беше уредена цялостна система, чрез която поклонението на единствения истински Бог да се превърне в ефективно средство за приближаване на хората до Него в общение и послушание и за предпазване от поклонението на многото богове на езичниците. Хората трябваше да имат привилегията да участват в изграждането на мястото, което трябваше да бъде Божието обиталище сред тях.

Дава го доброволно. Буквално „чието сърце го подтиква“. Бог желаше само онези дарове, които идваха от сърцето, а не просто от ръцете или кесията. Той приемаше само онези, които бяха дадени свободно и „доброволно“ (2 Кор. 9:6, 7). Само този, който дава от сърце, има името си вписано в Божия списък, защото единствено той дава в духа на църквата в Македония (2 Кор. 8:1-5). Че хората са реагирали по този начин, е видно от Изх. 35:21-29 и 36:3-7. Те реагираха толкова пълноценно, че трябваше да бъдат „въздържани от принасяне“. Така скинията беше резултат от доброволни дарове. Подобен дух беше

засвидетелствано по времето на Давид, когато е построен Храмът (1 Лет. 29:1–9), и отново, когато изгнаниците, завърнали се от вавилонския плен със Зоровавел, са възстановили Храма (Ездра 2:68, 69; Агей 1:12–14).

3. Злато. Три метала е трябвало да бъдат използвани в самата скиния и в нейните принадлежности. „Месингът“ е сплав от мед и калай и следователно бронз, а не месинг. Когато евреите напуснали Египет, те били „взели назаем“ съкровище от египтяните (вижте върху гл. 3:22; 12:35, 36). Хората дали на Господа най-доброто от това, което имали. Бог няма да приеме „жертва“, която е „сляпа“, „куца“ или „болна“ (Мал. 1:8). Това не означава, че Бог очаква от нас да даваме отвъд възможностите си, а по-скоро според най-добрите си възможности (2 Кор. 8:12).

„Лептата“ на вдовицата (Марк 12:41–44) е толкова угодна за Него, колкото „алабастровият съд с много скъпоценно миро“ (Матей 26:6–13) или „цената“ на имот, положен в краката на апостолите (Деяния 5:1, 2). Това даване на най-доброто от нас на Бога се отнася не само за притежанията, но и за нашите способности, време и сила. Най-доброто от нашите сили трябва да бъде Негово, най-топлите ни чувства, най-дълбоките ни мисли, най-висшите ни стремежи. Много видове дарове са необходими в службата на Христос и няма никой толкова беден или лишен от способности, че да не може да изпълни своята част. Не бива да забравяме урока, научен от провала на човека с един-единствен талант (Матей 25:14, 15, 24–30). Израилтяните събрали съкровищата си на небето, като ги посветили на делото и службата на Бога (Матей 6:19–21). Те не бяха измамани от „печалбата“ на света, защото не целяха да „спечелят“ това „в замяна“ на идния живот (виж Матей 16:25, 26).

5. Кожи на язовци. Еврейската дума, преведена тук като „язовец“, изглежда е заемка от египетски, термин за вид кожа от неопределени животни; смята се също, че е свързана с арабска дума за „тюлен“, по-специално с дюгонга или морската крава (PP 347). Това водно тревопасно животно, което е дълго от 3 до 3,6 метра, има кръгла глава, гърди за сучене на малките си и разделена опашка. Често се среща сред кораловите скали на Червено море. Предполага се, че дюгонга е дал началото на легендарната русалка. „Язовските“ кожи са образували външната покривка на скинията.

Дърво от шитим. Тоест, акациево дърво. То е твърдо, издръжливо и с дребни зърна и затова е най-подходящо за изработка на мебели.

8. Направи ме светилище. Въпреки че евреите знаеха, както знаем ние, че великият Бог не би могъл да „обитава“ в сграда, построена от хора (1 Царе 8:27; 2 Лет. 2:6; Ис. 66:1; Йер. 23:23, 24), не изглеждало уместно да има поклонение без храм. Освен това, светилището осигурявало видим център за поклонение на единствения истински Бог и по този начин било бастион срещу поклонението на многото богове на езичниците. То приближавало Бога до Неговия народ и правело присъствието Му сред тях реално. Това също било защита срещу идолопоклонство (Изх. 29:43, 45; Чис. 35:34). Тъй като по това време израилтяните били номадски, скитащ народ, светилището трябвало да бъде шатра, която лесно можела да се разглобява и мести от място на място. Показателно е, че еврейската дума за „светилище“ никога не се прилага към езически храм.

За да мога да живея. В духовен смисъл, Бог винаги е търсил обиталище сред хората и не може да „почива“, докато то не Му бъде дадено (Пс. 132:13–16), първо в сърцата на Неговия народ поотделно (1 Кор. 3:16, 17; 6:19), а след това сред всяка група, която се събира, за да Му се поклонят (Мат. 18:20). Системата, съсредоточена в земната скиния, сочеше напред към Христос, Който по-късно „живя“, буквално „се обитава“, сред хората (Йоан 1:14).

Еврейската дума *shakan*, „обитавам“, означава да бъдеш постоянен жител в общност.

Тя е тясно свързана с думата *Shekinah*, използвана за проявлението на божествена слава, която се е настанила над престола на благодатта (стр. 349). *Shekinah* е символ на божественото присъствие, в което Бог обеща да „обитава сред тях“ (виж Изх. 25:22).

9. Според образа. Това показва, че макар изработката да е била човешка, планът е бил Божи. Бог винаги е разчитал на човешките сили да сътрудничат в строежа на Неговия дом. В това дело всеки човек може да има удовлетворението да участва.

На планината Моисей видял „миниатюрно изображение“ на небесното светилище (Деян. 343; Деян. 7:44; Евр. 8:5), „истинската скиния“ (Евр. 8:2). За земната се казва, че е „образец“ на „небесните неща“ (Евр. 9:23, 24), защото е била направена „според образа“, показан на Моисей (Евр. 8:5). Тя е била „копие“ на „великия оригинал“ на небето (Велика Божия книга 414). Във видение Йоан бил въведен в небесното светилище (Откр. 15:5), където видял ковчега (Откр. 11:19), олтара за кадене (Откр. 8:3–5) и вероятно светилника (Откр. 1:12; 11:4). Следователно има „неоспоримо доказателство за съществуването на светилище на небето“, където Владетелът на вселената седи на трона (ВБ 415) и където Христос служи като наш велик първосвещеник (Евр. 8:1, 2).

Безсмислено е обаче да се спекулира относно размерите, точния външен вид или прецизните... устройство на небесното светилище, защото „никаква земна структура не би могла да представи неговата необятност и слава“ (РР 357). Човекът е „по образ Божий“ (Бит. 1:27), но само Христос е „точен образ на Неговата личност“ (Евр. 1:3). Всичко крайно може в най-добрия случай смътно да наподобява това, което е безкрайно. На Моисей не е било показано самото небесно светилище, а негово изображение. Земното светилище е било устроено по подобие на това на небето дотолкова, доколкото е било живо представяне на различните аспекти на Христовото служение от името на падналия човек (РР 357). Трябва да съсредоточим вниманието си върху това, което Той прави за нас там, както прави Павел в Евреи (Евр. 3:1; 10:12, 19–22; и т.н.).

Скинията на небето, подобно на тази на земята, е била поставена, за да се справя с греха. Христос „започнал посредническото Си дело“ след възкресението Си и преди възнесението Си 40 дни по-късно (ДА 819). Той бил подготвен да поеме свещеническото Си служение, благодарение на това, че е получил изкупление за нас чрез кръвта Си (Евр. 9:12).

Соломон знаеше, че дори неговият Храм, макар и да превъзхождаше пустинната скиния по размер и красота, не можеше да побере Бога (1 Царе 8:27). И все пак Бог го притежаваше като Свой дом (Исая 56:7), както по-късно направи и Храма на Ирод (Матей 21:31). И Този, Който обитава „на високото и свято място“, ще се засели „и с онзи, който е със смирен и смирен дух“ (Исая 57:15).

10. Ковчег. Така преведената еврейска дума може да произлиза от корен, означаващ „събирам“, „събирам“. Ако е така, „ковчег“ е бил сандък, в който са се събирали неща за съхранение. Сродна асирийска дума, *arânu*, „кутия“, произлиза от корена *aratu*, „покривам“.

Лакът. Евреите, подобно на египтяните, са използвали както дълъг, така и къс лакът. Въпреки че дължината на еврейския лакът е въпрос на предположение, известно е, че обикновеният египетски лакът е бил 17,7 инча, а царският лакът - 20,6 инча. И двата лакъта трябва да са били известни на евреите, които са строили египетски градове. Тъй като по времето на Езекия евреите са имали лакът от около 17,5 инча (виж стр. 165), приблизително колкото обикновения египетски лакът, може да се предположи, че тази мярка е била използвана за построяването на скинията. Съответно, ковчегът

ще бъде около 3 фута 73/4 инча (1,11 м) дължина и 2 фута 21/4 инча (0,67 м) ширина и височина.

12. Четирите ъгъла. Буквално „четирите му крака“. Пръстените не били прикрепени към горните „ъгли“, а към четирите „крака“ или „основи“ (вж. ст. 22). „Пръстените“ или „стълбовете“, вкарани през тези пръстени (ст. 13), трябвало да почиват върху раменете на мъжете, които са носили ковчега по време на скитанията на Израел. Тези „пръстени“ трябвало да останат на мястото си (ст. 15), за да се избегне необходимостта от докосване на която и да е част от ковчега, когато е бил поставян или вдиган. Тъй като тези пръчки не били част от самия ковчег, не би било извършено светотатство при докосването или боравенето с тях (вж. 2 Царе 6:6, 7).

16. Свидетелството. Тоест, двете каменни плочи, съдържащи Десетте заповеди (гл. 30:6; 31:18; 32:15, 16). Основната цел на ковчега е била да служи като хранилище за светия Божия закон. Тъй като каменните плочи са били препис на характера и волята на Бога и освен това са били написани от собствената Божия ръка, те са били почитани като най-свещения предмет в светилището. Затова последното е било наричано „скиния на свидетелството“ (Исх. 38:21; Числа 9:15; и др.). Законът е бил известен още като „заветът“ (Втор. 4:12, 13; 9:9–15) и затова ковчегът е бил наричан обикновено „ковчегът на завета“ (Втор. 31:26; Евр. 9:4; и др.).

17. Престол на милостиня. Думата, преведена по този начин, произлиза от корен, означаващ „да покрива“, т.е. „да прощава“ грях. То представляваше божествената милост. Важно е да се отбележи, че беше от „чисто злато“, което предполага, че милостта е най-ценното от Божиите качества. То беше поставено над закона, доколкото милостта надхвърля справедливостта (Пс. 85:10; 89:14). Ковчегът с неговата справедливост и умилостивицието с неговата милост бяха необходими, за да разкрият пълния характер на Божиите отношения с хората. Милост без справедливост е слаба сантименталност, подривна за всеки морален ред. От друга страна, справедливостта без милост е морална строгост, теоретично без недостатък, но отворителна както за Бога, така и за човека.

Ковчегът и умилостивицието съставляваха самото сърце на светилището. Над умилостивицието се намираше Шекина, символът на божественото присъствие. Скрижалите на закона в ковчега свидетелстваха за факта, че Божието царство е основано на неизменен стандарт за праведност (Пс. 97:2), който дори божествената благодат трябва да уважава. Благодатта не може да бъде дадена при условия, които „обезсмислят закона“ (Рим. 3:31). Когато гряхът е простен, искът на закона срещу грешника също трябва да бъде удовлетворен. Самата цел на евангелието е да осигури на грешника прошка на греховете му чрез вяра в средство, което не „обезсмисля закона“, а го „утвърждава“. Докато скрижалите в ковчега свидетелстваха срещу хората, умилостивицието сочеше начин, по който исканията на закона могат да бъдат изпълнени и грешникът да бъде спасен от смъртта, наказанието на закона. Само въз основа на закона не може да има повторно съединяване между Бог и човека, тъй като гряхът ни отделя от Него (Ис. 59:1, 2).

Поръсеният с кръв престол на милостивата трябва да се намеси, защото само въз основа на Христовото посредничество от наше име можем да се приближим до Бога (Евр. 7:25).

18. Херувими. По-точно „херувими“, еврейското множествено число за „херувим“. Произходът на думата е несигурен. Херувимите били прикрепени към престола на милостивата, по един от двата края (виж Битие 3:24). Едното крило на всеки ангел било протегнато нагоре, а другото било сгънато върху тялото му (виж Езекиил 1:11) в знак на благоговение и смирение. Позицията на херувимите с лица, обърнати едно към друго и насочени надолу към ковчега, представлявала благоговението, с което небесното войнство гледа на Божия закон, и интереса им към плана на изкуплението.

23. Трапеза от ситимово дърво. Оставяйки светилището на светините, Моисей сега описва обзавеждането на светилището. Първият споменат предмет е трапезата с „хляб на предложението“ или „хлябът на предложението“ (RSV). Марк го нарича „хляб на предложението“ (Марк 2:26), буквално „хлябът на предложението“, тоест хлябът, представен на Бога. Павел използва същата гръцка дума в Евр. 9:2. Тази трапеза беше дълга около 2 фута 11 инча, широка 1 фут 5 1/2 инча и висока 2 фута 2 1/4 инча (88,9 на 44,5 на 66,7 см; вижте Изх. 25:10). Когато човек влизаше в скинията, тя щеше да бъде отдясно или на север (гл. 40:22).

24. Златна корона наоколо. Това беше бордюр или корниз около върха, за да предотвратяване на падането на нещата. Йосиф Флавий споменава, че „четирите пръстена“ (ст. 26) са били поставени в краката на масата и през тях са минавали „пръстените“ за носенето ѝ (Древности , iii. 6. 6).

29. Съдовете. Вероятно чиниите, върху които са били поставяни хлябовете. „Лъжиците“ са били чашите или отворите, в които е бил горен тамянът, както може да се види на барелефа на масата на Арката на Тит, издигната в Рим в чест на превземането на Йерусалим през 70 г. сл. Хр. „Капаците“, буквално „канти“ или „стомни“, и „купите“ са били използвани за приношенията с питиета, които са придружавали приношенията с месо (Левит 23:13, 18, 37; и др.).

Да покрива. Буквално „да излея“.

30. Сложени на трапезата. „Хлябът на предложението“ или „хлябът на предложението“ се състоеше от 12 хляба или питки, които се подменяха всяка събота. Хлябовете, които се отстраняваха, считани за свети, се изяждаха от свещениците в „святото място“ (Левит 24:5–9). Тези 12 хляба представляваха вечна благодарствена жертва към Бога от 12-те племена за благословиите на живота, които получаваха от Него ежедневно. В по-висш смисъл този хляб сочеше към духовния хляб, Исус Христос.

31. Свещник. За предпочитане „светилник“. Изобразен на Арката на Тит и потвърден от Йосиф Флавий (Древности , iii. 6. 7), „светилникът“ се състоеше от изправено стволче, от всяка страна на което три клона се простираха нагоре, по двойки (ст. 35), до едно и също ниво. Размерите му не са посочени, но е бил направен от масивно злато. Клоните му бяха украсени с бадемовидни „купи“ или чаши (ст. 33), с „копчета“, тоест копчета или капители, наподобяващи нарове, според някои библейски учени, и с „цветя“.

Една по една лампите на „светилника“ били угасявани всяка вечер при залез слънце и отново сутрин (Изх. 27:20, 21; 30:7, 8; Лев. 24:3, 4). Те никога не били угасвани всички навреме (Пп. 348). Когато свещеникът влизал в първото отделение на скинията, светилникът бил отляво на него, на юг (Изх. 40:24).

38. Щипците. Това са били или щипци, или щипци за смукване, използвани за подрязване на фитилите на лампите. „Щипките за смукване“ са били съдове за приемане на частта от фитилите, отстранена с „щипците“.

39. Талант чисто злато. Еквивалентно по тегло на 75,38 фунта злато (34,19 кг). Следователно би било 108,16 кубически инча (1772,4 кубически см) и би образувало куб със страна малко повече от 43/4 инча (1756,52 кубически см). В известен смисъл „светилникът“ представлява Божия народ като морална и духовна светлина на света, поотделно (Мат. 5:14–16; Фил. 2:15) и като църква (Откр. 1:12, 20). Той представлява и силата на Светия Дух да осветява църквата (Зах. 4:2–6; Откр. 4:5). В най-висшия смисъл обаче, както беше посочено по-рано, то сочи към нашия Господ и Спасител Исус Христос (Йоан 9:5), Който е светлината на света (Йоан 1:4; 8:12; 12:46) и дава на душата „всеки добър дар и всеки съвършен дар“, който идва от „Отца на светлините“ (Яков 1:17).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

2 CS 203; PK 61; PP 343; 4T 78
8 DA 23; Ед 35; GC 411, 413, 417; PK 61; PP 313, 343; 4T 78
9 GC 413; SR 153
10, 11 ГК 412; CP 153, 183
10-15ПП 348
16 ПП 349; CP 153, 183
16-21ПП 348
17, 18, 20 CP 15
21 ГК 412
22 FE 252; PP 349
23-25ПП 348
25 CP 153
30 GC 412; PP 354
31 ГК 412
31-37ПП 348
37 ГК 412
40 AA 564; CT 60; Ed 35, 258; GC 413; PP 343, 356; SR 153; 5T 549

ГЛАВА 26

1 Десетте завеси на скинията. 7 Единадесетте завеси от козина. 14 Покривалото от овнешки кожи. 15 Дъските на скинията, с подложките им и лостове им. 31 Завесата за ковчега. 36 Завесата за вратата.

1. Скинията. От mishkan, „жилище“, дума, производна от shakan, „да обитавам“.

Свързана е с Shekinah, славното присъствие на Бог (вижте Изх. 25:8 и Бит. 3:24) в светилището на светините (Изх. 25:22). Думата „скиния“ може би днес би могла да се преведе по-точно като „шатра“ или „жилище“.

Свещеното обзавеждане на „скинията“ е описано, с изключение на олтар за тамян. Това е разгледано в гл. 30:1–10. Глава 26 се занимава с указанията за направата на самата свещена „скиния“. Тя се състои от две основни части:

а. Четириъгълно оградено пространство с дължина 30 лакътя, ширина 10 лакътя и височина 10 лакътя (43 фута 9 инча на 14 фута 7 инча; виж гл. 25:10), отворено в единия край. Трите страни бяха направени от акациев дъски,

покрити със злато. б. Шатра от козя козина, вероятно плоска отгоре, беше опъната върху скинията. Думата „шатра“ е погрешно преведена като „покривало“ в стих 7, но се появява правилно другаде в главата (стихове 11-14, 36). Външно покритие от „овнешки кожи, боядисани в червено“ или дъбени овнешки кожи и „язовски кожи“ (виж гл. 25:5), върху шатрата от козя козина.

Имаше и второстепенни части на конструкцията, като

например: а. „Гнездата“ или основите, които трябваше да държат и поддържат изправените дъски, обграждащи

скинията. б. „Пряковете“, които трябваше да се използват за

закрепване на тези дъски заедно. в. „Завесата“ или пердето, опънато на стълбове от едната страна на скинията до друго, като по този начин го разделя на две отделения. Предното отделение, „святото място“ или „първата скиния“, е било два пъти по-дълго от „пресвятото място“ (Изх. 26:15-25, 33; виж 1 Царе 6:16-20; Евр. 9:2-7), или 20 лакътя дълго и 10 лакътя широко (29 фута 2 инча на 14 фута 7 инча

инча или 8,89 на 4,46 м). „Пресвято място“ или „най-святото от всички“ (Евр. 9:3) е било 10 лакътя дълго и 10 инча широко (14 фута 7 инча или 4,45 м квадратни). г.

„Завеса“ или „висяща завеса“ е покривала предния, отворен край на скинията, където нямаше дъски.

Десет завеси. Свързани заедно като „ширини“, те образуваха най-вътрешната от четирите „покривала“ (Изх. 26:7, 14) и по този начин таванът на двете отделения. Тези завеси бяха с два лакътя по-къси от външните завеси (ст. 7), което правеше вътрешното покривало с един лакът по-късо на всяко покривало от външното покривало.

Херувими. Тъй като материалите, използвани от Ахолиав в бродерията му, са идентични с посочените тук, е разумно да се смята, че тези „херувими“ са били бродирани в „завесите“ (гл. 35:35; 38:23). Тези херувими са представлявали множеството ангели, които служат на Господа и изпълняват Неговите заповеди (Пс. 103:20, 21; вижте върху Бит. 3:24).

2. Дължината. Всяка завеса беше дълга 12,45 на 1,78 м. и широка 1,78 м. Отвън скинията не изглеждаше особено привлекателна. Но отвътре беше нещо с голяма красота, със златните си, сините, лилавите и алениите „завеси“ и избродираните по тях херувими.

7. Завеси от козя козина. Арабите все още използват козя козина при тъкането на шатрите си. Козята козина е давала здравина на светилището и го е защитавала при влажно и бурно време. Тези „завеси“ са били с два лакътя по-дълги от вътрешните, ленени завеси, или 13,34 м. Положени върху плоската част на скинията, те са достигали до върха на сребърните „гнезда“ или основи от двете страни (вижте стих 19). Ще има достатъчно покритие за задната стена на скинията и достатъчно, за да защити и горната част на предната част на скинията.

14. Овнешки кожи. Това „покривало“ е трябвало да минава върху „завесите от козя козина“, за да осигури допълнителна защита от времето. Не се споменава размер, но сигурно е било достатъчно за покриване на завесите от козя козина (ст. 7).

Язовски кожи. За еврейската дума вижте гл. 25:5.

15. Направете дъски. Те бяха дълги 14 фута и 7 инча широки (4,45 на 0,66 м; стих 16). Те се държаха изправени чрез поставяне на двата „щипа“ (ст. 17) на всяка дъска в две сребърни „гнезда“ или основи. Дъските бяха обковани със злато (ст. 29).

19. Четиридесет подложки. Те тежаха талант, или 75 фунта и 6 унции (34,2 кг), всяка (гл. 38:27). Всеки от тях би образувал куб със страна малко по-малка от 5,8 инча (14,7 см). „Гнездата“ бяха положени едно до друго на земята, образувайки непрекъсната основа за дъските на стените. Още четиридесет „гнезда“ бяха необходими за северната стена (гл. 26:21), 16 за западната стена и 4 за стълбовете между двете отделения, или общо 100 „гнезда“ (гл. 38:27). Според някои коментатори, фактът, че скинията е била издигната от земята чрез тази сребърна основа, символизира, че църквата трябва да бъде отделена от света. Тук тя няма постоянно място за почивка, а гледа с вяра към „града, който има основи, чийто строител и създател е Бог“ (Евр. 11:10). Тук нямаме „постоянен град, а търсим бъдещ“ (Евр. 13:14).

26. Греди. За да се държат дъските на място и за укрепване на стените, е трябвало да се направят „пет греди“ за всяка страна и за западния край, четири от които да се прокарат през „пръстени“, закрепени към дъските. Петата или средната „греда“ във всяка стена е трябвало да минава през центъра на дъските (виж стих 28). Вероятно е четирите видими греди на всяка стена да са били от външната страна на скинията.

31. Завеса. Тя трябвало да бъде от същия материал и изработка като „десетте завеси“ която е образувала вътрешното покритие за тавана и стените на скинията (ст. 1) и подобно на нея да има избродирани по нея фигури на херувими със сребърна и златна нишка (стр. 345).

32. Четири стълба. „Завесата“ (ст. 31) трябваше да виси „на четири стълба“. „Завесата за входа на шатрата“ беше окачена на „пет стълба“ (ст. 36, 37). Вътрешната завеса не се простираше чак до тавана, но позволяваше славата на Бог, проявена над престола на милостивата, да бъде частично видима от светилището (стр. 353). Четирите стълба имаха златни „куки“ и се опираха на „четири сребърни подложки“, по същия начин като дъските в стените (ст. 15, 19).

33. Закопчалки. „Закопчалките“ бяха катарамите или закопчалките, които държаха завесата. Само първосвещеникът влизаше зад завесата, която отделяше светилището от пресвятото място, и то само веднъж годишно, в Деня на изкуплението (Лев. 16; Евр. 9:7). Пред завесата или в светилището се извършваха различните части на „ежедневната“ служба.

36. Завеса. Тази „завеса“ или параван покривала източния или предния край на скинията. Някои библейски учени смятат, че е било възможно тази завеса да се повдига или сваля, както е желателно.

37. Пет стълба. Има известни различия в мненията относно това дали скинията е имала плосък или двускатен покрив. Тежестта на доказателствата води до заключението, че вероятно е била

плоска: 1. Външните завеси (ст. 8) са били дълги 30 лакътя, точната дължина, необходима за осигуряване на плосък покрив и за да се простират от двете страни като покритие за позлатените дъски. Двускатен покрив би увеличил дължината на покритието, необходимо за покрива, и съответно би намалил оставащата дължина, налична за покриване на страните. По този начин повече или по-малко от долната част на позлатените дъски би останала открита. Но златото е било запазено за вътрешността на конструкцията. Фактът, че вътрешната завеса е била с два лакътя по-къса от външните три, които са я покривали, предполага, че външните завеси са били предназначени да я защитават и че вероятно са стигали почти до земята.

2. Не се споменава гребен, нито се подразбира използването на такъв. Освен това има нищо, което да показва, че петте „стълба“ са с различна дължина.

3. Не се споменава за каквито и да е средства за покриване на триъгълни фронтони и би било много малко вероятно краищата да са били оставени отворени. Между другото, завесата, която е отделяла светилището от най-святото място, не се е простирала до върха на сградата (PP 353), така че светлината от Шекина може да е била частично видима над нея от първото отделение на светилището.

4. Скинията е била временна, преносима конструкция, предназначена за употреба по време на скитанията в пустинята, докато не бъде издигната по-постоянна сграда в Обетованата земя. Незначителното количество валежи в сухата пустош не би направило плоския покрив неудобство.

Следователно, макар да няма положителни доказателства, изглежда вероятно покривът да е бил плосък. Скиците на скинията, показващи двускатен покрив, са базирани на менталната картина на художника за нея.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-37ПП 347, 348

1 GC 412; PP 347; SR 154

7, 14 GC 412; PP 347

31, 33 ПП 347; CP 154

33 ГК 412

34, 35 ПП 348

36 ПП 347

4

ГЛАВА 27

1 Олтарът за всеизгаряне с неговите съдове. 9 Дворът на скинията, ограден със завеси и стълбове. 18 Мярата на двора. 20 Маслото за лампата.

1. Олтар. На еврейски „олтарът“. Той е бил около 2,22 м квадратни и 1,33 м висок. Древните храмове обикновено са били заобиколени от открити пространства, където са се принасяли жертви и където димът е можел лесно да излиза. Както в разказа за самата скиния за първи път е описано обзавеждането, така сега олтарът е описан пред двора. Той е бил по-скоро олтарна рамка, отколкото олтар (ст. 8). Древните олтари обикновено са били или квадратни, както тук (виж 2 Лет. 4:1), или кръгли.

Олтарът за всеизгаряне, с пролятата си кръв, представлява великата евангелска истина за изкуплението на греха чрез заместническа жертва на Христос (Исая 53:4-7, 10; Деяния 20:28; Ефесяни 1:5-7; Евр. 13:10-12; 1 Петрово 1:18, 19; Откр. 5:9). Самото разположение на този олтар, близо до вратата на двора, показва, че първата нужда на грешника е греховете му да бъдат измити чрез кръвта на Христос (вижте Евр. 9:13, 14; 1 Йоан 1:7; Откр. 7:14) и че докато това не стане, той не трябва да си позволява да се покланя на Бога или дори да влиза в Неговото присъствие (Евр. 9:22). Олтарът свидетелства за вината на човека и нуждата му от изкупление и помирение, а след това го уверява, че те са били направени (Йоан 1:29; Рим. 5:10; 2 Кор. 5:18, 19; Кол. 1:20).

2. Неговите рогове. Тоест, „неговите рогове“. Те стърчаха от четирите горни ъгъла на олтара. Думите „да бъдат от него“ показват, че роговете са били част от самия олтар, а не допълнения към него. До тези рогове свещеникът докосваше пръста си, потопен в кръвта на жертвата за грях (Изм. 29:12; Лев. 8:15; 9:9; 16:18). Приноси, очакващи жертва, понякога бяха привързани към тях (Пс. 118:27). Престъпници, търсещи убежище, понякога се придържаха към тях (1 Царе 1:50, 51; 2:28). В своята графична картина на второто пришествие на нашия разпнат Господ, пророк Авакум (гл. 3:4) видя „рогове, излизащи от ръката Му“; „там“, в следите от гвоздеите в ръката на Христос, „беше скривалището на силата Му“.

Думата *qereq*, „рог“, първоначално е обозначавала рога на животно (Второзаконие 33:17). Доколкото животно, което има рога, обикновено ги използва за нападение над други животни, рогата са станали символ на сила или мощ (1 Царе 2:1, 10; Пс. 75:10; 112:9; и др.). В този смисъл Давид нарича Бог „рог на моето спасение“ (2 Царе 22:3; Пс. 18:2; Лука 1:69). Думата „рог“ е символ и на силата и мощта на Божия избран народ (Пс. 148:14; Езек. 29:21; и др.). По този начин „рог“ става символ на национална мощ и често се използва от пророците в този смисъл (Ер. 48:25; Дан. 8:3; 7:11; Откр. 12:3; и др.).

3. Неговите тави. „Лопатите“ служеха за премахване на пепелта от олтара и поставянето ѝ в „тавите“. „Чашите“ бяха съдове, които приемаха кръвта на жертвите и от които тя се изливаше върху олтара. „Куките за месо“ бяха тризъби вили (1 Царе 2:13), използвани за подреждане на различните парчета, на които жертвата се разрязваше върху олтара. „Тафите за огън“ служеха за носене на горяща жарава от олтара.

⁴ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Изм. 21:13). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

Месинг. Тоест, бронз, сплав от мед и калай. Месингът, направен от мед и цинк, е бил неизвестен.

4. Решетка. Тежка бронзова решетка била монтирана в олтарата по средата между основата и върха (ст. 5). В четирите ъгъла на бронзовата решетка били закрепени халки, през които били поставени бронзови пръти за носене на олтарата (ст. 6, 7).

5. Пергелът. Вероятно перваз около върха на олтарата, който е помагал на свещениците да поставят жертви върху него.

9. Дворът. Дворът трябвало да бъде ограден от южната и северната страна със „завеси“ или пердетата от лен. Дворът бил с дължина около 146 фута (44,45 м).

12. Западната страна. Завесата от тази страна на двора беше наполовина по-дълга, или около 73 фута (22,23 м). Следователно дворът е бил с правоъгълна форма.

16. Решетката на двора. От източната страна, в центъра, имаше „завеса“ или параван, дълъг около 8 м. От двете страни на тази „порта“ имаше „завеса“ с дължина около 6,65 м и от същия материал като „завесата“ и „завесата за входа на шатрата“ (гл. 26:33, 36).

17. Всички стълбове. Общо 60 „стълба“ са били използвани за поддържане на „завесите“, които са ограждали двора, или по един на всеки 3,46 м. „Стълбовете“ вероятно са били от акациево дърво, обковано с месинг, и са били поставени в „гнезда“ или основи от месинг (ст. 10). Теглото на тези „гнезда“ не е посочено, но всяка от тях трябва да е била малко по-малка от талант (виж гл. 38:29–31).

18. Височината. Височината на „завесите“ около двора беше 5 лакътя или около 7 фута и 4 инча (3,46 м). Това беше половината от височината на самата скиния, която по този начин беше ясно видима отвън на двора (РР 347). Само свещениците и левитите можеха да се движат свободно в двора, което представляваше първия етап от човешкия път от света към Бога. Изкупителната жертва на олтарата за всеизгаряне и очистването на умивалника (Исх. 30:18) предшестват общуването с Бога.

19. Съдовете. Сигурно е имало много съдове, използвани във връзка със службата в светилището, сред които е умивалникът (гл. 30:18). „Киловете“ са били колчетата или щитовете за шатрата, които са държали покривалата на скинията опънати и „стълбовете“ или подпорите на място. Тези дребни аксесоари изиграха важна роля при издигането на скинията. Може би те не се нареждаха до обзавеждането в двете отделения на скинията и до олтарата за всеизгаряне; въпреки това, без тях служението на свещениците щяло да се провали. Те бяха като незаменимите „помощници“, които Бог винаги е поставял „в църквата“ (1 Кор. 12:28).

20. Чисто зехтиново масло. То се е приготвяло от незрели плодове, „счукани“ или счукани в хаванче, а не смачкани в мелница. В резултат на това е било бистро и безцветно и е горело ярко, с малко дим.

Да горят винаги. Седемте лампи никога не са били угасени едновременно, а са горели непрекъснато денем и нощем (РР 348), освен когато скинията е била в движение от един лагер на друг. За лампите се е полагала грижа сутрин и вечер (гл. 30:7, 8).

21. Скинията на събранието. Буквално „шатрата на срещата“ (RSV). Именно тук Бог се среща с Моисей (гл. 25:22) и където хората се събраха, за да се срещнат с Бога (Исх. 29:42; Числа 10:3).

Преди свидетелството. Тоест, пред ковчега, който съдържал „свидетелството“ или каменни плочи, съдържащи Десетте заповеди (Исх. 31:18; 32:15, 16).

От вечер до сутрин. Трябвало да се внимава особено лампите да не угасват през нощта. Тъй като заповедта „Това ще бъде вечен закон“ не се среща често в Изход, употребата ѝ трябва да обозначава неща от особена важност. „Вечната светлина“ (виж Лев. 24:2) била постоянно напомняне за Този, в Когото „няма никаква тъмнина“ (1 Йоан 1:5).

Така трябва да бъде и с църквата, която винаги ще бъде „светлината на света“ (Мат. 5:14). Светлината му никога не трябва да угасва (виж Йоан 3:19–21). „Вечната светлина“ в светилището представляваше „истинската светлина“, „светлината на човеците“ (Йоан 1:4–9; ДА 464). Тя сочеше също към Светите писания, които са светилник за нашите нозе (Пс. 119:105; Ис. 40:8). Зехтинът е прототип на Светия Дух, източникът и средството за духовно просветление (Захария 4:2–6; Деяния 2:1–4).

Божията цел беше Израел да бъде светлина за народите около тях (СОЛ 286). „Предимството“, което евреите имаха, беше „най-вече“, че „на тях бяха поверени Божиите слова“ (Рим. 3:1, 2) – пророческото слово, което предсказва идването на живото Слово, „истинската Светлина“, която осветява „всеки човек, който идва на света“ (Зах. 4:1–4; Йоан 1:9; ДА 463).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-19ПП 347

20 9Т 248

ГЛАВА 28

1 Аарон и синовете му са отделени за свещеничество. 2 Определят се свещени одежди. 6 Ефодът. 15 Нагръдникът с дванадесет скъпоценни камъка. 30 Уримът и Тумимът. 31 Руната на ефода с нарове и камбанки. 36 Пластицата на митрата. 39 Везираната риза. 40 Одежбите за синовете на Аарон.

1. Вземи при себе си. Буквално „накарай ме да се приближа при теб“. Досега Моисей беше единственият посредник за комуникация между Бога и народа. На брат му Аарон и на синовете на брат му сега щяха да бъдат възложени определени задачи, които преди бяха негови. Като най-кроткият от хората (Числа 12:3), Моисей доброволно се отказал от своите прерогативи, като по този начин проявил благороден и богоподобен характер (Лев. 8:1–30; вж. Йоан 3:30). Той осъзнал, че с даването на закона е възникнала нуждата от отделно свещенство; установяването на скиинята го е изисквало. С устното провъзгласяване на Божия закон е дошло и засилено съзнание за греха (Рим. 3:20; 7:9). Това е изисквало свещенство, което да посредничи между грешниците и светия Бог (виж Евр. 2:17; 5:1–3), да служи като връзка между светото и несветото. Също така, заветът направил Израел „царство от свещеници“ (Исх. 19:5, 6) и това свещеническо призвание на народа е трябвало да бъде изразено официално от дома на Аарон като представители на народа (Числа 3:12; 8:17, 18). Божието желание при издигането на скиинята беше Той да може да „обитава сред“ Своя народ (Исх. 25:8), но само онези, посветени като свещеници, които да представляват народа, можеха да се приближават до святото присъствие в светилището. По този начин, когато първосвещеникът ходатайстваше пред Бога от името на народа, той го правеше от тяхно име.

Надав и Авиуд са съпрузи, както и Елеазар и Итамар. Това разделяне на двете двойки братя вероятно се дължи на греха и ранната смърт на Надав и Авиуд (Лев. 10:1, 2). Нищо не е известно лично за Итамар след смъртта на по-големите му братя (Лев. 10:6, 12). Елеазар става първосвещеник (Чис. 34:17; Исус Навин 14:1). Свещеническото семейство, основано от Итамар, включва Илий (1 Царе 1:9; вж. 1 Царе 2:27 и 1 Лет. 24:3, 6) и продължава след пленничеството (Ездра 8:2).

2. Свети одежди. Оставяйки описанието на неодушевените неща в скинията, сега стигаме до мъжете, които трябваше да служат в нея. След като избра онези, които трябваше да бъдат Негови свещеници, Бог продължи да ги облича със специалните одежди, които трябваше да бъдат техният символ на служението.

За слава. Дрехите трябваше да бъдат „за слава“, за да се издигне свещеническото служение в очите на хората, така че те да гледат на свещеническите служения с по-голямо благоговение. Това свещеническо облекло щеше да служи и за разграничаване на свещениците като самостоятелна класа, в известен смисъл над останалата част от народа. Също така, дрехите бяха за самите свещеници постоянно напомняне за тяхното свято положение и за изискването за посветен живот. Дрехите им помагаша да впечатлят, че са „настойници на Божиите тайни“ (1 Кор. 4:1).

За красота. Светите одежди бяха „за красота“, за да хармонизират с богатството и блясъкът на скинията, в която свещениците трябваше да служат, и да подчертават „красотата на святостта“ (1 Лет. 16:29; Пс. 29:2; 96:9). Красотата на природата показва, че Създателят е любител на красотата и че Той гледа с благоволение на красотата в поклонението, което Му отдаваме. Дрехите на първосвещениците не само се различаваха от тези на обикновените свещеници, но и бяха много по-привлекателни. Злато беше вплетено в самата им текстура, скъпоценните камъни ги правеха да блестят. Всичко беше направено, за да бъдат красиви и впечатляващи. Свещениците трябваше да носят свещените си дрехи, когато служат в светилището, но никога по друго време (виж Изх. 35:19; Лев. 16:4, 23, 24; Ез. 42:14; 44:19). Тези дрехи са били представителни за характера на Бога, който Той се е стремил да възпроизведе в сърцата и живота на Своя народ (виж Исая 64:6; 61:10; Захария 3:3, 4; Матей 2:1). 22:11; Откр. 19:8). Фактът, че цветовете и материалите на одеждите на първосвещеника са били същите като тези, използвани за завесата и входната завеса на скинията, подсказва поуката, че характерът на поклонниците, представен от първосвещеника, трябва да е в хармония с характера на светилището (вижте Мат. 5:48; 22:11–13; Еф. 1:3, 4; 2:6; Кол. 3:1, 2; Як. 1:27; 1 Йоан 2:15–17).

3. Мъдро сърце. „Способен ум“ (RSV). За разлика от съвременното фигуративно схващане за сърцето като седалище на чувствата и емоциите, юдеите го смятали за седалище на мъдростта (Изх. 31:6; 35:10, 25; Йов 9:4; Притчи 11:29; и др.).

За да го осветят. Аарон трябваше да бъде облечен в тези „дрехи“ като част от церемонията по неговото освещаване (Изх. 29:5–9; Лев. 8:7–13). Дрехите бяха и за „синовете“ на Аарон като негови наследници в длъжността първосвещеник.

5. Вземете злато. С изключение на златото, тези материали са същите като използваните за завесата, която отделяше пресвятото място от светилището (гл. 26:31), десетте вътрешни завеси (гл. 26:1) и „завесата“ на вратата на скинията (гл. 26:36).

6. Златният ефод. Ефодът се смятал за най-свещената част от свещеническите одежди и се превърнал в символ на свещеническия сан (1 Царе 2:18, 28; 14:3; 22:18). Това е трябвало да държи „нагръдника“, двата ониксови камъка, както и Урима и Тумима (Изх. 28:9, 30). Това е било жилетка, състояща се от две части, едната за покриване на гърдите, а другата за гърба, съединени с две „прерамени“ (ст. 7), а на кръста с лента, наречена „странният [„умело изтъкан“, RSV] пояс на ефода“ (ст. 8), който е бил от едно цяло с ефода. Той е минавал около тялото, държейки двете части на ефода на място. „Златото“ е било във формата на много фин конец или тел, защит в плата, след като е бил изтъкан, както е било обичайно в Египет (виж гл. 39:3). „Хитра изработка“ (ст. 6) се отнася до работата на изобретателни и артистични майстори. Израилтяните може да са

носели малки ръчни станове със себе си от Египет. Синьото, пурпурното, червеното, финия висон, златото и скъпоценните камъни на ефода му придавали разнообразие и красота, които го правили най-славното от всички свещенически одежди. Разнообразието има свой собствен чар и е характеристика на църквата, в която „има различни дарове, но Духът е един и същ“ (1 Кор. 12:4).

9. Два ониксови камъка. Има известни различия в мненията относно това какви камъни са означавани от думата, преведена като „оникс“. Според LXX, те са били „изумруди“. Йосиф Флавий ги нарича „сардоникс“, най-добрият вид оникс (Древности , iii. 7. 5). Вероятно „оникс“, отличен камък за гравирание, е бил обозначеният камък. В Египет царският пръстен-печат е имал на лицевата си страна името на собственика.

13. Оуши. Тоест, окантовки с отворена или филигранна изработка, които са били доста често срещани в египетските орнаменти. Те вероятно са били пришити към ефода. „Двете верижки“ (ст. 14) или шнулове от усукана златна тел са били закрепени към тях. „Венечната изработка“ е била усукана или сплетена. Тези камъни са служили за двойна цел да напомнят на първосвещеника, че носи на плещите си тържествената и свещена отговорност да бъде ходатай между 12-те племена и Бога, и да напомнят на Бога, така да се каже, че първосвещеникът представлява племената и служи за тях.

15. Нагръдникът на съда. Значително място е отделено на подробно описание на тази част от официалното облекло на първосвещеника (ст. 15–30), посочвайки нейната сложна форма и значение. Главната цел на ефода е била да държи нагръдника, който се е прикрепял към него, след като е бил поставен, и е представлявал основното му украшение. Думата, преведена като „нагръдник“, означава „украшение“. Това сигурно е била най-поразителната и блестяща част от облеклото на първосвещеника. Наричан е бил „нагръдникът на съда [решението]“, защото е служил предимно за носене на „Урим и Тумим“ (ст. 30), чрез които е бил консултиран Бог и чрез които Той е обявявал волята Си на хората. Материалите на нагръдника са били същите като за ефода (ст. 6).

16. Удвоен. Две дебелени биха придали допълнителна здравина на нагръдника за носейки 12-те тежки скъпоценни камъни. „Пядь“ беше половин лакът или около 10 1/3 инча.

21. Имената на израилтяните. Тоест, според имената на израилтяните, което означава 12-те племена. „С Неговото име“ трябва да се чете „според неговото име“. Всеки камък би носил върху себе си името на едно от 12-те племена. Тези имена, гравирани върху 12-те скъпоценни камъни, подходящо илюстрират стойността на мъжете и жените в очите на нашия небесен Отец. Бог гледа на Своите хора като на скъпоценни камъни в кутията за бижута на Своята любов (Мал. 2:1). 3:17). Той мисли за църквата Си като за невеста, украсена „с бижутата си“ (Исая 61:10). Тя е Неговото „специално съкровище“ (Изход 19:5).

В Откровението „дванадесетте порти“ и „дванадесетте основи“ на стената на Новия Йерусалим са скъпоценни камъни, върху които са съответно „имена на дванадесетте племена на израилтяните“ и „имена на дванадесетте апостоли на Агнето“ (Откр.

21:12, 14). Фактът, че всяко от 12-те племена е било представено от собствен скъпоценен камък, различен от останалите, предполага, че всеки отделен християнин има своя собствена отличителна личност, своя собствена красота в очите на Небето. Бог не очаква от нас да сме еднакви. Той ни почита за това, което сме и какво можем да направим за Него. Може да има разлики в опита и способностите, „разнообразие на даровете“, но винаги се проявява „един и същ Дух“.

(1 Кор. 12:4–7). Всяко име на отделен скъпоценен камък също подсказва, че Бог мисли за Своя народ като за отделни личности, познати, обичани и обгрижвани от Него (Пс. 87:5, 6; Ис. 57:15; Мат. 25:40, 45; Лука 15:3–10).

Вниманието, обърнато в тази глава на дребните детайли, е насърчение за онези, които може да смятат, че не вършат никакво велико дело за Бога. Без деликатната красота на детайлите не би имало подходящ фон за по-забележимите и привидно по-важни неща. Без първите вторите не биха могли да функционират. Нека не презираме „малките неща“ (Захария 4:10), малките услуги, извършени с любов. Дори да е само „чаша студена вода“ за „едно от тези малки“, ние „никак няма да загубим“ своята „награда“ (Матей 10:42).

22. Вериги. Те трябвало да бъдат направени по същия начин като „двете вериги“ от стих 14, които е от златна тел, стегнато усукана като въже.

23. Два златни пръстена. Те служеха за закрепване на нагръдника към ефода. Трябваше да има четири пръстена, по един във всеки горен ъгъл (ст. 23) и по един зад всеки долен ъгъл (ст. 26). През всеки от двата горни пръстена беше прокарана връв от усукана златна тел и закрепена към „двете гнезда“ или филигранни обковки на наплечниците (ст. 25; вж. ст. 11–14). През всеки от двата долни пръстена се прокараваше синя връв или панделка, която се завързваше към два пръстена, поставени за тази цел отпред на ефода, „над необичайния пояс“ (ст. 26–28). По този начин, закрепен в четирите си ъгъла, нагръдникът не можеше да се „отлепи от ефода“ (ст. 28).

29. На сърцето му. Аарон, подобно на първосвещениците, които го наследиха, трябваше да носи имената на израилтяните не само на раменете си (ст. 12), но и „на сърцето си“. Така той ги представяше непрекъснато пред Господа на раменете си, за да покаже, че носи сериозна отговорност за тях, и на сърцето си, за да покаже любовта и привързаността си към тях. Винаги, когато влизаше в скинията за хората, сърцето му се прекланяше пред Господа в съзнанието за техния грях и нужда. Христос, нашият Първосвещеник в небесното светилище (Евр. 3:1; 8:1, 2), е поел отговорност за нашето спасение, защото „управлението“ на царството на благодатта е „на раменете Му“ (Ис. 9:6). Той също ни носи в сърцето Си (вижте Галатяни 2:20), защото във всички наши „страдания“ Той е „скърбен“ и е „докоснат от съчувствието ни в немощите“ (Исая 63:8, 9; Евр. 2:14–18; 4:14–16). 16).

За спомен. Първосвещеникът носеше имената на Израел „непрестанно“, така че те можеха винаги да бъдат запомнени пред Бога. Той никога не трябваше да забравя своята позиция и отговорност като техен представител. По същия начин Христос „винаги е жив, за да ходатайства“ за нас (Евр. 7:25), като ни е „вдълбал“ на дланите на Своите „ръце“ (Ис. 49:16).

30. Урим и Тумим. Тези думи означават съответно „светлина“ и „съвършенство“. Въпреки че не споменава конкретно Урим и Тумим по име, Йосиф Флавий говори за „блясъка“ на камъните върху нагръдника на първосвещеника, чието „блясък“, казва той, е престанал два века по-рано поради преобладаващото беззаконие (Древности, III, 8, 9). Чрез тези два камъка Бог е изявил волята Си. Ореол от светлина, обграждащ Урима, е бил знак за божественото одобрение по въпроси, представени пред Него, а облак, засенчващ Тумим, е бил доказателство за неодобрение (PP 351).

За примери на това вижте 1 Царе 23:9–12; 28:6; 30:7, 8. Нагръдникът е бил за дрехите на първосвещеника това, което е бил умилостивилището за самото светилище. И в двата случая Бог е откривал славата Си и е изявявал волята Си (вж. Изх. 25:22; Пс. 80:1; Ис. 37:16).

31. Робата. Тя е трябвало да се носи от първосвещеника под ефода. Тя е била изтъкана без шев (гл. 39:22; PP 351; DA 746). На фона на тази синя роба пъстрите цветове на нагръдника и ефода сигурно са се откроявали

поразителен контраст. Тази дреха символизира съвършенството на характера, „дрехата на правдата“, която трябва да носят онези, които имат вяра в Христос (Исая 61:10; Захария 3:4). Тъй като е била „изтъкана“ от едно парче и следователно безшевна, тя допълнително символизира дрехата „без шев“, която Исус е носил (Йоан 19:23), и единството, което Бог желае за Своята църква (Йоан 17:21–23; Ефесияни 4:3, 5, 11–12). 13).

32. Дупка в горната част. Това беше за главата на първосвещеника. „Връзката“ около Тази дупка укрепваше ръба му, за да предотврати разкъсване или разнищване.

33. Нарове. Вероятно това са били пискюли във формата на нарове, прикрепен към „подгъва“ или по-скоро към бордюра на робата.

34. Златна камбанка. „Камбанките“ бяха от чисто злато (гл. 39:25) и, редувайки се с „нарове“ можеха да бъдат чути от хората, докато първосвещеникът служеше в светилището (гл. 28:35). Звънтящите камбани караха поклонниците да осъзнаят, че той служи от тяхно име в Божието присъствие и ги подтикваше да го следват в мислите и молитвите си, докато той извършваше различните части на свещеническия ритуал. Звукът на камбаните свързваше свещеника и народа в поклонение. Ако първосвещеникът се опита да проведе службата в светилището без робата и камбаните, това би нарушило тази връзка на общение и би отделило народа от техния ходатай. Неговото служение би се превърнало в суетна процедура, за която няма извинение. За да се подчертае важноста на тази връзка между народа и неговия представител, наказанието за пренебрегване беше смърт (ст.

35). Камбанките и наровете ни напомнят, че чрез вяра сега можем смело да влезем „в светилището чрез кръвта на Исус“ за прощение на греховете (Евр. 4:16; 10:19). Чрез вяра и ние можем да чуем звука от светилището, който насочва сърцата и умовете ни нагоре, където Христос седи отдясно на Бога, за да ходатайства за нас (Рим. 8:34; Кол.

3:1–3; евр. 8:1, 2; ГС 427).

36. Чиния. Това беше най-забележителната и значима характеристика на „митрата“ (ст.

37). Той се поставяше директно отпред, върху челото, и по този начин привличаше всеобщо внимание, може би дори повече от нагръдника. Положението му го правеше „кулминационната точка на цялото свещеническо облекло“. На това положение се придаваше допълнителна сила и значение от надписа, който носеше: „Святост на Господа“. Тази гравюра даваше на хората най-висшата представа за религията и сочеше към нейната върховна цел (Лев. 11:44, 45; Евр. 12:14; 1 Петрово 1:15, 16). Тя беше постоянно напомняне, че без това съществено нещо всички богослужения биха били подигравка в Божиите очи (виж Ис. 1:11–17). Що се отнася до първосвещеника, тя го инструктираше, че служението му не трябва да се превърне във просто форма, а че целта му е освещаването на собствения му живот и живота на хората. Това е най-важен урок за Божиите служители днес (Ис. 52:11; 1 Петрово 5:2, 3). Онези служители, които не живеят и се държат по този начин, са под най-тежкото осъждане от Небето (1 Царе 2:12–36; 3:11–14; 4:11; Малахия 2:1–9). Важноста на надписа върху митрата обяснява защо той се споменава дори преди самата митра.

37. Върху синя връв. Според гл. 39:31, „плочата“ е била завързана за митрата с тази „синя връв“.

Митрата. Описвайки дрехите на първосвещеника Йосиф Флавий пише: „На главата си той носи шапка, която не е с конична форма... и нейната изработка е такава, че изглежда като корона, тъй като е направена от дебели ленти, но тъканта е от лен; и е многократно увита на две и зашита“ (Древности, III, 7, 3). Според това „митрата“ е била бял тюбан.

38. На челото на Аарон. Този надпис, който „винаги“ трябваше да бъде на челото на първосвещеника, докато той служи, му напомняше за неговата тържествена отговорност като представител на народа. Като такъв, той беше облечен, така да се каже, с официалната „святост“, гравирани върху плочата. Той беше прототип и представител на Този, Който беше направен „греховен за нас, Който не познаваше грях“ (2 Кор. 5:21) и единствено чрез Когото може да се извърши истинско изкупление пред Отца.

39. Бродерия. „Палтото“ е било дълга, бяла ленена рокля или туника, носена върху „ленени бричове“ или гащи (виж ст. 42). За това палто Йосиф Флавий пише: „Това палто стига до краката и е плътно прилепнало към тялото; и има ръкави, които са здраво завързани за ръцете“ (Древности iii. 7. 2).

Поясът. Той бил направен от „фино препреден лен“ с пъстри цветове и бил художествено бродирани (гл. 39:29).

От ръкоделие. Буквално „делото на бродерия“. Тъй като поясът се е носил директно върху ризата и под дрехата на ефода, той не се е виждал. Макар и скрит, той е бил скъп и красив. Така се е преподавал урокът, че нещата, посветени на Божиата служба, независимо дали са видими или не, трябва да бъдат от най-доброто. Нашият мотив да вършим Божието дело трябва да бъде да почитаме Бога, а не просто да правим това, което ще бъде угодно в очите на хората (Гал. 2:1). 1:10; 1 Сол. 2:4). Истинското благочестие няма да прави разлика между видимото и невидимото, между скритото и явното, а ще се стреми към искреност, честност и съвършенство във всичко, което се отнася до Бога (Еф. 6:5–7).

40. За синовете на Аарон. Стихове 40–43 описват облеклото на обикновения свещеник. „Поясите“ или поясите вероятно са били от същия материал и изработка като тези на първосвещеника. „Шапките“ са били ленени тюрбани.

За слава. Показателно е, че простото облекло на обикновения свещеник, бяла роба ленът, трябвало да бъде „за слава и за украса“, както и този на първосвещеника (виж стих 2). Белият цвят се използва в Писанията като символ на чистота (Откр. 4:4; 7:9, 14; 19:8).

42. Ленени бричове. Тоест, ленени гащи, които стигаха от талията до малко над коляното.

43. Скинията на събранието. Вижте гл. 27:21. Свещеническите одежди винаги трябвало да бъдат „върху Аарон и синовете му“, когато са участвали в свещените служби на светилището, за да не се виноват в оскверняване на святото и да бъдат наказани със смърт.

Аароновото свещенство е било едновременно представително и посредническо. В частност, първосвещеникът е представлявал народа пред Бога и е ходатайствал за тях (Захария 3:3–5; Евр. 2:17; 5:1; 8:3). Той е бил жизненоважната връзка между святия Бог и несвятия народ. И в двата случая Аароновото свещенство е символизирило това на Христос. Това е било вярно за самата служба (Евр. 3:1), за Неговата лична и официална святост (Евр. 4:15; 7:26), за Неговото представителство на народа (Евр. 6:19, 20), за Неговото дело на посредничество и ходатайство (Евр. 9:11, 12, 24) и за Неговата небесна слава (Евр. 2:9).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-36ПП 350-351

1 РК 304; РР 359

2 GW 173; РР 350

6-12ПП 351

15-21 Ев 379; SR 183

15-27ПП 351

29 COL 148; GW 34
29-34ПП 351
30 CP 183
34 EW 36, 55, 251; LS 116
36 PK 584; PP 351; 5T 469
40-42PP 350

ГЛАВА 29

1 Жертвоприношението и церемониите по посвещаването на свещениците. 38 Непрестанното всеизгаряне.

45 Божието обещание да обитава сред израилтяните.

1. Това е въпросът. Тоест, относно церемонията по освещаване (виж гл. 28:41).

„Телецът“ и „двата овена“ трябвало да бъдат готови за жертвата, която трябвало да последва след посвещаването и помазването, което обяснява защо тази подготовка е спомената първа.

Без недостатък. Буквално „съвършен“, тъй като в противен случай би било обида към Бога (Малахия 1:6–14). Обрядът на освещаване през цялото време подчертаваше необходимостта от святост. Би било добре всеки служител на евангелието да изучи най-внимателно Изх. 28 и 29 за адекватно разбиране на естеството и отговорността на своето свято служение.

2. Безквасен хляб. Той е бил церемониално по-чист от квасния хляб, тъй като ферментацията е вид грях и поквара (Изх. 12:15; Мат. 16:6, 12; 1 Кор. 5:6–8).

Омеотено с олио. Буквално „смесено с олио“. Олиото е било една от съставките на питките, за разлика от корите, върху които се е изливал олио.

4. До вратата. Това вероятно се отнася до „месинния умивалник“, поставен между входа на скинията и олтара за всеизгаряне, където са се извършвали различните измивания, изисквани от закона (гл. 30:18–21).

Ще ги измиеш. Ритуалните измивания са били важна част от церемониите на повечето древни религии. Това е било естествено; физическото очистване е подходяща аналогия с моралното и духовното очистване. От свещениците се е изисквало да извършват тези измивания всеки път, когато влизат в скинията или принасят жертва на олтара за всеизгаряне (гл. 30:20), защото те самите трябва да бъдат чисти от петното и осквернението на греха, преди да служат от името на другите (виж Пс. 51:7; Ис. 52:11; Йоан 13:10, 11). Освен това свещениците е трябвало да принасят жертви за конкретни грехове (Лев. 4:3–12). Измиването се е отнасяло до греха в по-общ смисъл и е било свързано повече с официалната функция на свещеника, отколкото с личния му живот.

5. Вземете дрехите. За по-пълно описание на това обличане на Аарон като първосвещеник, виж Лев. 8:7–9.

6. Светата корона. Златната пластина със синя дантелена панделка е била вид диадема, считана на Изток за символ на царственост. Тя е отбелязвала царския характер на първосвещеника, който, като прототип на Христос, е бил едновременно свещеник и цар (Лев. 8:9; Зах. 6:11–13; Мат. 2:2; 27:37).

7. Мирото за помазване. Съставките му вероятно са били от най-високо качество (виж гл. 25:6; 30:23–25). В хармония с Моисеевия закон, маслото е било използвано за посвещаване на пророци, свещеници и царе в техния сан. Маслото е представително за Светия Дух и за изливането на Духа върху онези, които ще го приемат. Терминът „Христос“ е гръцкият еквивалент на еврейското „Месия“, като и двете означават „помазан“ (виж Деяния 10:38). Следователно помазанието на Аарон означавало посвещение в служба на Бога. По подобен начин всички части на самата скиния е трябвало да бъдат помазани (Изх. 30:26–29).

8. Доведете синовете му. Тоест, до вратата на скинията (ст. 4). Инвеститурата на Службата на първосвещеника се състоеше от девет действия (Лев. 8:7-9), докато тази на обикновените свещеници изискваше само три: обличане на „ризичи“ или ленени туники, опасване с „пояси“ и слагане на „шапки“. Не се споменава, че са били помазвани с масло, а само че дрехите им са били поръсени с масло (Изм. 29:21; Лев. 8:30).

9. Ще осветиш. Буквално „Ще напълниш шепата на.“ В източните земи встъпването в длъжност обикновено се е извършвало чрез поставяне в ръката на длъжностното лице на отличителните знаци, отбелязващи функциите му. Тук определени части от приношенията са били използвани за тази цел (ст. 24).

10. Телец. Буквално „телецът“ (виж стих 1). Като поставили ръцете си върху главата му, Аарон и синовете му се отъждествили с него и образно прехвърлили върху него вината за собствените си грехове и несъвършенства (Изм. 29:14; Лев. 4:1-4). Не можел да се пренебрегне фактът, че законът приемал за свещеници мъже с морални и духовни немощи (Евр. 7:28). Самите те грешни, Аарон и синовете му все още не бяха годни да застанат пред Бога от името на другите. Те трябвало да имат жертви, принесени за себе си. Имаше три такива: жертва за грях (виж Изм. 29:10-15), всеизгаряне (виж стихове 15-19) и мирна жертва (виж стихове 19-22). Тези жертви, заедно със съпътстващите ги церемонии, трябвало да се повтарят в седем последователни дни (стихове 35, 36). Олтарът, осквернен от греха на онези, които служеха на него, също трябвало да бъде очистен от кръвта на жертвата за грях (стихове 36, 37).

12. Вземете от кръвта. Тъй като роговете на олтара символизираха славата и силата на спасението (Пс. 18:2), кръвта на юнеца, представляваща живота (виж Лев. 17:14) на Аарон и синовете му и представена като изкупление за греховете им, първо беше докосната до тях. Неизползваната част беше излята в подножието на олтара. Такава беше обичайната практика с жертвите за грях (Лев. 4:7), за която това беше първият пример.

13. Цялата мазнина. Мазнината обикновено се е смятала за най-добрата част от жертвата и следователно за най-приемлива за Бога (вижте върху Лев. 3:3, 5). Това вероятно се е дължало отчасти на факта, че тя е горяла с ярък пламък и е помагала за поглъщането на останалата част от жертвата.

Калус. „Придатък“ (RSV). Това е малкият оментум, мембрана, която покрива горната част на черния дроб и го прикрепя към стомаха.

14. Месото. Частите от жертвата, споменати тук, са били унищожавани според законът относно жертвите за грях (Левит 4:11, 12). Проклятието на греха, което беше върху тях, ги правеше негодни за храна и дори недостойни за погребение в лагера. По подобен начин Христос „страда въвн от портата“ (Евр. 13:11-13).

15. Един овен. Буквално „овена, единият“, тоест един от двата овена, споменати в стих 1. Полагането на ръцете им върху овена сочи към заместническия характер на жертвата. Като всеизгаряне (ст. 18), овенът подчертава идеята за саможертва.

16. Поръсете го. По-скоро го хвърлете или разпръснете, тоест от леген, за разлика от поръсването му с ръка или с исоп. Равинската традиция разказва, че кръвта е била хвърлена в два противоположни ъгъла, североизточния и югозападния, като по този начин е намокряла и четирите страни, и е била разпръсната „около олтара“.

17. Разсечете овена на парчета. Буквално „на парчетата му“, тоест, на естествените телесни части. „Вътрешностите“ са вътрешностите. След като бяха измити, те бяха поставени с останалите „парчета“.

18. Изгорете целия овен. Общият закон за всеизгарянията следваше тази практика (Левит 1:9, 13, 17). Всеизгарянето символизираше духа на саможертва, пълно посвещение и постоянна зависимост от изкупителната кръв на Христос, която е приемлива за Бога.

При жертвата за грях, петното на греха правело всички части от жертвата, с изключение на определени, неприемливи (ст. 14). Думите „сладък аромат“ изразяват на характерен човешки език мисълта, че Бог е бил много доволен от жертвата и е приел този, който я е представил (Битие 8:21; Лев. 1:9, 13, 17).

19. Другият овен. Буквално „вторият овен“ (виж стихове 1, 3, 15). Това се нарича „овен на посвещението“ в стих 22 и вероятно е бил „примирителна жертва“ (виж Лев. 3).

20. Вземете от кръвта му. Помазването на свещениците с кръвта на овена е било уникално и значимо, коронясващият акт на освещаване. Това е предполагало пълното посвещаване на живота и способността им на службата на Бога. Символично, кръвта, поставена върху „дясното ухо“, е освещавала този орган, за да чува словото Господне; поставена върху „дясната ръка“, е освещавала ръцете на свещеника за неговата посредническа работа; поставена върху „десния крак“, е освещавала неговия житейски път като пример за другите. С други думи, осветеният живот (кръв) от жертвата, която свещеникът е принесъл, е бил върнат към него, за да може животът му да бъде посветен на службата на Господа.

21. Вземете от кръвта. Тази „кръв“ и „помазанието“ изглежда са единственият ритуал необходимо за освещаването на обикновените свещеници (Лев. 8:30). Смесването на кръвта и маслото подсказва необходимостта както от оправдание чрез изкупителната кръв на Христос (Рим. 3:23–26), така и от освещение чрез благодатта на Светия Дух (Рим. 15:16).

22. Кръстът. Буквално „дебелата опашка“, тоест на ориенталската широкоопашата овца (виж на Лев. 3:9). „Куал“ е мембраната, спомената в стих 13.

23. Един хляб. За „хляба“, „питата“, „нафората“ и „кошницата“ вижте стихове 2, 3. Поставяйки тези приноси в ръцете на Аарон и синовете му, Моисей трябвало да вземе ръцете им в своите и да ги „размаха“ с люлеещо се движение напред, вероятно за да покаже, че приносът принадлежи на Бога, и назад, за да покаже, че е приет от Бога и върнат, така да се каже, с Неговата благословия. Това бил актът на освещаване, чрез който се състояло действителното встъпване в длъжност. По този начин Моисей прехвърлил на брат си и на синовете на брат си свещеническите функции, които самият той упражнявал досега. Чрез физическо размахване на ръцете им той ги напътствал в изпълнението на първия им свещенически акт.

25. Ще ги приемеш. Въпреки това Моисей трябваше да извърши свещеническия ритуал, свързан с церемонията по освещаване. Избрани части от мирната жертва бяха изгорени на олтара за всеизгаряне (Изх. 29:22; Лев. 3:3–5). Тук Моисей подвижеше гърдите на движимия принос. След това Аарон и неговите потомци трябваше да следват същата процедура при представянето на такива жертви (Лев. 7:31–35).

27. Осветете гърдите. Стихове 27 и 28 се отнасят за всички бъдещи приноси за освещаване. От този момент нататък гърдите и дясното рамо принадлежали на свещениците. Раменното рамо трябвало да се „издига“ с едно повдигащо движение, така да се каже, към небето, а гърдите трябвало да се „размахват“ хоризонтално с повтарящо се люлеещо се движение (Левит 7:30–36; Числа 18:11).

29. Светите одежди. Стихове 29 и 30 се отнасят и за бъдещи служби на освещаване. Одеждите, направени за Аарон, е трябвало да бъдат запазени след смъртта му и използвани при освещаването на всеки следващ първосвещеник, за да може и той да бъде „помазан“ и „осветен в тях“. От момента, в който е започнал своите задължения, всеки първосвещеник е трябвало да носи тези одежди в продължение на седем дни (Изх. 29:35; Числа 20:24–28).

31. Овенът. Частта от овена, която не беше изгорена (вижте стихове 22–25), трябваше да да се яде „на свящото място“, тоест „при входа на скинията“ (Левит 8:31). В

Във връзка с всяка мирна жертва е имало жертвена трапеза, в която са участвали свещениците, които са я принасяли (Изм. 29:27, 28; Лев. 7:11–18).

32. Хлябът. Той се състоеше от хляба, питата и вафлата, останали в кошницата, след като по едно от всяко е било взето от него и е било принесено в дар на Господа (ст. 2, 3, 23).

33. Те ще ядат. Всяка жертва притежаваше, в по-голяма или по-малка степен, изкупително качество. Жертвата за грях беше изцяло такава (Левит 4:2–5), всеизгарянето и мирните жертви само отчасти (Левит 1:3; 3:1).

Чужденец. Не чужденец, а такъв, който не е свещеник (вж. Изм. 12:19 и 20:10).

35. Седем дни. Ритуалът на освещаване за Аарон и синовете му трябвало да се извършва на всеки от седемте последователни дни. Това седемкратно освещаване символизиращо идеално съвършенство (виж Исус Навин 6:3, 4; 1 Царе 18:43, 44; 2 Царе 5:14). Тъй като тези свещеници са образи на Божии служители днес, тяхното освещаване учи за възвишената святост на святото служение и необходимостта от неговото запазване отделно от света.

36. Очистете олтара. По-ясно казано, „ще очистите олтара, като извършите умилоствение за него“. Тази „жертва за грях“ за олтара беше същият юнец, който беше използван за Аарон и синовете му (вижте Изм. 29:1, 10–14; Лев. 8:15). Моисей помаза олтара, като го поръси седем пъти с мирото за помазване (Лев. 8:11).

37. Седем дни. Цялата церемония по освещаване трябвало да се повтори седем пъти, както за свещениците, така и за олтара.

Най-свято. Буквално „святая светих“, обозначаващо голямата святост на олтара (вж. Изм. 40:10). Следователно „всичко, което се докосва до него“, „ще бъде“ или трябва да бъде „свято“.

38. Две агнета. Стихове 38–42 се отнасят до ежедневната жертва, която по подходящ начин последва освещаването на олтара.

39. Вечер. Буквално „между [двете] вечери“ (вижте гл. 12:6). Що се отнася до целта на тези ежедневни сутрешни и вечерни жертвоприношения, вижте Лев. 1:3. Тези „непрекъснати“ (гл. 29:42) жертвоприношения са били поводи за сутрешно и вечерно поклонение за лагера (Пс. 16:8; 55:17; 1 Сол. 5:17; ПП 354).

40. Десета от деала. По-скоро „една десета част“ или „една десета мярка“, т.е. омер или десета от една ефа (Изм. 16:36; Числа 15:4, LXX). Това би било еквивалентно на около 2 кварта (2,2 л) или около 3 фунта 12 унции (1,7 кг). Различни зърнени култури са били използвани като „хлебен принос“ (вижте върху Лев. 2:1). „Четвъртта част от ин“ би била равна на почти 2 пинти (0,9 л).

41. За сладък аромат. „Приятна миризма“ (RSV). Вижте стих 18.

42. Скинията на събранието. За предпочитане „шатрата на срещата“ (RSV; вижте на гл. 27:21).

43. Там ще се срещна. Познавайки изпитанията на Израел по време на скитанията им през пустинята, Бог ги насърчи с уверението в Своето присъствие. При освещаването си скинията беше изпълнена със „славата“ на Господа (гл. 40:34). Присъствието на Шекина беше истинското освещаване на скинията, защото всички останали неща в нея бяха само символи и образи (вижте върху Бит. 3:24). Така Бог не само „постави името Си там“ (Втор. 12:21), но и Своето видимо присъствие.

44. Аз ще осветя. Това беше постигнато по чудо, когато Аарон положи първия си жертва върху медния олтар (Левит 9:24).

45. Живей сред. Вижте гл. 25:8. Това се отнася предимно за Шекина, в светилището на светините, но в по-широк смисъл същото важи и за Божията грижа, защита и спасение, милостиво предоставени на Неговия избран народ с течение на годините.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-4, 35PP 359

38-42ПП 352

43, 45 ПП 314

45, 46 РК 575

ГЛАВА 30

1 Олтарът за тамян. 11 Откупът на душите. 17 Медният умивалник. 22 Светото миро за помазване. 34 Съставът на парфюма.

1. Олтар за изгаряне на тамян. Сред повечето древни народи е било обичайно да се принася тамян като част от религиозното поклонение. В ранните дни на християнството много вярващи в евангелието са били умъртвявани, защото са отказвали да поставят тамян върху олтара на боговете. В Писанията тамянът символизира молитва, възходяща от олтара на сърцето към Бога (Пс. 141:2; Лука 1:10; Откр. 5:8; 8:3, 4).

2. Четириъгълен. Олтарът за тамян е бил в много отношения подобен на олтара за изгаряне на тамян жертва (гл. 27:1-8), макар и с по-малък размер и по-скъп материал. По „дължина“ и „ширина“ тя е била 1 фут 5 1/2 инча (44,45 см), „четвъртиъгълна“ и 2 фута 11 инча (88,9 см) по „височина“. Върху „роговете“ е била докосвана кръвта на определени жертви за грях (Левит 4:7, 18).

От същото. Тоест, от едно цяло с върха на олтара. Тъй като роговете са символ на сила (виж гл. 27:2), върху олтара на тамяна те означават силата на молитвата (виж Бит. 32:24-30). Резултатът от настойчивата молитва е подчертан в притчата за настойчивата вдовица (Лука 18:3-8).

3. Златен венец. Това е бил бордюр или корниз около върха, за да се предотврати падането на нещо, а също и за красота (гл. 25:24).

4. Двата ъгъла. За предпочитане две противоположни страни (RSV). С други думи, имаше по два пръстена, не четири, както при другите мебели, а по един от всяка страна, точно под „короната“. Те бяха достатъчни за носене на толкова малък олтар.

5. Прътите. Тоест, прътите, използвани за носене на олтара (гл. 25:13, 28). Акациевото дърво символизира сила, а златото - чистота. Следователно, молитвата трябва да излиза от олтара на сърцето - сърце, което е истинско, честно и непоколебимо.

6. Пред завесата. Олтарът за тамян е бил поставен в святото място, до „завесата“ или завесата, която го е отделяла от светилището на светините (гл. 40:21-27). Въпреки че е бил в святото място, олтарът за тамян е бил считан за принадлежащ на пресветото място (Евр. 9:3, 4). Тази концепция произлиза от факта, че когато свещениците в своето служение се приближавали до святото присъствие над престола на милостивата, олтарът за тамян бил мястото, до което те идвали (РР 353). Освен в Деня на изкуплението, те не могли да се приближат по-близо. Това било мястото, където те идвали, за да се срещнат с Бога, чието обиталище било в светилището на светините. Тамянът, принесен там, не само изпълвал светилището, но се издигал и преминавал над „завесата“ в пресвятото място (виж гл. 26:32). Фактът, че олтарът бил „пред престола на милостивата“, ни учи, че молитвата ни води в Божието присъствие. Въпреки че „завесата“ на човечеството (виж 1 Кор. 13:12) пречи на физическите ни очи да видят Бога, вратата и молитвата могат да отидат там, където тялото не може.

7. Сладък тамян. Или „ароматна благоухан ...

Всяка сутрин, веднага след зазоряване, лампите били подреждани и почиствани от свещеника (виж гл. 27:20).

8. Вечен тамян. Тамянът трябвало да се принася два пъти дневно, в часовете на сутрешната и вечерната молитва (Изм. 30:7, 8). Олтарът за тамян представлявал непрестанно ходатайство по същия начин, по който олтарът за всеизгаряне представлявал непрестанно изкупление (ПП 353).

Няма обаче ясно твърдение дали тамянът е горял непрекъснато върху този олтар „пред завесата“, въпреки че намекът, че е бил, е силен (Пс. 348). Неговото „непрекъснато“ горене ни учи, че ден след ден трябва да идваме пред Господа в молитва (Пс. 16:8; 55:17; 1 Сол. 5:17, 18; Пс. 354). Трябва да „се молим непрестанно“ (1 Сол. 5:17).

9. Странен тамян. Тоест, всеки тамян, приготвен в противоречие с указанията, дадени в спрямо 34–38.

10. Веднъж годишно. Това се отнася до великия Ден на изкуплението, 10-ия ден от 7-ия месец месец, когато първосвещеникът трябваше да вземе кръвта и да я сложи върху роговете на олтара за тамян „и да извърши умилоствение за него“ (Левит 16:18, 19). Това не го правеше олтар за умилоствение. Той обаче участваше в умилоствението в случаите, когато първосвещеникът съгреша (виж Левит 4:3–12) или когато цялото събрание извърши беззаконие „поради невежество“ или направи „нящо против някоя от заповедите Господни“ (Левит 4:13–14).

21). В такива случаи първосвещеникът докосвал кръвта на жертвата до роговете на олтара. В тези два случая олтарът за тамян заема мястото на олтара за всеизгаряне, върху който била поръсена кръвта на лични жертви за грях (Левит 4:22–35). От всички предмети на обзавеждане в скинията олтарът за тамян изглежда е бил втори по важност след ковчега и престола на милостивата по отношение на святостта. Това подсказва голямата стойност, която Бог отдава на молитвата (виж стр. 353).

12. Изчислете сумата. Или „пребройте населението“ (RSV). Населението е било оценено по времето на Изхода като „около шестстотин хиляди пехотинци, мъже, освен децата“ (виж гл. 12:37). Сега е трябвало да се направи по-точно преброяване.

Откуп. Буквално „покрите“; в същия смисъл, в който застраховката „покрива“ човек и го освобождава от по-нататъшни задължения. Хората бяха задължени към Бога; те можеха да изпълнят това задължение, като платят „откупа“. Животът им се смяташе за отдаден на Бога, докато Божието искане към тях не бъде изпълнено. Уреждайки иска, те признаваха Божията доброта и милост.

За душата си. По-скоро „за себе си“ (RSV), тоест за „целия си дух, душа и тяло“ (1 Сол. 5:23). Това очевидно е значението, защото твърдението се отнася до жив човек, а не до някаква нематериална част от неговото същество или до безплътен дух.

Няма чума. Тоест, няма наказание поради небрежност или непослушание.

13. Половин шекел. Половин шекел би тежал около една пета от унцията (5,7 грама). и една гера, една десета от тази сума.

Сикелът на светилището. Вероятно е бил еталон за тегло, а не различен вид сикел.

14. Двадесет години. На тази възраст израилтянинът се е считал за достигнал зряла възраст, годен за военна служба (2 Лет. 25:5) и готов да поеме гражданските задължения. Левитите са започвали службата си в скинията на тази възраст (1 Лет. 23:24, 27; 2 Лет. 31:17; Ездра 3:8).

15. Да не се дава повече. Това е бил данък върху главата или главата и е падал поравно на всеки мъж на 20 или повече години. Тъй като е била сравнително малка сума, данъкът не е причинявал трудности на никого. Това е бил минимален принос за светилището; мнозина са давали много повече. Бедността не е била извинение за бездействие. Планът е бил изключително справедлив и подсказва факта, че всички души са с еднаква стойност в Божиите очи (Второзаконие 10:17; Деяния 10:34; Римляни 3:22). Всички са съгрешили и Бог към всички простира Своята благодат. Обърнете внимание на значението на „всички ние“, с което започва Исая 53:6, и на „всички ние“, с което завършва.

За вашите души. За предпочитане „за самите вас“ (RSV; вижте на стих 12).

16. Възпоменание. За разпореждането с „парите за изкупление“ вижте гл. 38:25–28.

Превръщайки се в постоянна част от светилището, то е било постоянен „памятник“, който напомня на хората за техните духовни привилегии и отговорности.

За вашите души. За предпочитане „за самите вас“ (RSV; вижте на стих 12).

18. Умивалник. Не е разкрито нищо относно размера или формата му. Той е бил от бронз, направен от огледалата, които жените на Израел давали като доброволен принос (гл. 38:8). В храма на Соломон „разлятото море“ и „десетте умивалника“ заменили оригиналния умивалник (1 Царе 7:23-26, 38). Той стоял на „подножието“ си или основата си в двора на скинията между входа на скинията и олтара за всеизгаряне. Обикновено умивалникът представлява измиването на греховете ни чрез вяра в пролятата кръв на Христос (Деяния 22:16; 1 Коринтяни 6:11; Ефесяни 2:11). 5:26; Откр. 7:14).

19. Измиване. Измиването на ръцете и краката символизира реформацията на живота. Поради измиванията на свещениците, клането на жертвените жертви и поръсването, изливането и разпръскването на кръв, свързани с различни функции на службата в светилището, нуждата от вода е очевидна (Исх. 29:4, 17; Лев. 1–5).

20. Да не умрат. Тези думи бяха предупреждение, че всяко нарушение на тази заповед поради небрежност или безразличие биха били наказани най-строго.

23. Основни подправки. Подправките са играли голяма роля в живота на древните народи и били от много различни видове. „Чиста смирна“ е по-точно преведено като „свободно течаща смирна“ или „течна смирна“ (RSV), подправка, която е била много търсена. „Каламус“ вероятно е бил ароматна тръстика.

24. Касия. Ароматна дървесина. Рецептът е изисквала по 5,7 кг смирна и касия и по 2,9 кг канела и аир.

Един хин. Тези подправки трябвало да се смесят в 3,9 литра (3,67 литра) „зехтин“.

25. Мир. Това благоуханно „съставно“ осигуряваше възхитителен символ на благоухания „аромат“ на Христовата праведност, който трябва да се отразява в живота ни (Пс. 45:6–8; 5. от Сол. 3:6; Ис. 61:10; 2 Кор. 2:14–16).

26. Помажете скинията. Материалните предмети на скинията трябваше първо да бъдат помазани: самата скиния, обзавеждането на пресвятото място и светилището, както и обзавеждането на двора. Помазването на свещениците беше последни (Левит 8:10–12).

30. Помажи Аарон. Когато средата, в която Аарон и синовете му трябваше да служат, беше осветена, самите свещеници бяха осветени да служат там. По подобен начин Христос се е възнесъл, „за да приготви място“ за нас, което ще получим, когато Той дойде отново (Йоан 14:1–3).

32. Върху човешката плът. Тоест, никое от свещеното масло не трябваше да се използва от никого като обикновен мехлем. Той е трябвало да бъде запазен изключително за свещена употреба. Същата формула не е трябвало да се използва и за други цели, въпреки че, разбира се, същите съставки са могли да се използват поотделно или в други комбинации.

34. Сладки подправки. Стихове 34–38 дават указания за приготвяне на „сладкия тамян“, който трябвало да се гори на златния олтар (ст. 7). Той представлявал смес от четири вида подправки в равни пропорции. „Стакте“, „галбанум“ и „тамян“ били всички гumi или смоли, докато „онихата“ изглежда е произлязла от определен вид мекотело с черупки.

35. Закалени заедно. По-скоро „подправени със сол“ (RSV). Фактът, че въглените за олтарът за тамян бяха донесени от олтара за всеизгаряне (виж Лев. 16:12, 13) сочи към истината, че сърцето на поклонника трябва да бъде помилено с Бога пред Бога

ще приеме молитвите и предаността му (Йов 27:8, 9; Пс. 66:18; Притчи 15:29; 28:9; Исаия 1:15; Михей 3:4; Йоан 9:31).

36. Счукайте част от него. Малка порция от приготвеното е трябвало да се счупва от време на време, според нуждите, и евентуално да се поставя върху златния олтар „пред свидетелството“, тоест срещу ковчега, но пред вътрешната завеса. Тази близост до божественото присъствие го е правила „пресвето“.

37. Не правете. Забраната и наказанието, свързани с мирото за помазване (ст. 32, 33) се отнася и за тамяна.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-10ПП 348

1 СР 154

7, 8 МЛ 217; РР 348, 352, 353; СР 154

8 ПП 367

10 ПП 352; СР 155

12-16ДА 155; РР 526

17-21Т 611

18 ПП 347

19-21СН 81

21 GW 173

ГЛАВА 31

1 Веселеил и Ахолиав са призовани и подготвени за работата в скинията. 12 Отново е заповядано спазването на съботата. 18 Моисей получава двете плочи.

2. Призовах. След като даде подробни указания за изграждането на скинията и нейното оборудване, както и за подготовката на материалите, Бог назначи онези, които трябваше да ръководят работата. Веселеил трябваше да бъде отговорник, а Ахолиав за негов помощник. Без съмнение тези мъже бяха избрани заради превъзходния им талант и предишен опит. Към това Бог обеща да добави специална мъдрост и знания. Така те бяха пригодени както естествено, така и свръхестествено за своята задача (виж РР 214; ДА 827; Матей 13:12). Даровете на мъдрост, знание и умения за вършене на светска работа са също толкова сигурни, че са дадени на хората от Бога, колкото и духовните дарове (1 Коринтяни 12:8). Църквата наистина се нуждае сред своите членове от Веселеили и Ахолиали, както и от тези, които са Исаия и Павли. Само онези, които Бог призовава за някаква специална служба, Той „назовава по име“ (Изра. 3:4; Исаия 45:1–4).

3. Изпълни го. Светият Дух щеше да даде на Веселеил „знание“ или фактическа информация, „разбиране“ или здрав разум при прилагането на известни факти и „мъдрост“ или проникателност, здрава преценка и дискретност. В допълнение, той щеше да получи допълнителни умения в „занаятчийството“, включително както сръчност, така и изкуство като майстор-занаятчия.

4. Да измисля. Той трябваше да има не само дарбата да създава проекти, но и способността да изпълнява тези проекти. Въпреки че на Моисей бяха дадени конкретни указания за изграждането на светилището и неговото оборудване, нищо не беше казано относно много детайли, като например формата на херувимите, шарките, които да бъдат изтъкани или бродирани в различните тъкани, формите на съдовете, капителите на стълбовете или умивалника. Много щеше да зависи от инициативата, изобретателността, вкуса и майсторството на онези, които отговаряха за работата.

6. Ахолиав. От гл. 38:23 изглежда, че Ахолиав е трябвало да ръководи дизайна и производството на текстилните тъкани, включително тъкането и бродерията. Интересно е

да се отбележи, че Хирам, главният художник, когото Соломон наел да направи орнаментите на Храма, също бил потомък на Дан (2 Лет. 2:13, 14).

В сърцата. Всеки творец, независимо дали е поет, художник, скулптор, музикант или дизайнер, трябва да притежава естествен талант, без който никога не може да постигне съвършенство. Такива дарби трябва да се разглеждат като свещено доверие от Бога, което да се използва за Негова слава и за подобряване на човечеството, а не за лично развитие. В противен случай големите способности на човек могат да допринесат само за морален упадък. Ръчният труд е осветен от Бога за изграждането на скинията. Нашият Господ е удостоил физическия труд, като е посветил по-голямата част от годините Си на земята на дърводелската работилница в Назарет (виж Марк 6:3). Павел се издържал, като работил като майстор на шатри (Деяния 18:1-3).

10. Платове. Или „фино изработени одежди“ (RSV). Това били отличителните одежди на първосвещеника, които само той имал право да носи. Те включвали синята роба, ефода, пояса на ефода и нагръдника. Другите „свещени одежди“, които съставлявали облеклото на първосвещеника, били ленените гащи, туниката, вътрешният пояс и митрата. „Одежбите на синовете му“ включвали техните ленени гащи, туники, пояси и шапки (гл. 28).

13. Моите съботи. Една от забележителните характеристики на заключителните глави на Изход е повтарящо се напътствие за свято спазване на седмия ден, съботата (виж гл. 16:22-30; 20:8-11; 23:12; 34:21; 35:2, 3). Това свидетелства за голямото значение на съботата, тъй като никоя друга заповед от Декалога не се споменава по този начин. Споменаването тук за нейното спазване не е просто повторение на подобни известия; то въвежда съботата като „знак“ между Бог и Неговия народ и предупреждава, че наказанието за нарушаване на съботата е „смърт“.

Знак. Бог вече беше дал на израилтяните обрязването като „знак“ в плътта им за Неговия „завет“ с тях (Бит. 17:9-14; Деяния 7:8). Сега съботата трябваше да бъде допълнителен „знак“ на този завет, не в плътта, а в сърцето (Изх. 31:12, 13, 16, 17; Джер. 31:31-33; Ез. 20:12, 20; 2 Кор. 3:3).

14. Осквернява го. По-точно, „осквернява го“. Съботата е свята (Бит. 2:1-3); следователно е грях да се внася в нейните свещени часове нещо, което е обичайно (вижте Изх. 12:16; 16:23). Съботата се осквернява, когато в нея се върши каквато и да е ненужна работа. Дела на милост, по необходимост или на религиозни обреди не са забранени в този ден (Мат. 12:1-13; Марк 2:23-28).

Осъден на смърт. Това тежко наказание беше постоянно напомняне, че нарушаването на съботата прекъсва заветната връзка между Господа и народа. Съботата беше отличителен знак за лоялност към Бога и следователно нейното нарушаване беше престъпление от най-тежък характер, акт на предателство срещу божественото управление (виж Изх. 35:2; Числа 15:32-36).

15. Събота на почивката. Буквално „почивка на почивката“ (вижте гл. 16:23-26; 20:10). Това изразът предполага пълна почивка от всички светски грижи (Изх. 35:2; Лев. 23:3; Ис. 58:13).

17. Беше освежен. Самият факт, че Бог използва език тук, ясно пригоден за Човешкият опит показва колко искрено Той желаше да внуши на Своя народ задължението им към Него и необходимостта да следват Неговия пример. Няма по-убедителна причина за спазване на божествена заповед от това, че самият Бог е дал примера (Йоан 13:13-15; 1 Петрово 2:21).

18. Две скрижали на свидетелството. Бог беше информирал Моисей, че ковчегът в светилището на светините трябва да съдържа това „свидетелство“ (гл. 25:16). Тъй като това беше главната цел на

ковчег, а ковчегът е бил най-свещената част от обзавеждането в скинията, е уместно този раздел, разглеждащ структурата на скинията и нейните служители, да завърши с изявление относно това, което е придавало значението на ковчега и скинията.

„Двете плочи“ би трябвало да са „двете плочи“, онези, които Бог вече е обещал на Моисей (гл. 24:12) и които са били свръхестествено изписани (гл. 32:16). Написването на Десетте заповеди върху камък (Втор. 4:13) сочи към техния непроменен и вечен характер (Мат. 5:17–19). Двете плочи подчертават задължението на човека – към Бога (първите четири заповеди) и към неговите ближни (последните шест; Мат. 22:36–40). Двете каменни плочи са сгънати заедно като книга (EW 32).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-6CT 59, 351; Изд. 36 2,

3 CT 314 2-6COL

349 3 ML 110;

7T 162 3-57T 132 12, 13

8T 117

12-16FE 449; 9T 212

12-17MM 164; 9T 17

12-18Ev 232; 9T 16 13 CW

117; Изд. 250; FE 507;

MM 121; TM 137; 6T 350, 361; 7T 109; 8T 198; 9T 230 13, 14 TM 134 13, 14, 17 PP 313; 7C 122 13, 17 PK 184

13-17PK 179; 7C 105;

8C 94, 210 15-17TM 135 16 MM

215 16, 17 6C 349;

8C 196, 198; 9C 94 16-18FE 507 17 Ev

538; GC 437; GW

149; SR 141 18

GC vi; PK 181; SL 49; SR 148, 153; 6C 10

ГЛАВА 32

1 В отсъствието на Моисей, народът кара Аарон да направи теле. 7 Бог се разгневява от това. 11 По молбата на Моисей той се умилюва. 15 Моисей слиза с плочите. 19 Той ги счупва. 20 Той унищожава телето. 22 Аароново извинение за себе си. 25 Моисей кара идолопоклонниците да бъдат избити. 30 Той се моли за народа.

Заслужава да се отбележи, че очевидното забавяне на Моисей стана повод за отстъпничество сред Божия народ (вж. Езек. 12:21–28; Авак. 2:2–4; Мат. 25:1–13). По същия начин някои няма да успеят да бъдат готови за Господа, когато Той се яви „за втори път“ (вж. Евр. 2:21–28).

9:28). Мнозина ще кажат в онзи ден: „Господарят ми се бави с идването си“ и ще се отдадат на нечестията (Матей 24:45–51; Лука 12:37–48; 2 Петрово 3:3–18).

Израилтяните се страхували, че техният водач, от когото били зависими, е изоставил ги. Докато Моисей беше с тях, за да ги насърчава с увещанията си и да ги подкрепя с примера си, те успяваха да поддържат по-висшия живот на Духа, да „ходят с вяра, а не с виждане“ (2 Кор. 5:7). Когато присъствието му беше премахнато, настъпи реакция и „плътта“ триумфира над „духа“. Въпреки че облакът от гъста тъмнина, в който Моисей влезе, когато се изкачи на планината с Исус Навин

можеше да се види от равнината отдолу, разположен на планинския връх и осветен от време на време от мълнии от божественото присъствие, на мнозина в лагера им се струваше, че Моисей ги е изоставил или е бил погълнат от поглътщия огън. Сцената беше подготвена за тежка демонстрация на идолопоклонство.

Това преживяване представя още един от онези поразителни контрасти, толкова характерни за Библията, като например Христос в слава на планината на преображението и Неговите ученици в долината долу в огорчение и поражение (Матей 17:1–18). Тук, докато Моисей е на планината и получава скрижалите на закона и наставления относно истинското поклонение и висшата и свята служба на първосвещеника, хората долу очевидно не се подчиняват на Господа. Парадоксално, те са били водени към идолопоклонство от самия човек, призван да служи на Господа.

До Аарон. Ако братът на Моисей беше силен във вяра и характер, този нещастен инцидент в историята на Израел можеше да бъде избегнат. Слабостта на характера и духът на Аарон за компромис не само направиха духовното му лидерство неефективно, но и го поставиха в позицията на водач на бунта.

Направи ни богове. Доколкото престоят им в Египет е привикнал евреите към материални форми на божество, за тях е било трудно да се доверят на невидим Бог. Въпреки че думата за „богове“ на иврит е „Елохим“, множествената форма на думата, някои библейски учени твърдят, че „богове“ тук и в стихове 4, 8 и 31 трябва да се превеждат като „бог“, като се има предвид, че множественото число се използва интензивно, за да се подчертае фактът, че златният телец е бил фалшив бог, за разлика от Господа, истинския Бог.

Вървете пред нас. Уморени от толкова дълго чакане на Синай и нетърпеливи да продължат пътуването си към Обетованата земя, хората поискаха видим бог начело, който да ги вдъхнови с увереност и смелост (вижте 1 Царе 4:3–8). Колко добре би било, ако бяха използвали този период на чакане в размисъл върху Божия закон и по този начин подготвили сърцата си да получат по-нататъшни откровения от Него. Ако бяха направили това, щяха да могат да устоят на това изкушение. До голяма степен духът на отстъпничеството е бил породен от „смесеното множество“, което се е присъединило към израилтяните, за да избяга от египетските бедствия. Те са били постоянна пречка и капан за Израел (Исх. 12:38; Числа 11:4). Те трябва да бъдат сравнени с „развратниците“ от Деяния 17:5.

2. Прекъсване. Разтревожен от безразсъдното безразсъдство и заплашителното отношение на хората и страхувайки се за собствената си безопасност, Аарон се предаде на исканията на множеството, вместо благородно и смело да защити честта на Бога (виж гл. 23:2). Надявайки се, че те ще откажат да се откажат от ценните си притежания, той нареди събирането на „златните обеци“. Но той се сбърка в тази надежда. След като направи първата компромисна стъпка, той не можеше да отстъпи.

4. Това са твоите богове. „Теле“ естествено би се появило на израилтяните, защото в Египет са били свидетели на поклонението на бика Апис. Но златното теле вероятно е било материално представяне на истинския Бог, а не на някакво езическо божество (виж стих 5).

5. Направи прокламация. Усещайки всеобщото одобрение, Аарон се ангажира допълнително на това отстъпничество, като обявиха „празник“. Колкото и да е странно, това трябваше да бъде „празник за Господа“. Този дух на компромис, стремежът да се хармонизира поклонението на Господа с това на идолите, не беше проявен от Израел само в този случай; той също така мотивира голяма част от идолопоклонството, което ги измъчваше в бъдеще (1 Царе 12:26–33; 2 Царе 17:32, 33; Соф. 1:5).

6. Станаха рано. Толкова ентусиазирани и развълнувани бяха хората заради новото си-открили религия, че не са могли да станат достатъчно рано, за да започнат да ѝ се покланят.

Седнали да ядат. Само определени части от жертвените жертви обикновено били изгаряни, останалото се изяжда от предлагащите.

Стана да свири. Това беше чувствено упражнение. Езическите жертвени празненства завършваха в най-развратните оргии (Числа 25:1–9; 1 Кор. 10:7, 8). Този епизод илюстрира борбата, която непрекъснато се води в човешката природа между плътта и Духа (Рим. 7:23; 8:1–13). От времето, когато израилтяните напуснаха Египет, те водеха духовен живот, разчитайки на невидимия Бог и почивайки под Неговата закрила. Накрая обаче, когато възпиращото влияние на примера и напътствията на Моисей беше премахнато, злото надделя. Те се върнаха към идолопоклонството и по този начин към разпуснатостта, която беше неразривно свързана с езическото поклонение. Чувствено удоволствие, маскирано като религия (2 Тим. 3:4, 5). Такава религия е толкова приятна за множествата сега, колкото е била и в дните на Израел. И все още има отстъпчиви водачи, които се отдават на желанията на непосветените и ги насърчават в грях (PP 317).

7. Твоите хора. Бог се отрече от Израел; Той вече не говореше за тях като за „моите хора“ (Исх. 3:10; и др.; вж. Мат. 21:13; 23:28). Те бяха нарушили заветната си връзка с Него и се бяха „отделили“ от Неговата грижа и напътствие (Ис. 59:2). Негодованието срещу греха е присъщо на божествения характер. Бог обича грешника, но мрази греха. Моисей, далеч от лагера, не знаеше какво се случва долу.

8. Бързо се отдръпнаха. Няколко седмици по-рано хората бяха сключили тържествен завет с Бога и се бяха заклели да Му се подчиняват (гл. 19:8; 24:3). Сега този завет беше нарушен (стр. 320). Тъй като нямаха „корен“ в себе си, когато дойде изкушението, хората бързо паднаха в грях (виж Мат. 13:20, 21). Много от тях, особено тези от „смесеното множество“, не можаха да устоят на старите си идолопоклоннически практики (виж 2 Петрово 2:22).

Думата „твърдоврат“ предава идеята за поквара, както е при кон, който сковава врата си, когато водачът дърпа юздите надясно или наляво, отказвайки да върви по начина, по който трябва.

10. Оставете ме на мира. Бог изпитваше Моисей и го подготвяше за това, което предстоеше (виж Бит. 18:23–32; 32:26–28). Това не беше последният случай, в който подобно преживяване му се случи (Числа 16:21, 45). Моисей осъзна, че Божието предложение не е окончателно и продължи да се застъпва за своя народ.

Направи от теб. Господ постави Моисей пред възможността да избира между собствената си слава, честта на Бога и благополучието на онези, които бяха под негова отговорност (виж Матей 4:8–10). Той се изправи благородно пред ситуацията и по този начин доказа своята лоялна преданост към Бога и към задачите, които му бяха поверени.

11. Моисей се умоляваше. Моисей протестира, че Израел все още е Божи народ, а не негов (виж стих 12). 7). Бог е направил толкова много за тях; със сигурност Той няма сега да ги отхвърли и по този начин да признае провала на собствения Си план. Че Бог не може да си позволи да направи това заради собственото Си име, беше първата молба на Моисей. Моисей не можеше да извини греха на своя народ, но можеше да се застъпи за тяхната прошка (виж Йов 42:10; Йеремиа 14:19–21; Езекиил 14:14, 20; Дан. 9:4–11).

12. Затова околните народи бяха научили за чудното избавление на евреите от Египет и в резултат на това те се страхуваха от това, което Господ можеше да направи за Израел. Следователно, ако Израел сега бъде унищожен, езичниците щяха да се радват и Бог щеше да бъде опозорен. Обвиненията на египтяните щяха да се окажат верни, че вместо да води народа Си в пустинята, за да принесе жертва (гл. 5:1–3), Той ги е довел там, за да бъдат

принесени в жертва (гл. 10:10). Да избегне ликуващия триумф на езичниците над Израел беше втората молба на Моисей.

13. Спомнете си за Авраам. Третата молба се състоеше в това да напомним на Бога за Неговите обещания към Авраам (Битие 15:5; 17:2-8), Исаак (Битие 26:4) и Яков (Битие 28:14; 35:11). Досега тези обещания бяха изпълнени само частично и със сигурност Бог нямаше да пропусне да изпълни словото Си.

14. Господ се разкая. Господ беше трогнат от искрената, безкористна молитва на Неговото верен слуга. Бог не можеше да отхвърли молбите на някой, който мислеше повече за народа си, отколкото за собственото си възвисяване и чест. Какъв почит беше това към характера на Моисей, какво откровение на божествената любов (Йоан 3:16; Фил. 2:5-8).

Думите „Господ се разкая“ са слаб опит да се изрази божествената воля на човешки език. Строго погледнато, Бог не може да промени Своята цел, защото Той знае „края от началото“ (1 Царе 15:29; Исаия 46:9, 10; 55:11). Когато обаче грешниците изоставят греха си и се обърнат към Него, когато Неговите деца Го молят за милост и прошка, тогава Той наистина „се разкайва“. Той преминава от гняв към милост, от съд към благодатна прошка (Пс. 106:44, 45; Еремия 18:5-10; 26:3; Йоил 2:12-14; Йона 3:9, 10; 4:2).

15. В ръката си. Тоест, в двете си ръце (Второзаконие 9:15).

17. Когато Исус Навин чу. При слизането си Моисей срещна Исус Навин, който остана там, където Моисей го беше оставил шест седмици по-рано (виж гл. 24:12-18). Заедно те се отправиха към лагера. Като войник, Исус Навин си помисли, че звукът, който чува от лагера, е звук на война, но Моисей, предупреден от Господа, че нещо не е наред, заподозря истинската природа на шума. Последната част от слизането от планината...

Синай лишава от гледка към равнината отдолу, така че всеки звук, идващ от равнината, би бил чут, преди да се установи причината му. Вероятно могилите в подножието на планината са представлявали преграда за гледката (виж гл. 19:1).

19. Той се приближи. Религиозните церемонии на повечето древни народи включвали танци. Сред евреите това понякога било тържествено и достойно, като това на Давид (2 Царе 6:14), понякога празнично и радостно (вижте Изх. 15:20). Сред езичниците обаче, и особено сред ориенталските народи, подобни танци били с разпуснат и похотлив характер. Египетските танцьори били професионалисти от деградирал тип и танците им били чувствени и неприлични. В Сирия, Мала Азия и Вавилон танците били дива оргия. Именно на този вид танци сега се отдавали израилтяните, факт, който обяснява разгорещения гняв на Моисей. Това било идолопоклонство в най-лошия му вид. Не е странно, че той хвърлил двете плочи яростно на земята и ги „счупил“. С това той посочил, че както те са нарушили завета си с Бога, така и Бог е нарушил завета Си с тях (Второзаконие 9:17; стр. 320).

20. Той взе телето. Сравнете това с подобно действие на Йосия (4 Царе 23:1-27).

Сламка го е поръсила. Тоест, „поръсила“ го е или го е „разпръснала“. Тъй като тази „вода“ е била „потокът“, който е извира от планината (Второзаконие 9:21) и е била единствената налична вода, когато израилтяните са я пили, са рискували да погълнат частици злато. Така инструментът на техния грях се е превърнал и в инструмент на тяхното наказание. Грехът отплаща със собствената си монета (Пс. 7:15, 16; 9:15; Притчи 1:31, 32; 5:22). Като напълно унищожил златното теле, Моисей е учил хората на пълната безполезност и нищожество на идола (1 Кор. 8:4). Ако телето не можело да спаси себе си, то със сигурност не можело да спаси и своите поклонници (Пс. 115:3-9; Ис. 46:5-7).

21. Към Аарон. След като разруши идола, Моисей естествено се обърна към този, който беше оставен да отговаря за народа и който следователно трябваше да се съпротивлява и да спре това отстъпничество (гл. 24:14). Моисей не искаше да каже, че народът е направил нещо на Аарон; въпросът беше зададен с укор, като смърнение. Ако Аарон беше заел твърда позиция, това беззаконие можеше да не се случи (PP 316, 317).

22. Ти знаеш. Вместо смирено да приеме отговорността за тяхното идолопоклонство, Аарон се оправда, като прехвърли вината за него върху народа. По този начин той доказва, че е истински потомък на Адам и Ева (Битие 3:12, 13). Какъв контраст с духа на Моисей (вижте върху Изх. 32:10-14, 32).

24. Излезе. За да оправдае допълнително поведението си, Аарон намекна, че се е случило чудо, че свръхестествена сила е превърнала златото, хвърлено „в огъня“, в „това теле“. Омагьосващата сила на греха кара иначе здравомислещите хора да се включат в рационализация на начина си на действие. Аарон щеше да бъде унищожен за греха си, ако не беше искреното застъпничество на Моисей в негова полза (Второзаконие 9:20). Поради позицията му на водач, в отсъствието на Моисей, беззаконието на Аарон беше още по-осъдително.

На когото Бог много дава, от него много се очаква (Лука 12:48).

25. Бяха голи. Или евентуално „се бяха освободили“. Тоест, хората даваха безплатно обуздават дивите си страсти. Моралната съдържаност беше напълно изоставена. Хората бяха на практика в състояние на бунт, доведени до безумие. Те се бяха превърнали в дива тълпа. Аарон беше отговорен за оргията, защото той беше направил телето и беше прогласил празника.

Техният срам. Може би някои от амаличаните (виж Изх. 17:8–16) все още са били в наблизо, за да станат свидетели на това буйно събитие и неговите разпуснати непристойности.

26. Тогава Моисей се изправи. Не успявайки да спре тази гнусна демонстрация и осъзнавайки, че трябваше да се направи нещо, затова Моисей застана на „портата на стана“ и призова желаещите да се присъединят към него в потушаването на безредиците. Във войната между доброто и злото няма такова нещо като неутралност. Или сме на Божията страна, или на Сатана. Няма средно положение (Исус Навин 24:14, 15; 3 Царе 18:21; Матей 6:24). Крайният тест за това да бъдеш на страната на Господа е да останеш верен, когато околните отстъпват. Слабият характер застава на страната на множеството (Матей 7:13, 14). Решителната набожност се разкрива в способността да се устои на заразата от числата. Изисква се смелост, за да бъдеш единствен (виж Дан. 3:14–18). Сами сред братята си, „синовете на Левий“ се обединиха на „страната на Господа“. Те не бяха участвали в идолопоклонническото поклонение.

27. Всеки мъж със своя меч. Винаги, когато левитите видяха някой, който все още упорства в развратните ритуали, те трябваше да го „убият“ с меч, пренебрегвайки всяка връзка на семейство и приятелство (Второзаконие 33:8, 9; Езекиил 9:6). Необходими бяха решителни действия за потушаване на бунта. Исус ясно заяви, че никакви земни връзки не бива да застават между нас и нашия дълг към Него (Мат. 8:21, 22; 10:37). Така мястото на пиршествата стана място на смъртта. Тази бърза екзекуция на онези, които водеха в идолопоклонство сред хората, беше необходима, за да се докаже на околните народи категоричното Божие неодобрение срещу езическото поклонение. Що се отнася до Неговия собствен народ, Господ трябваше да ги убеди, че подобно беззаконие няма да бъде толерирано. Ако Бог беше позволил това прегрешение да мине без тежко наказание, в бъдеще евреите щяха да се поддадат по-лесно на изкушенията на идолопоклонството. Като любящ защитник на Израел, Бог отстрани от тях онези, решени да вървят по свой собствен бунтарски път, за да не доведат другите до гибел. Това са моменти, когато Бог в Своята милост позволява на малцина да загинат, за да спаси мнозина. Освен това,

Ако грехът беше продължил, Бог вече не би могъл да ги защитава и те щяха да паднат беззащитни пред враговете си.

29. Осветете се. Моисей провъзгласява небесната благосклонност към левитите, които толкова сърдечно се присъединиха към него в наказанието на идолопоклонниците. Еврейската дума за „освещаване“ носи със себе си идеята да бъдеш ръкоположен за свята служба. Тук тя предполага и специалната „благословия“, която Бог е приготвил за левитите, честта да бъдат избрани да служат в светилището (Числа 3:5–9; 18:1–7; Втор. 10:8).

30. На следващия ден. Това подсказва, че хората най-накрая са осъзнали голямата си вина и са се ужасили да не би всеки престъпник да бъде убит. Любовта и състраданието на Моисей към народа му го накарали отново да се застъпи пред Господа за тях. Тук има дълбок урок, върху който служителите на евангелието трябва да размислят добре. Докато като пастири на стадото, те трябва да обичат своите членове и да ги приближават до Бога, те не трябва да пропускат да показват на хората техните прегрешения (Исая 58:1). В същото време те трябва усърдно да се молят на Бога за прошка на греха чрез милостта на Христос.

31. Този народ. Моисей беше говорил на Бога за израилтяните като „твои хора“ (ст. 11). Тук, мислейки за тежестта на греха, който ги е направил недостойни да бъдат наречени Божии народ, той ги нарича „този народ“.

32. Ако щеш да простиш. Моисей беше толкова развълнуван в молбата си към Бога, че не завърши първата, условната част. Този пропуск можеше да бъде: „Тогава ще се задоволя“ или „Няма да имам повече какво да кажа“. Подобни пропуски се срещат в Лука 13:9; 19:42.

Помни ме. Толкова голяма беше любовта на Моисей към неговите заблудени братя, че ако не можеше да предотврати тяхното унищожение, той не искаше да го види (виж Числа 11:15). Той беше готов да не бъде „записан сред живите“ (виж Исая 4:3). Той беше готов да отдаде собствения си живот, ако това щеше да послужи за изкупление на греха им. Той беше готов да понесе вината им, тук и в отвъдния живот, за да осигури проската им. Павел прояви подобна безкористност към евреите от своето време (Римляни 9:1–3). Моисей извърши много благородни дела, но това беше най-благородното от всички тях. Не е лесно да се оцени мярката на любовта у такива мъже като Моисей и Павел, защото ограничените ни разумни способности не я разбират, както малко дете не е способно да разбере смелостта на героите. Моисей е прототип на Добрия Пастир, който е дал живота Си за овцете (Йоан 10:11, 15), който е бил „отлъчен от земята на живите поради прегрешенията“ на Своя народ (Исая 53:8; Дан. 9:26; Йоан 15:13).

От твоята книга. Това се отнася до „книгата на живота“, в която са записани имената на всички, които са изповядвали, че са Божии деца (Пс. 69:28; Дан. 12:1; Фил. 4:3; Откр. 3:5; 13:8; 17:8; 20:12, 15; 21:27). Онези, които отпадат от Бога, които поради нежеланието си да изоставят греха се закоравяват срещу влиянието на Светия Дух (Бит. 6:3; Еф. 4:30; Евр. 10:29; 1 Сол. 5:19), ще имат имената си заличени от книгата на живота и ще бъдат унищожени.

33. Всеки, който е съгрешил. Като цяло Библията учи, че всеки трябва да носи своята собствено наказание (Втор. 24:16; 4 Царе 14:6; Пс. 49:7, 8; Йер. 31:29, 30; Езек. 18:20). Има само едно заместително изкупление, което Божието Слово приема, и това е изкуплението на Исус Христос, който, бидейки без грях, може да бъде наказан за греховете на другите (Исая 53:5, 6; Йоан 1:29; 1 Коринтяни 15:3; Евреи 9:28; 1 Петрово 2:24). Като ходатайства за Израел, Моисей символизира ходатайството на Христос за грешниците. Но той не можеше, както нашият Господ, да понесе вината на прегрешителите.

34. В деня, когато посетя. Предполага се, че това се отнася до декларацията, че никой от онези, които бяха напуснали Египет, нямаше да влезе в Ханаан (Числа 14:26–35).

35. Господ нанесе бедствие. След избиването на 3000 души (ст. 28) избухна бедствие в лагера. Дори това беше доказателство за божествена милост, за да се подчертае опасността от поддаване на греха. Въпреки че Бог беше готов да прости на Своя народ, ако прошка се получи твърде лесно, те щяха да бъдат насърчени да извършат отново прегрешение. Те трябваше да бъдат накарани да осъзнаят злите последици от беззаконието. Утехата беше отложена, за да може осъждането да бъде по-дълбоко запечатано.

Във всички Божии отношения с нас днес трябва да се учим да разбираме Неговата божествена цел и да учим уроците, които Той е предназначил да научим. По този начин Той би развил и укрепил характера.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-35PP 315-327; ТМ 99-103; ЗТ 296-304, 339-341 1 РР 316; ЗТ 296,

339, 340; 4Т 514 1-6РР 335 2 ЗТ 296 2, 3 РР 317 3,

4 4Т 514 4 РР

323; ТМ 99; ЗТ

296, 300, 340

4-6РР 317 5 ЗТ

340 5, 6 ТМ 100 6 СТ 367; ЗТ 296, 340; 8Т 66 7, 8

РР 318 9, 10

ЗТ 297 10-12РР

318 10-14ТМ 100

11 РК 16 11-14ЗТ 297, 340 14 РР 319; ЗТ

298 15 РР 319 15,

16 РР 314; ЗТ 298

17, 18 РР 319;

ЗТ 298 19 ЕВ 163;

ЗТ 298, 301,

341 19, 20 РР 320

20-23ТМ 101 21-24РР 320;

ЗТ 298 25 ТМ

101 26 РК 148; 1Т 337; 2Т 262,

607; ЗТ 272, 279, 518; 4Т 447; 5Т

541; 6Т 465; 7Т 10, 106 26-28ПП 324; ТМ

102 26-29ЗТ 301 27,

28 ПП 323 28 ЗТ

303, 342 30-34ПП 326

30-35ЗТ 303 31,

32 ЕО 163

32 DA 422; SR 206

33 GC 483; PP 327; 3T 354

5

ГЛАВА 33

1 Господ отказва да отиде, както беше обещал на народа. 4 Народът роптае

7 Скинията е преместена от стана. 9 Господ говори приятелски с Моисей. 12 Моисей желае да види славата Божия.

1. Тръгване. Това потвърждава казаното от Господ на Моисей в гл. 32:34, след молбата на Моисей Бог да прости греха на хората, като са направили златното теле. Бог ще остане верен на обещанието, дадено на Авраам, Исаак и Яков (Битие 12:7; 26:3; 28:13).

3. В една земя. Това продължава мисълта, че стихове 1 и 2 са в скоби. С любов Бог казва на Израел, че е най-добре Той да не отива с тях. Ако те отново нарушат Неговия завет, Неговото пряко присъствие ще означава пълното им унищожение. Има моменти, когато Бог в милост се отдръпва от нас. Той никога не ни се натрапва (Матей 13:53–58).

4. Те скърбяха. Израилтяните започнаха да осъзнават какво означава отделяне от Господа. „Ангел“ сякаш не обещавахе уверението, което самият Бог можеше да даде. Имаше дълбока скръб за прегрешението им. Покаянието е необходимо условие за възстановяване на божествената благосклонност, защото без него не може да има спасение (Лука 13:5; Деяния 3:19; Откровение 2:5, 16). В покаяние и смирение хората „свалят“ своите „украшения“. Премахването на украшенията предполага траур и реформация (Бит. 35:4; Езек. 26:16). Мъжете вероятно са носили гривни, нашийници и гривни за глезени. Последните са били носени от мъжете в Египет.

5. Ще се възкача. В отговор на привидното покаяние на Израел, Бог ги увери, че няма да бъдат напълно изоставени. Неговото привидно нежелание да приеме промяната в сърцето им се дължеше на факта, че покаянието все още не беше достатъчно дълбоко (виж Осия 6:4; 7:8, 14–16). Чрез забавяне, Божията цел беше да създаде в сърцата им по-дълбок копнеж за общение с Него (виж Йоил 2:12, 13; Осия 10:12; ДА 200).

6. При планината Хорив. Буквално „от планината Хорив“. Или „от планината Хорив нататък“ (RSV). Това означава, че израилтяните са преустановили употребата на украшения, поне за известно време, в знак на искреното си намерение да се подчиняват на Бога.

7. Взе скинията. Това беше шатра, използвана временно, до завършването на по-постоянната „шатра за срещане“ (PP 327). Моисей не винаги можеше да се изкачва на планината. Синай, за да се срещне с Бога, защото лагерът се нуждаеше от неговата надзираваща грижа, особено по това време. Фактът, че шатрата беше преместена „далеч от лагера“, символизираше премахването на Божието присъствие от хората поради тяхното беззаконие.

Скинията на събранието. За предпочитане „шатрата на срещата“. Тук тези, които желаещите да се върнат при Господа, биха могли да дойдат с истинско покаяние, изповядвайки греховете си и търсейки Божията милост.

8. Когато Моисей излезе, със страх и трепет израилтяните съсредоточиха вниманието си върху шатъра за срещане, за да видят дали Бог ще приеме техния представител и ще им даде

⁵ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с ексегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Исх. 27:1).

Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

за тях знак за възстановяване на Неговата благосклонност. Самият факт, че оттеглянето на Божието присъствие беше толкова силно усетено от хората, даде обещание за истинско покаяние.

9. Облачният стълб. Този знак, вече познат на хората, беше доказателство за тях, че Господ ще продължи да бъде техен водач и защитник (гл. 13:21, 22).

12. Виж, казваш ти. Стихове 12 и 13 са пример за интимния начин, по който Моисей разговарял с Бога (Числа 12:8). Приятелството с Бога дава на хората смелост да се обръщат към Него, защото истинското приятелство прогонва страха (Евр. 4:15, 16; 1 Йоан 4:18). Моисей искрено желаел пълна информация за това какво възнамерява Господ да направи със Своя народ и кой ще бъде назначен да ги води. Моисей чувствал, че Господ със сигурност ще разкрие това, ако, както е казал, Моисей сега „намери благодат“ в Неговите очи. Моисей напомнил на Бога, че „този народ е Твоят народ“, като по този начин намекнал за Божията отговорност към тях.

14. Моето присъствие. Молбата на Моисей е удовлетворена. Божието собствено присъствие ще бъде с тях и ще им даде „покой“, тоест владение на Ханаанската земя (Втор. 2:1). 3:20; 12:9, 10; 25:19; евр. 4:8).

15. Ако Твоето присъствие. Моисей все още не беше доволен. Бог беше казал буквално: „Ще ти дам покой“ (единствено число), което сякаш ограничаваше благословията само до Моисей. С това Моисей не беше доволен; обещанието трябваше да обхване и „твоите хора“.

16. Да бъдат отделени. Тоест, да бъдат различни от всички останали народи. Божието присъствие беше с тях и те бяха Неговият народ (гл. 19:5, 6).

17. Ще направя това нещо. Бог се съгласи с молбата на Моисей. „Усърдната молитва“ на Моисей беше донесла „много“ (Яков 5:16). Той не „припадна“ и молбата му беше удовлетворена (Лука 18:1). Настойчивите молитви, особено тези от името на другите, са демонстрация на вяра. Такива бяха тези на Авраам за Содом (Битие 18:23–33), на Даниил за неговия народ (Дан. 9:4–19) и на Христос за Неговите ученици (Йоан 17).

Познавам те по име. Моисей беше личен приятел на Бога. В източните земи, дори повече отколкото на Запад, личното познатство служи за отваряне на врати, които иначе биха останали затворени.

18. Покажи ми славата Си. Въпреки че Бог милостиво беше отговорил на молитвите му в полза на Израел, Моисей копнееше за още доказателства за божествената благосклонност. Той вече беше бил в самото Божие присъствие многократно, но тържественото осъзнаване на задачата, която му беше поставена, го накара да почувства нуждата от още по-тясно общение с Бога. Това доведе до молба, която никой човек не беше отправял досега, нещо, което Моисей смяташе, че ще му бъде сила в определената му задача. Той беше поискал много за своя народ; не беше неуместно сега да иска за себе си уверение, че трудът му ще бъде успешен. Той знаеше добре, че никоя земна сила не може да замени Божието пребъдващо присъствие и знанието, което идва от личното общение с Него (Ер. 9:23, 24).

Твърде често гузната съвест ни кара да се отдръпваме от присъствието на Господа на живота. Така беше и с нашите първи родители, когато те „се скриха“ (Битие 3:8). Именно защото животът на Моисей беше в хармония с волята на неговия Създател, той стоеше в присъствието на Господа и не се страхуваше. Колкото повече човек знае за Бога, толкова повече копнее да познае. В божественото присъствие има „пълнота на радостта“ и от Неговата „дясна страна“ има „удоволствия за вечни времена“ (Пс. 16:11).

19. Ще направя. Това, което може да изглежда като презумпция, не беше така в случая с Моисей. Взаимната любов и уважение са сближили както Създателя, така и творението.

Моя доброта. Буквално „моята красота“ или „моето превъзходство“. LXX има „моята слава“.

20. Не можеш да видиш. Ако при появата на един ангел римските войници в гробът на възкръсналия Христос „стана като мъртви“ (Мат. 28:4), какво може да се очаква, когато грешният човек бъде въведен в самото Божие присъствие? Яков се удивлява, когато вижда Бога „лице в лице“ и въпреки това остава жив (Бит. 32:30).

21. Има едно място. Преданията за точното местоположение на това място са без стойност. Събитието трябва да се е случило някъде във високата част на планината.

22. Покрий се. Различните предпазни мерки, споменати тук, са били с цел защита на Моисей. Човек никога не е виждал лицето Господне (Йоан 1:18; 6:46; 1 Тим. 1:17; 1 Йоан 4:12). Няма липса на хармония между тези текстове, които твърдят, че никой човек не е виждал Божието лице, и многото текстове, които ни казват, че Бог е ходил сред хората в лицето на Исус Христос и е бил видян от множества (вижте 1 Йоан 1:1–3; 1 Тим. 3:16; и др.). В първата група текстове библейските писатели говорят за Бог в Неговата непомрачена Слава; във втората – за Бог като „явен в плът“ и следователно със скрита Неговата слава. Глава 33 започва с обезсърчението и депресията на човека поради отдалечаването му от Бога и завършва с увереност и сила на човека, привлечен близо до божественото присъствие.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-23ПП 327-328

3-10ПП 327

11 СТ 408; EW 162; FE 343; SR 167, 174, 206, TM 405

11, 12 ПП 327

13 ДА 331; 4Т 532

14 ДА 331, 641; GW 417; ML 288; PK 312; PP 328; 4Т 532; 7Т 221

15 ТМ 499

15, 16 ПП 328; 4Т 532

16 ИТ 283

17 ПП 328; 4Т 532

18 GW 417; МН 464, 508; PP 328; ТМ 499; 4Т 532; 5Т 652; 8Т 321

18, 19 COL 285; SC 10; 6Т 221

19 СТ 30; FE 178; МН 464, 508; PP 328; 4Т 533; 5Т 652; 8Т 322, 335

20 ПП 67

20-23ПП 328

21, 22 4Т 533

22 АА 363; МВ 44; МН 508; 6Т 47; 7Т 154

22, 23 EW 162

ГЛАВА 34

1 Скрижите са подновени. 5 Името на Господа е провъзгласено. 8 Моисей умолява Бога да отиде с тях. 10 Бог сключва завет с тях, повтаряйки определени задължения от първия скрижал. 28 Моисей след четиридесет дни на планината слиза с скрижите. 29 Лицето му блести и той го покрива с воал.

1. Издялай си две плочи. Буквално „Издялай си за себе си“. Защото Моисей счупи първата скрижали (гл. 32:19), които „бяха дело на Бога“ (гл. 32:16), сега той е уместно натоварен сам да изсече втори комплект. Разбира се, написаното е било това на Десетте заповеди (Изх. 34:28; Втор. 4:13; 10:4). Моисей не е поискал нов комплект скрижали, а просто завръщане на Божиата благосклонност и подновяване на завета. Но Бог не е могъл да даде Своята благосклонност, без да изисква подчинение на Неговия закон.

Двете са неразделни. Хората са по-склонни да се радват на наградите от правилния живот, отколкото на

живейте правилно. Но Бог настоява, че наградите могат да бъдат дадени само на послушните. Той може да влезе в заветни отношения само с онези, които са готови да приемат Неговия закон като правило на живот. Той прави това заради тях, а не заради Себе Си.

Многократното написване на закона върху каменни плочи доказва, че той е вечен и непроменен (Мат. 5:17–19; Рим. 13:8–10; Еф. 6:2; Яков 2:8–12; 1 Йоан 2:3, 4; 5:2, 3). Моисей беше призван да поправи загубата на двете скрижали на закона, причинена от собствените му действия. Така е и с нас, ако нарушим Божия закон; не можем да се надяваме на завръщане към божествената благосклонност, освен ако отново не се поставим на пътя на пълното послушание. Кражбата носи задължението за възстановяване; обидата - за извинение; клеветата - за отричане.

2. На сутринта. Закъснението даде време на Моисей да приготви новите каменни плочи.

3. И никой човек. Дори Исус Навин не трябваше да придружава Моисей (вж. гл. 24:13; 32:15–17). Инструкциите в този случай бяха по-строги от тези, дадени преди това (виж гл. 19:12, 13).

5. Господ слезе. „Облачният стълб“, който беше на входа на шатрата на среща (гл. 33:10) се изкачи на планината и когато Моисей стигна върха на планината, тя застана там с него.

6. Господ мина. Както е обещано в гл. 33:22, 23. Името Господне означава Неговият характер, описан тук като състоящ се от три основни качества – милост, справедливост и истина. Най-голям акцент е поставен върху милостта, защото Божията връзка с нас се основава на нея (1 Йоан 4:7–12). Тя е била особено важна по това време, когато божествената благосклонност е била загубена и не би била възстановена, ако не беше Неговата милост. Има шест различни начина, по които Господ проявява любов към Своя народ. Той е „милостив и благосклонен, дълготърпелив, изобилстващ с доброта и истина, пази милост за хиляди поколения, прощава беззаконие, престъпление и грях“. По-пълно изявление на Неговата загриженост и любов към грешниците би било трудно да си представим. Когато Господ се разкри на Моисей в горящия храст, Той обяви Себе Си за „Аз съм“ или „самосъществуващият“, като по този начин подчертава явната разлика между Него и всички други богове.

В сегашното състояние на скръбта и покорения дух на Израел (Исх. 33:4–6), беше необходимо нещо допълнително, което да им вдъхне надежда и увереност. Сам по себе си законът не можеше да бъде „милостив и благодатен“. Единственият му акцент беше върху праведността. Беше необходимо допълнително откровение за благодатния характер на Бога към Моисей. В откровението за характера на Бога към Моисей, Синай провъзгласява не само божествения закон, но и божествената благодат. Този факт доказва неоснователното популярно схващане, че Синай представлява справедливост, но не и милост. Възвишеното провъзгласяване на благодат от Синай по никакъв начин не отменя закона и не осуетява божествената справедливост; по-скоро то изяснява връзката между двете. В по-късна криза Моисей напомни на Бог за баланса между справедливостта и милостта, провъзгласен по този повод (Числа 14:11–19).

Дали това е същият непроменлив характер на Бог, който дава на бедните, безпомощни грешници надежда за вечен живот днес (Пс. 103:8–14; 145:8; Йер. 29:11; 31:3). Доколкото не може да има доверие в някой, който не е истински, Бог се квалифицира за нашето доверие, като е „изобилен“ в „истина“. Истината е в основата на морала; тя е пълната противоположност на лицемерието (Пс. 108:4; 117:2; Йоан 14:6; Яков 3:14).

7. Оправдай виновните. Бог е милостив към разкайващите се грешници, но не може да си позволи да отслаби Своето управление, като не успее да поддържа неговата праведност и справедливост (Пс. 85:10; 89:14). Божията справедливост е съществена част от Неговата природа, не по-малко от Неговата милост; без нея Бог не би могъл да бъде Бог. Справедливостта, както се твърди, е необходимо следствие от Неговата

истинска любов, защото „един Бог, всяка милост, е един Бог, несправедлив“. Без справедливост не би могло да има милост. Въпреки че четем в Библията, че Бог се наслаждава в милост (Михей 7:18), никога не четем в Писанията, че Бог се наслаждава в това да извършва Своите съдби върху хората. Напротив, за Неговите съдби се казва, че са „странно дело“ (Исая 28:21). Неговата любяща доброта е изобилна (Исая 55:7; Римляни 5:20). Именно Божията милост смекчава Неговите съдби и Го прави „дълготърпелив“ (Плач 3:22; Римляни 2:4).

Че божествената любов определя отношението на Бог към Неговите деца е ясно от тук му е отделено по-голямо място в описанието на Неговия характер и поради факта, че качествата на милостта предшестват качествата на справедливостта. Бог не само е любящ; „Бог е любов“ (1 Йоан 4:16). Качеството любов е истинска част от Неговата същностна природа; без нея Той не би бил „Бог“. Когато Господ трябва да ни накаже за греховете ни, Той го прави с любов, за наше добро – не с гняв. Подобно на хирурга, Бог може да използва режещия нож на скръбта, за да изцели болестта или нараняването на душата, произтичащи от греха (Евр. 12:5–11; Откр. 3:19).

9. Ако сега. Силно укрепени във вярата и смелостта чрез провъзгласяването на божественото С характер и увереност в Божията благодат, Моисей умолява Господ да прояви благодатта Си, да „прости беззаконието ни“ и да възстанови нарушения завет. Може би смътната духовна проникателност на Моисей не е успяла да разпознае, че Бог е обещал всичко това предния ден (гл. 33:17).

10. Сключвам завет. Божията готовност да поднови завета Си с Израел показва два факта: (1) Неговата вярност към Неговия народ, заради обещанията Му към бащите им, и (2) победоносната сила на ходатайствената молитва. Дадени са допълнителни обещания, които не са споменати по-рано, като извършването на чудеса, разширяването на границите им и сигурност срещу нашествие (ст. 24). Благословиите на сътрудничеството с Бога са безкрайно отвъд ограниченото разбиране (Еф. 3:20).

Вършете чудеса. Те трябваше да включват пресъхването на река Йордан (Исус Навин 3:14–17), падането на Йерихон (Исус Навин 6:15–21) и избиването на враговете им от градушка (Исус Навин 10:1–11).

Ужасно нещо. Не трябва да се прави на Израел, а на техните врагове (Второзаконие 10:21; Пс. 106:22; 145:6).

11. Забележи. Това не е конкретно позоваване на Десетте Божии заповеди, които бяха заповядани отново, като бяха пренаписани на две нови плочи (ст. 28). Тази „заповед“ включва предписанията, изброени в стихове 12–26. Трябва да се отбележи, че увеличените Божии благословии трябва да бъдат балансирани от приемането на по-големи задължения от страна на хората. Всяка победа над греха носи със себе си по-ясна визия за Бога, по-големи възможности и увеличени отговорности.

13. Разрушете олтарите им. Това обхваща повече от съответната заповед в „книгата на завета“ (гл. 23:24), която споменава само „идоли“. Относно тези „олтари“ вижте Числа 23:1, 29, 30; Съдии 2:2; 3 Царе 16:32; 18:26.

Техните горички. От „ашерим“. „Горичките“ изглежда са били дървени култови предмети в формата на отсечени дървета. Тези пънове на дървета, вероятно с пънчетата на някои клони, все още на мястото си, са били обекти на поклонение. Добре познатото свещено дърво на асирийците вероятно е било ашера.

15. Да не би да сключваш. Злите последици от сключването на договори с ханаанските народи (ст. 12; гл. 23:32, 33), участието в идолски празненства и браковете с езически съпруги (Съдии 2:2, 11–13) са тук ярко посочени. Доколкото Господ е обявил Своя народ за Своя невеста, идолопоклонството

се смяташе за прелюбодеяние (Йер. 3:1–5; Ез. 16; 2 Кор. 11:2; Откр. 19:7–9; 21:2). „Разляти богове“ са изрично споменати заради неотдавнашния грях на златния телец.

21. Време за печелене. Тоест, време за оран. В староанглийски език „to ear“ е означавало „да ореш“. Доколкото времената на оран и жътва са били сезоните на най-голямо изкушение за нарушаване на съботата, обвинението се повтаря и тук.

22. Празникът на седмиците. На пръв поглед изглежда, че тук се споменават три различни празника. Тъй като обаче празникът на „първите плодове на пшеничната жетва“ е същият като „празника на седмиците“ (Лев. 23:15–17; Числа 28:26), има само два. И двата са заповядани в „книгата на завета“ (Изх. 23:16).

23. Всичките ти мъже. Вижте гл. 23:14–17.

24. Разшири границите си. Първото обещание за земя, дадено на Авраам и неговото потомство, е записано в Бит. 12:5–7. По-късно това обещание е разширено, за да включи цялата област между „река Египет“ и Ефрат (Бит. 15:18; 3 Царе 4:21; 2 Лет. 9:26).

Виждайки несравнимото превъзходство на Израел над всички останали народи, мнозина доброволно биха се обединили с Божия избран народ. Така границите на Израел щяха да се разширят, докато накрая „тяхното царство обхване света“ (COL 290). Самият Йерусалим щеше да пребъде завинаги (ВБ 19) и щеше да стане метрополис на цялата земя (ЖВ 577).

26. Първият от първите плодове. Най-добрата застраховка срещу изпадане в идолопоклонство беше да се продължават да участват в духа и практиката на истинското поклонение, както е предписано от Бога. Вярното и правилно спазване на съботата, големите годишни празници, законите за изкуплението, различните жертвоприношения и подобни институции, предназначени да доведат до духовно посвещение, биха ги предпазили от изкушенията и опасностите на езичеството, с които биха се сблъскали в Обещаната земя.

Няма да ври. Вижте гл. 23:19. Заключителната част на този раздел е успоредна на последният раздел в „книгата на завета“ (гл. 23:19).

27. Тези думи. Тоест, тези от стихове 10–26.

След смисъла. Тоест, „в хармония с тези думи“. Бог би изпълнил Своята част от договора, ако хората вярно изпълняват своята.

28. Четиридесет дни. Това дублира продължителността на предишния престой на Моисей на планината (гл. 24:18). В този случай народът успешно издържа изпитанието, породено от отсъствието на Моисей (вж. гл. 34:30–32).

Нито един от тях не яде хляб. Това също беше повторение на предишното преживяване (Второзаконие 9:9–12). Аудиенцията на Моисей с Господа поддържаше физическите му сили и това правеше храната и пиенето ненужни. Нуждите на тялото не се усещаха, защото желанията на духа бяха напълно задоволени (Пс. 16:11). Илия (1 Царе 19:8) и Исус (Мат. 4:1, 2) са единствените други, посочени в Писанието като постили толкова дълго време. „Той“ в последното изречение на този стих не се отнася до Моисей, а до Бога (Изх. 34:1; Втор. 10:1–4).

29. Докато той говореше с него. За предпочитане „защото той говореше с него“. Сияйният Лицето на Моисей беше само отражение на божествената слава (2 Кор. 3:7). По подобен начин, при преображението, божественост проблясна през човечеството (Мат. 17:2). Предишното допускане на Моисей до божественото присъствие не беше оставило никаква видима следа върху лицето му (Изх. 24:12–18). Тази разлика се дължеше отчасти на факта, че след първото си изкачване Моисей беше жестоко изпитан и излезе от това горчиво преживяване като по-добър човек, по-чист и по-подходящ за тясно общение със своя Бог, и отчасти на факта, че хората бяха

сега разкажам, а не бунтовен. Моисей беше проявил преданост, смелост и пламенност, като беше сложил край на отстъпничеството.

В отказа си да стане единственият прародител на народ, който Бог е възнамерявал да осинови вместо нечестивия Израел (гл. 32:10) и като се принесе в жертва за техните прегрешения (Изм. 32:32; Йоан 15:13), той прояви дух на върховна саможертва. След това той упорстваше в всеотдайно и безкористно ходатайство за своите сънародници (Изм. 33:12–16). С оглед на тази демонстрация на най-висшия вид религиозна преданост, отражение на самия характер на Бог, беше уместно да му бъде позволена уникалната привилегия да види славата на Създателя (гл. 33:18–16).

23; 34:5–8). Не е чудно, че лицето му сияеше след подобно преживяване. Без съмнение Павел е имал предвид Моисей, когато е писал 2 Коринтяни 3:18.

Този, който е изпълнен с Божия Дух, отразява славния характер на Бога. От онези, които живеят близо до Бога, произлиза влияние, което, макар и подобно на Моисей да „не подозират“ за неговото присъствие, има осезаем ефект върху живота на другите. С право е казано, че когато се грижим да стоим правилно спрямо Бога, Той ще се погрижи и ние да стоим правилно спрямо човека.

Най-голямото ни впечатление върху мъжете се прави не от това, за което се трудим да постигнем, а от това, което постигаме несъзнателно.

30. Те се страхуваха. Гузната им съвест беше накарала Аарон и народа да чувстват, че Бог все още е отчужден от тях и те се отдръпнаха от сияйното лице на Моисей. Ако някога бяха послушни на Бога, радостта щеше да заеме мястото на страха и те щяха да приветстват небесната светлина. Това отражение на славата и величието на Бога беше предназначено да впечатли върху Израел свещения характер на Неговия закон и славата на евангелието, разкрито чрез Христос. И двете бяха представени на Моисей на планината.

Тази божествена светлина символизира славата на диспенсацията, чийто видим посредник беше Моисей (2 Кор. 3:7, 11, 14; стр. 330).

33. Докато Моисей не беше свършил да говори. За предпочитане „Когато Моисей беше свършил да говори“. Думата „докато“ не е в еврейския език. Докато Моисей разказвал на хората „всичко, което Господ беше казал“ (ст. 32), лицето му било открито. След това той носел покривало на лицето си в тяхното присъствие. Това покривало на лицето на Моисей е прототип на Исус Христос, който забулил божествеността Си с човечността, за да може да общува с нас (Фил. 2:5–11; ДВ 23). Ако Божият Син беше дошъл в небесната слава, грешните хора не биха могли да издържат Неговото присъствие. Но като Човешки Син Той би могъл свободно да общува с грешниците и да ги подготви за възстановяване в самото Божие присъствие.

34. Когато Моисей влезе. Тоест, в „шатъра за срещане“ (гл. 33:7–10), когато излезе отново, за да говори Божиите думи на народа, лицето му остана открито, докато не предаде посланието. Святата светлина добави божествен авторитет към посланието му и даде трайно доказателство, че той им говори като Божи представител. Подобно на луната, тя свидетелстваше за отсъстващото слънце.

35. Израел видя. След всяка вест Моисей отново покриваше лицето си, докато не влезе отново в „шатрата на срещата“.

Във 2 Кор. 3:7–18 апостол Павел използва това забулване на лицето на Моисей, за да представи забулената слава на стария завет в контраст с разкритата и трайна слава на новия завет. Божията слава може да бъде разпозната през всички старозаветни времена, макар че толкова често е забулена от несъвършенствата на хората, чрез които Той е осъществил Своя план. Тук Павел говори също за „забулване“ върху „сърцето“ на евреите от неговото време, за да представи тяхната духовна слепота в това, че не разпознават Исус от Назарет като Месията на пророчеството (виж Мат.

15:24; 23:16; Йоан 9:39–41). Нашият Господ намираше за трудно да премахне тази слепота дори от собствените Си ученици (Лука 24:25).

Премахването на завесата от Моисей също символизира „гледането“ с „открито“ или разкрито лице на „славата Господня“ от християнския вяруващ, което предвещава неговото „преобразяване в същия образ“ на неговия Господ „от слава в слава“ (2 Кор. 3:18). „Славата, отразена в лицето на Моисей, илюстрира благословиите, които ще бъдат получени от пазещия Божиите заповеди народ чрез посредничеството на Христос“ (стр. 330).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-35ПП 329-330

5-7MB 157

6 DA 19, 302; Изд. 22, 35, 40; FE 177; GC 19; MB 39; MH 465; 8T 322

6, 7 CH 204; COL 162, 285; DA 209; GC 500, 541, 627; MB 75; MH 508; PK 296, 312;

ПП 628; СК 10; 5T 633; 6T 221

6-8ПП 329

7 CH 19, 37, 49, 112; MB 39; PP 469; Te 85; 3T 140

14 3T 238, 248

19, 20 AA 337; 4T 467

24 ПП 537

28 ПП 313, 329

29 EW 15; GW 143; LS 245; PP 329; 3T 354; 4T 342, 533

30 ПП 329; 4T 343

30, 31 3T 354

33 ПП 330; 3T 355; 4T 343

ГЛАВА 35

1 Съботата. 4 Безплатните дарове за скинията. 20 Готовността на хората да принасят дарове. 30 Веселеил и Ахолиав са призовани на делото.

1. Цялото събрание. Израилтяните вече бяха готови да започнат строителството и изграждането на скинията, което е било планирано (гл. 25–31), но отложено поради тяхното отстъпничество (гл. 32; PP 343) и необходимостта от подновяване на завета (гл. 33, 34). Тъй като това е проект, в който всички хора са били жизнено заинтересовани и ангажирани поради своите дарове (гл. 25:2–7) и труда си (виж гл. 28:3; 35:10, 25; 36:4; 39:42), Моисей ги „събрал“ „заедно“ за предварителни инструкции.

2. Шест дни. Евреите е трябвало да бъдат заети със свято начинание и може би са си помислили, че това извинение за работа в събота. Но те не трябваше да позволяват на святата природа на работата им да ги подмами и да ги подтикне да пренебрегнат святото спазване на този ден или да потъпчат безразсъдно неговото свято време. Това е ясен урок за служителите и другите, които вършат Божието дело в Божия ден. Изграждането на скинията, с различните умения и материали, необходими за него, беше светски въпрос и следователно не беше подходящо занимание за Божия свят ден.

3. Не палете огън. В древността паленето на огън изисквало значителен труд. Сравнително топлият климат на района на Синай правил изкуственото отопление ненужно и огънят би се палил само за готвене. Тъй като не е от съществено значение за здравето в такъв климат, топла храна не е трябвало да се приготвя в събота (вижте гл. 16:23). Тази заповед все още се спазва стриктно, дори в студен климат, от караитските евреи, които не позволяват нито огън, нито светлина в домовете си в съботен ден. Много евреи обаче смятат това за

обвинени като само временни по природа и имат както осветление, така и огън, дори в Палестина. Но строго ортодоксалните евреи днес не готвят храна в събота.

18. Щифтове. Това бяха колчета, забити в земята, за да държат въжетата, които поддържаха шатра, покриваща скинията и стълбовете на стената на двора.

25. Предеше. Преденето беше често срещано изкуство сред жените по онова време, от най-висшите до най-ниските. Имаше работа за всички в изработката на скинията и нейното обзавеждане. Бог счита всяка работа, извършена за Него, за много ценна и важна, независимо дали е тази на „управниците“, които „донасяха ониксови камъни“ и скъпоценни „камъни“ и скъпоценните „подправки“ (ст. 27, 28), или тази на смирените жени, които „предеха козина“ (ст. 26).

За допълнителна информация относно указанията за издигането на скинията вижте глави 25 до 31.

29. Доброволно дарение. Духът на готовност, проявен от народа на Израел, сигурно е бил най-приятен в очите на Бога, защото „Бог обича онзи, който дава на драго сърце“ (2 Кор. 9:7). Не толкова дадената сума е важна за Него (Лука 21:3), колкото духът, в който е дадена (ст. 4). Готовността и верността са това, което прави нашата служба приемлива за Него (COL 402) и Той ни възнаграждава според щедростта на Своето намерение (COL 397).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

5 WM 2914

20-22SR 151

21 Изд. 286; PK 61; WM 291

21, 22 ПП 344

21-256T 468

22 5T 268

23-28ПП 344

30, 31 ПП 343

30-35PK 62

ГЛАВА 36

1 Приносите се дават на работниците. 5 Щедростта на народа е ограничена. 8 Завесите от херувими.

14 Завесите от козина. 19 Покривалото от кожи. 20 Дъските с подложките им. 31 Релцата. 35 Завесата. 37 Завесата за вратата.

3. Всички дарове. Щедростта на хората беше наистина забележителна. Те донесли толкова много, че излишните „вещи“ пречили на напредъка на работата. Хората реагирали по подобен начин на апела на цар Езекия (2 Лет. 31:4-10).

8. Всеки мъдър човек. Тази глава е тясно свързана с даденото в гл.

26. Точките, които не са споменати по-рано, са следните:

22. На еднакво разстояние. За предпочитане е „подредени една срещу друга“, за да бъдат поставени в „гнездата“ (гл. 26:19).

27. Страните на скинията. За предпочитане „страната“ или задната част на скинията.

37. Вратата на скинията. По-скоро „вратата на шатрата“, както в гл. 26:36.

38. Капители. Тоест, капителите на стълбовете.

Дългото и точно повторение в заключителната част на тази книга на подробностите за изграждането на скинията сигурно е имало определена цел. То показва важността на светилището и всяка негова част в Божия план за спасение. То също така подчертава необходимостта от точно и стриктно подчинение на божествените заповеди. Ако на някого можеше да му бъде дадено

привилегията да променя Божиите напътствия в известна степен, изглежда, че е Моисей; но не му е предоставена такава прерогатива.

Точното съответствие на детайлите с детайлите ни учи, че това, което Бог заповядва, трябва да се спазва буквално. Тези пет заключителни глави на Изход подчертават изключителната точност, с която Моисей и неговите подчинени са изпълнили всички указания, дадени от Бога. Ако са били заповядани „петдесет таха“ (гл. 26:6), са били направени „петдесет таха“ (гл. 36:13). Ако тук са били заповядани „пет стълба“ (гл. 26:37) и там „четири стълба“ (гл. 26:32), петте и четирите са били изработени и поставени съответно (гл. 36:36, 38). Ако тази завеса е трябвало да има втъкан модел (гл. 26:31) и тази завеса е трябвало да бъде украсена с бродерия (гл. 26:36), бродиращият и тъкачът са го направили (гл. 36:35, 37). Нищо от заповяданото не е било пренебрегнато. Само в един или два случая (особено в гл. 36:38) са направени малки допълнения, ако не към дадените заповеди, то поне към записаните. Същият дух по-късно е отразен от нашия Господ в Неговото служение (Йоан 4:34; 17:4). Бог не одобрява всяка промяна на Неговите заповеди, всяко отклонение от тях надясно или наляво, всяко изключване от тях или добавяне към тях. Не можем, не бива да се опитваме, да подобряваме евангелието или Божието Слово (Втор. 4:1, 2; 12:32; Притчи 30:5, 6).

Постепенният начин, по който е била издигната скинията - първо издигането на нейната рамка, след това покриването на вътрешните и външните завеси и накрая дъските, гредата и завесите - изобразява напредващото дело на осветение в опита на вярващия. След като сърцето му е предано чрез вяра на Христос като негов Спасител, се добавят все повече и повече християнски благодати, докато целият му живот „свършено сглобен не расте в свят храм в Господа“ (Еф. 2:21, 22).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1 РК 62

3, 5 6Т 468

5 5Т 268

5-7WM 292

6 ПП 344; СР 152; 5Т 268

ГЛАВА 37

1 Ковчегът. 6 Престолът на милостивата с херувими. 10 Трапезата с неговите съдове. 17

25 светилник с неговите лампи и инструменти. 25 олтарът за тамян. 29 мирото за помазване и благоуханният тамян.

1. И Веселеил. Тази глава описва изпълнението на инструкциите, появяващи се в гл. 25:10–39; 30:1–5, 23–25, 34, 35, към които е насочен читателят. Веселеил възложил на други да извършат по-голямата част от работата, но запазил за себе си изграждането на ковчега, неговите херувими и неговия умилюстителен престо. Това несъмнено било така, защото ковчегът бил най-важното оборудване в светилището, бидейки обиталище на Свещеното Присъствие и той възнамерявал той да бъде негов шедьовър.

ГЛАВА 38

1 Олтарът за всеизгаряне. 8 Месинговият умивалник. 9 Дворът. 21 Сумата, която народът принесе.

1. Олтарът за всеизгаряне. Стихове 1–8 се занимават с обзавеждането на двора (вижте гл. 27:1–5; 30:18).

8. Огледалата. Не споменавани по-рано, те са били от силно полиран бронз, с кръгла или овална форма. Такива огледала са били използвани от жените в Египет, както в

повечето ориенталски земи, от много ранни времена. Доколкото изглежда, че Моисей не е дал заповед това да се прави, жените сигурно са ги принесли в дух на похвално, осветено себеотрицание. Тези огледала несъмнено са били високо ценени и следователно тяхното посвещение на Бога е отличен пример за жертвена преданост (виж Матей 26:6–13).

Тези благочестиви жени ценели висшето украшение на духа повече от външната привидност (1 Петрово 3:1–5). Дарът им свидетелствал, че обичат Бога повече от себе си.

9. Той направи съда. За стихове 9–20 вижте гл. 27:9–19.

23. Гравьор. Тъй като Ахолиав беше умел в текстилната промишленост, думата „гравьор“ което предполага работа с метали, трябва да се преведе като „производител“ или „занаятчия“.

24. Цялото злато. „Цялото злато“ би тежило малко повече от 2 204 фунта (1000 кг). Това би направило куб злато със страна около 37,25 см (142/3 инча). Златото е било в изобилие в Египет, внасяно от Етиопия. Много злато е влизало и в земята на фараоните като данък от покорените народи.

25. Среброто. Теглото на среброто би било около 7 582 фунта (3440 кг). „Стоте гнезда“ (ст. 27) са точно сравнени с общия брой „гнезда“, изброени в гл. 26:19, 21, 25, 32.

29. Месингът. Тоест, бронзът. Теглото му би било около 5 337 фунта (2421 кг). За това трябва да се добави стойността на скъпоценните камъни, подправките, дърводелските изделия, платовете, различните животински кожи. Това говори добре за щедростта на хората (виж Пс. 105:37).

Когато евреите напуснали Египет, те „взели назаем“ съкровища от египтяните (вижте на Изх. 3:22; 12:35, 36). Без съмнение значително богатство също е дошло наскоро при израилтяните от победените амаликити (гл. 17:8–13).

ГЛАВА 39

1 Служебните одежди и светите одежди. 2 Ефодът. 8 Нагръдникът. 22 Робата на ефода. 27 Хитоните, митрата и поясът от фин лен. 30 Плакетата на светия венец.

32 Всичко е видяно и одобрено от Моисей.

1. И от синьото. Свещеническите одежди бяха изработени според инструкциите, записани в гл. 28.

3. Разбийте златото. Тук за първи път е дадено обяснение на метода при което златна нишка се приготвяла за бродирание.

32. Цялата работа. Тъй като израилтяните не достигнаха планината Синай до третия месец (гл. 19:1), а Моисей беше с Бога близо три месеца (гл. 24:18; 34:28), строежът на скиинята започна около шестия или седмия месец и беше завършен преди края на годината (гл. 40:2; РР 349). Така шест месеца бяха заети с нейното изграждане. Бързината, с която работата беше завършена, показва посветено прилагане, умело майсторство, братско сътрудничество от страна на всички, които участваха в проекта, и Божията благословия, която съпътстваше усилията им.

43. Моисей погледна. В края на сътворението Бог погледна всичките Си дела ръце. Като ги намерил „много добри“, Той произнесъл благословия над тях (Бит. 1:22, 28, 31). Сега човекът бил завършил „светилище“, където Бог обещал да обитава (Изх. 25:8). То представлявало най-добрите усилия на човека и било направено „както Господ беше заповядал“ (гл. 39:43). Съвсем уместно е, че „Моисей благослови“ хората за техните трудове на любов и преданост.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

ГЛАВА 40

1 Заповядано е да се издигне скинията, 9 и да се помаже. 13 Аарон и синовете му да бъдат осветени.

16 Моисей изпълнява всички неща съответно. 34 Облак покрива скинията.

2. На първия ден. Тоест, първият ден от месец Авив или Нисан, който би бил към края на март или първи април. Каква по-добра задача биха могли да изпълнят хората в първия ден от новата година, отколкото издигането на това място за поклонение?

3. Поставете в него ковчега. Ковчегът на завета беше най-важният предмет от всички предназначенията на скинията, самото сърце на светилището, основата на завета (Втор. 4:12, 13), мястото на Божието присъствие сред Неговия народ (виж Изх. 25:8, 21, 22). Следователно, то беше внесено първо в скинията. Двете каменни плочи вече бяха вътре в нея (ст. 20, 21).

5. Пред ковчега. Не в най-святото място, а „пред завесата“, срещу ковчега все пак на святото място (ст. 26).

Завесата. Тоест, завесата в предния или източния край на скинията (гл. 26:36, 37).

10. Пресвят олтар. Не защото е по-свят от другите предмети на скинията, за всички от които се казва, че са „пресвети“ (гл. 30:29). То е било предназначено постоянно да внушава на хората своята свещена природа, доколкото те са имали по-голям контакт с него, отколкото със светилището и неговото съдържание.

15. Помажете ги. Изглежда има разлика между помазанието на първосвещеника и помазанието на обикновените свещеници. Маслото първо се изливаше върху главата на Аарон, а след това се поръсваше върху тялото и дрехите му, но изглежда, че е било поръсено само върху обикновените свещеници, а не излято върху главите им (Лев. 8:12, 30; Пс.

133:2). Поради това специално помазание, първосвещеникът често е наричан „свещеникът, който е помазан“ (Лев. 4:5, 16; 6:22; 16:32).

17. Втора година. Втората година се брои включително, като за първа се смята годината, в която са напуснали Египет. Първата годишнина от Изхода дойде две седмици по-късно, на 15-ти от първия месец (виж стр. 187).

На първия ден. Стихове от 17 до 33 описват действителното издигане на скинията. Поради Поради преносимостта си, това лесно може да се направи за един ден.

18. Закрепи гнездата си. Тъй като „гнездата“ или основите бяха поставени плоско върху земята, думата „закрепени“ трябва да се преведе като „поставени“ или „установени“. „Стълбовете“ са поддържали вътрешната „завеса“, а също и завесите в източния край или входа на светилището (гл. 26:31, 32, 36, 37).

19. Шатърът над скинията. Тук се изяснява разликата между „шатрата“, „скинията“ и „покривалото“. „Шатрата“ е покривалото от козя козина и дървената рамка, която го е поддържала. Върху него е било „покривалото“ от овнешки и тюленови кожи (гл. 26:14).

25. Той запали светилниците. Моисей, като прототип на великия Първосвещеник Христос (Евр. 4:15; 8:1, 2), самият той постави началото на службата в светилището. Той не само запали „свещилниците“ и изгори „благоуханен тамян“, но и принесе върху олтара на всеизгарянето първата вечерна жертва, „всеизгарянето и хлебния принос“ (Изх. 29:38–41; 40:29).

30. Той постави умивалника. Стихове 31 и 32 са добавени в скоби, за да обяснят предназначението на умивалника, относно което все още не е било дадено обяснение.

33. Мойсей завърши. Изработката на скинията беше завършена преди нейното издигане. След като евангелието бъде проповядвано на целия свят, тогава „избраните“ ще бъдат събрани (Матей 24:14, 31). Тогава всеки „жив камък“ (1 Царе 6:7; 1 Петрово 2:4, 5), който е бил оформен и завършен по божествения образ, ще заеме мястото си в Божия храм (Откр. 3:12). Сега изграждаме характерите, които един ден ще станат част от това вечно обиталище (Матей 6:19–21; 7:24–29). След като подготвителните работи във връзка с Божието царство бъдат завършени, в съответствие с плана, няма да се губи време в установяването му в пълната му слава. Тогава Христос ще се яви и Неговият народ ще се яви с Него (Кол. 3:4).

Точно както издигането на скинията я подготви да бъде място за пребиваване на Господа, така и прославянето на църквата ще отвори пътя „скинията на Бога“ да бъде „с човечите“ (Откр. 21:3). Както хората участваха с Мойсей в изграждането на земното светилище, така и Христос ни кани да бъдем Негови сътрудници в изграждането на Неговата църква (1 Кор. 3:9; 2 Кор. 5:19–21; 6:1). Когато скинията беше издигната, нищо не липсваше, за да бъде съвършена. Така ще бъде и когато църквата най-накрая бъде прославена (Еф. 5:27).

34. Облак. Буквално „облакът“. Този облак е водил Израел от Сокхот нататък (гл. 13:20–22; 14:19, 20, 24; 19:9; 24:15–18). За известно време той е присъствал и на временната „скиния на срещането“ (гл. 33:7–10), но сега „покривал“ скинията, тъй като „славата Господня я изпълвала“.

Славата Господня. Колко нетърпеливо са се тълпiali хората, за да зърнат свещената структура. И докато са гледали с благоговейно задоволство, облачният стълб се е носил величествено над светилището, слиза и го обгръща. Така Бог е показал одобрението Си за всичко, което е било направено. Господ е приел дома, който е бил приготвен за Него, и е влязъл в него. С дълбоко вълнение хората са видели знака, че делото на ръцете им е било прието (Чис. 349, 350). Сега те са осъзнали, че самият Бог ще обитава сред тях и ще пътува с тях (Чис. 9:15–23).

Книгата Изход подходящо завършва с възвишено проявление на славата и силата на Бог. Тя завършва така, както ще завърши историята на този свят – със слизането на славата Господня, за да обитава сред хората (Откр. 21:3; 22:5).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

12-16ПП 359

17 ПП 374

20 ПП 349

21 CW 172

30 2T 611

34 стр. 349, 359; 6T 468

34, 35 МН 437; SR 156

36, 37 ПП 376

36-38SR 156

7

⁶ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Изм. 33:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

⁷ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Левит 1:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.